ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 148 — Субота, 30 октобар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

3

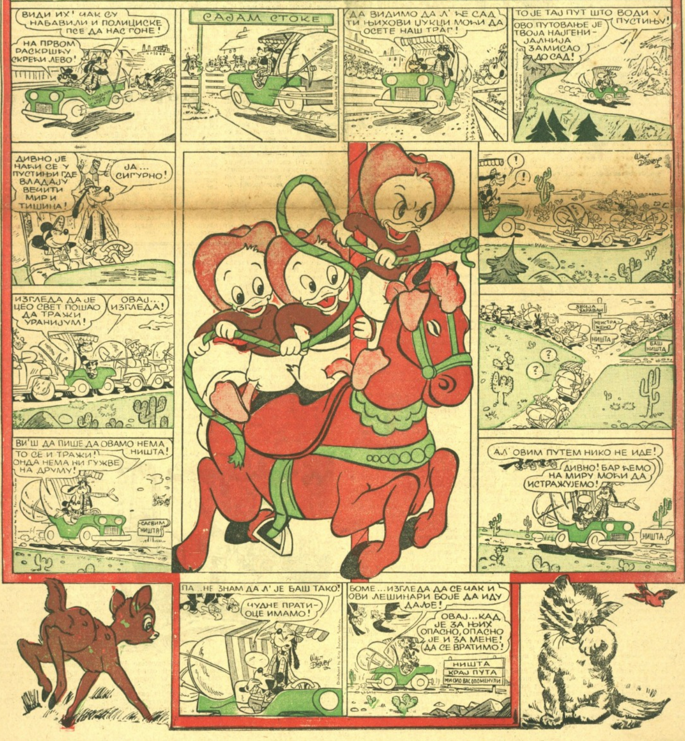

ВИДИ ИХ! ЧАК СУ НАБАВИЛИ И ПОЛИЦИСКЕ ПСЕ ДА НАС ГОНЕ!
НА ПРВОМ РАСКРШЋУ СКРЕЋИ ЛЕВО!
САЈАМ СТОКЕ
ДА ВИДИМО ДА Л' ЋЕ САД ТИ ЊИХОВИ ЏУКЦИ МОЋИ ДА ОСЕТЕ НАШ ТРАГ!
ТО ЈЕ ТАЈ ПУТ ШТО ВОДИ У ПУСТИЊУ!
ОВО ПУТОВАЊЕ ЈЕ ТВОЈА НАЈГЕНИЈАЛНИЈА ЗАМИСАО ДО САД!
ДИВНО ЈЕ НАЋИ СЕ У ПУСТИЊИ ГДЕ ВЛАДАЈУ ВЕЧИТИ МИР И ТИШИНА!
ЈА... СИГУРНО!
!
!
ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ЦЕО СВЕТ ПОШАО ДА ТРАЖИ УРАНИЈУМ!
ОВАЈ... ИЗГЛЕДА!
ЗЕЧЈА ЗАРАВАН
НЕИСТРАЖЕНО
НИШТА
БАШ НИШТА
?
?
ВИ'Ш ДА ПИШЕ ДА ОВАМО НЕМА НИШТА!
ТО СЕ И ТРАЖИ! ОНДА НЕМА НИ ГУЖВЕ НА ДРУМУ!
САСВИМ НИШТА
АЛ' ОВИМ ПУТЕМ НИКО НЕ ИДЕ!
ДИВНО! БАР ЋЕМО НА МИРУ МОЋИ ДА ИСТРАЖУЈЕМО!
НИШТА
ПА... НЕ ЗНАМ ДА Л' ЈЕ БАШ ТАКО!
ЧУДНЕ ПРАТИОЦЕ ИМАМО!
БОМЕ... ИЗГЛЕДА ДА СЕ ЧАК И ОВИ ЛЕШИНАРИ БОЈЕ ДА ИДУ ДАЉЕ!
ОВАЈ... КАД ЈЕ ЗА ЊИХ ОПАСНО, ОПАСНО ЈЕ И ЗА МЕНЕ! ДА СЕ ВРАТИМО!
НИШТА
КРАЈ ПУТА
МИ СМО ВАС ОПОМЕНУЛИ
WALT DISNEY

ЕГИПАТ НИЈЕ ВИШЕ САМО „ДАР НИЛА“

Није без разлога, још од давнина, Египат називан „даром Нила“. Тај назив помиње и Херодот у својим књигама. И код нас је Египат (Мисир) одувек сматран земљом баснословног богатства и плодности. Данас више није тако. Из године у годину искрсавају све веће тешкоће у обради и наводњавању земљишта, мада је систем натапања и брана веома усавршен и има мало сличности са системом којим су се служили феласи у доба египатских фараона.

Нил извире из источног и североисточног афричког горја и у свом горњем и средњем току прима безброј притока, поглавито са етиопских и суданских планина, док у свом доњем току, у дужини од око 3.000 километара, у њ не утиче ниједна река. Он протиче кроз пустињу, дајући живота обалским крајевима и земљишту до кога његова вода, путем изграђеног система канала, може да допре.. Овај простор плодног земљишта нарочито је велик на подручју саме делте Нила. У старо доба Нил се уливао у море преко седам рукаваца, док данас само два главна рукавца сачињавају његову делту. Ова се делта, из године у годину, проширује на рачун мора, те се тако ствара све више плодног земљишта. Још се и данас виде трагови старих рукаваца и наноси муља, тако да делта личи на изврнут кестенов лист, чија ребра и жилице сачињавају бивши и садашњи рукавци.

Познато је да би Египат без Нила био страховита пустиња. Стога није ни чудо што су стари Египћани Нил сматрали божанством. Мистерија његових двају главних изворишта, која су дуго остала неприступачна и неиспитана, владала је све до пре стотинак година.

Надолазак воде и нанос муља временски је готово механички регулисан и он почиње у Каиру сваке године од 8 до 10 јуна. Са зеленкастом водом Белог Нила мешају се обилни приливи притоке Собата, која са собом носи велике количине раствореног кречњака из Етиопије, услед чега Нил добија сиву боју. Од утока Плавог Нила вода добија црвенкасту боју цигле, што долази од наноса прашине са етиопских вулкана. Испод Картума ти се наноси таложе и вода опет добија своју зеленкасто-плаву боју. Овај надолазак воде достиже свој врхунац почетком септембра и на томе нивоу остаје до друге половине октобра. Тада висина воде износи 5 до 6 метара изнад нормале. У то време око четири петине воде даје само Плави Нил, али зато у нормалном периоду Бели Нил даје 80 од сто целокупне количине речне воде.

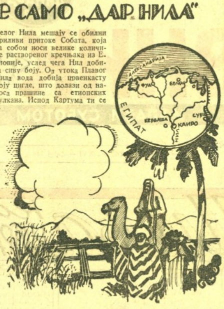

И тако, сваке године у исто време, река надолази, плавећи ниже земљиште. Градови и села су поштеђени ових поплава, јер су, по правилу, саграђени на узвишицама, па у данима највећег излива Нила изгледају као мала острва усред огромног пространства воде. Вековима је египатски фелах гледао како се његова земља претвара у огромно језеро. Али, он је знао да ће се река опет повући у своје корито и да је тада најпогодније време за сетву. Семе, бачено у још влажну земљу, брзо је ницало и плодови су сазревали до априла или маја, дајући обилну жетву. Одмах после жетве, од суше испуцало, земљиште опет стане покривати благотворна вода. За тих шест месеци поплаве земља се добро одмори, освежи и припреми за нову жетву, исто тако богату као и претходна.

Захваљујући само овом природном систему наводњавања, Египат је вековима исхрањивао своје становнике, штитио обновљене цивилизације и уживао глас баснословне плодности.

Још од почетка 19 века људи су почели да сањају, међу њима и Наполеон приликом освајања Египта, како да овај природни надолазак реке обуздају и претворе у послушно оруђе људске воље. Још тада се дошло на мисао о изградњи велике бране низводно од Каира, али се она остварила тек читав век касније. Но, и до дана данашњег очувало се схватање да се ниједна кап нилске воде не сме бескорисно пустити у море, изузев у почетку кишног периода, у августу и септембру, кад се бране морају отворити да пропусте у море надошлу сувишну воду.

Данас је ова благотворна река обичан заробљеник. Она је стешњена између насипа високих 4 до 5 метара који окружују њено корито и спречавају поплаве. Некад необуздана вода сада се послушно разлива у добро изграђене дубоке канале, „раје“, који пресецају земљу у правилне геометриске површине. Да би се овај систем канала равномерно и у право време заситио водом, подигнута је читава серија огромних брана, од којих је највећа брана код Асуана. Она од октобра до јануара сакупи шест милијарди кубних метара воде, коју онда постепено пропушта, од фебруара до јула, кроз читав склоп канала, на обрадива земљишта. Друга велика брана налази се на почетку делте, испод Каира. И у самим рукавцима делте земљорадници подижу провизорне бране и уставе од дрвета и песка.

На тај начин, природни систем наводњавања потпуно је поремећен. Натапање се врши непрекидно, те земљиште више нема одмора: сада се обављају две или три жетве, једна иза друге, у току једне године. Поља пшенице, кукуруза, боба, памука и детелине смењују се непрекидно и тако се земља исцрпљује до крајности. Али, и Нил почиње да се свети. Људи су мислили да се на тај начин могу до миле воље богатити његовим даровима, али тај систем последњих педесет година не функционише више тако правилно и већ се осећају рђаве последице оваквог рада.

Сада је довољно да фелах само отвори брану и пусти воду на своје земљиште. То би било добро да он ту погодност не злоупотребљава, из чега произилазе две штете. Пре свега, потребе за водом су све веће. Памучишта се све више шире, а овој биљци треба шест кубика воде по једном дунуму дневно. Зато је држава морала да ограничи површине под памуком. С друге стране, сељаци, да би добили што више обрадиве земље, почели су и појас поред мора да чисте од соли, на тај начин што то земљиште обилно натапају слатком водом. То знатно повећава и онако велику потрошњу нилске воде. Она се много троши и у Судану, који лежи узводно од Египта, где су Енглези такође развили веома разгранат систем наводњавања.

Северни, нижи део Египта искоришћује данас око 22 милијарде кубних метара воде годишње, али се предвиђа да није далеко дан кад ће му бити потребно 40 милијарди кубика. Јужном делу Египта биће потребно 15 милијарди кубика, што заједно чини 55 милијарди, тј. целокупан износ просечног пораста Нила. Међутим, пораст воде често је много слабији (1913, например, био је само 40 милијарди). А у овај износ нису урачунате потребе Судана.

Но, највећа опасност садашњег система лежи у сталном опадању плодности земљишта. Највећи део муља понесу прве надошле воде чак у море, а један део таложи се у коритима самих брана, те тако остаје врло мало муља који треба да покрије, нађубри и оплоди земљиште. Стога су земљорадници почели да тај муљ надокнађују сточним или вештачким ђубривом. Овог првог има веома мало, јер се, исушено, употребљава за гориво. То је приморало земљораднике да набављају у све већим количинама вештачко ђубриво. Тако, док је 1919 године набављено свега 3.000 тона нитрата, набавка тога гнојива данас премашује износ од 550.000 тона годишње. Ово повећање свакако се врло осетно одражава на пораст производних трошкова и поскупљивање плодова, чији је принос у великој несразмери с капиталом утрошеним на ђубрење. Док се 1919 на једном хектару производило око 500 килограма памука, данас се производи нешто мало више од 550 килограма, и поред огромних трошкова за ђубрење.

Овоме злу требало је тражити лека. Тако је почело ограничавање наводњавања на један дан у две седмице. Приступило се и усавршавању система исушивања мочварних земљишта. Најпосле, морало је да се прибегне и природном наводњавању: сваке године се, за неколико седмица, пушта вода да покрије њиве, да се оне тако одморе и освеже. Међутим, ни тај систем није више онако успешан као раније. Велику сметњу претставља расцепканост земљишта, као и изградња насеља у самој равници око Нила, која на подручју делте онемогућавају овакав систем наводњавања.

Ето, тако је човек, у најбољој намери да себи прибави користи, покварио благотворни ритам природе. Људски ум и људска снага мораће ускоро да правилније координирају овај дар природе с вештачким системом наводњавања и ђубрења египатског земљишта.

Морски таласи

Морски таласи спадају у веома разорну силу у природи. Они настају због дувања ветра и због потреса, али чешће из овог првог узрока. Мали таласи које ветар ударом окрене, почетак су таласања и сви они имају округао облик, док су им дужина и висина различите. Њихов развитак зависи од дубине и пространства мора. У Јадранском Мору таласи могу да буду 3 до 5 метара високи, у Средоземном Мору 5—6, а у океанима 10—15 метара. Највиши таласи запажени су поред рта Хорна на јужном делу Јужне Америке. Они су били високи до 18 метара.

„Живи таласи“ настају под утицајем оркана и потреса. Они брже јуре, пенушају се на врховима, а на површини великог настају мањи таласи. Постоје и таласи који се називају „мртвим морем“ и они се крећу веома споро. Бука и шум таласа некад потсећају на далеку грмљавину, на тутањ брзог воза, на салве далеких топова, а чују се и разни други тонови, као шум паре, пискање, лупање итд.

Јунаци са „Албатроса“

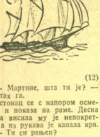

РОМАН ОД Е. КОРМА

(12)

— Мартине, шта ти је? — упитах га.

Естонац се с напором осмехну и показа на раме. Десна рука висила му је непокретна, а из рукава је капала крв.

— Ти си рањен?

— И мени се чини, — одговори он, — а можда и нисам.

Одмах су му расекли рукав и разгледали рану. Метак му је био пробио раме и рана, иако није била опасна, задавала му је јаке болове. Сиромах, гризао је усне док му је мој стриц превијао рану.

— Један од наших избачен је из строја, — рече Болтерс. — Добро ће бити ако се буде могао држати у седлу до Кројтонове насеобине.

— Издржаћу, капетане! — уверавао га је Мартин. — Иако ме ова проклета рана страшно боли, ипак ћу издржати.

Стриц је наредио Бену да јаше поред Мартина и да га у случају потребе придржава. Бен је пожурио да притера мазгу своме другу.

VI

Била је већ ноћ кад смо стигли у насеобину Дел Венадо. Колико сам могао да видим, она се налазила у долини, којом је текла једна река. Река је била узана и ми смо је прегазили на броду. Одмах изнад реке уздизаху се зграде насеобине.

— Али, ако је стари Џим умро, — рече мој стриц капетану Болтерсу, — онда смо узалуд долазили.

— Надам се да му се ништа није десило за ово неколико месеци, — одврати Болтерс.

— Ко је тај Џим? — упитао сам чика-Вика.

— Пријатељ Кројтонов и управник његовог имања, — одговори он.

У насеобини су нас, изгледа, већ чули, јер између стабала дрвећа запламтеше бакље и указаше се сенке људи.

— Ко је то? — чуше се речи изговорене на енглеском, али с нагласком какав имају Американци.

— Отварај врата, Џиме! — одазва се капетан Болтерс. — Ја сам. Довео сам Необузданог.

Тешка гвоздена врата отворише се са шкрипом и мазге, фркћући и зазирући од бакљи, уђоше у двориште. Врата се одмах затворише и нас опколи гомила људи.

— Добродошли, капетане Дулове! — рече један између њих, старачким, дрхтавим гласом. — Добродошли и ви, Болтерсе!

Црвена светлост бакље паде на говорника и ја угледах смежурано лице с дугом белом брадом. Старац је био у дугачком капуту на струк, мршав, клецавих колена.

— Како живиш, Џиме? — упитао га је мој стриц.

Старац се поклони с поштовањем.

— Хвала, капетане, добро... Радујем се што сте допутовали. Ја сад могу да испуним своју обавезу и да онда мирно умрем.

Човек је говорио тихо, спокојно, а у његовом гласу одзвањао је замор и дубока туга човека који је доста живео.

— Којешта, Џиме! — тапшао га је по рамену Гро Болтерс. — Још је рано да говориш о смрти.

— Не, Гро, није рано..

Тек тада старац примети нашег сапутника.

— Добродошли и ви, господине! — обрати му се он. — У овој кући увек ће бити места за госта.

Дон Мигуел се насмеја.

— Хвала, старино! Али, зар не познајеш старог знанца?

Џим узе бакљу из руку једног слуге и осветли њоме лице Шпањолчево.

— Па то сте ви, дон-Мигуеле! — рече он мирно. — Хајдемо у кућу. Капетане Дулове, она припада вама.

Приметио сам како је Шпањолац, чувши то, лако задрхтао и погледао стрица оштрим погледом. Као да је и њега занимало наслеђе покојног Кројтона.

Такав сјај какав је владао у дому гусареву никад раније нисам видео. Соба у коју нас је старац увео била је препуна лепих и скупоцених ствари. Намештај је био уметнички изрезбарен, а канделабри и лустери били су од тешке бронзе дивних облика. Стари гусар морао је бити човек од укуса ако је сам бирао ствари којима је напунио ову собу. На зидовима је висило неколико слика, али моју пажњу нарочито привуче једна која се налазила изнад дивана. Из оквира прекривеног крепом гледало је прекрасно лице неке девојке с плавим очима. Она се смешкала, показујући дивне беле зубе, а на образима су јој се оцртавале јамице. Ја сам с дивљењем гледао ту слику. Изгледало ми је да ће девојка зачас збацити оквир, који је ставила само ради шале, и да ће сићи са зида. Крајичком ока видех да и чика-Вик такође посматра слику. Лице му је постало тужно.

— То је она, моја сирота Глис, — прошапутао је он са уздахом, положивши ми руку на раме. То је та девојка, Диме, због које сам две године провео са гусарима.

Он је још једном тешко уздахнуо и окренуо се.

Међутим, у суседној соби чуо се звек прибора за јело и пуцање запушача. Није прошло ни десет минута а појавио се Џим и позвао нас на вечеру. Треба да кажем да смо били четворица у соби: чика Вик, капетан Болтерс, дон Мигуел и ја. Бен је сигурно био с људима из насеобине, а сиротог Мартина положили су у постељу: он је био потпуно изнемогао од ране и добио грозницу.

— Дон Рамиро Гонзалес волео је лепо да живи, — примети Шпањолац кад уђосмо у трпезарију.

Мој стриц погледа га љутито.

— Дон Рамиро био је обичан авантуриста! — одврати он.

— Да, — потврди и дон Мигуел, — али он је био прави кабалеро и укус му је био истанчан. То доказује и његова женидба с доном Глис.

— Он је тражио новац, — суво примети стриц, коме се очевидно разговор није допадао.

— О, да, — не збунивши се одговори Шпањолац, — али исто тако и лепоту. А стари кабалеро имао је новца, много новца, — замишљено додаде он.

За вечером сам једва седео од умора. Очи су ми се склапале, а тело, измучено јахањем, тражило је одмора. Слушао сам шта се говорило за столом, али нисам ни реч схватао. Бела Џимова брада кретала се по такту вилица и блистала при светлости свећа. Његова ме је брада опчинила, а њене беле власи омотавале су моју свест, увијале моје мисли као у памук и оне су се губиле, ишчезавале. Пред очима ми је постепено нестајало светлости свећа. . .

Пробудио сам се опружен на широкој постељи у непознатој соби. Сунце је помало продирало између тешких завеза које су застирале прозор и извлачило из полумрака некакве непознате предмете. Мермерни умиваоник светлуцао је својим белилом, а бронзани украси на њему горели су под сунчаним зраком.

Сетио сам се јучерашњег дана. Сигурно сам заспао за столом, па су ме пренели у ову собу. Лице ми прекри румунело стида: срамота је мушкарцу да се тако пода замору. А ја чак нисам ни осетио како су ме свукли и положили у постељу.

Не губећи ни тренутка, скочих из кревета. Моје одело, пажљиво сложено, лежало је на једном сточићу. Огртач и шешир висили су на позлаћеној вешалици на вратима. Пре но што сам почео да се облачим, priђем прозору и подигнем завесе. Светао дан изненади ме и ја затворих очи од јаког блеска светлости. Прозор је гледао у парк о каквом сам ја до тада само читао у књигама. Чисте, подрезане пољанице и леје са цвећем губиле су се испред мога погледа у дубини парка. Нека дрвета с дебелим лишћем ширила су се изнад покошене траве, блистајући на сунцу својим сочним зеленилом. Поткресани шимшири оивичавали су стазе, а изнад раскошних зелених шибљака уздизаху се високе, витке палме. Дуго сам посматрао овај чаробан призор стојећи поред прозора. Нечији тешки кораци пренуше ме и вратише у стварност. У собу је ушао чика Вик.

— Време је да се обучеш, Диме, — рече ми он.

(Наставиће се)

Случајно...

Данијел О'Суливан, испитивач новопостављених електричних уређаја, често је заборављао савет свог послодавца да за време рада увек стоји на парчету гуме, како га струја не би „ударила". Заправо, њега је мрзело да гуму увек вуче са собом с једног краја града на други. Та његова заборавност, односно лењост, умало га неколико пута нису стали живота. Па ипак, ни то га није могло натерати да стално носи онај комад гуме. Да се не би и даље излагао опасности, исекао је једног дана четири мања комада и закуцао их на потпетице и ђонове својих ципела. Тако је „и вук био сит и овце на броју": сад је без бриге могао да обавља свој посао пун опасности. Већ после неколико дана приметио је да су његове ципеле не само практичне, већ и необично удобне, па је за свој случајни проналазак — прве ципеле с гуменим потпетицама и ђоном — затражио патент. Догодило се то пре неких 70 година.

☆

На једној трамвајској станици у Вашингтону стајао је пре 40 година неки трговачки путник и чекао трамвај. Чекање се прилично отегло и њему је било досадно. Недалеко од њега лежала је на земљи једна метална укосница, која је свакако била испала из косе неке пролазнице. Да скрати време, човек се сагнуо, подигао укосницу и стао да се игра њом. Савијао ју је нервозно час на једну, час на другу страну, све док трамвај није наишао. Кад се нашао у трамвају, отворио је шаку и угледао комад металне жице који уопште више није личио на укосницу. Место ње, човек је држао у руци — спајалицу за акта. Тако је, захваљујући спорости трамваја, угледао свет један мали, али користан проналазак.

☆

Целофан је, такође, случајан проналазак. Године 1908, швајцарски хемичар Бранденбергер вршио је неке опите с куваном кашом од дрвета, испитујући дејство разних киселина на њу. Једног дана приметио је на дну плитког стакленог суда танак, провидан слој неког њему непознатог материјала. Слој се лако одвојио од дна суда и Бранденбергер је држао у руци први комад целофана.

☆

Шездесетих година прошлог века амерички „Дивљи Запад" био је готово искључиво земља фармера и сточара. Задржати велике целепе волова на одређеном простору и спречити уништавање тек обрађених поља, није било лако. Стока је провањивала дрвене и жичане ограде и растурала се по пољима и шумама. Фармери су покушавали да је задрже тиме што су на ограду стављали трње и металне шиљкове. Једног јутра, 1873 године, гледао је неки Џозеф Глиден провањену жичану ограду на имању свог рођака. Иако је на огради било трња, волови су успели да је провале. Разбацано трње и покидана жица дали су Глидену једну идеју: да начини жицу с трњем од метала. Тако је угледала свет бодљикава жица.

Новац и храна у мочварама

Изгледа да ће мочваре и баре обрасле шеваром постати ускоро исто тако драгоцене као и родна житна поља. Тако бар тврде Ернест Рид и Лиленд Марш, професори универзитета у Сиракузи, у Америци.

Од шевара познатог под именом „мачји реп", чији дугачки, баршунасти плод кестењасте боје заиста потсећа на реп мачке, данас се већ може добити дванаест различитих производа. Научници се надају да ће у току идуће године пронаћи нове могућности за његово искоришћавање.

Ево за шта све овај „коров" може да послужи:

„Корен", уствари ризом (подземно стабло) „мачјег репа" може се јести уместо кромпира јер је укусан и садржи много скроба. Поред тога, од сувог корена млевењем се добија брашно, од кога се могу правити разне врсте теста. Научници тврде да су колачи справљени од овог брашна заиста укусни. Од корена се такође може справљати штирак, као и прашак за пудинг, који по квалитету не заостаје за прашком добијеним од жита. Најзад, од овог брашна добија се ферментацијом етил-алкохол.

Стабљику „мачјег репа" одавно већ употребљавају качари да им бурад не би пропуштала воду. Лишће, пак, служи за прављење корпи и асура. Међутим, и стабљика и лишће могу се употребити још корисније ако се прераде. Помоћу потребних хемикалија, од њих се може добити меко влакно које потпуно замењује јуту.

Што је најважније, „жетва" мачјег репа веома је обилна. С једног јутра земље може се добити 140 тона храњивог подземног стабла, а то је десет пута више но што једно јутро може дати кромпира.

Индијанске куће у Панами заштићене су од инсеката

У панамској области Бокас дел Торо, која се налази у близини границе Костарике, куће индијанских домородаца потпуно су заштићене од инсеката. Наиме, оне су обавијене густом, непробојном мрежом сличном златној чипки, коју испреда једна врста панамског паука. Та мрежа је заједничко дело неколико стотина паукова који је, из неких непознатих разлога, плету баш око зграда за становање. Изгледа да је читава мрежа исплетена из једне једине, такорећи бескрајне, нити и у њој паукови чекају своје жртве.

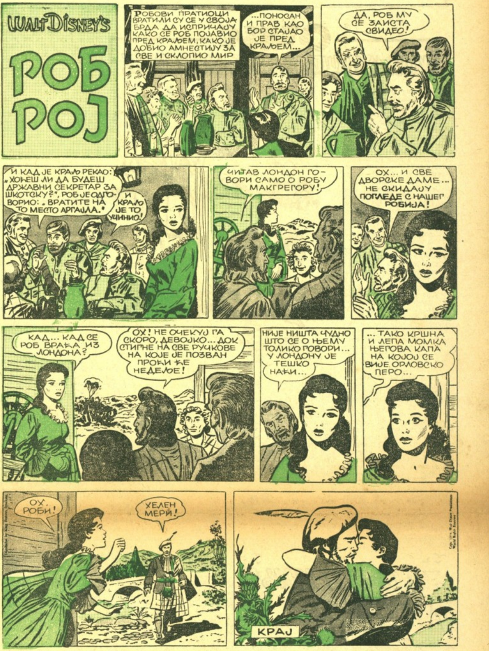
WALT DISNEY'S
РОБ РОЈ
РОБОВИ ПРАТИОЦИ ВРАТИЛИ СУ СЕ У СВОЈА БРДА ДА ИСПРИЧАЈУ КАКО СЕ РОБ ПОЈАВИО ПРЕД КРАЉЕМ, КАКО ЈЕ ДОБИО АМНЕСТИЈУ ЗА СВЕ И СКЛОПИО МИР
...ПОНОСАН И ПРАВ КАО БОР СТАЈАО ЈЕ ПРЕД КРАЉЕМ...
ДА, РОБ МУ СЕ ЗАИСТА СВИДЕО!
И КАД ЈЕ КРАЉ РЕКАО: „ХОЋЕШ ЛИ ДА БУДЕШ ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР ЗА ШКОТСКУ?", РОБ ЈЕ ОДГОВОРИО: „ВРАТИТЕ НА ТО МЕСТО АРГАЈЛА."
И КРАЉ ЈЕ ТО УЧИНИО!
ЧИТАВ ЛОНДОН ГОВОРИ САМО О РОБУ МАКГРЕГОРУ!
ОХ... И СВЕ ДВОРСКЕ ДАМЕ... НЕ СКИДАЈУ ПОГЛЕДЕ С НАШЕГ РОБИЈА!
КАД... КАД СЕ РОБ ВРАЋА ИЗ ЛОНДОНА?
ОХ! НЕ ОЧЕКУЈ ГА СКОРО, ДЕВОЈКО... ДОК СТИГНЕ НА СВЕ РУЧКОВЕ НА КОЈЕ ЈЕ ПОЗВАН ПРОЋИ ЋЕ НЕДЕЉЕ!
НИЈЕ НИШТА ЧУДНО ШТО СЕ О ЊЕМУ ТОЛИКО ГОВОРИ... У ЛОНДОНУ ЈЕ ТЕШКО НАЋИ...
...ТАКО КРШНА И ЛЕПА МОМКА ЊЕГОВА КАПА НА КОЈОЈ СЕ ВИЈЕ ОРЛОВСКО ПЕРО...
ОХ, РОБИ!
ХЕЛЕН МЕРИ!
КРАЈ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Лихтенштајн

Лихтенштајн је кнежевина у Средњој Европи, између западног дела Аустрије и источне границе Швајцарске.

Површина Лихтенштајна износи 157 квадратних километара, а број становника око 14.000. На један квадратни километар долази отприлике 85 становника. Главни град Лихтенштајна је Вадуз, у коме живи 2.000 становника. Име града потиче од латинског назива Vallis dulcis, што значи слатка долина. Сама држава добила је име по феудалној породици Лихтенштајн.

Кнежевина Лихтенштајн установљена је 1719 године уједињењем феудалног поседа Вадуз и Шелемберга. Доцније је припојена Рајнској конфедерацији, 1807, и у њој била до 1814, а затим је била у германској конфедерацији од 1815 до 1866 године. Са Аустријом је била у царинској унији од 1886 до 1918 године, а од 1921 Лихтенштајн је са Швајцарском у монетарној, поштанској, царинској и дипломатској унији. Новац је швајцарски.

У последње време Лихтенштајн посећује све већи број туриста и то је за ову земљу леп извор прихода. Становништво се бави земљорадњом, воћарством, виноградарством и сточарством. Унеколико је развијена и текстилна индустрија, а главни извозни артикли су сточарски производи.

ШВАЈЦАРСКА
Рајна
АУСТРИЈА
ВАДУЗ

Земља је претежно планинска. Највиши врх је Нааф Копф (2.574 метра). Ту се налази тромеђа Швајцарске, Аустрије и Лихтенштајна. У планинским пределима висина годишњег талога износи два метра, а у низинским 800 милиметара. Кроз планински предео протиче река Самина, притока реке Ила.

АНАДИПЛОЗА

Анадиплоза је стилски песнички украс-фигура. То је случај кад наредни стих или реченица почињу истом речју којом је први завршен (анадиплун = удвостручити), на пример:

Уранила рано у недјељу,
У недјељу прије јарка сунца.

Ова фигура узета је из епског народног песништва, где певачу служи као неки одмор, односно средство да се боље припреми за нову мисао.

У уметничком песништву анадиплоза се појављује само онде где се песник свесно поводи за народним песмама, као што је случај:

А међ' њими понајљепши,
Понајљепши, понајвећи, Агин
чадор ине наткрилио

НАРВАЛ

Нарвал је сисар из рода делфина. Он живи у јатима у Северном Леденом Мору. Може бити дугачак и пет метара. Боје је беле са мрким пегама. Мужјак има у горњој вилици јаку испружену кљову, која може бити дуга и до три метра. Та кљова му служи за одбрану, јер је нарвал безазлена животиња, која се храни мањим рибама, пужевима и шкољкама.

СЕДАМ СЛОБОДНИХ НАУКА

У стара времена у Седам слободних наука спадали су такозвани тривијум и квадривијум. Тривијум је назив за нижи степен наставе и у њега су спадали: граматика, дијалектика и методика. Квадривијум је обухватао четири дела математике: аритметику, геометрију, астрономију и музику. Ето, тих седам Слободних наука сматране су главним предметима вишег школског образовања.

ЕКСПЛАНТАЦИЈА

Експлантација је особина живих органских ткива да могу у подесним храњивим растворима расти и напредовати и изван тела. Ову особину открио је хирург Алексис Карел, због чега је, 1912 године, добио Нобелову награду.

РАПСОДИ

Рапсоди су били она лица која су поједине песме и одељке песама састављали у једну целину. То су били путујући народни певачи код старих Грка и они су старе јуначке песме, нарочито Хомерове, спајали у веће целине и јавно их певали или казивали народу, као што су чинили и наши гуслари. Рапсодијом се назива песма коју пева рапсод, а тим именом назива се и одломак неке веће песме. У музичком смислу реч рапсодија означава фантазију слободног облика која се наслања на народну мелодију.

ОЧИ КОЈИМА НИШТА НЕ МОЖЕ ДА ИЗМАКНЕ

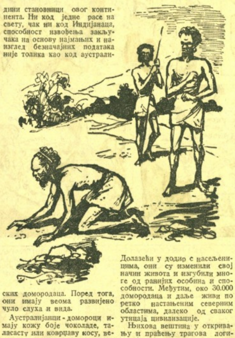

У дому једног Аустралијанца, досељеника из Европе који се настанио у Новом Јужном Велсу, владали су забринутост и страх: четворогодишња девојчица, његово једино дете, одлутала је од куће. Четрдесет суседа, неки пешице а неки на коњима, читав дан су безуспешно претраживали околину. Од детета није било ни трага. Најзад, кад је већ био пао мрак, отац је телефонирао најближој полициској станици, удаљеној 80 километара, молећи да му пошаљу неког од „црних читача трагова“, како досељеници зову домороце веште читању трагова животиња и људи.

Било је праскозорје кад је „црни читач“ стигао. Изгледало је да је дошао узалуд, јер је претходни дан био необично топао, а земља тврда и сува. На таквом терену ни човек не би иза себе оставио траг, акамоли мала, лака девојчица. Домородац је ћутке почео да обилази око куће, описујући све веће кругове. Наједном је застао и кренуо у правој линији, следећи траг, који нико од присутних није могао да види. Четири часа ишао је тако за невидљивим трагом: на једном месту згажен лист, тамо сломљена гранчица, мало даље какав ногом одгурнут каменчић. Понекад је готово трчао, да одмах затим клекне и да пут настави четвороношке, како му ни најмања ситница не би измакла. Двапут је на каменом терену губио тај, само за њега приметни, траг. Најзад, кад се сунце већ клонило смирају, нашао је девојчицу, која је, изнемогла и изгладнела, спавала крај једног трулог пања.

Од девет милиона становника Аустралије, неких 80.000 су домороци, потомци номада из каменог доба. Они припадају једној од најстаријих раса на свету и пре доласка белих, 1788 године, били су једини становници овог континента. Ни код једне расе на свету, чак ни код Индијанаца, способност извођења закључака на основу најмањих и наизглед безначајних података није толика као код аустралиских домородаца. Поред тога, они имају веома развијено чуло слуха и вида.

Аустралијанци-домороци имају кожу боје чоколаде, таласасту или коврџаву косу, велика уста, широк и спљоштен нос, високо, забачено чело и нешто су нижи од белих досељеника. Некада су се искључиво бавили ловом и риболовом, јер на њиховом континенту пре доласка белаца уопште није било жита која би могли да гаје, нити других животиња сем дивљих паса. Они су одлазили у лов кад их је на то терала глад, а ленствовали кад су им стомаци били пуни. Данас више од половине њих живи у сталним насељима. Долазећи у додир с насељеницима, они су изменили свој начин живота и изгубили многе од ранијих особина и способности. Међутим, око 30.000 домородаца и даље живи по ретко настањеним северним областима, далеко од сваког утицаја цивилизације.

Њихова вештина у откривању и праћењу трагова логичан је резултат њихове тешке, свакодневне борбе за опстанак. Немајући могућности да у тој жаркој области чувају храну чак ни до сутра, принуђени су да свакодневно лове. Како се не служе замкама и ступицама, они се старају да што ближе приђу животињи коју гоне, како би је успешније гађали. А то значи да јој приликом гоњења не смеју допустити да им умакне и завара траг. Идући трагом, например, кенгура, они су у стању да кажу каквом се он брзином кретао, колико је велик и стар, да ли је здрав, — једном речју све што им може помоћи у лову.

Том вештином домородаца често се користе бели становници Аустралије, па чак и војска и полиција. Своју способност „читач трагова“ може да покаже чак и на градским улицама. Догодило се једном да је неки човек опљачкао један рудник злата и, разуме се, побегао. Један домородац открио је његов траг и пошао за њим. Међутим, изненада је наступила олуја са јаким пљуском, који је избрисао све трагове. Десет дана касније „читач трагова“ случајно је пред градском поштом приметио на прашњавом бетону отисак „познате“ чизме. Иако је траг водио кроз улице, где је било на хиљаде отисака ципела и чизама, вешти „читач“ довео је полицију до хотела у коме се лопов налазио.

На искрајку старог напуштеног насеља које је било подигнуто у близини неког рудника злата, такође давно напуштеног, живео је један старац, „луди Џек“ како су га звали, који би понекад, попивши коју чашицу више, одлутао од куће. На Џекове нестанке свет је већ био навикао. Али, кад се једном није вратио ни после пет дана, полиција је пошла да га тражи. После два дана узалудног претраживања околине, позвали су упомоћ два домороца. Киша није падала недељама и земља је била потпуно сува, а у прашини око куће било је не само трагова које је Џек остављао из дана у дан, већ и трагова људи који су га тражили. Домороцима није био потребан ни пун минут да одреде који је од Џекових трагова најсвежији. Пошто су неко време ишли за њим, један од домородаца је рекао:

— Он је болестан.

— Хтео си рећи пијан? — приметио је један полицајац.

— Болестан.

Пола часа касније стигли су до једног напуштеног рударског окна.

— Он тамо, — показали су они руком.

Заиста, неколико метара од улаза у окно лежао је стари Џек — мртав. Лекари су утврдили да пре но што је умро није био пијан. Како су домороци то знали? Једноставно: готово од колевке њих су учили да читају трагове људи, младих и старих, болесних и здравих, мршавих и дебелих, тако да им није било тешко да оцене у каквом је стању човек чији траг прате.

Једном је потомак неког досељеника пошао у лов са два домороца. Имали су среће: погодили су копљем птицу тркачицу ему. Али, ему им је побегао и они су пошли његовим трагом. После једног километра траг их је довео до једне велике, заравњене стене и ту се, бар за белог човека, губио. Међутим, домороци су клекнули и стали да дувају у стену. Кретали су се лагано, стално четвороношке, дувајући с времена на време. Тако су прешли читав камени плато, а кад су дошли до његове ивице — на земљи се видео траг емуа. Најзад, у једном грму нашли су га мртвог, с копљем у телу. Задивљеном белцу објаснили су оно своје чудно понашање на стени. Прелазећи преко каменог платоа, птица је морала да поломи листиће танке, суве маховине која је покривала стену. Дувајући, они су својим дахом дизали поломљене сићушне листиће и тако пратили траг.

„Црни читачи трагова“ су у неприлици једино кад треба да по трагу нађу неког свог земљака, који је вешт исто толико колико и они. Један од најзанимљивијих „двобоја“ скривања и тражења одиграо се приликом гоњења аустралиског одметника Роја Гавернора, који је био веома лукав, хитар и — домородац. Гавернор се скривао у северозападном, ненастањеном делу Аустралије. У почетку је изгледало да је његова вештина већа од вештине гонича Рилеја. Он је увек ишао обавивши ноге овчијом кожом, кретао се у круговима и враћао се истим путем. Силазио би до реке и улазио у воду, да би изгледало као да је прешао на другу страну, али би се уместо тога једним скоком докопао гране каквог дрвета на обали и пребацивао се са стабла на стабло, да би, после неколико стотина метара, сишао на земљу и наставио пут. Ипак, изгубио је битку.

Дуго су бели досељеници и њихови потомци веровали да аустралиски домороци имају друкчију, бољу структуру ока од осталих људи и да зато виде и оно што они не примећују. Лекари, заинтересовани оштрим видом домородаца, извршили су низ опита и закључили да су очи Аустралијанаца потпуно исте као и свих осталих људи, само што су они дугим и сталним вежбањем своје чуло вида развили готово до савршенства. Међутим, њихово чуло мириса свакако је много боље но код људи из цивилизованих земаља. Тако, например, аустралиски домородац може да осети мирис ватре, дувана, па чак и ознојеног коња, са даљине од два километра.

ЛУКУЛОВСКЕ ГОЗБЕ

Луције Лициније Лукул (109—57 пре наше ере) био је истакнути римски војсковођа, који је постигао велике успехе у рату против Митридата, краља Понта, али је ушао у пословицу због своје раскоши, јер је своје велико имање немилице расипао и живео бесно. Прича се да је у својим дворовима имао више трпезарија, које су имале разна имена. Он никад није говорио свом управитељу двора шта ће ког дана да једе, него би му само рекао да приреди гозбу у тој и тој сали, те је овај одмах знао каква јела треба да спреми и у коликим количинама. Једнога дана дођу му изненада два пријатеља, али се он само окрене свом управитељу двора и рече му: „Данас ћемо ручати у Аполоновој сали“. Гозба је била милионске вредности. Разуме се, на њој су били присутни и други гости, међу којима је увек било истакнутих интелектуалаца онога времена. Отада се раскошне и велике гозбе често називају лукуловским.

У старо доба било је и других бесних приредаба. Тако је персиски цар Дарије (521—485 пре наше ере) приређивао гозбе за по 15.000 лица, које су га стајале огромне суме. Његов син Ксеркс (485—465) ручао је у једном граду само два пута и од тога се град није могао привредно опоравити за целу годину дана, јер народ није имао шта да једе. Прича се и за некога Питијуса, који је био тако богат да је приређивао гозбе за десетине хиљада Ксерксових војника. Гај Јулије Цезар, приликом једне триумфалне гозбе, почастио је своје госте, поред осталог, и са шест хиљада риба-мурина, које су стајале десетине милиона динара. Том приликом за госте је било постављено 22.000 столова. За једног богатог Римљанина прича се да је приређивао гозбе које су трајале по цео месец дана, а сале у којима су оне приређиване свакога дана украшаване су новим украсима. Кревети на којима су се гости излежавали били су од злата и сребра и посути разноврсним цвећем.

Остале су приче и о многим другим бесним гозбама у доцнијим временима. Тако се прича да је херцег Карло Бургундски приликом женидбе са енглеском принцезом Маргаритом приредио 1468 године гозбу којој је било мало равних. Сале у којима су гости седели биле су тапациране чохом која је била извезена златом. Гости су седели за столовима по којима су се кретале лађе препуне сваковрсног печења. После сваке лађе наилазила су по четири чамца у којима је било разно вариво. Том приликом за гозбу је, како се прича, било спремљено: 16 волова, 10 свиња, 300 кг. сланине, 250 овнова, 250 јагањаца, 250 телади, 100 зечева, 800 кунића, 200 фазана, 200 водених птица, 900 јаребица, 400 голубова, 100 паунова, 400 кокошака, 1000 пилића, итд.

Морски коњ

Морски коњ (морж) спада у породицу перајара, а живи у заједницама уз обале Северног Леденог Мора. Ноге без прстију и реп претворени су у изврсне органе за пливање. У горњој вилици има два дугачка зуба који су оборени наниже, а личе на кљове у слона. Те кљове могу нарасти у дужину и до једног метра. Њушка му је зарасла у длаку и даје утисак као да је окићена с много бркова. Тело му је дугуљасто. Напред је шире, док се на крају јако сужава и покривено је кратком длаком. Морски коњ може бити дугачак и до шест метара, а тежак и до 1.500 килограма. Његова храна су једна врста молуска, које живе на морском дну и које он копа кљовама.

У јуну, кад је вода у Северном Леденом Мору најтоплија, млади морски коњи иду на своје прво купање. Они висе о врату своје мајке док она плови морем или се гњура тражећи храну. Иако је младунче тешко 50 килограма, оно за мајку није нарочито велики терет; готово је мањи него што је за једну Индијанку њено дете. Младунче се дуже времена не стара о храни, све док му не израсту зуби довољно велики да би могао да је копа и тражи. Док то не буде, оно живи искључиво од мајчиног млека. Њиме се храни све док му кљове не израсту око десет сантиметара, а то бива тек после две године.

Морски коњи су изврсни пливачи, али не могу да пливају онако дуго као њихови сродници туљани. Они радије легну на неку пловећу санту, да их она носи. Ако се догоди да их санта однесе далеко, тада они хитају да изиђу на најближу обалу. Кад тамо стигну, често су толико изнурени да их Ескими лако лове. У пролеће се спуштају на сантама све до Беринговог Мора. Пошто су тешки, дешава се да санта пукне под њима, па се они стровале у море. Кожа им је дебела и чврста, те је Ескими веома цене. Од кљова праве алатке и украсе, а лове моржеве и због њиховог меса и уља.

На земљи и на леду морски коњи тешко се крећу и нису опасни. У води су окретни и енергично се бране кад их ловци нападну, па могу бити и опасни. У чопорима су сложни и дисциплиновани. Док пландују, они поставе страже наоколо, које им јављају да се приближава опасност. Рањеном моржу притичу упомоћ други који се нађу у близини. Ловци причају да је тешко убити моржа једним метком и домоћи се његовог тела. Узрок томе је с једне стране дебео слој сланине, а с друге што рањени морж скочи са санте у воду и више се не појављује на површини. Ако угине у води, он потоне. Једино га је могућно убити једним метком ако се погоди у главу, али и тада ловац мора бити брз и брзо се дочепати његовог тела, јер иначе оно потоне. Због тога с ловцима иду увек вешти харпунери, који закаче тело моржа и привуку га. На обали се иначе лако убијају ударцем у главу тупим оружјем. У ранија времена лов на моржеве био је веома опасан, јер рањени морж нападао је чамац ловаца, закачио би га својим дугачким зубима и превртао. И најтеже рањени морж напада противника и није се лако од њега одбранити. Многе породице ловаца остале су због тога без својих хранитеља.

Рубље које „производи“ топлоту

Један француски часопис доноси вест да је почела производња рубља које штити од назеба плућа, бронхија и мишића, као што су лумбаго, ишијас и сл. Ново текстилно влакно, ровилактил, од кога се сада прави доње рубље, користи на тај начин што ствара неку врсту електрицитета, који загрева тело у виду електричне масаже. Та топлота која улази у организам истовремено има освежавајуће дејство. Рубље од ровилактила не скупља се, лако се пере и брзо суши, а глачање није потребно.

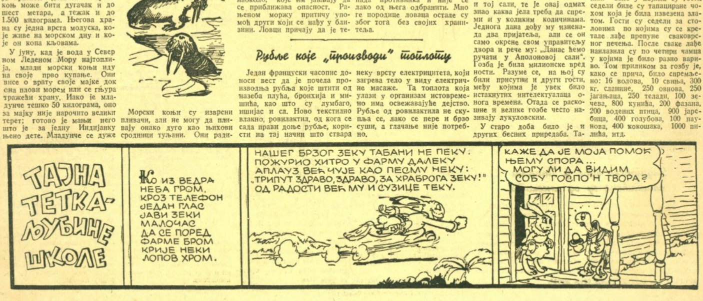
ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ
КО ИЗ ВЕДРА НЕБА ГРОМ, КРОЗ ТЕЛЕФОН ЈЕДАН ГЛАС ЈАВИ ЗЕКИ МАЛОЧАС ДА СЕ ПОРЕД ФАРМЕ БРОМ КРИЈЕ НЕКИ ЛОПОВ ХРОМ.
НАШЕГ БРЗОГ ЗЕКУ ТАБАНИ НЕ ПЕКУ. ПОЖУРИО ХИТРО У ФАРМУ ДАЛЕКУ АПЛАУЗ ВЕЋ ЧУЈЕ КАО ПЕСМУ НЕКУ: „ТРИПУТ ЗДРАВО, ЗДРАВО, ЗА ХРАБРОГА ЗЕКУ!“ ОД РАДОСТИ ВЕЋ МУ И СУЗИЦЕ ТЕКУ.
КАЖЕ ДА ЈЕ МОЈА ПОМОЋ ЊЕМУ СПОРА... МОГУ ЛИ ДА ВИДИМ СОБУ ГОСПО'Н ТВОРА?

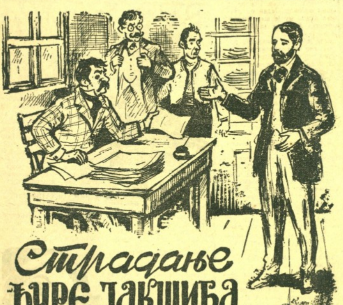

Страдање Ђуре Јакшића

у Рачи Крагујевачкој

Ја сам ти, брате, изношена хаљина! Гурају ме из једног буџака у други! Сад у Рачу. Мора да ће се онде отворити позориште, како бих имао прилике на драми радити...“ — тако је Ђура Јакшић у једном писму саопштио свом пријатељу Стојану Новаковићу да је по казни премештен за учитеља основне школе у Рачи Крагујевачкој.

Ђура Јакшић дошао је у Рачу са женом и децом. Његова месечна плата била је више него бедна: 42 динара и 20 пара, од чега му се трећина одузимала за дуг. Надао се да ће нешто сликањем да заради, али због афере која је ускоро избила од тога не би ништа. Несрећни песник рекао је сам за себе: „Ја сам са својом децом осуђен да вечите муке трпим“.

Месец дана после доласка у Рачу Крагујевачку датирано је и познато. Јакшићево писмо Стојану Новаковићу. У њему је он горко, али и бунтовно, оцртао јаде и невоље свог дотадањег живота: „...Дали су ми „хлеба“ и као што добротвори веле: „ухлебише ме“. — Хвала им! Та више ми и не могоше дати, јер су сами печење појели; хвала им! јер ми ни кости њихове богате трпезе не хтедоше оставити — имају они своје псе којима оглотке са своје дебеле части бацају, а ови се још диче што су до тих господских костију дошли — ма нећу ја, не! умем и ја сносити све — само неправду не!“ — А на једном другом месту у том писму он се жали: „Ја сам читао много несрећних великих и малих песника биографија, али ако сам и ја песник, и ако и ја заслужан будем да ме макар и седам дана после смрти ко спомене — имаће наша деца чему се чудити — јер овако као што наша господштина са мном поступа, ни свиње не чине и никаква животиња... Та не видиш ли, болан, да ми не дају прилике ни да радим — а ево осећам да бих боље и више могао радити него сви ваши банови и малетићи скупа“. (Бан и Малетић били су „повлашћени“ ревиски списатељи.)

Ни месец дана није прошло од тог писма а општински суд у Рачи поднео је тужбу среском суду против Ђуре Јакшића да је „опорочавао“ власт, вређао службенике итд.

Једне новембарске ноћи седео је нови учитељ у сеоској кафаници са својим пријатељима. Разговарали су о политичким догађајима после смрти кнеза Михаила. Ђура је био говорљив и приметивши да се пришуњало неколико „полицајних лица“, а међу њима и општински ћата, он покаже прстом на зид где је била залепљена некаква наредба коју је издала општинска власт. „И онда је господин Ђура Јакшић почео говорити да је та наредба мимо закона издата, непаметна, закону противна итд., и каже да се та наредба треба да скине, поцепа, у сирће мете, пак онда они који су је издали са сирћетом да је поједу“, — тако је у својој достави изјавио „Васа суду покорни деловођа“, односно општински ћата кога је Јакшић уочио чим је дошао у Рачу.

Све до јуна 1869 године расправљала се та ствар пред општинским и среским судом. Јакшић је по неколико пута саслушаван, суочаван, позивали су сведоке, а главни тужитељи били су ћата и практикант. Општинска власт нашла се страшно увређена речима „г. Ђуре“. У томе су били солидарни сви њени службеници, па су против Јакшића сведочили и они који су те ноћи били у кафани и који нису. Откуд да се неки бедни учитељ толико осмели да „буни народ против власти и да срамоти ћату општинскога“! Да је бар неко, а не, како у општини стоји за њега уписано, Јакшић, учитељ II разреда овдашње школе, нема нити покретног нити непокретног имања које би се за дуг у попис узети могло“.

На суочењу са општинским службеницима Јакшић је свој исказ издиктирао у перо: „Говор је био о ислуженим полицијским чиновницима, — рекао је он. — Том приликом поменуо сам Саву, бившег капетана, који је некад сељака од јутра до подне држао на мацкама и снег га је завејао“. Потом се, каже Јакшић, говорило о новом уставотворном одбору и како се он нада да ће се у Србији много изменити — „и онда сам рекао да неће сваки кенеф којекакве наредбе издавати и хиљаде глава њој се клањати“. И док је он тако говорио, пришуњао се ћата с још неким човеком да прислушкује разговор који је Јакшић пријатељски водио са својим друговима. „Кад сам угледао, упитах га: Ко је ту наредбу саставио? Ја сам, рече он. — А колико си мислио док си је смислио? — Сахат и по! Онда сам му ја одговорио: да сам ја неки војвода, дао бих ти је да је поједеш на салату! Куд да један сеоски ћата прави разлику између грађана пореских и непореских и да у наредби једнима нешто дозвољава а другима крати“ — завршио је свој исказ Ђура Јакшић.

Крајем априла 1869 године Ђура је дао оставку на учитељску службу у Рачи и отишао је у Београд. Почетком јуна саопштена му је пресуда: требало је да буде осуђен на новчану казну, „али пошто он нигди ништа од имања нема, то се има по полициској уредби на затвор да суди“. И осуђен је на десет дана затвора.

Напустивши државну службу, Јакшић је покушао да у Београду покрене књижевни лист. Због тога он сад поново затражи српско држављанство, али му и по трећи пут одбијају молбу, јер је молилац био „без уредног занимања“. Полициски доушници у својим доставама и даље помињу Ђуру Јакшића. Но, будући да он сада више није био државни службеник, испред његовог имена не наводе оно „г.“, него понижавајуће „неки“. У оно време познати београдски достављач, иначе уредник хумористичког листа „Руже“, кога су изобличили и Змај и Јакшић, у једној својој достави намеснику Блазнавцу пише: „Синоћ неки Ђура Јакшић покупио је неке ђаке и музикантима заповедио да се свира Марсељеза. И премда то није ништа, опет је у мојим очима то погана демонстрација, безобразлук, да се кињe мирни грађани“.

После извесног времена, Јакшић је морао да напусти Београд и да поново крене у унутрашњост, усусрет новим невољама и јадима...

СЕМЕ

КОЈЕ ЖИВИ ВЕКОВИМА

Септембра 1940 године у одељењу Британског музеја у коме су биле смештене збирке семења старог више стотина, па и више хиљада, година избио је пожар. Ватра је брзо угашена, али се том приликом семење једне врсте кинеског поврћа, званог сребрно дрво, које је још 1793 пренето из Кине, јако овлажило. Кустос одељења био је ван себе од очајања због ове штете. Међутим, месец дана касније његово очајање претворило се у одушевљење: после „сна“ од 147 година проклијале су три семенке „сребрног дрвета“.

Приче о семењу које је више од двадесет векова „спавало“ у саркофазима египатских фараона да би се наједнном „пробудило“ и донело плод, одувек су занимале људе. Међутим, у њима нема ни трунке истине. Тачно је, додуше, да су археолози у гробницама фараона налазили зрневље пшенице које се на први поглед није разликовало од „свежих“ зрна. Ботаничари су се, природно, заинтересовали за „пшеницу-мумију“, како су је у шали називали, па је пре педесет година у ботаничкој башти у Кјуу, у Енглеској, засејано зрневље нађено у гробници једног фараона из деветнаесте египатске династије. Поједина зрна стављена су у разна земљишта и у различите услове топлоте и влажности, али су сва, без иједног изузетка, и поред највеће неге стручњака, после неколико месеци иструлела. Опити извршени са „пшеницом-мумијом“ из једног саркофага из грчке епохе у старом Мемфису, као и многи други, такође су завршени неуспехом.

Откуд онда приче о пшеници из старог Египта која је сачувала у себи вегетативну снагу и проклијала после толико хиљада година? Објашњење је сасвим једноставно: неки предузимљиви и досетљиви пословни људи из Египта приметили су колико је интересовање код археолога изазвала пшеница нађена у старим гробницама и закључили да се од тога може начинити добар и уносан посао. Наместо старе пшенице, подметнули су у неке саркофаге нову и она је, сасвим природно, изникла и донела плод. Међутим, ниједан опит са старом пшеницом који су изводили стручњаци није успео. Уствари, семење готово свих врста жита има веома кратак век, тако да се случај клијања већ после 25 година може назвати чудом.

Па ипак, приче о дуговечном семењу нису увек измишљене. Године 1856 управа ботаничке баште у Кјуу послала је аустралиском универзитету у Мелбурну, за његов врт, семење 600 разних врста биљака. Али, земљиште одређено за врт није било приправљено на време и поклон из Кјуа стављен је у један орман и — заборављен. После више од педесет година случајно га је нашао ботаничар Еварт. Он га је посејао, заједно са семењем неког аустралиског поврћа које је било старо 105 година. Од 600 врста послатих из Кјуа 46 је проклијало, израсло и донело плод, а исто тако и столетно семе аустралиског поврћа.

Колико је досад могло бити утврђено, најдуговечније семе има једна врста азиског лотоса, такозвани „свети лотос“. Крајем седамнаестог века природњак Ханс Слоан начинио је велику збирку тог семења, која је касније припала Британском музеју. Године 1855, значи век и по касније, успело је једном кустосу музеја да из тог семена добије дванаест струкова „светог лотоса“. За време Другог светског рата посађено је свега једно семе из те збирке и, упркос протеклих 250 година, оно је никло.

У близини манџурског села Лиу-Чуа-Тунг налази се једно исушено језерско корито. Пола метра испод површине лежи слој тресета дебео око четрдесет сантиметара. У горњем делу тог слоја нађена је већа количина семена „светог лотоса“. Како лотос расте у води, очигледно је да семе потиче од биљака које су ту расле пре но што је језеро пресахло. Године 1923 јапански ботаничар Охиро Ога тврдио је да нађено семе мора бити старо најмање 400 година. Примерци тог семена послати су свим већим ботаничким баштама у свету и у већини случајева „свети лотос“ је никао и цветао. Међутим, пре три године, мерећи радиоактивно зрачење угљеника из наслага у којима је нађено семе лотоса, професор чикашког универзитета Либи утврдио је да је оно старо од 800 до 1250 година.

У близини Токија, на дубини од шест метара, пронађен је прошле године један дрвени чамац и у њему неколико зрна „светог лотоса“. Према радиоактивном зрачењу угљеника, утврђено је да је чамац стар 3000 година. Толико је, значи, старо и семе „светог лотоса“ нађено у њему. Посејано, оно је упркос старости никло и лотос је чак и цветао.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

АВОГАДРОВ ЗАКОН

Авогадров закон је онај по коме сви гасови под једнаким условима и у једнаким запреминама садрже у себи једнак број молекула. Овај закон добио је име по чувеном торинском физичару Амадеу Авогадру (1776—1856).

ШТА ЈЕ КАНУН?

Канун је музички инструмент који употребљавају Арапи. Дуг је око један метар, широк 50 сантиметара, и дебео око пет сантиметара. Има 72 струне. Свирач седи на земљи, а инструмент држи на крилу.

ДЕЈСТВО ПЕНИЦИЛИНА ЗАВИСИ ОД СТАРОСТИ БОЛЕСНИКА

Распростирање пеницилина у човечјем организму зависно је од више чинилаца: како се даје инјекција, какав је телесни састав болесника итд. Опити на болесницима између 15 и 75 година старости показали су да се количина пеницилина не налази у истој размери у једном кубном сантиметру крви код свих ових особа. Дошло се до закључка да је распростирање антибиотика брже код млађих болесника. За пацијенте испод тридесет година две инјекције од по 300.000 јединица учиниће да се за 24 часа изврши концентрација од једне јединице на један кубни сантиметар крви, што је довољно да заустави размножавање бактерија код већине болести. Међутим, код старијих особа дејство ће бити нешто спорије, јер је и рад њихових бубрега и свих ћелија спорији но код млађих људи.

ШТА ЈЕ РЕЗЕДА?

Резеда је позната биљка пријатног мириса, а пореклом је из Египта. То име добила је по томе што је некад употребљавана за ублажавање болова (resedare = ублажавати).

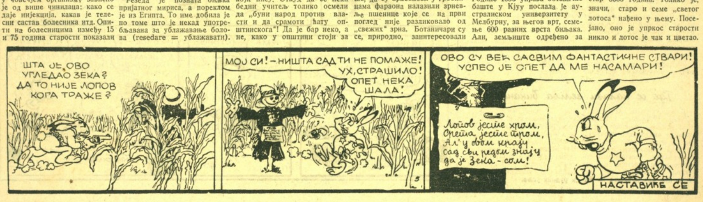

ШТА ЈЕ ОВО УГЛЕДАО ЗЕКА? ДА ТО НИЈЕ ЛОПОВ КОГА ТРАЖЕ?
МОЈ СИ! – НИШТА САД ТИ НЕ ПОМАЖЕ!
УХ, СТРАШИЛО! ОПЕТ НЕКА ШАЛА!
ОВО СУ ВЕЋ САСВИМ ФАНТАСТИЧНЕ СТВАРИ! УСПЕО ЈЕ ОПЕТ ДА МЕ НАСАМАРИ!
Лопов јесте хром,
Срећа јесте тром,
Ал' у овом крају
Сад сви редом знају
да је Зека - сом!
5
НАСТАВИЋЕ СЕ

Подвизи НОВИНАРА

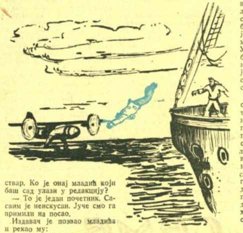

Хорас Грили, уводничар „Њујорк Тајмса“, живео је у доба кад писаћа машина још није била потисла перо и мастионицу. Као и многи велики новинари, и он је имао нечитак рукопис. Кад год би неки типограф дошао у ову штампарију да тражи запослење и кад нису могли да га се отресу доказујући му да су сва места заузета, дали би му да слаже на пробу Грилијев рукопис. На тој проби редовно би капитулирали и они најупорнији. И најбољи би застали већ код првих речи, трудили се неко време да их прочитају, па кад би видели да им је то узалудно — одустали би.

Једног дана, у управу штампарије дошао је неки скромно обучен младић. Рекао је да је незапослени типограф и да тражи место. Кад нису могли да га се ослободе, послужили су се опробаним методом — дали су му да слаже на пробу Грилијев чланак. Младић је засукао рукаве и сео за машину. На опште изненађење, он је слагао чланак с лакоћом, без грешке и тако течно као да је био написан на машини. Наравно, после овако успеле пробе младић је примљен на рад и дат му је назив „Грилијев типограф“.

Но, младог типографа чекало је ново искушење. Једног дана двојица репортера узели су пар пилића, замочили им ноге у мастило и пустили их да неколико пута претрче преко страница Грилијеве редакциске хартије. Кад је „Грилијев типограф“ дошао у редакцију по рукопис, дали су му ове замрљане странице као Грилијев уводни чланак. Типограф их је узео и окретао са сваке стране, настојећи да одгонетне рукопис. Узалуд. Овога пута „Грилијев рукопис“ био је и за њега тврд орах. Али се ипак није предао. Сео је за машину и полако, с највећим напором, почео је да слаже.

Кад је, сат доцније, Грили дошао у штампарију, слагач га је зауставио:

— Извините, господине Грили, али ову реч никако не могу да прочитам.

Грили му је узео хартију из руке, пажљиво загледао означено место, а затим је прогунђао:

— Па то би и дете прочитало. „Необичан“, шта би друго могло да буде!

Фотографија

Можда је један од најтежих задатака у новинарству — набавити на време фотографију личности која је у вези с неким важним догађајем и о којој се тих дана највише говори. Тако се једном догодила афера у којој је главну улогу имала нека позната лепотица. Чикашки лист „Америкен“ донео је ту вест први, али без слике ове лепотице. Издавач листа наредио је да се слика набави по сваку цену за следеће издање. Прошао је дан, а људи су се један за другим враћали не обавивши посао. Издавач је постао нестрпљив.

— Јесте ли покушали да дођете до њене фотографије помоћу служитеља, писмоноше, или на неки сличан начин?

— Све смо покушали, али узалуд. Обећали смо и велику награду, али нико не може, или неће, да нам да фотографију. Послали смо јој у кућу нашег фоторепортера преобученог у механичара, тобоже да изврши контролу електричног вода, али се и он вратио празних руку.

— Добро, — рекао је издавач, — покушаћемо још једну ствар. Ко је онај младић који баш сад улази у редакцију?

— То је један почетник. Сасвим је неискусан. Јуче смо га примили на посао.

Издавач је позвао младића и рекао му:

— Ево вам адресе једне девојке. Потребна нам је њена фотографија. Набавите нам је.

Младић је узео адресу и отишао. Вратио се после два часа и ставио на издавачев сто дивну фотографију. Сви су занемели од чуда. Само младић није разумео чему се то чуде.

— Испричајте нам, молим вас, како сте успели да дођете до фотографије, — рекао му је издавач. — Наши најбољи репортери то нису били у стању. А ви...

— Како? — узвикнуо је зачуђено младић. — Сасвим једноставно. Отишао сам тамо, зазвонио и рекао да бих желео да говорим с том и том девојком. Кад ме је позвала да уђем, учтиво сам је замолио да ми да своју фотографију и она је радо пристала.

Њујорк—Јужни Пол—Њујорк

Зиму 1928 године Бердова антарктичка експедиција провела је у близини Јужног Пола. Једне вечери, репортер „Њујорк Тајмса“ написао је за свој лист чланак о инсталирању радио-станице у логору експедиције. Али, пре него што је дао рукопис на слагање, хтео је да му Мајнхолц, шеф радио-рубрике „Тајмса“, провери неке техничке изразе. Телефонирао је Мајнхолцу у његов стан. Нико се није јављао. Трогодишњи Мајнхолцов син био је скинуо слушалицу и тако искључио телефон.

Кад је репортер видео да су му сви напори узалудни, обратио се једном радио-оператеру и замолио га за савет шта да ради. Он му је рекао да Мајнхолц проводи своје слободно време слушајући радио-вести из Бердова логора, и додао: „Стрпите се за часак, одмах ћемо све уредити“. И почео је да откуцава неке радиотелеграфске знаке. Ускоро је добио одговор од једног Бердовог брода, који му је саопштио да ће вест предати одмах у Бердов логор.

Тако се десило да је Мајнхолц, који је код куће „ловио“ радио-депеше Бердове експедиције, ухватио с Јужног Пола позив упућен директно њему, којим се тражило да стави слушалицу на свој телефон, јер редакција „Тајмса“ жели да говори с њим. Мајнхолц је пришао телефону и позвао редакцију. Јавио му се онај репортер и најзад добио потребна обавештења. Веза преко Јужног Пола функционисала је беспрекорно.

Скок у море

Пре петнаестак година избио је пожар на броду „Сити оф Хонолулу“ који се налазио равно 700 миља западно од Лос Анђелоса, на путу за САД. Путници су поскакали у чамце за спасавање и ускоро су се нашли на палуби брода „Томас“, који им је, на позив СОС, похитао у помоћ.

Линтон Јелс, један од најпознатијих америчких новинара, послао је одмах радиотелеграм капетану брода „Томас“, у коме је рекао да ће од спасених путника откупити све филмове и фотографске снимке који приказују брод у пламену, путнике у чамцима, као и сцене њиховог спасавања. Ускоро је добио одговор. Један од путника нудио му је шест неразвијених филмова за 150 долара.

Јелс је одмах прихватио понуду, сео на хидроавион и полетео усусрет „Томасу“. После сат и по летења, приметио је брод. Кад му се приближио на једну миљу, пилот је искључио мотор и почео да се спушта. У тренутку кад је хидроавион био неких петнаестак метара изнад морске површине, Јелс је скочио у воду. Хидроавион се у међувремену дигао у висину и полетео према обали.

Брод „Томас“ био је удаљен од Јелса свега неколико стотина метара. Његовом капетану није преостало ништа друго него да заустави брод и да пошаље по њега чамац за спасавање. Чим је дошао на палубу, Јелс је почео ужурбано да купује од спасених путника њихове фотографске снимке и да с њима води дуге разговоре. Ускоро је имао довољно материјала за целу прву страну. Кад се његов хидроавион поново појавио на хоризонту, Јелс је већ био спреман за пут.

Хидроавион се спустио неколико стотина метара од брода. Јелс је појурио на крму и скочио у море. Брод је пловио даље, а хидроавион се примицао репортеру. Пилот је помогао Јелсу да се попне у хидроавион, узлетео је и пошао према копну. За непуна три часа Јелс је био у Лос Анђелосу и својим чланком и сликама о несрећи брода „Сити оф Хонолулу“ претекао све остале америчке листове за пуних дванаест часова.

ВЕРОВАЛИ или не...

УПРКОС ВРЕМЕНУ...

Фо-Куан Су, стари храм у близини кинеског града Вутан Шана, саграђен је 857 године, и то од дрвета. Још и данас, после више од хиљаду година, дрвени храм стоји потпуно очуван.

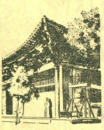

ГРОБЉЕ БЕЗ ГРОБОВА

У Нарбону, у Француској, постоји једно гробље на којем још нико није сахрањен, мада на њему има више стотина надгробних споменика. Наиме, ти споменици постављени су као знак сећања на поморце који су нестали на мору.

СЛОНОВИ-ВАТРОГАСЦИ

У једном селу у северном делу индиске провинције Терај крдо слонова нашло је на поља младе шећерне трске и стало да их уништава. Сељаци су на све могуће начине покушавали да их отерају, али без успеха. Најзад су запалили једно оближње поље обрасло грмљем и живицом, надајући се да ће ватра уплашити и одагнати слонове. Међутим, слонови су мирно напустили гозбу, отишли до оближњег потока, напунили сурле водом и као прави ватрогасци угасили пожар. Затим су се вратили и обрстили сву шећерну трску.

ЗБОГ НЕЗАТВОРЕНЕ СЛАВИНЕ

Француски књижевник Пјер Бејл био је толико осетљив на шум воде која капље да је умро кад је један његов нови послужитељ заборавио да добро затвори славину у кухињи.

Где се налази земља Биканер?

Биканер је државица која се налази у Рајпутани, у Индији. Она заузима простор од 60 хиљада квадратних километара, на коме живи преко 900 хиљада становника. Земљиште је већином песковито и добрим делом простире се у пустињи Тар. Главни град има исто име као и земља — Биканер. У њему живи око 86 хиљада становника. Уствари, то је оаза у којој су подигнуте дивне грађевине, јер су становници познати каменоресци. На средини града налази се стара тврђава. У граду се производи вунена роба, ћилими, шалови, а у близини се налази и рудник угља.

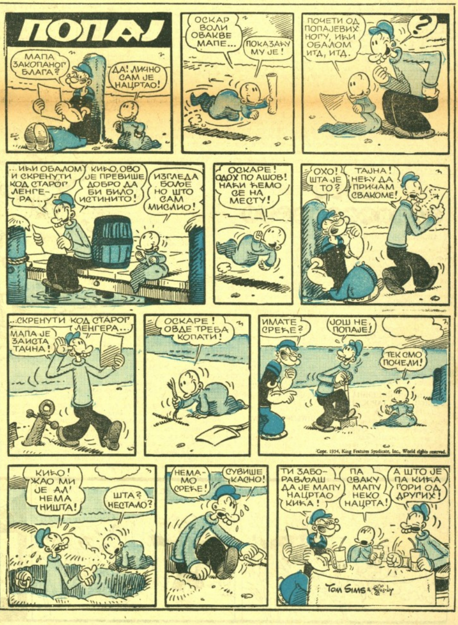
ПОПАЈ
МАПА ЗАКОПАНОГ БЛАГА?
ДА! ЛИЧНО САМ ЈЕ НАЦРТАО!
ОСКАР ВОЛИ ОВАКВЕ МАПЕ...
ПОКАЗАЋУ МУ ЈЕ!
ПОЧЕТИ ОД ПОПАЈЕВИХ НОГУ, ИЋИ ОБАЛОМ ИТД, ИТД.
?
...ИЋИ ОБАЛОМ И СКРЕНУТИ КОД СТАРОГ ЛЕНГЕРА...
КИЋО, ОВО ЈЕ ПРЕВИШЕ ДОБРО ДА БИ БИЛО ИСТИНИТО!
ИЗГЛЕДА БОЉЕ НО ШТО САМ МИСЛИО!
ОСКАРЕ! ОДОХ ПО АШОВ! НАЋИ ЋЕМО СЕ НА МЕСТУ!
ОХО! ШТА ЈЕ ТО?
ТАЈНА! НЕЋУ ДА ПРИЧАМ СВАКОМЕ!
...СКРЕНУТИ КОД СТАРОГ ЛЕНГЕРА...
МАПА ЈЕ ЗАИСТА ТАЧНА!
ОСКАРЕ! ОВДЕ ТРЕБА КОПАТИ!
ИМАТЕ СРЕЋЕ?
ЈОШ НЕ, ПОПАЈЕ!
ТЕК СМО ПОЧЕЛИ!
КИЋО! ЖАО МИ ЈЕ АЛ' НЕМА НИШТА!
ШТА? НЕСТАЛО?
НЕМАМО СРЕЋЕ!
СУВИШЕ КАСНО!
ТИ ЗАБОРАВЉАШ ДА ЈЕ МАПУ НАЦРТАО КИЋА!
ПА СВАКУ МАПУ НЕКО НАЦРТА!
А ШТО ЈЕ ПА КИЋА ГОРИ ОД ДРУГИХ!
TOM SIMS & Zaboly

Copr. 1954, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

Са свих страна

„НАЈБРЖЕ САОБРАЋАЈНО СРЕДСТВО"

Дилижанс је у Србији био најбрже саобраћајно средство све док се нису појавиле железнице. То су била велика поштанска кола на федерима, затворена платном, којима су путовали постиљон са аманетном поштом и путници. Запрега се састојала од три коња: два рудна и трећи са стране, звани логов.

У Србији је дилижанс уведен 1870 године, и то у прво време на главној линији Београд — Алексинац, четири пута недељно, и Београд — Шабац, једанпут недељно.

За путовање дилижансом плаћало се у време редовног поласка по три гроша на сат од сваког путника, а ванредно по четири гроша од сата за свако место у колима. Доцније, 1879 године, та је такса повећана на 80 пара на свакиx пет километара даљине.

Путници су могли са собом понети: амрел, ручну торбу и путничке хаљине, до десет ока тежине. Ако је пртљаг био тежи од десет ока, онда се за вишак наплаћивала такса, исто онако као и за поштанске пошиљке: 10 пара чаршиских (тј. пет пара динарских) од сваке оке и на сваких 5 сати растојања.

ПОЛУКС И КАСТОР

Полукс и Кастор су две главне и најлепше звезде сазвежђа Близанаца. Кад се гледају голим оком, рекло би се да су веома близу и добија се утисак да заједно излазе и залазе, да заједно пролазе кроз меридијан, па је по њима и цело сазвежђе добило име Близанци. Полукс се голим оком види као једна звезда, а уствари је то систем од шест звезда, док се Кастор састоји од пет звезда. Полукс је од нас удаљен 32 светлосне године, а Кастор 116 година. Из тога се види да су оне и међусобно веома удаљене, па је лако закључити да уствари немају ничег заједничког. По грчкој митологији Полукс и Кастор били су синови бога Зевса. Полуксова мајка била је богиња и он је због тога био бесмртан, а Кастор је био смртан и требало је да умре. Због тога је Полукс молио оца да и Кастора учини бесмртним, па их је Зевс наградио због те братске љубави и обојицу поставио на небески свод.

АМАЛФСКЕ ПЛОЧЕ

Амалфске плоче су један од најстаријих споменика поморског права. Створене су у граду Амалфију, који се налази на стрмој обали у малом заливу Салерно, између краја 12 и почетка 13 века, кад је поморство у овом граду било јако развијено. По мишљењу неких стручњака, амалфске плоче израђене су 1131 године, кад је град Амалфи био сједињен с норманским краљевством. Плоче имају 66 чланова: 45 на италијанском и 21 на латинском језику. Оне су биле на снази све до 17 века; помињу се још и 1603 године у једном купопродајном уговору за бродове. Оригинала је нестало 1401 године, али је пронађен 1844 у бечкој Дворској библиотеци међу списима млетачког дужда Марка Фоскаринија (1696 — 1763). Доцније су враћене граду Амалфију.

ЗДРАВИЦЕ У СТАРОМ РИМУ

Здравице су прастари обичај. Помиње их и римски песник Хорације. У то доба број чаша које је требало испити зависио је од угледа личности у чије се име наздравља, или од броја слова у њеном имену. Тако се у здравље Цезара испијало шест чаша, јер латински написана реч Цезар има шест слова. У част Германикуса испијало се десет чаша. Често се испијало девет чаша — по броју Муза, затим три — по броју Грација. Обичај наздрављања хвали и Цицерон и каже да оно весели и оживљава друштво. И грчки песник Хомер помиње здравице и вели да се оне додају надесно и тако иде унаоколо.

ДОЛИНА СМРТИ

Долина смрти је дугачак, узан просек кроз планине у југозападном делу такозваног Великог Базена, који има облик равнокраког троугла чији је врх окренут према Калифорниском Заливу. Цео базен захвата простор од 600 хиљада квадратних километара. Дно Долине смрти налази се 83 метра испод морског нивоа. Ова долина позната је по злу због страховитих врућина које у њој владају. Сваког лета температура се попне до 50 степени Целзијусових и путник добија утисак као да се налази у ужареној пећи. И зими термометар у њој често показује и до 40 степени Целзијусових. Због тога је цела област слабо насељена, а и оно људи што има дошло је тамо због лежишта племенитих метала која се у њој налазе.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

И ВИТАМИНИ могу да шкоде

Дуго се није знало да витамини постоје. И једнога дана утврђена је њихова улога и вредност, као и потреба човечјег организма за њима. Али, неки људи погрешно мисле да, пошто недостатак витамина у исхрани изазива обољење човечјег организма, треба уносити што више витамина да бисмо били што бољег здравља. Они не знају да оно што је од користи у малим количинама, може да буде од штете ако се узима у већој мери. Колико је то тачно, показује излагање тројице познатих научника, Гербера, Раба и Собола.

Они су изнели пример једне млађе жене која је пуних осам година тражила помоћ многих лекара, јер је патила од јаке главобоље. Сем тога, вид јој је слабио, често је имала осећај гађења, болове у зглобовима, нападе грозница, а добијала је и оспе по кожи. Жена је обишла многе лекаре, али нико није био у стању да постави тачну дијагнозу. Тек после детаљног клиничког испитивања установљено је да је пацијент у току осам година непрестано узимао витамин А. Жена је признала да је гутала све више овог витамина; у последње време чак и по 500.000 јединица дневно, иако је довољно 5.000 јединица за човека који се нормално храни. Тада већ није било тешко утврдити да жена уствари болује од хипервитаминозе А. Одмах јој је забрањено даље уношење витамина у организам и за две недеље нестале су прво оспе, па болови у костима и зглобовима и, најзад, болесница је потпуно оздравила.

Зна се од раније да су неки поларни истраживачи били оболели због претеране исхране џигерицом белог медведа. То није било ништа друго него опет хипервитаминоза А, пошто је џигерица белих медведа, као и неких риба, веома богата овим витамином. Исте незгоде као са витамином А, могу се догодити и са другим витаминима.

Као што се види, не смеју се употребљавати витамини без лекарске препоруке, а најмање у случајевима кад они уопште нису потребни.

ПАРАДАЈЗ КАО ЛЕК

Један лекар из Галсбурга изнео је на скупу америчких психијатара нов начин лечења епилепсије. Он је утврдио да глутаминска киселина веома повољно утиче на одржавање духовне свежине, а може послужити и као лек код појединих случајева епилепсије. Како ове киселине има у парадајзу, болесници су добијали, уз храну, знатну количину сока од парадајза. Резултати су били задовољавајући.

ПОДВОДНА СТРУЈА У БЛИЗИНИ ЕКВАТОРА

Најновијим истраживањима наишло се у Тихом Океану, недалеко од екватора, на јаку подводну струју која се креће према истоку брзином од око 1600 метара на час. Струја је доста узана и налази се на дубини од четрдесет метара.

„ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК" У ХИРУРГИЈИ

Недавно је у САД израђена једна сложена електронска машина, налик на „електронске мозгове" за рачунање, али која ће служити у медицинске сврхе. Она ће за све време операције давати тачне податке о крвном притиску и јачини пулса болесника, јављајући одмах ако наступи каква неправилност у раду плућа или других органа. Машина уједно показује и количину ваздуха коју болесник издахне за један минут.

НОВ ЛЕК ПРОТИВ КАШЉА

После дугих опита на животињама, један амерички лекар нашао је један нов и ефикасан лек против кашља. Занимљиво је да је лек начињен од једне опијумске дроге која је позната већ преко сто година, али је сматрана бескорисном. То је наркотин. Он се досад није употребљавао, јер није ублажавао болове, нити је могао да послужи као средство за успављивање.

БЕЗ ШИБИЦА ...

Изгледа да пушачи неће више имати потребу за шибицама или упаљачима. Једноставним повлачењем преко неке рапаве површине, цигарета ће моћи да се упали. Али, под каквим условом? На то питање одговара проналазач: „Под условом да се не бојите експлозивног пуњења које се налази у каписли на врху цигарете!" Изум је толико необичан и изазива толика питања — међу којима је, свакако, једно од првих: да ли експлозивно пуњење не утиче на мирис дувана? — да се засад још не може одговорити јесу ли то заиста „цигарете будућности".

Јесте ли већ чули да...

...растеривање градоносних облака пуцањем из топова први је применио, у 18 веку, француски поморски официр Мевриje. Он је приметио да на мору топовска грмљавина растерује непогоде, па је то исто покушао и на свом имању.

...збирке географских карата мора и океана не називају се атласи, већ нептуни.

...кисеоник је добио име по томе што се некад сматрало да је он главни састојак свих киселина.

...све до друге половине 19 века врабац је био непознат у Америци. Како су у то доба многи крајеви у Новом Свету страдали од гусеница, године 1865 пренесено је из Европе у Америку хиљаду пари врабаца.

...амерички научници тврде да људски глас из генерације у генерацију постаје све дубљи. Док је раније међу мушкарцима највише било тенора, данас све више има баритона и басова. Према њиховим предвиђањима, кроз 200 година људи ће говорити искључиво из баса.

...црни кишобрани појавили су се тек пре нешто више од једног века. Дотле су се и кишобрани и сунцобрани правили у светлим бојама.

...паукови немају екстензорне мишиће, то јест мишиће помоћу којих остале животиње опружају и грче удове. Уместо њих они имају један хидраулични систем који се састоји у томе што се у удовима повећава или смањује крвни притисак, те тако удови постају крути или меки.

...све до битке код Мохача, у Славонији се порез плаћао кожицама од куне. Тај порез називан је кунавином.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) лична заменица; 3) презиме композитора опере „Кармен"; 5) врста ваздухоплова; 7) обољење често у барским пределима; 9) отац (слов.); 10) спроводник бродова кроз опасна места; 11) показна заменица; 12) скраћеница за „својеручни потпис"; 14) банкарска и трговачка ознака за валутирање; 15) врста менице; 18) раса паса; 19) наш тениски првак; 21) слово латинице; 22) елидирана свеза; 23) предлог; 25) лична заменица; 27) печат; 28) морски рак сличан пауку; 31) лева рука; 32) озледа; 33) један зачин.

Усправно: 1) мушко име; 2) река у Француској, лева притока Роне; 3) дењак, свежањ; 4) једновалентни радикал састављен од угљеника и водоника; 5) земљорадник; 6) једна од САД; 7) шаховски израз; 8) мушко име; 12) лепљива маса која се добија из четинара; 13) штампарски орман где стоје сандуци са словима; 16) страно женско име; 17) једна од држава на америчком континенту; 19) уговорена казна; 20) женско име; 21) врста четинара; 24) господар (турц.); 26) врста жуте боје; 27) кожни или метални материјал за гудачке инструменте; 29) зоб; 30) алкохолно пиће.

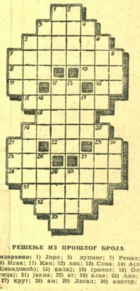

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Јорк; 5) лупинг; 7) Ренан; 8) ро; 10) Исак; 11) Кан; 12) лик; 13) Сона; 14) А(лекса) Н(енадовић); 15) калај; 16) гранит; 18) Олиб; 19) стицај; 21) јакна; 22) ат; 24) алва; 25) Ани; 26) нова; 27) круг; 28) ам; 29) Ласал; 30) аматер; 32) Иван.

Усправно: 1) јунак; 2) опак; 3) рин; 4) К(оперник) Н(икола); 5) Лесинг; 6) гранат; 7) Рила; 9) онај; 11) колиба; 13) Саница; 15) калина; 17) ротква; 19) „Салома"; 20) јануар; 21) Јана; 23) тигл; 25) арсен; 27) Ката; 29) лав; 31) ми

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЧУДНОВАТА ГАРАЖА

Пет аутомобила разних конкурената имају своје гараже у једном дворишту. Да се аутомобили не би сретали, просечено је пет путева, који се не секу и који дозвољавају да свака кола уђу у своју гаражу. Како је то изведено?

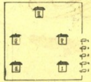

сл 1

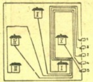

сл 2

Ако не можете то да решите, погледајте слику 2 и све ће вам бити јасно.

ЧАЈ И МЛЕКО

Гост уђе у кафану и поручи шољу чаја. Док му се чај хладио, он позва келнера и рече му да донесе и једну шољу млека. Келнер га брзо услужи и донесе млеко у истој онаквој шољи и у истој количини као и чај. Гост тада стави кашичицу у шољу с млеком и пошто је напуни преручи је у шољу с чајем. Потом у тако помешани чај с млеком поново спусти кашичицу, напуни је и преручи у шољу с млеком.

Питамо вас сада: да ли се у шољу чаја налази више млека него што се налази чаја у шољи с млеком?

(Свакако да сте се сетили да се налазе исте количине.)

Гости на свечаности

На једној породичној свечаности биле су за столом окупљене три рођене сестре са својим мужевима и децом. Тада се видело да свака од њих има по четири сестрића и да сваки од тих сестрића има по четири сестре од тетке. Знајући за ово, можете ли да нам одговорите колико је особа укупно седело за столом на тој свечаности?

(Одговор: за столом је било четрнаест особа.)

Умете ли да бројите?

Можете ли рећи колико различитих троуглова има на овој нашој слици? Треба добро рачунати и пазити да се не погреши.

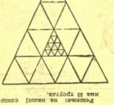

Решење: на нашој слици има 53 троугла.

Игра каменчићима

Ево 36 каменчића у квадрату, као што се види на слици 1. Сада шест избаците,

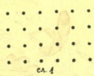

сл. 1

али тако да и после избацивања остане у вертикалној колони паран број, а исто тако и у сваком хоризонталном реду.

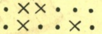

сл. 2

Ако не знате како ово треба урадити, погледајте слику 2 и одмах ће вам бити јасно. Шест каменчића које треба избацити замењени су на тој слици крстићима у другом, трећем и четвртом реду.

Обрнут број

Постоји један двоцифрен број чије цифре кад се саберу дају збир 10. Ако те две цифре промене места, онда се добија број који је већи од првобитног четири пута плус 15. Који је тај првобитни двоцифрени број?

(Деветнаест.)

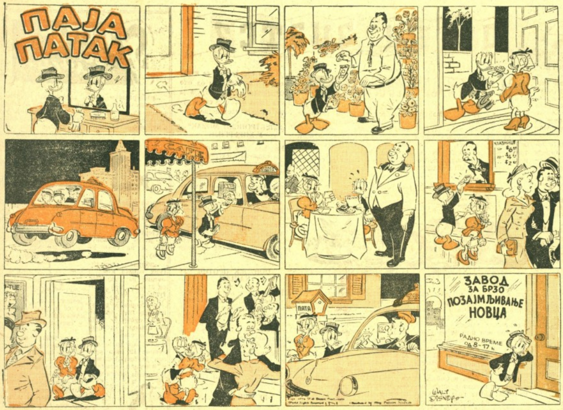
ПАЈА ПАТАК
ЗАВОД ЗА БРЗО ПОЗАЈМЉИВАЊЕ НОВЦА
РАДНО ВРЕМЕ од 8-17 h
WALT DISNEY

Који је ОДГОВОР тачан

РЕДУТА је:
- забава
- врста мале лађе
- бура у Отрантском Мореузу
- стара хаљина за свечане пријеме

ГЛАУКОПИС је:
- надимак
- име грчког атлете
- планински врх
- врста мача

ОЛИФАНТ је:
- музички инструмент
- јунак из средњовековних романа
- назив за послугу
- чувени ирски бард

ОДГОВОР:

РЕДУТА је забава, балска свечаност под маскама. Раније је то било место за игранке и забаве, нарочито у Венецији, где су се за време карневала скупљале маскиране особе.

ГЛАУКОПИС је грчка реч и значи: Совоока, Сјајноока. То је надимак богиње Атене, зато што јој је била посвећена сова

ОЛИФАНТ је рог од слонове кости који су о бедру носили средњовековни витезови-луталице. Тако се називао и рог легендарног јунака Роланда. Исто тако то је назив и за хартију највећег формата с марком слона (за табеле и ватромете).

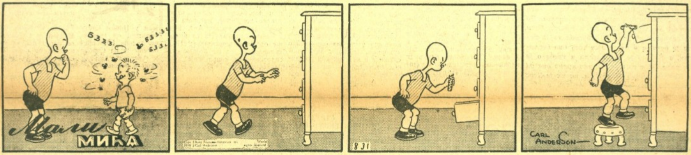
Б З З З
Б З З З
Мали Мића
CARL ANDERSON
831

Ква-Ква!
уређује Паја Патак

ГЛУПО УПОЗОРЕЊЕ

Шиља: Хајде, Мики, прочитај само шта пише на оној великој табли у парку. Зар није то врхунац глупости?

Мики: Ево. „Сви пси који у парку буду нађени без власника биће предати градској кафилерији". Али, ја ту не видим ништа глупо.

Шиља: Онда си и ти будала, Мики! Па како ће пси то сазнати кад не умеју да читају?!

ПЕРА ЖДЕРА НИЈЕ ПРОБИРАЧ

Пера: Да нисам у вашој радњи заборавио свој кишобран?

Трговац: А како изгледа?

Пера: О, то није важно. Дајте ми какав било!

ХОРАЦИЈЕВИ ВИЦЕВИ

Хорације: Знам један сјајан виц, само се бојим да ти га некад раније нисам већ испричао.

Мики: Је ли духовит?

Хорације: Веома!

Мики: Онда ми га слободно испричај. Тачно знам да досад од тебе нисам чуо ниједан духовит виц?

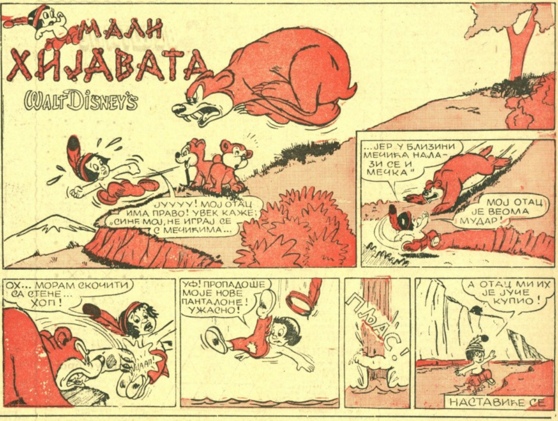
МАЛИ ХИЈАВАТА
WALT DISNEY'S
ЈУУУУ! МОЈ ОТАЦ ИМА ПРАВО! УВЕК КАЖЕ: „СИНЕ МОЈ, НЕ ИГРАЈ СЕ С МЕЧИЋИМА...
...ЈЕР У БЛИЗИНИ МЕЧИЋА НАЛАЗИ СЕ И МЕЧКА"
МОЈ ОТАЦ ЈЕ ВЕОМА МУДАР!
ОХ... МОРАМ СКОЧИТИ СА СТЕНЕ... ХОП!
ШААП!
УФ! ПРОПАДОШЕ МОЈЕ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ! УЖАСНО!
ПЉАС!
А ОТАЦ МИ ИХ ЈЕ ЈУЧЕ КУПИО!
НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојилько Стојиљковић, Београд, Македонска 31. – Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. – Текући рачун број 102-Т-82, пошт, фах 124. – Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 149 — Субота, 6 новембар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

4

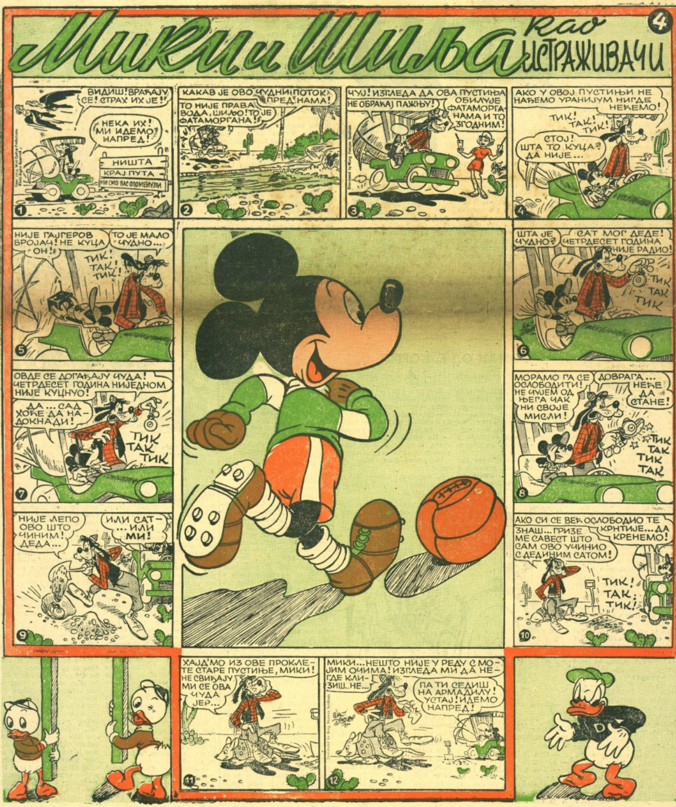
1
ВИДИШ! ВРАЋАЈУ СЕ! СТРАХ ИХ ЈЕ!
НЕКА ИХ! МИ ИДЕМО НАПРЕД!
НИШТА
КРАЈ ПУТА
МИ СМО ВАС ОПОМЕНУЛИ
2
КАКАВ ЈЕ ОВО ЧУДНИ ПОТОК ПРЕД НАМА!
ТО НИЈЕ ПРАВА ВОДА, ШИЉО! ТО ЈЕ ФАТАМОРГАНА!
3
ЧУЈ! ИЗГЛЕДА ДА ОВА ПУСТИЊА ОБИЛУЈЕ ФАТАМОРГАНАМА И ТО ЗГОДНИМ!
НЕ ОБРАЋАЈ ПАЖЊУ!
4
АКО У ОВОЈ ПУСТИЊИ НЕ НАЂЕМО УРАНИЈУМ НИГДЕ НЕЋЕМО!
ТИК! ТАК! ТИК!
СТОЈ! ШТА ТО КУЦА? ДА НИЈЕ...
5
НИЈЕ ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ! НЕ КУЦА ОН!
ТО ЈЕ МАЛО ЧУДНО...
ТИК! ТАК! ТИК!
6
ШТА ЈЕ ЧУДНО?
САТ МОГ ДЕДЕ! ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА НИЈЕ РАДИО!
ТИК ТАК ТИК
7
ОВДЕ СЕ ДОГАЂАЈУ ЧУДА! ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА НИЈЕДНОМ НИЈЕ КУЦНУО!
ДА... САД ХОЋЕ ДА НАДОКНАДИ!
ТИК ТАК ТИК
8
МОРАМО ГА СЕ ОСЛОБОДИТИ! НЕ ЧУЈЕМ ОД ЊЕГА ЧАК НИ СВОЈЕ МИСЛИ!
ДОВРАГА... НЕЋЕ ДА СТАНЕ!
ТИК ТАК ТИК ТАК
9
НИЈЕ ЛЕПО ОВО ШТО ЧИНИМ! ДЕДА...
ИЛИ САТ... ИЛИ МИ!
10
АКО СИ СЕ ВЕЋ ОСЛОБОДИО ТЕ КРНТИЈЕ... ДА КРЕНЕМО!
ЗНАШ... ГРИЗЕ МЕ САВЕСТ ШТО САМ ОВО УЧИНИО С ДЕДИНИМ САТОМ!
ТИК! ТАК! ТИК!
11
ХАЈД'МО ИЗ ОВЕ ПРОКЛЕТЕ СТАРЕ ПУСТИЊЕ, МИКИ! НЕ СВИЂАЈУ МИ СЕ ОВА ЧУДА ЈЕР...
12
МИКИ... НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ С МОЈИМ ОЧИМА! ИЗГЛЕДА МИ ДА НЕГДЕ КЛИЗИШ.. НЕ...
ПА ТИ СЕДИШ НА АРМАДИЛУ! УСТАЈ! ИДЕМО НАПРЕД!
WALT DISNEY
D

Једна анкета о летећим тањирима

Тема о „летећим тањирима“ испунила је многе ступце читаве светске штампе. Почев од данашњег броја, „Политикин забавник“ донеће неколико чланака о том занимљивом питању. У њима су изнесена мишљења стручњака, затим казивања људи који су ову чудну појаву посматрали са земље, као и авијатичара који су „тањире“ срели у ваздуху.

I

Америчко војно ваздухопловство, које је имало пуне руке посла експериментишући с дириговaним ракетама, авионима на млазни погон и изградњом мреже радара, нашло се у лето 1947 пред још једним тугаљивим проблемом — "летећим тањирима"!

Наједном, са свих страна Сједињених Америчких Држава, почели су да стижу извештаји о тајанственим предметима који фантастичном брзином "шишају" преко неба. Мада виновници ових гласова — а међу њима су се налазили и такви искусни познаваоци неба као што су пилоти, затим фармери, па и заменик гувернера државе Ајдахо — нису били у стању да тачно идентификују оно што су видели, они су ипак дали врло занимљиве и убедљиве податке који нису допуштали сумњу у озбиљност њихових извештаја.

Ове тајанствене предмете новине су одмах назвале "летећим тањирима", јер их је један од првих очевидаца упоредио с тањирићима који се стављају под шољу за чај. То име је и остало, мада су доцнији извештаји говорили и о појавама које личе на поклопце, гасне праменове, сребрне доларе, корнете за сладолед, послужавнике и друго.

Пошто су се на небу све чешће појављивали све загонетнији објекти, новине су почеле о томе да пишу чак и у озбиљним уводним чланцима, а претседник САД, као и чланови оба дома америчког Конгреса, били су формално затрпавани писмима у којима су узнемирени грађани тражили објашњење необичних појава. Резултат свега тога био је да је команда ваздухопловства, 22 јануара 1948, успоставила специјалну анкетну комисију којој је стављено у задатак да испитује појаву "летећих тањира".

Ову истрагу, која је у јавности добила назив "Анкета о летећим тањирима", водио је у почетку генерал-потпуковник Бенџамин Чајлдло. Анкета је претстављала чудну мешавину правог детективског испитивања, строгог научног истраживања, психолошког дејствовања на јавно мњење и детаљне анализе једне масовне психозе. Најзад, пошто је у току готово две године испитало и обрадило 375 пријављених случајева, војно ваздухопловство званично је обуставило анкету — али само званично, јер је, уствари, истрага и даље вођена. Закључујући анкету, војно ваздухопловство је саопштило да национална безбедност није доведена у опасност и да "летећи тањири" претстављају појаве које се све своде или на погрешно оцењивање познатих летећих објеката, или на намерно извртање истине, или на благу форму масовне хистерије. Међутим, ни само војно ваздухопловство није било задовољно овим својим објашњењем.

Ускоро после званичног обустављања анкете, један стручњак у Вашингтону разговарао је с бригадним генералом Ернестом Мором, који је тада био шеф тајне обавештајне службе команде војног ваздухопловства. У току разговора, генерал Мор му је учинио четири категорична тврђења, која је очигледно и раније у више махова износио.

— Прво, рекао је он, несумњиво је да Руси немају никакве везе с такозваним летећим тањирима. На то могу да вам се закунем. Друго, ми не експериментишемо ни с каквим тајним новим летећим машинама које би биле узрок целе ове узбуне. Треће, нико озбиљан није, по нашем мишљењу, видео никакву интерпланетарну ваздушну лађу која нам долеће с друге планете. Четврто, ништа до чега смо дошли у истрази нисмо сакрили од јавности.

Прва појава "летећих тањира" примећена је 24 јула 1947 године. Тога дана, по подне, трговачки путник Кенет Арнолд, заступник једног предузећа за израду ватрогасних справа, летео је својим приватним авионом из Чехалиса (држава Вашингтон) у Јакиму, мали град у истој савезној држави. Изненада, Арнолд је приметио неке блештаве светлосне рефлексе. Окренуо је свој авион и на растојању које је по његовој оцени могло да износи око тридесет километара приметио је нешто што му се учинило као група од девет авиона који нису имали репове и летели су у правцу брдовитог ланца Маунт Ренијер. "Њихове сенке сасвим јасно су се оцртавале на снегу", стоји у извештају који је он дао тајној обавештајној служби војног ваздухопловства. У извештају се даље каже:

„... Око осам километара дуг ланац летећих објеката, по облику сличних тањирима, протезао се поред самих планинских врхова. Били су пљоснати... и тако блештали да су се сунчеви зраци одбијали од њих као од каквог огледала".

Арнолд је даље рекао да је "летеће тањире" посматрао пуна три минута и да су они, по његовој оцени, летели брзином од око 2000 километара на час.

Ваздухопловни стручњаци, салетани унакрсним питањима новинара, потврдили су да се голим оком не може пратити ниједан предмет који на толиком растојању лети брзином коју је навео Арнолд. Штампа је исмејала Арнолдова причања и он се наљутио.

— Нећу више да кажем ниједну реч, па макар видео и десетоспратну зграду како лети кроз ваздух! — говорио је он.

Каубоји 1954 године

Иако је време каубоја, онакво какво је описано у романима са Дивљег Запада, давно прошло, има још младих људи и дечака који мисле да и данас постоје ти „јунаци дивљине", који се туку са Индијанцима, јуре преријама на својим брзим коњима итд. Али, све то није тако. И њих је, као и све друго, живот изменио, па су се прилагодили новим условима. Уосталом, овде ћемо вам донети једну цртицу о правом каубоју, која ће дати верну слику живота ових људи данас.

*

Велики трг у нашем граду у 11 часова пре подне. Између два пљуска, један човек с разбарушеном косом и лулом у устима, управља малу фотографску камеру на орнаменте Народног музеја. Видећи да га посматрам, он ми се насмеши. Лед је био пробијен:

— Јесте ли ви Енглез?

— Не, Американац.

Али се небо опет запрне, а затим поче пљусак. Бежећи од кише, заједно смо отишли да се склонимо у оближњи ресторан.

— Џим Халер, каубој, — претстави ми се он седајући.

Поскочио сам са столице. Каубој! И то прави, правцати! Одмах је моја машта почела грозничаво да ради. Говорио сам збрда-здола о шерифу, о салонима где се састају каубоји, о пуцњу на пијанисту. Причао сам о Индијанцима и крадљивцима стоке, о сукобима коњаника. И док је моје усхићење расло, лице мог саговорника полако је мењало боју. Од ружичастог је постајало црвено. И одједном се Џим Халер грохотом насмеја:

— Ала сте ви смешни! — узвикну он лупајући се по бутинама. — Потсећате ме на ону старицу која је живела у усамљеној кући и употребљавала гас за осветљење, јер није знала да је пронађена електрична струја. — И онда поче да певуши каубојску песму:

Стара сива кобила није
више оно што је некад
била...

Нисам баш био поносан собом. Није требало бити много паметан па видети да сам се крупно преварио. Али, Џим Халер, добричина, нађе речи да ме утеши:

—Верујте да то није ваша грешка. То је због филмова, наших филмова који вам приказују стари Дивљи запад „у **конзервисаном стању**". Одавно је нестало каравана који иду ка западу. Шта да вам кажем: ја, каубој, нисам у свом животу испалио ниједан метак, нити сам кога ударио песницом. Ми смо мирни људи великих равница. Наравно, увек носимо прописно одело: карирану кошуљу, мараму, чизме и шешир са широким ободом, али то само због тога што ту ношњу стварно волимо. Јер данас авион и аутомобил служе ранчу исто толико колико и коњ. Коњ је добар за мале раздаљине, за прикупљање растурених стада, али кад треба пребројати пет хиљада грла, онда радије седнемо у џип. Иде много брже и има мање могућности да се погреши.

— Онда, — рекох ја, — свршено је с такмичењима вештих јахача, с дивљом јурњавом по месечини и са осталим стварима.

—То је заборављено, — рече Џим Халер, спуштајући празну чашу на сто. — Али, остаје прерија. Никад се каубој неће одрећи љубави према својим широким равницама. Ја, например, често предвече напуштам ранч и одем џипом врло далеко, све док око мене не буду само равница и животиње, а изнад моје главе звездано небо. Онда се испружим на покривач, затворим очи, сањарим и преко свог малог радија слушам како пева Франк Синатра.

Џим Халер се диже:

— А сад, кад познајете каубоје 1954, — рече пружајући ми руку, — наставићу да фотографишем ваш лепи град. — И показујући га једним покретом главе, додаде смешећи се:

— Жалим ако вам ова моја истинита прича буде покварила уживање у каубојским филмовима!

*

Да ли сте знали?

Први Европљанин који је са знао за кукуруз био је Колумбо. Он га је видео 1492 на Куби. Колумбо је о томе оставио забелешку датирану 5 новембра исте године: „Видео сам жито звано махиз". Постоји, истина, мишљење да су викинзи видели кукуруз још 1002, у Северној Америци, али оно није доказано. Уствари, ближи опис кукуруза објављен је тек 1535, у књизи шпанског природњака Овиједа, у којој се налази и слика кукурузног клипа. Доцније га још детаљније описује Хијероним Бок, 1539, и Леонард Фукс, 1542 године.

Јунаци са „Албатроса"

РОМАН ОД Е. КОРМА

(13)

Ја пожурих да то извршим. Стриц је, стојећи крај прозора, наставио:

— Но, Диме, наш је посао готов. Стари Џим тек што ми је предао Кројтонову ризницу. Шта ти мислиш о овоме?

Ја тек тада спазих у његовим рукама малу кутију од црвеног дрвета и пожурих к њему.

Стриц кврцну кључићем. Кутијица се отвори и ја занемех од изненађења. Била је препуна драгог камења, које се преливало у свим дугиним бојама. Ту је било брилијаната, рубина и смарагда. Крупна зрна бисера тајанствено су се миголила између заслепљујућег блеска драгог камења. Чинило ми се да и не дишем.

— О, чика-Виче! — излете из мене одушевљен усклик. — То сигурно много вреди?

— Да, Диме, много, — насмеши се он. — У овој кутији лежи огромно богатство, због кога је проливено много крви и суза.

— Па онда, чико, — једва изустих ја, — зар није грех да то узмеш?

— Ко зна, мили мој... Можда и није. Најзад, ја ћу се постарати да га тако употребим да оно опере крв која сад на њему лежи.

Показало се да сам овога јутра преспавао све оно што је било занимљиво видети. Стари Џим уручио је моме стрицу не само кутију с драгоценостима, већ му је казао и где лежи закопано злато. Све се то свршило без мога присуства и ја сам био страшно љут на самог себе. Чика Вик ме је мало утешио обећањем да ће ми показати тајно скровиште.

Шпањолац је одјахао врло рано са слугом. Признајем да ме је његова личност јако занимала, нарочито откако се оно у планини показао као прави јунак. Ја сам био одушевљен његовим подвигом и жалио сам што му на растанку нисам стегао руку.

После доручка посетио сам Мартина. Сиромах, лежао је у постељи, блед и изнемогао. Кад ме угледа, љубазно се насмеши.

— Хвала ти што си ме посетио, Диме. Ти си искрен пријатељ.

Он ми пружи леву руку и ја се са задовољством руковах с њим.

— Шта је, Мартине, рђаво? — упитах га.

— Није добро, Диме. Само, могло је бити и горе. То ме једино теши. Али, од свега је најгоре што треба лежати... А да они мене не оставе овде? — додаде он после краћег ћутања.

Пожурио сам да рањеника умирим, рекавши му да се то никад неће десити.

— Ако затреба, ми ћемо те на носилима пренети, — додао сам да бих га боље уверио. — Ни капетан Болтерс, ни стриц, а ни ја — нико неће дозволити да ти овде останеш.

Мартиново лице засја од среће.

— Хвала. А јеси ли видео Шпањолца?

— Нисам.

— Отпутовао је јутрос. Дошао је код мене да се повдрави. Он је, мора бити, неки диван човек.

— На сваки начин, Мартине.

Мартин то потврди климањем главе.

— Разуме се. Да није њега било, од нас јуче не би нико остао жив.

Са овим сам се морао сложити.

— То је истина, Мартине. Срећа је што је он путовао с нама.

На вратима се зачу кашљање. Стари Џим је ушао у собу. Сада, по дану, лепо се видело да је то врло стар човек. Кестењаста кожа на његовом лицу била је сва изборана, као кора печене јабуке. Висок, плећат старац ишао је погнуто, као да се на њега навалила сва тежина минулих година. Увенуле очи уморно су гледале.

Он се љубазно поздравио с Мартином, а мене је погледао с топлином, готово с љубављу.

— Ви сте нешто говорили о дон-Мигуелу? — запита он. — Он вам је јуче помогао... Али, боље што је отпутовао.

Изненадих се.

— Господине Џиме, — упитах га учтиво, — шта значе ове ваше речи?

Старац се насмеши неким безбојним осмехом.

— Мили мој, зови ме просто „Џиме"; ја сам на то навикао. А за дон-Мигуела могу рећи једно: што је даље одавде, то је за све нас боље.

— Зашто? — наваљивао сам ја. — Он нам је јуче учинио велику услугу.

— Зато што је разбојник. Он обично пљачка путнике у истом оном кланцу у коме сте и ви били нападнути.

Ја се сетих Шпањолчеве приче о човеку који је задржао и опљачкао цео караван. — Да није то он о себи говорио? — упитах.

— Разуме се, о себи, — рече Џим. — Он је најопаснији есперадо у читавом крају и ја не волим што се сад овде појавио.

— Али, он је отпутовао у Кверету.

— Тхе, ко га зна... У сваком случају, капетан ће приликом повратка предузети мере предострожности...

И стари Џим изиђе, оставивши код нас недоумицу и немир.

— Ето какав је наш познаник! — жалосно изјави Мартин. — Жао ми је, то је храбар човек. Само, зашто да га се бојимо? Он је наш пријатељ.

(Наставиће се)

Битка у Термопилском кланцу

На страницама грчке историје описана су многа херојска дела, али међу најузбудљивија спада битка у Термопилском Кланцу, која и данас, после толико векова, заноси и узбуђује људе.

Упролеће 480 године пре наше ере, као огромна лавина кретала се персиска војска под краљем Ксерксом да поноби Грчку. Да би прешао са азиског на европско копно, Ксеркс је наредио да се у Хелеспонту направи мост од лађа. Грчки историчар Херодот прича да је Ксерксова војска прелазила преко тога моста седам дана и седам ноћи док се из Мале Азије није пребацила у Тракију. То је била разнородна војска, састављена од војника из разних крајева, међу којима је било и Африканаца обучених у лавље коже. Да би одушевио војнике за борбу, Ксеркс им је обећао баснослован плен. Један део војске кретао се копном, уз обалу, док је морем, такође уз обалу, пловила флота.

Пре отсудног напада, Ксеркс се обратио Демарату, бившем спартанском краљу који је добегао њему и с њим пошао на Грчку:

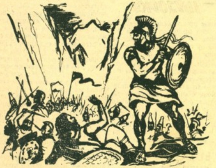

— Демарате, ти си Јелин и реци ми истину: да ли ће се Јелини одупрети и борити се против нас?

— Краљу, ја хвалим све Јелине, али ћу ти рећи само о Спартанцима, — одговори Демарат. — Они ни по коју цену неће пристати да поробиш Јеладу. Бориће се против тебе, па макар сви остали пристали уза те. Ако их у бој пође хиљаду, или мање, или више — опет ће се борити. Упамти: кад се Спартанци боре појединачно, онда ни за ким не заостају, а кад су на окупу, онда су већи јунаци него ико други. Иако су слободни, они ипак то нису сасвим. Над њима је господар њихов закон и они га се боје више него твоји људи тебе. Што им закон заповеда, они то чине, а увек им заповеда исто: да никад не беже, па макар се налазили у боју против далеко бројнијег непријатеља, него да остану на свом месту, па или да победе или да изгину.

Међутим, Ксеркс је овај Демаратов одговор узео за шалу и кренуо с војском, па је освојио северну Грчку. Улаз у средњу Грчку бранио му је Термопилски Кланац, где га је чекао Спартанац Леонида са 4.000 људи. Дошло је до сукоба. Персијанци су падали као снопље, али су за њиховим одредима ишле вође и бичевима тукле војнике, гонећи их напред. Но, Грци су јуначки одолевали свим нападима. А тада се међу њима нађе један издајник по имену Ефијалт, који показа Ксерксу стазу којом се улази у Термопилски Кланац, па су Персијанци зашли Грцима с леђа.

Видећи то, Леонида отпусти савезнике и остаде са својих 300 Спартанаца. Борба се и даље водила с несмањеном жестином. Пошто су поломили копља, Грци су потегли мачеве и јурнули на непријатеља. Али, то је била неравна борба. У једном тренутку Леонида је пао, а убрзо за њим изгинуло је и 300 његових Спартанаца, који су пре тога четири пута одбили персиски напад док су отели тело свог мртвог вође. У тој борби пали су многи истакнути Персијанци, а међу њима и два Ксерксова брата. На месту где је Леонида погинуо подигнут је споменик у облику лава, а на њему је написано: „Путниче, иди у Спарту и реци јој да смо овде изгинули покоравајући се њеним законима“.

★

Термопилски Кланац је теснац у Грчкој између брда Анопеја и Малијачког Залива. После ове победе Ксеркс је провалио у средњу Грчку, заузео Атину и порушио је. Али, његова слава била је кратког века. Јер, док је Леонида својом и својих другова крвљу исписивао једну од најлепших страница у историји света, дотле су се остали Јелини окупљали да се поново упусте у неједнаку борбу против непријатеља. До сукоба је дошло у Саламинском Заливу, где је 380 грчких лађа дочекало више од хиљаду персиских. Грчку флоту предводио је славни адмирал Темистокле. У јеку борбе, са свих страна заорили су се охрабрујући поклици упућени Јелинима: „Напред, синови Јеладе, ослободите отаџбину, избавите децу и жене, ослободите храмове отаца ваших и гробове дедова ваших; један једини бој одлучиће вашу судбину“. Ови поклици још више распале Грке и наста страховит бој. Персиски бродови доведени су у шкрипац; њихов пораз био је на прагу. Ксеркс је све то посматрао с неког узвишења и кад је видео исход почео је да урличе и да цепа одело, па се надао у бекство. До Хелеспонта пропала су му од глади три дела његове војске.

АНДАМАНИ

У Бенгалском Заливу налази се група од двадесет острва, од којих су четири већа, и сва су позната под једним именом — Андамани. На овим острвима има и вулкана, обале су им доста разуђене, а око њих има доста корала. Један корал који носи назив „десет гради“ дели острвску групу Андамана од суседне групе острва Никобара. Андамани заузимају простор од 6.497 квадратних километара. Клима на њима је веома топла, али је ублажава свеж ветар с мора. Киша неравномерно пада. Острва су прекривена џунглама, у којима расту и скупоцена дрвета, која се извозе. Уређене су и плантаже пиринча, има кокоса итд. Домороци лове велике корњаче и скупљају птичја гнезда, која служе за исхрану људи.

Становници Андамана су Негрити, тј. племена ниског раста. Они имају кудраву косу и тамну пут. Мали су, дивљи и необуздани. Некад су били познати гусари. Године 1858 Велика Британија анектирала је Андамане. Андаманци су заправо пигмеји азиске гране и одржали су се на јужном делу острва. Од времена анексије почели су брзо да изумиру и сада их има врло мало. Њихово највише божанство је Пулуга и оно је везано с громом. Баве се ловом и сабирају храну, коју замењују за разна добра. Одело им је кецеља од лишћа. Колибе им личе на кошнице. Секире праве од школьки. Имају свој језик са више наречја. По степену културе они више припадају пракултури.

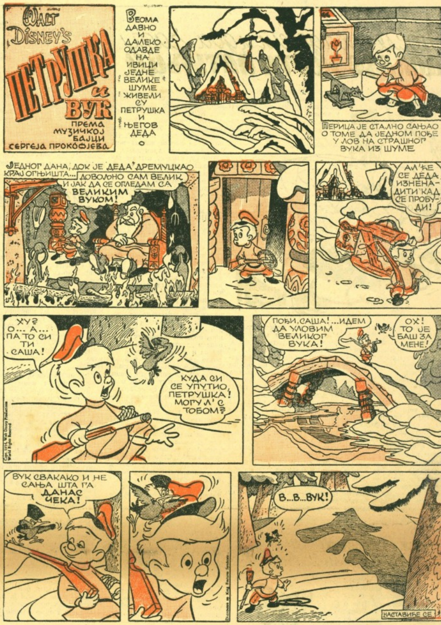
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА и ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
ВЕОМА ДАВНО И ДАЛЕКО ОДАВДЕ НА ИВИЦИ ЈЕДНЕ ВЕЛИКЕ ШУМЕ ЖИВЕЛИ СУ ПЕТРУШКА И ЊЕГОВ ДЕДА
ПЕРИЦА ЈЕ СТАЛНО САЊАО О ТОМЕ ДА ЈЕДНОМ ПОЂЕ У ЛОВ НА СТРАШНОГ ВУКА ИЗ ШУМЕ
ЈЕДНОГ ДАНА, ДОК ЈЕ ДЕДА ДРЕМУЦКАО КРАЈ ОГЊИШТА...
ДОВОЉНО САМ ВЕЛИК И ЈАК ДА СЕ ОГЛЕДАМ СА ВЕЛИКИМ ВУКОМ!
АЛ' ЋЕ СЕ ДЕДА ИЗНЕНАДИТИ КАД СЕ ПРОБУДИ!
ХУ? О... А... ПА ТО СИ ТИ САША!
КУДА СИ СЕ УПУТИО, ПЕТРУШКА! МОГУ Л' С ТОБОМ?
ПОЂИ, САША! ...ИДЕМ ДА УЛОВИМ ВЕЛИКОГ ВУКА!
ОХ! ТО ЈЕ БАШ ЗА МЕНЕ!
ВУК СВАКАКО И НЕ САЊА ШТА ГА ДАНАС ЧЕКА!
В...В...ВУК!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

НИШТА БЕЗ оловке и хартије...

У једној старој причи говори се о човеку коме је пала на ум нека дивна мисао и он је њоме био толико усхићен да је сматрао за најсрећнији тренутак у свом животу баш тај кад му је она пала на памет. Али, занесен том великом срећом, он је наједном увидео да је ту дивну мисао — заборавио. И постао је због тога јако несрећан.

Тако у причи, али и у свакодневном животу догађа нам се често да заборавимо многе мисли, које иако нису онако дивне, ипак су важне. Свакога дана сретамо људе који су понешто заборавили, па су неки због тога просто очајни. Ето, често видимо људе како читају, а кад их после извесног времена упитамо шта су читали, многи не могу да се сете баш важних детаља из књиге. Ово нам говори да треба читати пажљиво и записивати све добре и нове мисле које нам се јаве приликом читања.

Белешке су од велике важности и њих су правили многи знаменити људи. Тако је Чарлс Дарвин правио читаве гомиле забележака, јер није пропуштао ниједну нову мисао која би му се јавила. Прича се да је филозоф Хобс кад би пошао у шетњу увек носио уза се штап у коме је било скривено перо и мастило, а у џепу је држао свеску. То је чинио да би увек могао да забележи нову мисао. За великог уметника Леонарда да Винчија каже се такође да је увек носио уза се оловку и хартију, па је, поред осталог, бележио и покрете птица у лету.

Записивањем се мисао јаче урезује у наше памћење. Није корисно читати много а мислити мало, јер ћемо од свега онога што смо прочитали мало запамтити. Због тога треба све записивати, па ће нам записивање постати једна не само корисна него и пријатна навика. У једној причи, неког човека снашла је тешка несрећа и он, сав очајан, узвикује: „Тренутак овог ужаса нећу никад заборавити!“ На то му је жена добацила: „Заборавићеш ако не забележиш“.

Наше духовно богатство често зависи од „инвентара“, од збира наших духовних сировина, тј. мисли и досетака којима се служимо. Белешке нам често помажу да боље оцењујемо мисли. Неки психолози кажу да је један од најсигурнијих начина да задржимо мисао у сећању да је здружимо с неком другом претставом која се чврсто урезала у нашој памети. Али, треба запамтити да је мисао наша тек онда кад смо је забележили. Кад усретсредимо нашу мисао на нешто, често се појави нека нова непозвана

мисао, па зато треба да будемо навикнути да хватамо такве мисли. Биће нам од користи чак и ако забележимо и споредне мисли у њиховој првобитној, грубој форми и тако их сачувамо за доцније испитивање и прераду.

Било је књижевника који су своје мисли бележили на комадићима хартије и онда их слагали у архиву. С времена на време они су ту архиву превртали и мисли сређивали, употпуњавали и коначно од њих стварали нове и садржајније. Има људи који свакога дана, без обзира на то како су расположени, забележе неку нову мисао. То знатно помаже проницљивости и јаснијем мишљењу. Ако приликом читања наиђемо на мисао за коју нам се чини да осветљава неки предмет, која је нова или нас изненађује, онда је просто прави грех не задржати се на њој и не забележити је. Тако ћемо обогатити своје духовне резерве. Ако то не учинимо, онда можемо бити сигурни да ће нам се та мисао после неколико часова изгубити из сећања, или ће је затрпати гомила других утисака.

Све ове напомене показују да је необично важно за сваког човека да прави забелешке о свему што види и о чему размишља, али само под условом да је то корисно и важно. Захваљујући таквој навици остала су до данас многа дела која чине добар део темеља савремене културе. Многи образовани људи у свету стекли су своју културу захваљујући баш томе што су читали са оловком у руци. Кроз њихову главу мисли из књиге нису пролазиле као облаци преко неба, већ су се упијале у њу.

После двадесет и два часа ДОЛАЗЕ ЖУТИ ПАТУЉЦИ

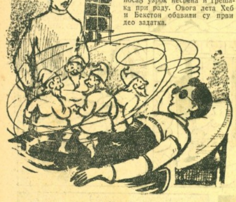

Сваки студент може да заради двадесет долара на дан, и то — не радећи ништа. Заинтересовани треба да се јаве професорима Хебу и Бекстону“.

Ова привлачна објава појавила се крајем јуна ове године у аули Мак Гиловог универзитета у Канади. Многи студенти, који за време летњег распуста морају да раде да би за следећу школску годину осигурали себи материјална средства, пријавили су се да би, бар једанпут, нерадом, уместо радом, заслужили потребан новац.

Још од јануара ове године професори психологије Хеб и Бекстон почели су припреме за један велики и значајан опит. Наиме, Мак Гилов универзитет ставио им је у задатак да испитају колико дуго један човек може да издржи а да апсолутно ништа не ради, и у коликој је мери једноличан посао узрок несрећа и грешака при раду. Овога лета Хеб и Бекстон обавили су први део задатка.

Кад су се одређеног дана у једном забаченом крилу универзитетске зграде сакупила педесеторица одабраних, од око 200 пријављених, студената, професори су им још једном поновили да се њихов посао састоји у томе да ништа не раде. Затим је сваки од њих одведен у засебну малу одају, сличну затворској ћелији, у којој се, као једини намештај, налазио пољски кревет с великим јастуком од гуме. На очи су им ставили наочари с тамним стаклима, на руке рукавице и неке цеви од тврдог картона, тако да нису могли да покрећу ни руке ни шаке, а затим их положили у постељу. Рукавице и картонске оклопе за руке скидали су им за време јела, док су наочари морали стално да држе на очима. Поред тога, било им је забрањено да говоре.

Студенти су остали сами у својим собицама. Опит је почео. Кроз стаклена окна на затвореним вратима „ћелија“ професори су без престанка посматрали своје „жртве“. Првих осам часова већина њих је спавала или дремуцкала, а затим су, како су касније испричали професорима, готово сви до једнога почели да мисле о предметима које су у претходном семестру слушали и да у себи рецитују или „певају“ све песме и оперске арије којих су могли да се сете. После деветнаест часова опит је постао узбудљив. Како су за њега били изабрани најинтелигентнији студенти, који су своје „доживљаје“ могли да испричају верно, без претеривања и додавања, професори су на основу њиховог причања утврдили следеће: већина студената почела је после 22 часа да добија халуцинације и оно што су за то време видели могло би се упоредити с фантастичним тродимензијалним филмовима. Један од њих сатима је „шетао“ кроз поља на којима су пасле овце и „лутао“ шумама пуних јелена и кошута. Други је веровао да се налази у некој фабрици и да надгледа израду хладњача на покретној траци. Двадесеторица су видели мале жуте људе који су се врзмали око њихових постеља и трчали им по грудима. Притом је већина њих била потпуно заборавила да од тамних наочара не могу, уствари, ништа да виде. Неки су већ после 26 часова почели да вичу упомоћ и да моле да их пусте из соба. Само је један једини издржао 135 часова, и за то добио 120 долара. А сви су се сложили у томе да је неупоредиво лакше зарадити новац радом, него потпуним нерадом.

Кад су студенти, једни с мањом а други с већом зарадом, напустили универзитетску зграду, Хеб и Бекстон извели су исти опит — на себи самима. Први се у ћелији затворио Бекстон, а Хеб га је посматрао. Показало се да су студенти били издржљивији од професора, јер је он тражио да изиђе већ после три дана. После 24 часа „видео“ је изнад своје главе многобројне кругове разних боја и почео је да их броји. Потпуно аутоматски бројао је и бројао, све док није запао у неку врсту несвести. А кад је дошао к себи, поново је бројао. Професор Хеб издржао је још мање — свега 36 часова. Већ после 20 часова лежања и нерада, пред њим је, све до најмањих ситница, почео да се одвија тродимензијални звучни филм читавог његовог живота. А после 30 часова њега је спопао такав страх, да је једва издржао још пола дана.

Телесно и умно здрав човек може да издржи без рада само 18 до 24 часа — то је закључак до кога су Хеб и Бекстон дошли после завршених опита. После овога времена долази до депресије, настају халуцинације, јавља се страх. Крајња граница потпуног нерада је 135 часова — колико је издржао онај један студент — док просечно време износи око 65 часова.

Занимљиво је да је између халуцинација већине студената и њихових ранијих, стварних доживљаја постојала извесна веза. Показало се, на пример, да је студент који се лежећи у ћелији „нашао“ поред покретне фабричке траке, претходног лета заиста радио у некој фабрици. Професор Бекстон видео је и бројао шарене кругове вероватно због тога што се у свом свакидашњем раду често „бори“ са цифрама. Међутим, остало је необјашњено због чега је већина студената у својим халуцинацијама видела мале, жуте људе.

Идућег лета наставиће ова два научника своје огледе да би утврдили колико дуго у току дана један намештеник или радник може да издржи на једноличном, досадном послу а да то не утиче на његову психу и да му пажња не ослаби. Јер, до несрећа при раду не долази само због недостатка заштитних средстава и физичког замора, већ и због — досаде.

Најезда мајмуна у ЊУЈОРКУ

У суботу 11 маја 1946 године, око 10 часова ујутру, затреперили су светлосни сигнали у једној полициској станици у Њујорку. Истовремено су забрујала и сва телефонска звонца у њеним канцеларијама, а кроз неколико тренутака зачули су се звуци за узбуну. Оближње улице зацрнеле су се од узнемирених грађана. „Шта се то догађа? — питали су се необавештени пролазници. — Да није пожар? Или нека побуна?“

Не. То је била најезда мајмуна, која се догодила у срцу Њујорка.

У улици Фултон број 215 постоји једна од више тамошњих радњи у којима се продају разне животиње: пси, мачке, мајмуни итд. Тога јутра, пре десет часова, један од помоћника у радњи приметио је да се један мајмун заглавио између решетака свога кавеза. Младић је отворио врата и избавио животињу, која је искористила прилику да побегне напоље. Човек се још није био снашао, кад деветнаест других мајмуна, уз радосне крике, јурнуше за својим другом.

Тренутак доцније, пошто су се вероватно тајно „договорили“ да не би било нимало лепо ако би своје другове оставили иза решетака њихових затвора, они се вратише у радњу и, док дланом о длан, поотвараше врата на преостала четири кавеза и још четири групе од по двадесет мајмуна прекрилише радњу. Док је продавац чинио очајничке покушаје да ухвати бар неког од њих, један мајмун је притиснуо кваку врата која воде у ходник и тамо открио лествице прислоњене на неко отворено прозорче. За њим је пошло 99 његових другова и тако су сви заједно избили на кров.

Један продавац у оближњој бакалници баш се налазио на трећем спрату радње и показивао муштерији тек присппеле џакове с кафом, кад се права поплава од четрдесет мајмуна бучно сручила иза њега кроз отворен прозор. Двадесетак четвороножних освајача зачас је распорило неколико џакова с кафом и зачинима. Док је продавац јурнуо да спасава свој иметак, купац је стао да бежи низ степенице, а за њим се стуштило још двадесетак других муштерија.

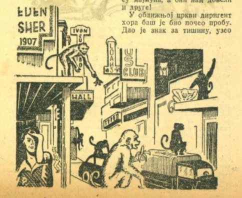

У одељењу за воће налазила се већа количина банана. Оне су, истина, биле помало зелене, али су ипак имале пријатан укус. И тада је почела права гозба. За то време присебни продавац је затварао прозоре на трећем спрату, а затим све излазе. Двадесет минута доцније, четрдесет мајмуна већ се налазило у рукама претставника Друштва за заштиту животиња.

Недалеко одатле, у Ватрогасном дому у улици Фултон владао је потпун мир на свим спратовима. Два ватрогасца су на првом спрату играли шаха, кад један рече нестрпљиво:

— Шта чекаш? На тебе је ред!

Други, гледајући изнад шаховске табле, одговорио је запањено:

— Пет мајмуна спустило се низ катарку, а један је држао фудбал у рукама!

Минут доцније, једна непозната рука одврнула је велику славину и вода је потекла кроз све тушеве. Врата купатила су се широм отворила и кроз њих је улетело још пет мајмуна, који су се весело спустили низ катарку. Идући истим путем за њима, један ватрогасац је полетео у купатило, кад тамо — десет мајмуна је уживало под тушевима.

Пуних 35 минута ватрогасци су, колико год их је било, ловили животиње, трчећи горедоле, спуштајући се низ јарбол, оптрчавајући око кола с великим лествицама, пењући се уз степенице и суљајући се низ ограду. Тада је одјекнуло пожарно звоно. Кад су кола кренула, десетак мајмуна се окачило о њих, док су други још били испод тушева. После стотинак метара кола су већ била на циљу, јер су их били позвали да из једног стана извуку неколико мајмуна. Један човек, посматрајући придошлице, рекао је:

— Звали смо их да нас спасу мајмуна, а они нам довели и друге!

У оближњој цркви диригент хора баш је био почео пробу. Дао је знак за тишину, узео дијапазон и подигао прст да би одмерио такт. Одједном, један дечак из хора прснуо је у гласан смех:

— Ено га, мајмун на клавиру! Ено и другог где улази кроз прозор!

Кад су дечаци дотрчали до клавира, мајмун се већ клатио на лустеру...

У кафанама, становима, канцеларијама — свуда су се појављивали мајмуни и људи нигде нису имали од њих мира. Ватрогасци, полицајци, обични грађани — сви су се били дали на посао да ову њујоршку четврт спасу мајмуна, али су била потребна пуна три месеца док су их све похватали.

ПРЕИСТОРИСКИ АЛАТ

На скупу америчких археолога, један поларни истраживач изнео је занимљиве податке о преисториском алату. Он је у арктичкој области нашао на изванредно мале, танке ножеве, чија се оштрица може видети само увеличавајућим стаклом. Том су алатком преисториски људи изводили разне гравуре у слоновачи. По мишљењу археолога, ти су алати прављени пре 10.000 година. Они нису дужи од 25 милиметара и личе на грамофонску иглу, само што нису округли, већ четвртасти. Слични алати налажени су и на Аљасци и у пределу Хадзоновог Залива на Гренланду.

Шта је постало пре: ГУСЕНИЦА или ЛЕПТИР?

Мало је појава у природи занимљивијих од преобраћања ружне гусенице у шареног лептира. Размишљајући о томе, људи готово неизбежно постављају питање: шта се на земљи појавило пре, гусеница или лептир?

На ово питање дао је недавно одговор зоолог Снодграс у својој студији “Метаморфоза инсеката“. Он сматра да првенство припада лептиру и да се лептирова гусеница јавила много касније. По његовом мишљењу, први лептирови уопште нису пролазили кроз стање ларви, већ су се из јаја непосредно легли млади, веома слични својим “родитељима“. Свакоме ко би их видео — под претпоставком да је тада имао ко да их види — било би одмах јасно да су то лептирови. Исти случај био је и са свим осталим инсектима који данас известан део свог живота проведу као ларве.

Снодграс иде још даље. Он тврди да лептирова гусеница уопште није неразвијен лептир. На неки, досад још необјашњен начин из лептирових јаја постају две животиње, од којих свака претставља другу „личност“, води посебан живот и нестаје. У телу гусенице налазе се ћелије из којих ће се развити млад лептир, само су оне неразвијене и привремено неактивне. Кад се живот гусенице приближи свом нормалном крају, то јест смрти, нарочити хормони почињу да дејствују на успаване ћелије лептира и оне почињу да се развијају. Из тих ћелија постају крила, очи, пигмент и остали делови лептировог тела. Укратко, гусеница се не претвара у лептира, већ једноставно умире, а из успаваних ћелија које су „становале“ у њеном телу развија се крилати инсект.

Теорија занимљива, али необично смела.

Светлећи организми у осветљавању будућности

Међу најзанимљивије опите које многи стручњаци данас врше долазе они који се односе на проблем практичне примене органске светлости и светлећих животиња. Од сићушних микроба до крупних кичмењака, небројена жива бића производе светлост. Пре педесет година, француски физиолог Рафаел Дибоа употребио је светлосну енергију неких микроба у једној лампи, која му је служила читав месец дана. При овој светлости он је чак и читао. Но, најпознатији случај практичне примене органске светлости извршен је 1900 године на великој Париској међународној изложби. Тада је за осветљавање једне простране сале успешно употребљена култура светлећих фотобактерија. Недавно је откривена и издвојена светлећа органска супстанца “луциферин“ и постигнути значајни успеси у проучавању начина производње физиолошке светлости. Многи научници сматрају да није далеко дан кад ће људи, по угледу на светлеће животињске организме, употребљавати светлеће молекуле, који ће бити много економичнији од данашњих светлосних извора. Француски физичар Арман Финеле сматра да ће се за неколико деценија флуоресцентне органске материје успешно употребљавати у сијалицама и светлосним цевима.

ЗУБИ БЕЗ КАМЕНЦА

Статистички је утврђено да у Тексасу 43 од сто деце имају зубе потпуно чисте од зубног каменца. Ово се тумачи тиме што она пију воду којој се додаје флуор. Пре флуоризације воде, деце са зубима без каменца било је само 13 од сто.

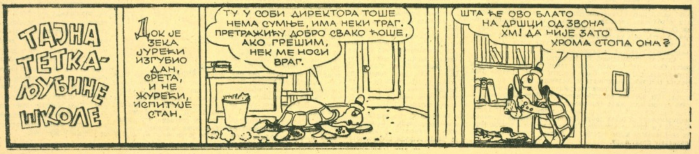
ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ
ДОК ЈЕ ЗЕКА ЈУРЕЋИ ИЗГУБИО ДАН, СРЕТА, И НЕ ЖУРЕЋИ, ИСПИТУЈЕ СТАН.
ТУ У СОБИ ДИРЕКТОРА ТОШЕ НЕМА СУМЊЕ, ИМА НЕКИ ТРАГ. ПРЕТРАЖИЋУ ДОБРО СВАКО ЋОШЕ, АКО ГРЕШИМ, НЕК МЕ НОСИ ВРАГ.
ШТА ЋЕ ОВО БЛАТО НА ДРШЦИ ОД ЗВОНА ХМ! ДА НИЈЕ ЗАТО ХРОМА СТОПА ОНА?

Двадесет пута виши од Нијагаре

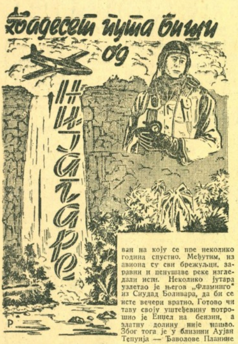

Почело је то у Панами, пре двадесет пет или двадесет шест година. Један већ прилично стар човек по имену Вилијамсон, иначе тајни истраживач рудних налазишта, најмио је пилота Џимија Енџела да га својим авионом пребаци у Венецуелу, до Сиудад Боливара на реци Ориноку. Кад се авион нашао изнад неиспитаних предела Венецуеле, Вилијамсон, дотада миран и ћутљив путник, постао је водич. Авион је летео цик-цак, час лево час десно изнад Ориноко Љана, онако како је он пилоту показивао пут.

Ориноко Љано је пространа долина слична базену, из које, као да су изникли из каквог магичног семена, штрче брегови и брежуљци толико богати гвозденом рудом да лет помоћу компаса уопште није могућан, јер се његова игла врти као бесомучна. Јужно од те долине простире се област препуна брежуљака са заравњеним врховима, одвојених један од другог брзим рекама и речицама.

Најзад, пошто је авион дуго летео изнад зелене џунгле и пенушавих сребрних трака воде, спустио се на једну травну зараван. Вилијамсон је изишао из њега и пошао уз реку која је протицала недалеко одатле. Пилот га је убрзо изгубио из вида. После једног часа вратио се, носећи у врећи око десет килограма злата у груменима. Без иједне речи попео се у авион и дао пилоту знак за полазак.

За тај лет, пун опасности, у земљу коју би и најбујнија машта тешко могла да дочара, пилот Енџел добио је 5.000 долара. Убрзо после овога он је сазнао да је стари Вилијамсон умро...

Сећање на старог истраживача и његову врећу пуну злата није Енџелу давало мира. Године 1935 он се вратио у Венецуелу да потражи тајанствени рудник који је Вилијамсона за цигло један час начинио богаташем. На свом малом „Фламингу" упутио се из Сиудад Боливара према џунглама, уверен да ће лако наћи и препознати брдску зараван на коју се пре неколико година спустио. Међутим, из авиона су сви брежуљци, заравни и пенушаве реке изгледали исти. Неколико јутара узлетао је његов „Фламинго" из Сиудад Боливара, да би се исте вечери вратио. Готово читаву своју уштеђевину потрошио је Енџел на бензин, а златну долину није нашао. Због тога је у близини Аујан Тепуија — Ђаволове Планине — подигао мали логор и крај њега искрчио комад земљишта за узлетање. Тако је био 300 километара ближе свом циљу, руднику злата или златоносној реци, јер он није тачно знао где је Вилијамсон нашао своје благо.

Аујан Тепуи је прави џин међу тим брдима, боље рећи планинама, са заравњеним врхом. Плато на његовом врху захвата око 900 квадратних километара. Милионима година дубиле су га кише и ветрови и усекле на његовој северној страни кањон у облику оштрог угла. Из тог кањона избијала је брза пенушава река, која је привукла Енџелову пажњу. На њеним обалама нашао је он неколико ситних зрна дијаманата, али од злата није било ни трага. Па ипак, Енџел је веровао да ће у тој реци, или негде у њеној близини, наћи оно ради чега је и дошао у џунгле Венецуеле.

Треба бити необично храбар па се усудити на лет авионом — кроз кањон. Али, Енџелу није недостајала храброст и он је на свом „Фламингу" полетео између његових плавосивих зидова.

Предео који се пред њим указао могао би се упоредити једино с неком џиновском сликарском галеријом у којој би све слике претстављале — водопаде. На десној страни кањона, из самог његовог каменог зида, с хуком се сливао огроман водопад. Одмах крај њега, само са још веће висине, сливао се други. Затим још један, а мало даље још четири, све један до другог. Толико их је било да је Енџел убрзо престао да их броји. А тада, иза једног завијутка, угледао је нешто што би се могло назвати вертикалном реком. Готово из самих облака, с тутњавом која је заглушивала брујање авионског мотора, падала је широка река и нестајала у мору пене у долини. Излажући опасности и авион и себе, Енџел се спустио на дно кањона. Према његовој процени — а он је имао извежбано око пилота — ширина водопада износила је преко 150 метара. А тада, готово у вертикалном лету, управио је „Фламинга" навише, да би помоћу висинометра одредио његову висину. Није просто могао да верује својим очима: висинометар је показивао нешто преко 800 метара! Водопад који је открио далеко је премашивао све велике, познате водопаде на свету.

Енџелова процена била је прилично тачна. Кад је, 1949 године, експедиција америчког Националног географског друштва измерила висину овог гигантског водопада, названог Енџелов Водопад, утврђено је да га је Енџел чак „потценио". Наиме, водопад је висок 980 метара, што значи да је двадесет пута виши од Нијагаре.

Области око реке Ориноке већ више векова претстављају за научнике-истраживаче земљу чуда „Географија је у том крају изгубила разум" — казао је једном један од њих. Рекао је то с потпуним правом, јер где се још може наћи река која тече у два потпуно супротна правца! У тој области лежи и Монте Рораима, планина која у свом источном делу, на једној великој заравни, крије џунглу у којој је биљни свет старији од биљног света у осталим крајевима земље. Описујући тај забачени кутак у свом роману „Ишчезли свет", Конан Дојл није морао да сувише призива у помоћ машту. Јер, тамо стварност заиста превазилази и најживљу машту.

Енџелов водопад видело је досад свега тридесет људи, јер до њега није лако доћи. Године 1937 Енџел је, заједно с двојицом искусних планинара, покушао да испита одакле извире река која се сурвава с такве висине и откуд јој та огромна количина воде. На пут је опет пошао својим „Фламингом", али се вратио пешице. Авион се срећно спустио на један мали плато недалеко од водопада, али одатле није могао да узлети. До места где почиње водопад нису могли доћи, али су ипак нешто утврдили: да је он, уствари, „завршетак" једне реке понорнице, која избија из зида кањона на 60 метара испод његовог врха и одатле пада у долину.

Џими Енџел ипак је нашао злато. Додуше не тамо где га је тражио, већ у Костарики. Он сад има 65 година, али у њему истраживачки дух још није умро. За време другог лета до „свог" водопада он је, источно од Ђаволове Планине, у каменитом и тешко приступачном пределу, приметио рушевине неког старог града. Стари Енџел спрема се сада да на свом новом авиону испита ово старо насеље, које можда потиче из времена неке још непознате цивилизације.

СТАРО ГОСТОПРИМСТВО

Седосмо у два чамца и отиснусмо се на узбуркани Дунав. С лева и десна велики таласи запљускивали су наш лаки чамац као да су хтели да га разбију. После вожње од једног и по часа стигосмо најзад, на наше велико задовољство, до подножја хридина на којима је подигнута стара, историјом богата, београдска тврђава. Тада ступисмо на земљиште кнежевине Србије. Утисак што га је на мене на први поглед учинио Београд остаће незабораван и особит..."

Тако описује своје путовање од Земуна до Београда и свој долазак у Београд чешки научник Сигфрид Капер, који је посетио наше крајеве 1850 године. У свом делу „По нашем Подунављу" он је забележио многе занимљиве појединости из наше земље. Овде ћемо изнети неколико његових запажања о гостопримству Београђана.

Говорећи на једном месту да су гостионице у Београду неуредне, Капер каже: „Тој запуштености много је крива и та околност што се у овој земљи држи још за свето — обичај гостопримства". А на другом: „Госта почастити то је најсветија дужност код Срба и код Турака. Али, тај обичај остаје код Срба много лепши и бољи, захваљујући посредовању госпођа. Најсиромашнији Србин труди се да свога госта што лепше почасти".

Ако Србин нема ништа, прича даље Капер, он ће госту понудити бар лулу дувана, чашу вина, млека, кафе, мало воћа или нешто друго што би се нашло. Код богатијих Срба тај обичај се врши с многом, треба рећи, необичном пажњом и уљудношћу. Посетиоцу, ма ко он био, пружа и мање имућни своју кесу са свежим дуваном и нико није толико сиромашан а да гост од њега не би добио шаку ситно искрижаног дувана. Затим Капер пише да је био позван у госте код некога имућног господина З., чија се кућа налазила далеко од Здања, у некој доста забаченој улици. Он је био принуђен да велику, тешку и зарђалу капију сам отвори. Пошто је савладао све препреке које су се овде затекле у виду свакојаких справа, он је ушао у пространу просторију претрпану колима, гредама, бурадима и бачвама, по чему му је убрзо постало јасно да се налази у дворишту. Улаз у кућу био је затворен и он није видео нигде живе душе, али је „осетио онај пријатни мирис кухиње".

„Једна женска прилика џиновског узраста изиђе из кухиње и запита ме да ли сам ја онај господин који се ишчекује. Кад сам јој то потврдио, она позва једну девојку да ме одведе у башту, где су се били искупили други гости и чекали на мене. Ту сам нашао господина З. То је Србин старог кова, висок, плећат, крепак, пун, са црвеним лицем и седим, готово белим брковима. Он ме поздрави стиском руке, с којим се не би постидео ни Марко Краљевић.

— Добро дошли! — узвикну он, па ми љубазно, смејући се, даде чашицу ракије и понуди ме да седнем до њега. — То је лепо од тебе што си се одазвао мом позиву. Такви смо ми Срби. Ми позивамо свакога који нам се свиди, иако га никад нисмо ни видели, па не знамо ни како се зове. Види, ни твоје име ја не знам, па си ми ипак мио гост.

Хтео сам да му кажем своје име.

— Немој, немој, не треба! — прекиде ме господин З. — Нисам ја позвао твоје име, нити тебе због твога имена, него сам позвао самога тебе. Дед' послужи се, попиј чашицу ракије, то је наш српски обичај. Ко за српским столом хоће да руча, тај треба да има чисто срце и чист стомак".

Даље Капер описује како су се гостили у башти, а затим су кренули у трпезарију.

„Сва господа устадоше и пођосмо кроз башту до куће. Пред нама је ишла домаћица, јер по обичају она треба да уведе госте у кућу. Кад је стигла до главних степеница, она скиде своју обућу и замени је другом која је била спремљена на претпоследњој степеници. На обичај скидања обуће строго се пази у свим српским кућама. Пошто је госпођа своју обућу и по трећи пут променила, ступили смо у собу у којој ћемо, како домаћин рече, разапети своје шаторе. Насред собе био је дугачак сто који је био обилато постављен чинијама, тањирима, крчазима, боцама и чашама.у У његовом прочељу светлила се једна огромна боца са жутом старом шљивовицом. Ту је било и сребрног посуђа. У прочеље је сео господин З., до њега с леве стране његова госпођа, а с десне ја, до госпође капетан, а до мене поп, па остала чиновничка господа редом. У заузимању места Србин пази на строги ред". После тога Капер описује саму гозбу, на којој су се стално дизале здравице.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

НАРОД КОЈИ НИЈЕ ПОЗНАВАО ЗУБОБОЉУ

Прво јапански, а доцније и амерички, истраживачи пронашли су на северу Јапана, на обалама Охотског Мора, остатке једног изумрлог народа који није знао за кварне зубе. Тај народ живео је и у јужном делу Сахалина, као и на Курилским Острвима. Према археолошким налазима, види се да су његови припадници знали за нож, кашику и виљушку. Шили су иглама, секли су дрва секирама, а нађена су и нека сечива од кости која су употребљавали као бријаче. Имали су широко лице, истакнуте јагодице и узан нос. Ни у једној лобањи нису нађени кварни зуби, иако се види да су доста излизани. Хранили су се рибом и дивљачи, док за обраду земље нису знали.

ПОРЕМЕЋАЈ У ЈАСНОЋИ ГЛАСА

Један немачки научник, испитујући квалитет гласа неке оперске певачице, запазио је да у јасноћи гласа могу да настану поремећаји због обољења носа, грла и плућа. Он је нашао и начин како да се анализом регистра гласа открије постојање извесних болести.

Проценат становништва у индустрији и занатству

Индустрија је географски понајвише везана за налазишта сировина и саобраћајне везе, а углавном се дели на тешку, лаку и прецизну индустрију. Ситна индустрија често прелази у занатство. Овде ћемо набројати колики проценат становништва у појединим земљама света ради у индустрији и занатству. Од целокупног становништва, у Белгији је укључено у индустрију и занатство 47.8 од сто, у Енглеској 46,1, у Швајцарској 45, у Немачкој 41,5, у Холандији 38.8, у Француској 33.6, у Америци 30,5, у Италији 29,3, у СССР-у 24,6, у Јапану 20, у Југославији 11,1, у Сирији 10,5, у Турској 8,8, у Бугарској 8, у Румунији 7,2 итд.

ПОСЛЕ ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ТАМЕ...

Вилијам Џонсон, тридесетогодишњи учитељ, изгубио је вид пре но што је ушао у другу годину живота. Пре извесног времена над њим је извршена операција — била му је пресађена рожњача у десно око — и вид делимично повраћен. У једном кратком чланку Џонсон је описао своје прве утиске после операције.

Фудбалери трче спорије, а коњи много брже но што је он раније сматрао. Мада су људи углавном исти какве их је замишљао, за њега је претстављало право изненађење што се они висином, дебљином и ликом, толико разликују између себе.

Првих дана Џонсон није могао да зна шта претстављају ствари које види и да би се навикао на њихов изглед морао је да их опипа. Кад је први пут угледао аутомобил, уопште није могао да погоди какав је то предмет све док кола, уз уобичајени шум, нису кренула. Јер, Џонсон је „познавао" аутомобил само по звуку.

Чак му је и узимање хране у прво време било проблем. „Ја сам замишљао да човек може да види храну на виљушци и у тренутку кад је принесе устима. Због тога ми се догађало да „загризем у празно", јер сам виљушку држао сувише далеко од уста. Тек касније сам открио да храну, кад је већ на домаку уста, човек не може да види".

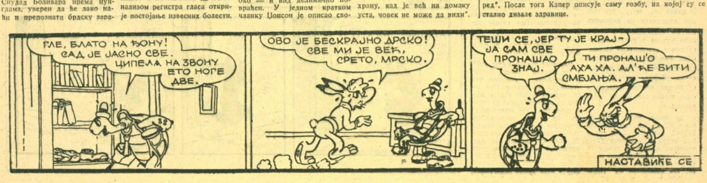
ГЛЕ, БЛАТО НА ЂОНУ! САД ЈЕ ЈАСНО СВЕ.
ЦИПЕЛА НА ЗВОНУ ЕТО НОГЕ ДВЕ.
ОВО ЈЕ БЕСКРАЈНО ДРСКО! СВЕ МИ ЈЕ ВЕЋ, СРЕТО, МРСКО.
ТЕШИ СЕ, ЈЕР ТУ ЈЕ КРАЈ — ЈА САМ СВЕ ПРОНАШАО ЗНАЈ.
ТИ ПРОНАШ'О АХА ХА. АЛ' ЋЕ БИТИ СМЕЈАЊА.
НАСТАВИЋЕ СЕ

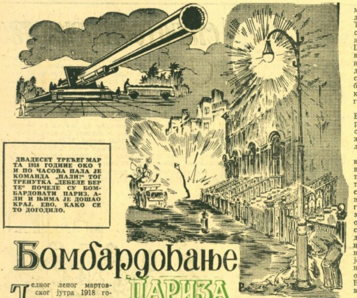

ДВАДЕСЕТ ТРЕЋЕГ МАРТА 1918 ГОДИНЕ ОКО 7 И ПО ЧАСОВА ПАЛА ЈЕ КОМАНДА „ПАЛИ!" ТОГ ТРЕНУТКА „ДЕБЕЛЕ БЕРТЕ" ПОЧЕЛЕ СУ БОМБАРДОВАТИ ПАРИЗ. АЛИ И ЊИМА ЈЕ ДОШАО КРАЈ. ЕВО, КАКО СЕ ТО ДОГОДИЛО.

Бомбардовање Париза

Једног лепог мартовског јутра 1918 године, мукла експлозија потресла је сва прозорска окна у париској четврти Монпарнас. Ускоро је одјекнула друга, па трећа, све у размацима од двадесет минута. То је било бомбардовање усред бела дана.

Парижани су се већ били навикли на посете „ноћних Гота", које је пратило завијање сирена. Они који нису имали деце нису чак више ни силазили у склоништа. Међутим, овај смели напад по дану пренеразио је и уплашио и најхрабрије... Француски ловци, који су одмах узлетели, нису срели ниједан непријатељски авион. А од Париза до фронта све станице и страже за извиђање телефоном су давале исти одговор:

— Ништа се не види, ништа се не чује; ниједан непријатељски авион у ваздуху!

За то време, у улици Лианкур, где је после експлозије остала да зјапи велика јама, један чиновник градске лабораторије подигао је комад метала и спустио га у џеп. Четврт часа доцније, он је већ био у претседништву владе.

— Шта је? — питао га је Клемансо. — Зар опет немачки авиони?

— Нису авиони, господине претседниче.

— Гле, гле! — говорио је „Тигар", гледајући га испод својих густих обрва. — А шта је онда?

— Топ, господине претседниче.

— Топ?... Мени се чини да ви много радите, драги пријатељу. Требало би да се мало више бринете за своје здравље. Ја сам забринут за вас.

— Погледајте само ово, — рекао је чиновник не збуњујући се и баци на сто искривљени комад бакра, избраздан кривудавим пругама: парче чауре од гранате.

Такав је био први додир Парижана с „дебелом Бертом", тим фамозним циновским топом који ће их, из даљине од преко стотину километара, попут маља тући све до месеца септембра, до коначне савезничке победе.

Ниједан Француз никад није видео овај легендарни топ, али документи из озбиљних извора, објављивани у неколико махова у разним француским и савезничким часописима, омогућују да се створи претстава о том тада страховитом убојном оружју, које су Немци држали уперено у срце Француске пуних шест месеци.

Пре свега, није постојала само једна, већ три „дебеле Берте", или у најмању руку три места с бетонским платформама одакле су пуцале те чудовишне машине. Прва платформа, смештена близу Лоана, 122 километра од Париза, била је у употреби од 23 марта до 1 маја и од 5 до 9 августа. Друга се налазила у Хаму, поред саме железничке пруге, неких стотину километара од Париза, а трећа северно од Шато-Тјерија, само 80 километара удаљена од француске престонице.

Овај топ је претстављао заиста страховито оружје. Цев је имала промер од 380 мм, али је њена унутрашња превлака смањивала калибар на 210 мм. Била је дугачка 34 метра; замашна цифра, која је довољна да метак доспе у стратосферу. Сама цев била је тешка 200 тона, дакле колико две локомотиве заједно, док је цео топ, с лафетом и свим споредним деловима, имао огромну тежину од 750 тона.

Од 320 метака, колико је укупно испаљено и од којих је 80 погодило Париз, ниједан није читав доспео у француске руке. Немци су се постарали да их снабдеју с две упаљиве ракете — једном на врху, а другом при дну гранате — све у циљу да неки пројектил, у случају да не експлодира, не би пружио драгоцена обавештења Французима.

Занимљиво је да је сваки топ могао да испали 65 хитаца, а тих 65 граната биле су све дебље и дебље, јер се водило рачуна о трошењу цеви. Први метак имао је калибар од 210 милиметара и тежину од 100 килограма, док је 65-и имао у пречнику 235 мм, а тежина му је износила 115 килограма. После шездесет петог метка требало је понова пресвући цев.

Одбојно пуњење износило је 150 килограма цевастог праха с „трункама" налик на подебео штап; постигнута брзина била је рекордна за оно време — до 1600 метара у секунду. За мање од једног минута метак је доспевао у стратосферу, где се кретао два минута, уз врло слаб отпор, достижући висину од 40 километара. После три и по минута, његових дванаест килограма набоја експлодирало би на врху.

Један једини хитац стајао је 50.000 златних франака. Како је топ, онако дуг, тежио да се искриви, подупирали су га запињачима који су висили на ужетима. Пре сваког паљења проверавало се помоћу нарочите оптичке справе, увучене у затварач топа, да ли је цев у правој линији.

Двадесет трећег марта 1918, у пет часова, „дебела Берта" је напуњена и уперена под углом од 62 степена. Пре тога, помоћу балончића, у ваздух су пуштене сонде за испитивање до 35.000 метара висине. Топ је био пажљиво камуфлиран и још боље заштићен: десет ловачких ескадрила биле су спремне да препрече пут противничким авионима, док су многобројне помоћне батерије имале да пуцају у исто време кад и Берта, да би тако омеле откривање њеног положаја по звуку.

У шест сати и 15 минута, авиони су узлетели и особље се склонило устрану. Команда „пали" издата је у 7 часова 29 минута и 15 секунди. Страшна ломљава разлегла се небом. Паљба се наставила све до 14 часова.

Сутрадан, 24 марта, први метак испаљен је у 7 часова, други у 7,20, а трећи у 7,45. Тога дана сва три метка пала су на Париз, што су Немци истога дана дознали преко Швајцарске. После овако повољних резултата, гађање је настављено. Топом је командовао вицеадмирал Роже, уз сарадњу професора Раузенбергера, познатог физичара, који је прорачунавао таблице гађања.

Једнога дана метак из „дебеле Берте" погодио је стуб-подупирач цркве Сен Жервеа, чији се свод срушио за време службе, здробивши под собом 70 лица.

Немци су мислили да ће поколебати морал Парижана пуцајући из свог чудовишног топа баш у часу велике мартовске офанзиве. Али, у томе су се преварили. Савезничка извиђачка авијација и Есклангонов метод „проналажења по звуку", омогућили су да се открију места где су биле смештене „дебеле Берте" Тада је ступила у дејство француска тешка артиљерија, а за њом авијација. Трећег марта, један од француских метака пао је на свега десет метара од циља. Две или можда три Берте учињене су нешкодљивим на платформама Лоана.

Кад је стала да пуца дебела Берта из Фер-ан-Тарденоа, одмах је почела снажна противпаљба француске далекометне артиљерије, потпомогнуте авијацијом, чије дејство није престајало ни дању ни ноћу. Што се тиче Берте код Кана, она је пуцала само николико дана, а затим је демонтирана и отпремљена натраг у Немачку.

То је био неславан крај дебелих Берти.

ВЕРОВАЛИ или не...

ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТ ДАНА НА КОЊУ

Да би добио опкладу од пола милиона динара, Енглез Томас Вудкок превалио је, 1751 године, на коњу 5.500 километара. За то време он је спавао свега по три часа дневно, а све остало време провео је у седлу. Овако дуг пут прешао је за свега 29 дана.

КОКОШКА РЕКОРДЕРКА

„Гимпи", кокошка Херолда Смита из Рузвелта, у Америци, никад није снела јаје лакше од 125 грама.

ТРИ МЕСЕЦА УЧИО, А СЕДАМНАЕСТ ГОДИНА ПРЕДАВАО

Доктор Гавин Гиб био је постављен за професора хебрејског језика на старом варшавском универзитету, иако уопште није знао тај језик. Три летња месеца учио је Гиб хебрејски и потпуно га савладао, тако да је почетком нове школске године могао да почне предавања. Седамнаест година Гиб је био шеф катедре за хебрејски језик.

БЕБА — АКРОБАТА

Мери Лу Стабс из Сан Антонија, у Тексасу, може без ичије помоћи да стоји на длану свога оца, иако има свега три месеца.

ЋУДЉИВИ БУНАР

У Палнабинди, у Индији, постоји један бунар који је 364 дана у години без иједне капи воде. Међутим, једном годишње бунар се изненада напуни, а понекад се чак догоди да се вода прелива преко његове ивице.

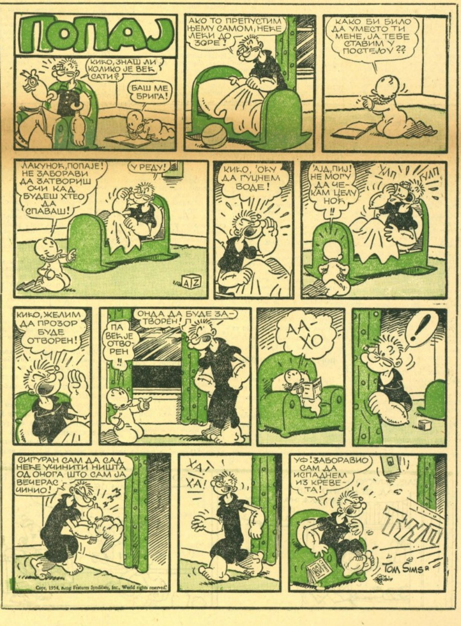
ПОПАЈ
КИЋО, ЗНАШ ЛИ КОЛИКО ЈЕ ВЕЋ САТИ?
БАШ МЕ БРИГА!
АКО ТО ПРЕПУСТИМ ЊЕМУ САМОМ, НЕЋЕ ЛЕЋИ ДО ЗОРЕ!
КАКО БИ БИЛО ДА УМЕСТО ТИ МЕНЕ, ЈА ТЕБЕ СТАВИМ У ПОСТЕЉУ ??
ЛАКУНОЋ, ПОПАЈЕ! НЕ ЗАБОРАВИ ДА ЗАТВОРИШ ОЧИ КАД БУДЕШ ХТЕО ДА СПАВАШ!
У РЕДУ!
КИЋО, 'ОЋУ ДА ГУЦНЕМ ВОДЕ!
A Z
'АЈД, ПИЈ! НЕ МОГУ ДА ЧЕКАМ ЦЕЛУ НОЋ !!
УЛП
ГУЛП
КИЋО, ЖЕЛИМ ДА ПРОЗОР БУДЕ ОТВОРЕН!
ОНДА ДА БУДЕ ЗАТВОРЕН!
ПА ВЕЋ ЈЕ ОТВОРЕН !!
АА-ХО
!
СИГУРАН САМ ДА САД НЕЋЕ УЧИНИТИ НИШТА ОД ОНОГА ШТО САМ ЈА ВЕЧЕРАС ЧИНИО!
333
ХА! ХА!
УФ! ЗАБОРАВИО САМ ДА ИСПАДНЕМ ИЗ КРЕВЕТА!
ТУП
TOM SIMS

Copr. 1954, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

Са свих страна

„СЕВЕРНИ ЉУДИ“

У једном пределу Тибета његови становници називају се Чангпима, што на њиховом језику значи „северним људима“. Чангпи зиму обично проводе у лову. Коза и јак (врста тибетског бивола) дају им: млеко, бутер, месо и крзно. Исушено месо, које је необично тврдо, права је посластица за северне људе. Они обично у својим кожусима носе сува ребра дивљег магарца или јака, која личе на црн комад дрвета, па кад огладне онда их ревуцкају оштрим ножем. Врхунац уживања за њих претставља кинески чај с парчетом бутера. Како у крају у коме они живе нема довољно траве, то су навикли и своје коње да једу месо.

ФЛАЈТЕ

Флајтама су називани холандски једрењаци у XVI веку и доцније. Горњи део те лађе, који је био над водом, био је узан и ширио се према површини воде. Јарболи су били виши него што су раније грађени на лађама. Једра су прављена у облику трапеза, а нису била четвороугласта као раније. Флајте нису газиле дубоко, пошто су холандске воде плитке и пошто су обично бродиле каналима, али су ипак биле брзе једрилице. Због свих ових особина, флајта је као теретни једрењак истисла све друге бродове за превоз робе у северним морима Европе, Атлантском Океану и Средоземном Мору.

ФОТЕЉА „ЕВЕРЕСТ“

У једној фабрици у Гисбоуну, на Новом Зеланду, израђена је једна необична фотеља од латекс-гуме, која је названа „Еверест“. Наслон фотеље претставља врх Еввереста, док стране, једна нешто виша од друге, претстављају два врха на које се победничка експедиција попела пре него што су њена два члана успела да освоје највиши врх света. Само седиште претставља глечер између ова два врха. Фотеља је федерисана и монтирана на скије од несаломљивог стакла.

ЕЛЕКТРИЧНА ТЕСТЕРА

У једној британској фабрици израђена је електрична тестера која може да пресече сваку даску по дужини, и то двадесет пута брже од ручне тестере. Сечиво тестере се тако брзо окреће да га човечје око једва може да прати. Тестера реже до дубине од осам сантиметара, а тешка је свега 6,8 килограма.

Споразумевање међу животињама

Како коњ изражава радост, како петао упозорава да је у близини кобац, како мајмуни испољавају тугу — и да ли то они уопште могу да чине? Да, животиње умеју да изразе нека своја расположења и осећаје. Оне се чак на известан начин и споразумевају, али то не чине само гласом, већ и покретима, додиром, њухом.

Гласовима се споразумевају оне животиње, и то само у извесним приликама, код којих су развијени органи за производњу гласа, а усто им је добро развијено и чуло слуха. Код пса, се, например, лако може оценити каквог је расположења. Тако људи кажу да пас „весело“ лаје, „љутито“ режи, „тужно“ цвили итд. Притом он често накостреши длаку, подигне шапу или покаже зубе.

Природњак Медеј саставио је „речник коњског говора“. Он тврди да је код коња најизразитије рзање. Гласно, високо и дуго рзање значи „позивање удаљеног пријатеља“, док дубоко, кратко и тихо рзање изражава „нестрпљиво ишчекивање хране“ или „радост што она стиже“.

Свако је чуо како петлови и кокошке кукуричу и кокодачу у дворишту. Данас се зна да ове животиње испуштају гласове на девет разних начина. Петао, например, упозорава на опасност кукуричући, нађе ли храну позива кокошке кокодачући, док опасност из ваздуха од птица грабљивица наговештава грленим гласом који потсећа на „р“.

Вероватно је најпотпуније споразумевање код мајмуна. Научник Гарнер проучавао је гласовно споразумевање код мајмуна капуцина. Он је снимио све мајмунске гласове који су се могли чути под различитим околностима њихова живота. Кад је касније те гласове репродуковао пред другим мајмунима исте врсте, уверио се да су их они разумели.

Природњак Келер је, проучавајући мајмуне, утврдио да се те животиње међу собом врло успешно споразумевају. У „радосном“ узбуђењу чује се вишеструко „ох“, „плач“ им је пропраћен дубоким „у“, док „тугу“ изражавају високим „и“.

Животиње које немају органе чула слуха споразумевају се на други начин: помоћу чула пипања и вида, или помоћу длачица, пипака и других органа.

Чуло додира најбоље је развијено код инсеката. За нас још необјашњивом тачношћу, обавештавају ове животиње једна другу о предметима и појавама који су често веома удаљени. Научник Фабр је једном причврстио женку ноћног паунчета за лист беле хартије, на коме се она дуго копрцала. После извесног времена ставио ју је под стаклено звоно, поред кога је остао онај лист хартије на коме је раније била. Кроз отворен прозор долетело је много мужјака и пало право на белу хартију, али ниједан није обраћао пажњу на женку, која се јасно видела под стакленим звоном. Он из тога закључује да су мужјаци на неки начин били обавештени да се женка налази на хартији, па нису обраћали пажњу на звоно, које се налазило у непосредној близини.

Мужјаци неких инсеката могу остављати мирисе, које осећају бубе исте врсте. Њихови мирисни органи налазе се на крилима, задњем делу тела и на ногама. Колико ли је тек истанчано чуло мириса код неких оса, које осете мирис живе ларве у дрвету, а такође и фине титраје проузроковане пробијањем ларве кроз дрво!

Мирис као средство споразумевања налазимо и код других животиња: змија, гуштерова, крокодила, а нарочито код сисара. Ако се по поду штале разбаца слама која је пре тога била у кавезу лавова или тигрова, коњи ће се отимати као помамни. Такође је познато да ће упрегнут коњ, ако се на руду стави комад вучје коже, као сумануот трчати.

Може се, дакле, закључити да код животиња постоје неке могућности за споразумевање и изражавање извесних расположења. Но, треба додати да постоји велика разлика између животињског и људског споразумевања. Животиње немају никакав „речник“ и њихов „говор“ је, уствари, нагонски израз њихових тренутних расположења. Код животиња не налазимо говор као што је човечји, јер оне немају једна другој шта да кажу. Човек говором изражава своје мисли и осећања, а животиње готово увек само одређено физиолошко стање.

ОКТАВ

Октав је формат хартије који је, нормално, једна осмина од обичног формата; формат књиге чији штампани табак има осам листова или шеснаест страница. Отступање у величини naniže или навише зове се мали или велики октав. Израз ин октаво значи у формату осмине, тј. тако да се табак пресавије на осам листова.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

РАДАР — ЗАШТИТА ОД ОЛУЈЕ

Амерички метеоролошки биро препоручује да сви градови на морској обали треба да имају радарске станице, како би могли пратити кретање олуја, јер сматрају да би се на тај начин могле спречити велике штете и спасти многи људски животи. Наиме, познато је да у САД торнадо сваке године проузрокује страховита разарања. Кад би се на сваких 220 километара обале поставиле радарске станице, могао би се бар донекле установити правац кретања ветра, те би се тако у угроженим подручјима на време предузеле потребне мере.

ЧУДНОВАТА РИБА ТРОПСКИХ МОРА

На калифорниској обали ухваћена је једна занимљива риба тропских мора, која се популарно назива „црни ђаво“. Дугачка је око 75 мм и јединствена је у свету по томе што су сви њени одрасли примерци — женке. Кад мужјак достигне 2—3 сантиметра у дужину, он се прилепи уз женку. Постепено се крвотоци обе рибе измешају, мужјак потпуно изгуби свој идентитет и постаје део женке.

Ова чудновата риба живи у дубинама од преко хиљаду метара. Да би могла ловити у вечитом мраку који тамо влада, она на предњој страни главе има нарочити орган који испушта светлост. Ова светлост је прилично слаба, али ипак довољна да привуче рибе којима се „црни ђаво“ храни.

ЗАШТИТА ПТИЦА ТЕЛЕВИЗИЈОМ

У Северној Америци живи једна врста чапље која постепено изумире. Сваке јесени силазе ове птице из Канаде да проведу зиму у националном парку у Тексасу, а неке одлазе и даље на југ. Да би се спречило њихово нестајање, америчка влада је забранила лов на њих. А да би сви ловци знали о којој је птици реч, америчка влада их је преко телевизије упознала с њеним изгледом, навикама и начином певања.

И МИШИЋИ СЕ НАПРЕЖУ ПРИ УМНОМ РАДУ

На састанку америчких психолога у Њујорку, један лекар изнео је занимљиве податке о раду мишића за време умног напрезања. Тако се приликом решавања математичких проблема напрежу сви мишићи на телу, а највише на рукама. То напрезање мускуларног система слично је таласању воде; док је један мишић напрегнут, други је олабављен, и тако то иде наизменично.

Јесте ли већ чули да...

...према старим ауторима скакавци су се некад јели и у Европи. Римски писци помињу да су скакавци спремани као печење, тј. пржени на масти, или су били приправљани са сирћетом и паприком. Многа афричка и азиска племена и данас једу скакавце.

...у Кини је акваријума било још у најстарија времена. Међутим, у Европи све до 1680 године

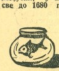

није се знало за акваријуме. У почетку они су служили само као украс. Тек око 1760 године акваријуми постају помоћно научно средство.

...далтонизам, недостатак вида где очи не разликују боје, много се чешће јавља код мушкараца него код жена. Швеђанин Холмрген утврдио је да на хиљаду мушкараца долази 30 слепих за боје, а од хиљаду жена свега три пате од далтонизма.

...Римљани су били први и једини народ који је владао читавим током Дунава од његовог извора па све до ушћа.

...огледала од стакла пре су продрла у наше крајеве него окна за прозоре. У Чачку су, например,

све до 1840 године грађани имали на прозорима не стакло, већ прасеће бураге с рупицом на средини да би се могло гледати на улицу. Истина, Срби су пре доласка Турака знали за стакло, које је преко Дубровника било доношено из Италије, али је у току петвековног робовања оно потпуно „пало у заборав“.

...обично се сматра да су вештину израде ћилимова у наше крајеве донели Турци. Међутим, код нас је и пре доласка Турака било места у којима су израђивани ћилимови. Најпознатија међу њима била су: Пирот, Књажевац, Сарајево, Гацко, Скопље и Битољ.

...према „Француској великој енциклопедији“, корњаче имају изванредну ви-

галност. Догађало се да корњаче без главе живе по неколико недеља.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Раскинут ланац

Погледајте слику 1, на којој се види раскинут ланац па нам реците колико је најмање алки потребно отворити и поново спојити па да се цео ланац опет састави?

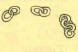

сл.1

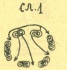

сл.2

Погледајте слику 2 и одмах ће вам бити јасно. За то су довољне само четири алке.

Сељаци и кромпир

Три сељака свратила су у једну крчму да преноће. Поручили су да им се скува кромпир за вечеру, па су онда легли и, пошто су били јако уморни, одмах су заспали. Кад је кромпир био готов, куварица га је оставила на столу и отишла да спава. Усред ноћи, један се сељак пробудио и спазио кромпир. Није хтео да буди своје другове него је избројао колико свега има кромпира, појео једну трећину и опет заспао. Мало доцније пробудио се други сељак, па је, мислећи да се он пробудио први, појео трећину кромпира који су били остали. Кроз неко време исто је учинио и трећи. Кад су се ујутру пробудили, видели су да је на тањиру остало осам кромпира.

Израчунајте сада колико је било кромпира, колико је сваки сељак појео и колико још може да поједе да би сви добили подједнако?

Ако не можете да се сетите ево вам одговора: трећи сељак оставио је осам кромпира — по четири за два своја друга — што значи да је и сам појео четири. Други је, према томе, оставио 12, а појео 6, док је први оставио 18, а појео 9. Свега је било, дакле 27 кромпира. Први је већ појео целу своју порцију, док други има право на још три, а трећи на пет од преосталих кромпира.

Кројач и његов штоф

Један кројач имао је комад штофа од 16 метара, од кога је сваког дана отсецао по два метра. Кроз колико ће дана кројач отсећи последња два метра?

Свакако да сте се сетили: кроз седам дана (јер последња два метра не треба да сече).

Четири троугла

Покушајте да помоћу шест шибица направите четири равнострана троугла. То је могућно, само се треба сетити како.

Ако ово баш не можете да решите, ми ћемо вам помоћи. Један троугао направите на столу, док остале три шибице наместите усправно, тако да се горњи делови наслоне један на други, док се доњи поклапају с врховима првог троугла.

Укрштене шибице

I

Десет шибица треба укрстити, као што показује наша слика. Али, шибице се морају ређати тако да увек прескочите две друге. Две прекрштене шибице се рачунају као две, а место где је била шибица рачуна се као једна.

Овај је задатак заиста лак, али на крају ћемо ипак дати његово решење, јер му је други део кудикамо тежи.

II

Узмите сада па поново поређајте ваших десет шибица. Задатак је исти. Треба укрстити шибице, тако да увек прескочите преко две друге. Две прекрштене шибице се рачунају као две, али — место где је била шибица сада се уопште не рачуна. Покушајте, па ћете видети колико је због те ситнице задатак постао тежи.

Решење:

I — Ево како треба ређати шибице у првом случају: пету на другу, трећу на прву, седму на четврту, шесту на девету, осму на десету.

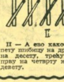

II — А ево како у другом: пету шибицу на другу, седму на десету, трећу на осму, прву на четврту и шесту на девету.

УКРШТЕНИ

Водоравно: 1) држава на Панамској превлаци; 8) наша река; 9) љут корен; 10) нота; 11) прост број; 13) лична заменица; 14) морска пена; 15) врста књижевног састава; 17) један зачин; 18 хемиска једињења по структури и особинама слична амонијаку; 19) обољење слузокоже усне дупље код мале деце; 20) женско име; 21) полуострво на северу Европе; 22) иницијали знаменитог италијанског астронома и математичара; 23) покошена трава; 24) предлог; 25) материјал који са стране падне на површину глечера; 27) уметничка игра праћена музиком; 28) иницијали имена и презимена проналазача бацила туберкулозе; 30) врста коњског хода; 31) узвик; 32) женски глас; 34) река у Немачкој, лева притока Дунава; 35) стара држава на северу Африке; 38) емират на Арабиском Полуострву; 39) најситнији део материје; 40) област у Немачкој.

Усправно: 1) највећи досад пронађени дијамант; 2) лична заменица; 3) предлог; 4) група острва између Северне и Јужне Америке; 5) хемиски знак за иридијум; 6) озидана обала; 7) стилска фигура; 11) велики камен; 12) показна заменица; 14) ударац у боксу; 16) слово грчке азбуке; 17) чувени атински законодавац; 19) врста лирске песме; 21) совјетски шаховски велемајстор; 23) место на коме се вади со; 24) главни град републике Венецуеле; 25) индустриска биљка; 26) једна од САД; 29) врста; 31) град у Индокини; 33) вешто изведена превара; 34) конци; 36) чокот; 37) град у Белгији.

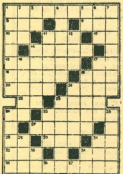

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ми; 3) Бизе; 5) ракета; 7) маларија; 9) ата; 10) лоц; 11) ка; 12) с. р.; 14) ва; 15) римеса; 18) дога; 19) Палада; 21) бе; 22) ал; 23) на; 25) оно; 27) жиг; 28) раковица; 31) левица; 32) рана; 33) со.

Усправно: 1) Мита; 2) Изер; 3) бала; 4) етил; 5) ратар; 6) Ајова; 7) мат; 8) Аца; 12) смола; 13) регал; 16) Ида; 17) САД; 19) пенал; 20) Аница; 21) бор; 24) ага; 26) окер; 27) жица; 29) овас; 30) вино.

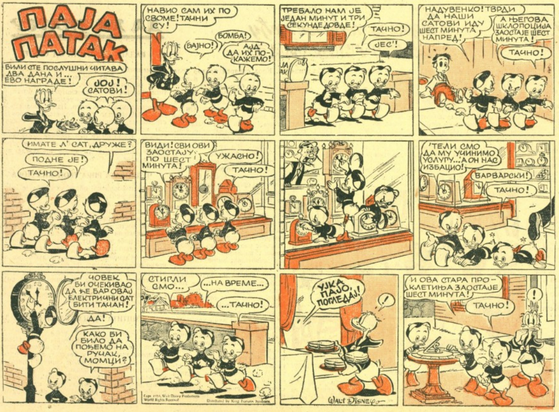
ПАЈА ПАТАК
БИЛИ СТЕ ПОСЛУШНИ ЧИТАВА ДВА ДАНА И... ЕВО НАГРАДЕ!
ЈОЈ! САТОВИ!
НАВИО САМ ИХ ПО СВОМЕ! ТАЧНИ СУ!
БАЈНО!
БОМБА!
АЈД' ДА ИХ ПОКАЖЕМО!
ТРЕБАЛО НАМ ЈЕ ЈЕДАН МИНУТ И ТРИ СЕКУНДЕ ДОВДЕ!
ТАЧНО!
ЈЕС'!
НАДУВЕНКО! ТВРДИ ДА НАШИ САТОВИ ИДУ ШЕСТ МИНУТА НАПРЕД!
А ЊЕГОВА ШКЛОПОЦИЈА ЗАОСТАЈЕ ШЕСТ МИНУТА!
ТАЧНО!
ИМАТЕ Л' САТ, ДРУЖЕ?
ПОДНЕ ЈЕ!
ТАЧНО!
ВИДИ! СВИ ОВИ ЗАОСТАЈУ ПО ШЕСТ МИНУТА!
УЖАСНО!
ТАЧНО!
'ТЕЛИ СМО ДА МУ УЧИНИМО УСЛУГУ...! А ОН НАС ИЗБАЦИО!
ВАРВАРСКИ!
ТАЧНО!
ЧОВЕК БИ ОЧЕКИВАО ДА ЋЕ БАР ОВАЈ ЕЛЕКТРИЧНИ САТ БИТИ ТАЧАН!
ДА!
КАКО БИ БИЛО ДА ПОЂЕМО НА РУЧАК, МОМЦИ?
СТИГЛИ СМО...
...НА ВРЕМЕ...
...ТАЧНО!
Copr. 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Distributed by King Features Syndicate
УЈКА ПАЈО, ПОГЛЕДАЈ!
!
WALT DISNEY
И ОВА СТАРА ПРОКЛЕТИЊА ЗАОСТАЈЕ ШЕСТ МИНУТА!
ТАЧНО!
!

Који је ОДГОВОР тачан

ЕЛАИН *је:*

врста уља
средњовековни филозоф
стари зборник закона
јуначки плес код Грка

АВОКАСЕРИЈА *је:*

врста старих кола
стара занатска алатка
празно изражавање
игра

НУРАГИ *је:*

врста грађевине
индијанско племе
арапски филозоф
степско јело

КИЛКА *је:*

врста барке
грчка богиња
деo средњовековне одеће
врста рибе

ОДГОВОР:

ЕЛАИН је уљана материја коју садрже неке врсте животињског уља и лоја, као и уља и масти биљака у свежем стању.

АВОКАСЕРИЈА је рђаво адвокатисање, лупетање, трућање, млаћење празне сламе.

НУРАГИ су грађевине од камена подигнуте у облику малих тврђава у Сардинији. Оне су прастановницима служиле за становање.

КИЛКА је руска сардела. Веома је цењена због укусног меса.

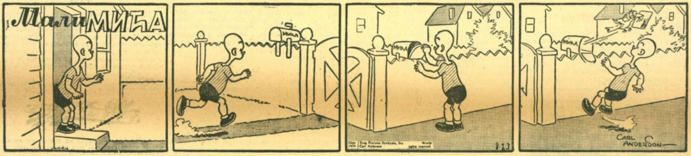
Мали МИЋА
МИЋА
Copr 1950 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved Carl Anderson
8 23
CARL ANDERSON

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

ЗНА ТО ИЗ ИСКУСТВА

Влаја: Знаш ли ти, ујка Пајо, шта су то деца?

Паја: Деца? Сигурно да знам, али хајд' баш да чујем од' тебе шта су.

Влаја: Деца су она јадна мала бића којима старији забрањују да чине оно што су они сами најрадије чинили кад су били мали!

ШИЉА ТАМАНИ МИШЕВЕ

Шиља: Молим те, Мики, кад одеш у град купи ми још коју мишоловку.

Мики: Мишоловку? Па јуче сам ти купио шест комада. Зар су се тако брзо покварилe?

Шиља: Нису, али се у свакој већ налази по један миш.

НЕ ВИДИ СЕ

Попај: Погледај, Шиљо, какво је време напољу.

Шиља: Шта ми вреди да гледам. Ништа се од магле не види.

А ПРЕ ТОГА...

Учитељ: Кисеоник је, као што сам већ рекао, неопходан за живот. Он је пронађен 1773 године.

Раја: Е, а како су људи дотле живели без њега?

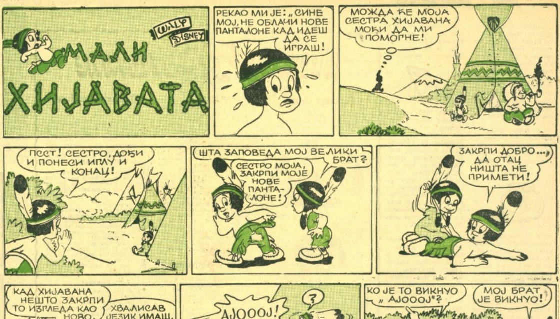
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
РЕКАО МИ ЈЕ: „СИНЕ МОЈ, НЕ ОБЛАЧИ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ КАД ИДЕШ ДА СЕ ИГРАШ!
МОЖДА ЋЕ МОЈА СЕСТРА ХИЈАВАНА МОЋИ ДА МИ ПОМОГНЕ!
ПССТ! СЕСТРО, ДОЂИ И ПОНЕСИ ИГЛУ И КОНАЦ!
ШТА ЗАПОВЕДА МОЈ ВЕЛИКИ БРАТ?
СЕСТРО МОЈА, ЗАКРПИ МОЈЕ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ!
ЗАКРПИ ДОБРО... ДА ОТАЦ НИШТА НЕ ПРИМЕТИ!
КАД ХИЈАВАНА НЕШТО ЗАКРПИ ТО ИЗГЛЕДА КАО НОВО.
ХВАЛИСАВ ЈЕЗИК ИМАШ, СЕСТРО!
АЈОООЈ!
?
КО ЈЕ ТО ВИКНУО „АЈОООЈ"?
МОЈ БРАТ ЈЕ ВИКНУО!
НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт, фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 150 — Субота, 13 новембар 1954

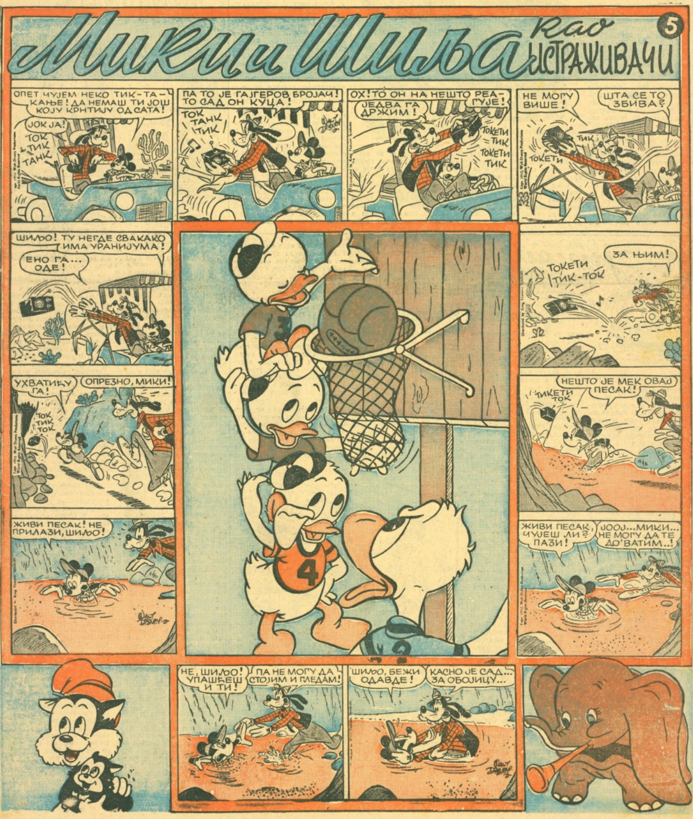
Мики и Шиља као истраживачи
5
ОПЕТ ЧУЈЕМ НЕКО ТИК-ТАКАЊЕ! ДА НЕМАШ ТИ ЈОШ КОЈУ КРНТИЈУ ОД САТА!
JOK JA!
ТОК ТИК ТАНК
ПА ТО ЈЕ ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ! ТО САД ОН КУЦА!
ТОК ТАНК ТИК
ОХ! ТО ОН НА НЕШТО РЕАГУЈЕ!
ЈЕДВА ГА ДРЖИМ!
ТОКЕТИ ТИК ТОКЕТИ ТИК
НЕ МОГУ ВИШЕ!
ШТА СЕ ТО ЗБИВА?
ТИК
ТОКЕТИ
ШИЉО! ТУ НЕГДЕ СВАКАКО ИМА УРАНИЈУМА!
ЕНО ГА... ОДЕ!
ЗА ЊИМ!
ТОКЕТИ ТИК-ТОК
УХВАТИЋУ ГА!
ОПРЕЗНО, МИКИ!
ТОК ТИК ТОК
НЕШТО ЈЕ МЕК ОВАЈ ПЕСАК!
ТИКЕТИ ТОК
ЖИВИ ПЕСАК! НЕ ПРИЛАЗИ, ШИЉО!
ЖИВИ ПЕСАК, ЧУЈЕШ ЛИ? ПАЗИ!
ЈОЈ... МИКИ... НЕ МОГУ ДА ТЕ ДО'ВАТИМ...!
3
4
2
НЕ, ШИЉО! УПАШЋЕШ И ТИ!
ПА НЕ МОГУ ДА СТОЈИМ И ГЛЕДАМ!
ШИЉО, БЕЖИ ОДАВДЕ!
КАСНО ЈЕ САД... ЗА ОБОЈИЦУ...
WALT DISNEY

Једна анкета о летећим тањирима

II

Још се честито нису ни осушила слова у скептичним написима о Арнолдовим причама, а већ су се јавиле десетине других људи са сличним тврђењима. Листови су готово свакодневно објављивали извештаје очевидаца о необичним летећим појавама. Два официра из утврђења Форт Ричардсон, на Аљасци, јављали су да су видели неко тело, које је невероватном брзином летело кроз ваздух, не остављајући за собом никакав траг дима. Једна група рибара видела је у близини Њуфаундленда читав низ „светлећих репова“, а нека жена из Орегона приметила је групу „летећих тањира“ како на небу исписују разна слова и одмах алармирала своје суседе да би им скренула пажњу на иностране агенте који „исписивањем шифрованих слова обавештавају своје шпијуне“.

Др Паул Фитс, професор психологије Државног универзитета у Охају, који је једно време учествовао у званичној анкети, сматра да је сва ова гужва око „летећих тањира“ последица масовне сугестије и потсећа на то да се за време Првог светског рата Американцима чинило да им цепелини стално лете над главама.

— Наше статистике показују, рекао је професор Фитс, да после сваког узбудљивог написа у новинама о летећим тањирима, број оних који их виђају нагло порасте. Као што знате, небо је одувек било неисцрпан извор узбудљивих визија, а његова омамљива моћ још је много већа у ово наше време пренадражених нерава.

Ваздухопловни официри и други стручњаци одређени да воде званичну анкету налазили су се од самог почетка пред великим тешкоћама. Убрзо после тобожњег обустављања анкете, ево шта је изјавио један од учесника у њој, мајор Џери Богс:

— Кад ви гледате кроз прозор и видите нешто, како могу ја који нисам ништа видео да објасним вама шта сте видели, кад притом ви нисте у стању да ми пружите никакве поуздане податке на основу којих бих ја могао да доносим суд? Сасвим би друкчије било кад бисмо ми знали да летећи тањири заиста постоје. У том случају могли бисмо да утврдимо колики степен вероватноће садрже учињена запажања и из којих су разлога виђени ти предмети баш на том месту. Немогућно је, међутим, пружити један логичан и дефинитиван доказ за нешто што је двоструко негативно — да нема летећих тањира и да их нико није видео.

На питање једног новинара да ли има какво објашњење за епидемију која сада влада, мајор Богс је одговорио:

— Наравно! Ако дуго зурите у небо, сигурно је да ћете видети нешто необично. А данас људи пиље у небо више него икад. Деца се не занимају више бројањем вагона теретних возова, већ броје авионе. Поред тога, јавност није заборавила да је атомска бомба пуне три године држана у тајности од ње. Овога пута сви хоће благовремено да дознају шта се скрива и зато извијају шије пут неба.

Истрага је почела тиме што је многобројна запажања сврстала по њиховој веродостојности. Онда је настојала да пронађе шта су људи заиста видели. Међу „очевицима“ налазио се већи број шаљивчина, затим лаковерне деце, лажова и оних који би хтели да на тај начин „дођу“ у новине, али је било и таквих у чију се карактерност и истинољубивост не би могло посумњати чак и кад би „тврдили да су видели и летећег горилу“.

Међу такве треба убројати ваздухопловног капетана Чајлса и главног пилота Витеда, два искусна пилота друштва за ваздушни саобраћај Истерн Ер Лајнс. На дан 24 јула 1948 године, у 3 часа ујутру, летећи на свом путничком авиону на висини од 1.700 метара у близини Монтгомерија (Алабама), они су видели нешто што су новине доцније назвале „ваздушним бродом“. Чајлс и Витед нису употребили тај израз. Они су рекли да се радило о авиону без крила, дугом 35 метара, облика цигаре, с пречником двапут већим него код америчког бомбардера типа Б-29, који је летео брзином трипут већом од брзине млазног авиона. Изнад једне кабине у облику кугле, која је вероватно служила за пилотирање, налазио се, како им је изгледало, читав низ прозора. Унутрашњост кабине била је необично светла — као од блеска магнезијума — а дужином трупа светлела је нека слабија светлост, која је личила на „плаво неонско осветљење“. Апарат је, по њиховим речима, остављао за собом некакав жућкасто-црвенкаст пламен.

— Нисмо приметили да неког има у апарату, причао је Чајлс. Ми смо обојица истовремено опазили летећи објект и питали смо се у чуду шта ли то може бити. Било шта било, тек он наједном полете на нас и ми узмакосмо улево. Објекат се такође окрете налево и с десна прелете преко нас у висини од неких 250 метара. А онда, као да нас је пилот приметио и хтео да нам измакне, суну у висину, остављајући за собом огроман пламени реп и готово управно се заби у облаке, док се наша машина сва тресла од снажног ваздушног притиска који је притом настао. — Један једини путник који у том тренутку није спавао у авиону тврдио је да је видео исто оно што и пилоти.

Стручњаци су веровали да су најзад имали нешто конкретно у рукама. Прво су астрономи проучили ствар. Доктор Хајнек узео је да оцењује могућност да се овде можда не ради о необично светлом метеору који се релативно споро креће. Неке појединости описиваног предмета указивале су на ту претпоставку: жућкасто-црвенкаст пламен, облик цигаре, огроман пламени реп. Нажалост, летећи планови метеора нису познати и тако доктор Хајнек није имао могућности да провери своју претпоставку. У извештају који је поднео о резултатима свог истраживања он је писао: „Психолозима мора бити остављено да пресуде да ли реп једног светлог метеора може да изазове субјективну претставу ваздушног брода са осветљеним прозорима“. И психолози су заиста изразили мишљење да се један метеор може привидети људском оку као ваздушни брод. Већ поменути психолог из Охаја, др Фитс, заступао је гледиште да су Чајлс и Витед најзад ипак само људи и да су и они могли да буду жртве масовне сугестије као и сваки други човек.

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(14)

Сиромах Мартин није ништа знао о циљу нашег путовања. Мени је одмах постало јасно да је дон Мигуел нањушио какав терет мислимо да пренесемо на лађу и да ће одмах сакупити друштво. Но, ипак сам се тешио надом да он можда не зна за нашу тајну.

Изашавши из собе да се прошетам по парку, наишао сам на Бена. Он је имао пушку о рамену.

— Хеј, Диме! — позва ме Бен. — Хоћеш ли да прошетамо мало по планини? Можемо успут нешто и уловити.

Шетња по планини била је примамљива, али ја сам се колебао. Неко нејасно осећање говорило ми је да треба питати стрица. Бен се насмејао мојој неодлучности.

— Зашто оклеваш, Диме? Само ћемо мало проћи и одмах се вратити. Нико неће знати. Планина нам је пред носом.

Најзад сам пристао. Заметнувши за појас пиштољ (од кога се иначе нисам никако растајао), пошао сам с Беном. Излазећи из парка, наишли смо на слугу Чилеанца, који је једва знао нешто мало енглески. Замолио сам га да каже мом стрицу да сам заједно с Беном отишао у планину.

После тога било ми је лакше и ја сам, весело звиждућући, пошао стазицом која је вијугала испред нас и губила се преко реке, међу стеновитим обронцима планине.

VII

Два сата смо лутали по планини. Бен је пуцао не штедећи барут, али није уловио ништа. Ниједној антилопи није могао прићи на пушкомет растојања, па ако је и пуцао на њих то је просто чинио тек да се пуца.

— Да гадних животиња! — гунђао је он приликом сваког неуспелог пуцња. — Диме, нама ће се смејати ако се вратимо у насеобину празних шака, јер тамо се чује како нештедимице трошимо барут. Треба нешто да смислимо не би ли бар једну антилопу свалили.

Дотле смо ишли заједно. Ја предложих Бену да се растанемо и да тако подухватимо антилопе с две стране.

— Ја ћу им заћи с леђа и нагнати их на тебе. Само пази, не зевај онда!

Беново лице се засја од задовољства.

— Силно, Диме, силно! — повика он. — Пожури само. Не смемо да губимо ни тренутка.

И ми поново почесмо да се пентрамо уз планинске стрмине. Насеобина нам је била под ногама, у дну долине. Видели смо кров куће, која нам је са оволике висине изгледала мала као какав голубарник. Река која је текла долином личила је на узану сјајну траку.

— Диме, ево их!

Бен ме муну у ребра. На голој стени, лево од нас, стајале су две антилопе. Витке животиње нису се мицале, па су личиле на кипове исклесане у камену вештом руком уметника.

Испред нас се пружала стазица. Она је скретала налево и обилазила стену са антилопама.

— Полако њоме, Диме, а ја ћу овуда, да им препречимо пут. Ту нам неће измаћи.

Ја сам га једва чуо. Сав узбуђен похитах стазицом, без шума, да не бих поплашио дивљач. Срце ми је силно ударало. Стазица је кривудала, тако да сам неколико пута губио из вида стену са животињама. Сваки пут сам се бојао да их више нећу видети на њој, али мој страх био је безразложан: антилопе нису показивале нимало неспокојства. Једна је чак легла на зараван, окренувши главу према мени, али ме очевидно није видела.

За то време ја сам обишао стену, кад се наједном из долине разлеже пуцањ. Задрхтах чувши то и погледах наниже. Стене, нагнуте са свих страна, скривале су долину и ја ништа нисам видео.

После неког времена зачу се и други пуцањ. Одјек је прошао кроз планину као гром и мене обузе немир. Нисам знао шта значе ови пуцњи,

али слични звуци у глухим и дивљим кланцима увек изазивају немир. Кад се зачу и трећи пуцањ, тачно после истог времена као и други, ја сам схватио да је то био сигнал. То су мене и Бена позивали натраг у насеобину.

Погледао сам на стену. На њој више није било антилопа. Мора да су, уплашене пуцњавом, побегле. Но, до њих ми више није било и ја пожурих натраг да нађем Бена. Већ је падао сутон. Долина се прекрила полумраком, док се лака измаглица вила по стенама. Разумео сам да треба журити, како бисмо пре мрака стигли кући, па убрзах кораке. А оздо су и даље допирали пуцњи, узалудно тражећи одговор.

— Што ли Бен не одговара? — чудио сам се ја. — Стриц је сигурно страшно узнемирен.

И да бих дао о себи гласа, извадих иза појаса пиштољ и опалих.

Одјек пуцња мога пиштоља, ваљајући се са стене на стену, мора бити да је стигао у долину. Отуда се одмах, један за другим, разлегоше два пуцња, али на њих нисам могао одговорити, пошто барут није био код мене.

Бена нисам нашао на оном месту где сам га оставио. Очевидно је нестрпљиви ловац покушао и сам да се привуче антилопама. Почео сам да га дозивам, али одговора није било. Бен као да је био занемео. А био сам сигуран да није могао отићи тако далеко да не чује моје дозивање. Помислих да се шали и наљутих се.

Одмах поред стене на којој сам оставио Бена налазила се дубока провалија. Побојах се да није пао у њу и пожурих да погледам. Потпуно окомита стена спуштала се 60—70 метара наниже. Сасвим на дну била је издробљена у оштре омање стене, које су вириле испод неких пузавица с црвеним цветовима.

(Наставиће се)

ГУСАРЕЊЕ за време РАТА

Јако оштећена „Алабама“ упловила је у шербурску луку 11 јануара 1864 године, да би се опоравила после дуготрајног крстарења и борби које је водила готово на свим морима. Али, већ сутрадан, 12 јануара, крстарица „Кирсарџ“ сазнала је где се „Алабама“ усидрила и одмах је почела да крстари по оближњим неутралним водама да би је сачекала.

Овај догађај имао је своју предисторију. Године 1861 букнуо је грађански рат између америчког Севера и Југа, који је трајао до 1865 и завршио се победом Севера. Одмах по избијању рата, северне државе су прогласиле блокаду јужних, које су овим биле јако погођене. Зато се оне одлучише на гусарење и брзо почеше да стварају морнарицу којој је био циљ да омета трговину северњака. На лађама јужњака посада је била састављена од смелих помораца, који су нападали северњачке лађе не само на морима, него и на ушћима река. Ратовало се без икаквих обзира. Такво ратовање познато је и под именом „крстарички рат“, а појавило се први пут баш у овом грађанском рату.

Лађа „Алабама“ пловила је на једра, али је имала и снажну парну машину. Њена носивост била је 1040 тона. Заставу Југа развила је 24 августа 1864 под командом Рафаела Симса. Она је успела да заплени и потопи 69 бродова северних држава док није и њој дошао крај, 19 јуна 1864 године.

Тога дана, око десет часова пре подне, на шербурском гату искупило се много света да би посматрало борбу између „Кирсарџа“ и „Алабаме“, чији је командант, искусан и неустрашив гусар, прихватио изазов капетана Винслоуа, команданта „Кирсарџа“. Борба се водила у неутралним водама, седам миља далеко од обале. „Алабама“ је прва отворила ватру, и то из свих топова. „Кирсарџ“ је гађао хладно и смишљено, а пошто је био боље опремљен одмах је показао своја преимућства. „Алабама“ се јуначки бранила, али узалуд. Већ око један час по подне њена крма била је под водом, а убрзо је и цео брод ишчезао у морским дубинама. У тој борби „Алабама“ је испалила 370 топовских метака, од којих је свега четрнаест погодило циљ. Међутим, од 173 метка које је испалио „Кирсарџ“ 40 је погодило „Алабаму“.

Поред „Алабаме“ јужњаци су имали и друге велике бродове који су гусарили. Тако је „Флорида“ заробила 37 бродова, од чега је потопила 28, а остале махом је искористила за своје потребе. Њена посада била је тако смиона да је пред самим Њујорком запалила један поштански брод. Док се „Флорида“ налазила у бразилијанској луци Бахија, напао ју је и уништио један брод северњака, не осврћући се на то што је ово била неутрална лука. У гусарењу се истакао и брод „Шинанду“, који је заробио 36 северноамеричких бродова-китоловаца. Јужњачко гусарење учинило је да се застава северњака престала вијорити готово на свим морима. Штета коју је Југ нанео Северу ценила се на 15 милиона долара.

Овај начин ратовања није ишчезао престанком америчког грађанског рата, јер су га Немци обновили у оба светска рата. У Првом се својим гусарским подвизима истакла крстарица „Емден“, која је одмах у почетку рата потопила шест енглеских бродова у водама Индиског Океана. За време гусарења она се камуфлирала да би изгледала као енглеска крстарица. Потапала је и руске и француске бродове, а настрадала је код Кокосових Острва, где ју је потопила енглеска крстарица „Сидней“. За два месеца крстарења „Емден“ је потопио три ратна и шеснаест трговачких бродова и пореметио цео саобраћај у Индиском Океану. За њим је јурило 15 савезничких ратних бродова.

У гусарењу су се истакле и неке друге немачке лађе: „Карлсруе“, „Зеадлер“, „Меве“, „Волф“ итд. Сви ти бродови маскирали су се, имали су фалсификоване исправе и све друго чиме су могли да заварају непријатеља и нанесу му штету. У Другом светском рату Немци су почели трећи крстарички рат, у коме се истакао брод „Атлантис“. Али, успех тих гусарских бродова био је релативно мали, јер су радари и авијација сахранили све немачке наде на велике подвиге, сличне онима из минулих ратова.

Први „ПОПИС" звезда

Данас је, кажу астрономи, много лакше избројати звезде него извршити попис становништва једне земље. Наравно, они притом мисле на звезде нашег неба.

Научна астрономија родила се оног тренутка када је почело бројање звезда. Према Птоломеју, први списак звезда саставио је грчки филозоф Хипарх, око 130 година пре наше ере. На његовој листи налазило се 1.025 звезда, које су, према свом сјају, биле подељене на шест група. Овај попис послужио је доцније као полазна тачка Улуг Бејгу и Тихо Брахеу (1602 године), који су му додали још 500 звезда. Њиховом раду придружили су се Халеј, Лемоније, Хершел и Лаланд, чији је каталог имао 47.890 звезда, и други.

Проналаском оптичких инструмената и њиховим усавршавањем, овај списак постаје све дужи. Голим оком човек може да види око 6.000 звезда, а дурбином од свега 25 милиметара види се око 100.000 звезда. Помоћу највећег телескопа на свету, који се налази на брду Паломару, у САД, могућно је да се фотографише око две милијарде звезда.

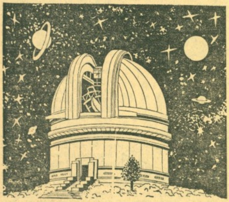

Савремене астрономске теорије приписују нашем сазвежђу, тј. Млечном путу, укупно 100 милијарди звезда, а сасвим је могућна претпоставка да у целом космосу има више стотина милиона сличних сазвежђа. Према стању данашње науке, појмљиво је да пребројавању звезда свих сазвежђа стоје засад на путу непремостиве препреке.

Да би се једна звезда унела у астрономски каталог, потребно је да се тачно зна њен положај у сазвежђу. Другим речима, морају се знати подаци о њеном „пењању" и „силажењу". Повремено проверавање података из звезданог каталога не чини се само зато да би се повећао број звезда, већ и да би се унели нови подаци о односима између појединих небеских тела.

Стари астрономи сматрали су да су звезде непомичне и да су њихова места на небу утврђена једанпут за свагда. Али, кад је енглески астроном Халеј, 1718 године, посумњао да су три звезде можда ипак промениле положај у односу на своју околину, наука је учинила крупан корак напред. Данас се зна да свака звезда има своју сопствену путању, али да се, услед огромног пространства које их раздваја од Земље, њихова померања једва примећују. Потребно је да прође пуних сто година па да се голим оком установи како је једно небеско тело променило свој положај под углом од свега 3 секунда. Међутим, савременим инструментима утврђено је да се звезде крећу у разним правцима и различитом брзином, што зависи од њихове удаљености од нашег ока. Извесне звезде крећу се брзином од 20 километара у секунду, а неке, што је врло ретко, и 60 километара. Систематским проучавањем кретања небеских тела, астрономи су успели да утврде многе законе у васиони, о којима се раније није ни слутило.

Испитивање кретања небеских тела захтева много времена. Тако, например, биће потребно да прође више десетина година док астрономи са Паломара израде нов каталог звезда. Тек тада ће се, кажу научници, моћи одговорити на најважније питање: докле се протеже свемир и да ли је он коначан или бесконачан.

Почетком 19 века односи између звезда утврђивани су помоћу телескопа. Захваљујући нарочитим фотографским апаратима, астрономи су данас у могућности да у року од десет минута добију готову слику огромног броја звезда, чије узајамне положаје они накнадно одређују. Но, сâмо мерење положаја дуго траје. Треба доста времена док се добију коначни резултати. Зато је разумљиво што се много полаже у проналазак машине за аутоматско израчунавање, која овај, иначе дуг и тежак, посао брзо и тачно обавља. Прва таква машина израђена је у Њујорку. Као све направе које „саме мисле", и она долази до резултата на врло сложен начин, али руковање њоме веома је једноставно.

Најлепши украс неба

У јесен и зиму кад је ведро и кад нема месечине, голим оком најбоље се може запазити на небеском своду светла трака која иде преко целог неба. Разуме се, она се види и у друга годишња доба. Та трака је неједнаке ширине и на рубовима искрзана; затим, негде је светлија, а негде тамнија. То је Кумова слама или Млечни пут. Уствари, то су небројена јата милијарди звезда, која су уткана у тај појас.

О Кумовој слами код разних народа постоје приче, као и о неким другим небеским телима. У једној нашој народној причи каже се да је некаквом човеку дошао у госте кум, те га је овај сместио да спава у сену. Али, кум није могао ни ока да склопи. Стално је мислио како његов домаћин има сламе више него што му је потребно. Због тога, кријући се, он упрти један сноп и крену кући. Пошто сноп није био добро везан, то се путем расипао, па га је „бог казнио", те се и данас види знак тог непоштеног дела на небу као траг разасуте сламе. И у старој Грчкој била је позната прича о Кумовој слами. У њој се каже да је врховни бог Зевс имао сина Херкула са смртном женом, па је и Херкул био смртан. Али, Зевс га је јако волео, па да би га учинио као бога бесмртним, принео га је да га подоји његова жена богиња Хера док је спавала. Приликом дојења дете се праћакало и трзало и Хера се пробудила. Видећи непознато дете, она га је гурнула, али је млеко навирало из њених прсију и просипало се по небеском своду. Од њега су постале многе звезде, па и онај светли појас — Кумова слама, који су Грци назвали Млечним путем. Тим именом Кумову сламу, тај најлепши украс неба, називају и неки други народи.

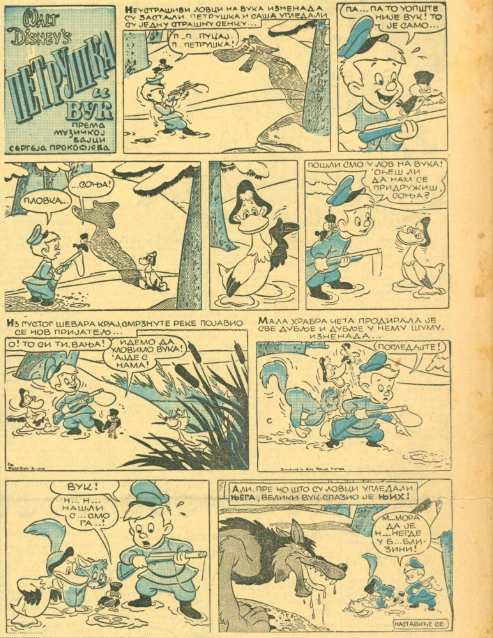
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА И ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
НЕУСТРАШИВИ ЛОВЦИ НА ВУКА ИЗНЕНАДА СУ ЗАСТАЛИ. ПЕТРУШКА И САША УГЛЕДАЛИ СУ ЈЕДНУ СТРАШНУ СЕНКУ...
П...П...ПУЦАЈ. П...ПЕТРУШКА!
ПА... ПА ТО УОПШТЕ НИЈЕ ВУК! ТО ЈЕ САМО...
ПЛОВКА...
...СОЊА!
ПОШЛИ СМО У ЛОВ НА ВУКА!
'ОЋЕШ ЛИ ДА НАМ СЕ ПРИДРУЖИШ, СОЊА?
ИЗ ГУСТОГ ШЕВАРА КРАЈ СМРЗНУТЕ РЕКЕ ПОЈАВИО СЕ НОВ ПРИЈАТЕЉ...
О! ТО СИ ТИ, ВАЊА!
ИДЕМО ДА УЛОВИМО ВУКА! 'АЈДЕ С НАМА!
МАЛА ХРАБРА ЧЕТА ПРОДИРАЛА ЈЕ СВЕ ДУБЉЕ И ДУБЉЕ У НЕМУ ШУМУ. ИЗНЕНАДА...
ПОГЛЕДАЈТЕ!
ВУК!
Н... Н... НАШЛИ С...СМО ГА...!
АЛИ, ПРЕ НО ШТО СУ ЛОВЦИ УГЛЕДАЛИ ЊЕГА, ВЕЛИКИ ВУК СПАЗИО ЈЕ ЊИХ!
М...МОРА ДА ЈЕ Н...НЕГДЕ У Б...БЛИЗИНИ!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Песничка посланица

Поезија може да буде веома блиска поуци. Али, књижевни састав мора и тада имати одлике праве поезије, јер иначе престаје да буде песма. Поука у песмама може бити само општа и морална; не сме прелазити у питања практичног дневног живота. Она је слична писму. Назива се још и епистола или песничко писмо. У њој песник, например, пише пријатељу о себи и свом животу. Такво писмо може бити лепо, занимљиво и поучно. Лични живот песников сазнајемо из такве посланице често искреније исказан него из аутобиографије. Како је у раније доба саобраћај био редак, то је и преписка била ограничена; песник је тада имао времена да на миру и лагано "опреми књигу" лицу које му је драго или да одговори на добијено писмо. Посланица може да буде пуна животног шаренила. У њој, ако је добра, има и осећања, и размишљања, и поуке. Она може испричати какав доживљај или неки догађај у потпуности, те се због тога меша и са облицима епске поезије. Таква је преписка постојала још код Римљана. Нарочито су чувене посланице песника Хорација, као и неких грчких и италијанских песника. У нашој књижевности поетска посланица заузимала је значајно место у далматинско-дубровачком периоду, а било је и у доцнијем времену.

Овде ћемо навести неке примере. Тако дубровачки песник из 16 века Динко Рањина пише из Италије своме пријатељу Мароју Мажибрадићу, дубровачком песнику, у облику песме. Он у том писму уверава Мароја да је паметно што се бави поезијом. Свак треба, каже он, да настоји да стече више знања него богатства, јер учену човеку и кад умре остаје име, док богаташ још потпуно и не премине а већ га заборављају. Било је много богаташа чији се спомен сад међу нама изгубио, те се већ и не знају њихова имена. А довека ће међу нама бити хваљене успомене Шишка Менчетића и Ђора Држића, првих дубровачких песника. И камене ствари у свету ишчезавају, а остају само спомени о мудрима. Зато не напуштај тај пут којим си упутио свој корак: јер ако будеш увек њиме ишао, круну ћеш вечну ставити на своје чело, итд. Ето такве савете даје Рањина пријатељу у својој песничкој посланици.

Овде ћемо навести и стихове из песничке посланице коју је Бранко Радичевић упутио Његошу. Она гласи:

Ој владико, Црној Гори главо,
Наша дико, наша веља славо,
Ево тебе, једне књиге беле,
Чедо мило моје крвце вреле,
Крвца врела а чедо несташно,
На весеље свако је попашно,
А душа му и ноћу и дању
Сваку празну разбити лубању.
Ох, опрости, ако с права пута,
Кад и када млађано залута,
Та боље је спреда оберучке,
Него страга ударити мучке,
Боље чедо и пређаволасто
Нег' богаљче и слепо и кљасто:
Да уз туђи корак нарамљује,
Да га туђа рука сахрањује.

Ко су били титани?

По грчкој митологији, титани су били преолимписки род богова. Уствари, то су шест синова Урана и Геје. Њихова имена су: Океан, Кеј, Хиперион, Хелиос, Јопет и Хронос. По причању, они су једнога дана збацили оца с престола и завладали његовим царством — небом. Међутим, против њих је устао Зевс, те их је после огорчене борбе савладао и бацио у Тартар, дубок и мрачан понор испод подземног света, с гвозденим вратима и праговима. Ту их чувају хекатонхеири (што на грчком значи "сторуки"): Котос, Егеон и Гијес, три диновска сина Урана и Геје, који су помагали Зевсу у борби против титана. Зевс је њиховог вођу Атласа осудио да држи на леђима небески свод.

ТОПОГРАФСКИ КЉУЧ

Топографски кључ је скуп конвенционалних цртаних знакова, који служе да се сви објекти са терена, па и сам терен претставе што јасније у плановима и картама. Због тога сваки топографски знак треба да личи што више на објект који претставља.

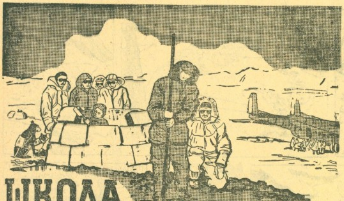

ШКОЛА БЕЗ ИСПИТА

„Прва грешка коју човек учини на Арктику обично је и последња". — Тим речима дочекује Александар Скот канадске авијатичаре који дођу у његову школу у Кембриџ Беју да ту изуче необичну вештину: како да опстану на Арктику ако их какав квар на авиону примора да извесно време преживе у тој земљи снега, леда и оштрих поларних ветрова. Више од 2.000 „ђака" прође годишње кроз ту школу. То је, вероватно, једина школа у којој се не полажу испити. „Ако преживиш, прошао си", гласи једна шала тих необичних ђака.

„Школовање" почиње у Харгвену, у шумовитом пределу, где групе од 30—40 ђака најпре изучавају вештину сналажења у шуми и шипражју, користећи се искуством трапера, Ескима и Индијанаца. Према ономе што их касније чека, тај део обуке с правом би се могао назвати „забавиштем". Јер, право школовање почиње тек кад се они, одевени у нарочита „поларна" одела, нађу у заслепљујућој снежној белини око Кембриџ Беја. Па чак ни та истурена поларна станица, у којој сем једног малог одреда коњичке полиције, неколико ескимских колиба и метеоролошке станице нема ничег другог, није њихова крајња мета. Логор за обуку налази се десет километара северније.

Уствари, од читавог логора, сем места на коме ће бити подигнут, нема ничега. Подизање колиба од снега је њихов први час и прва лекција. Чак и најхрабријим и најиздржљивијим почетак изгледа ужасан. Али, чим су снежне колибе саграђене и у њима запаљене пећи-примуси, људи одахну. Коже северних јелена стављају се на блокове снега и — постеље су готове. Не скидајући са себе ни одело ни ципеле, људи се завлаче у вреће за спавање. Влажно одело и обућа су највећи човекови непријатељи на Арктику, па зато људи спавају у њима, да би их у току ноћи осушили топлотом сопствених тела.

Непознавање опасности коју претставља тај непријатељ, влага, скупо се плаћа. Због квара на авиону спустио се један канадски пилот на бесконачни снежни покривач. Док је обилазио око авиона да би извршио потребну оправку, оквасиле су му се не само чизме, већ и чарапе. Пошто је узалуд покушавао да их осуши изнад мале ватре, он се, онако мокар, попео у авион. Међутим, квар је био већи но што се њему у први мах учинило и он није могао да узлети. Пуна три дана провео је у авиону, верујући да ће ту бити најбоље заклоњен од мраза. Кад га је једна патрола најзад пронашла, ноге су му биле потпуне промрзле. Пилот је остао богаљ, и то само због тога што није знао да је колиба од снега бољи заклон од авиона и да у поларним крајевима влажне ноге готово увек значе — ампутиране ноге.

Ето, због тога ђаци у „поларној школи" још првих дана уче како се граде три врсте најпрактичнијих „кућа" на Арктику. Највећа, а и најудобнија, од њих је ескимски игло. Они такође науче да се игло не сме прегрејати и да у њему треба одржавати само слабу ватру. Чак и једна свећа може да загреје унутрашњост ескимске куће. Јер, ако се игло прегреје, његови зидови претворе се у лед, који није тако добар изолатор као порозни снег.

Ако снег није довољно чврст да се од њега може начинити игло, онда се подиже кућа-заклон од исечених блокова снега који се слажу у облику зида, па се преко тога пребаци падобран. Најједноставнији заклон је рупа ископана у снегу, с „кровом" од снежних блокова.

Блокови снега могу се употребити и за давање сигнала авионима. Мада бела, велика слова начињена од снега виде се из авиона захваљујући сенци коју бацају на околни снежни покривач.

Чиме да се храни човек који се изненада нађе у северним пределима? Ђаци „поларне школе" уче да се у северним областима које су обрасле шумом може правити веома добар и хранљив чај од тек напупелог лишћа оморике, да печени скакавци имају укус кокица од кукуруза, да се чак и ларвама инсеката може утолити глад.

„Јеловник" у крајевима северно од шумовитог појаса много је оскуднији. Али, ни тамо човек неће умрети од глади ако зна шта се све може употребити као храна. Од иситњених лишајева добија се добра супа, а у невољи и мали, краткорепи мишеви, такозвани леминзи, могу да замене печење. Северни јелен претставља премију за човека који се нађе у снежној пустињи Арктика. Чак и ако није у могућности да испече јеленско месо, јер нема ватре, он може да утоли глад оним што се налази у желуцу животиње. „То је веома хранљиво и садржи знатне количине витамина Ц" — обично додају учитељи, да би ублажили израз гадљивости који се готово обавезно јавља на лицима ђака при помисли да ће после часа теорије морати и практично да се упознају са овим „деликатесом" Севера.

Неколико дана „школовања" посвећује се лову на туљане. Искуство Ескима користи се притом до крајњих граница. Туљани, који у одређеним временским размацима морају да изађу на површину да би удахнули ваздух, одржавају преко зиме нарочите отворе у леду. У „поларној школи" ђаци уче како се туљан може најлакше и најбрже домамити у такав отвор. Наиме, туљан је веома радознала животиња и ако се крај таквог отвора загребе чизмом по леду, он ће промолити нос да види шта се то догађа. Један замах харпуном, па чак и обичним ножем, и северни пустињак осигурао је себи храну, огрев, па чак и кожно одело.

Док остали предмети смењују један други, главни — борба против хладноће — учи се од првог до последњег дана. Јер, температура је толико ниска да ђаци ни за тренутак не заборављају тог сталног и непријатног „становника" Арктика.

По завршеном школовању, један пилот, објашњавајући неком свом пријатељу, такође авијатичару, сврху ове школе, рекао је: „То ти је као падобран. Дивно је кад имаш ту ствар уза се. Али, ипак се надаш да га никад нећеш употребити".

ТВРЂИ од ЧЕЛИКА

Једнога дана 1896 године, француски хемичар Анри Моасан прочитао је извештај о „ђаволском топу" у Аризони. Радило се, уствари, о метеориту који је тамо пао још у преисториско доба и при паду начинио улегнуће широко 1500 метара, око кога су пронађени делићи дијаманта звездастог облика. Амерички научници претпостављали су да је дијамант настао од угљенисаних честица дрвећа на које је метеорит пао, под утицајем високе температуре. И Моасан је тако мислио, јер, у суштини, дијамант и дрвени угаљ само су два вида једног истог елемента — угљеника. Зашто се онда дијаманти не би могли добити у лабораторији, само ако се остваре исти услови какви су били приликом пада метеорита? — питао се француски научник.

Доцније, у електричној пећи која је начињена по његовој замисли, Моасан је успео да добије највишу температуру коју је човек дотле постигао. У ту пећ ставио је ситне комадиће печеног шећера. После краћег времена, под правим водоскоком од варница, које су прштале осветљавајући лабораторију, он је извукао ужарену масу и потопио је у хладну воду. Опит је успео, мада не у потпуности, јер је његов највећи вештачки дијамант био једва колико чиодина глава и није имао никакву прометну вредност.

Моасан је затим покушао да угљеник загрева заједно с различитим хемиским елементима, између осталог и са тунгстеном, који се топи тек на 3.400 степени, што претставља највишу тачку топљења за метале. Овога пута добио је комадиће неке тамне материје сличне зрнима пасуља. То није био дијамант, али је имао готово исту тврдоћу као и овај најтврђи минерал. Сматрајући да му не може бити ни од какве користи, научник је добивени производ оставио настрану и потпуно заборавио на њега. Десет година доцније он је добио Нобелову награду за друга открића, али је умро и не сањајући какав значајан проналазак претставља заборављени тунгстенов угљеник.

За последњих четрдесет година, Моасанов производ стално је усавршаван. Он је сад и знатно јевтинији: стаје свега двадесети део од своје првобитне цене. Од њега се већ праве ножеви на булдожерима, туцачи цемента, точкови машина за набијање друмова, носачи авионског скелета, оштрачи за брушење точила, зубне бушаће направе и друго. Зубни лекари нарочито радо употребљавају овакве производе, јер се при раду слабо загревају. Недавно је у једном америчком угљенокопу први пут употребљена аутоматска бушилица од тунгстеновог угљеника. Захваљујући њој, јамски радник обара 7,5 тона лигнита дневно, уместо досадашњих пет. На великом канадском радилишту Китимат употребљавају се за бушење тунела исте справе. Помоћу њих пробијено је 85 метара тунела у граниту за свега недељу дана.

Савремени млазни мотори развијају топлоту до близу 800 степени. Могла би се постићи и знатно већа снага мотора само кад би они могли да издрже неминовно повећање температуре. Овим се сада баве све велике лабораторије у свету, а један стручњак сматра да је тај проблем већ решен. Наиме, ради се о смеши угљеника и титана. Чврстина титановог угљеника изванредно је велика, као што му је велика и издржљивост према топлоти. Иако још није израђен реактивни мотор од титановог угљеника, поклопци на турбинама и вентили начињени од њега добро су издржали топлоту од 1090 степени.

Пошто археолози имају обичај да дају имена појединим епохама према томе који је материјал тада највише био у употреби — те имамо камено, бронзано и гвоздено доба — неки предвиђају да ће човечанство ускоро ући у — угљенично доба.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Свећа утроши свега хиљадити део енергије на осветљавање

Од свих вештачких светлосних извора најпримитивнији су: бакља, свећа и петролејска лампа. Они су и најнеекономичнији, јер се само један трихиљадити до једног хиљадитог дела њихове енергије претвара у светлост, док остало отпада на невидљиве светлосне и топлотне зраке. Прва сијалица са угљеним влакном, која је произведена 1885 године, била је такође врло несавршен светлосни извор. Да би светлело, њено влакно било је усијано до 2100 степени и свега један стоти део произведене енергије претварао се у светлосна таласања средње дужине, видљива за човечје око. Сијалица с влакном од тунгстена, произведена 1910, претварала је четрдесети део своје енергије у светлосну, а сијалица пуњена азотом из 1920, која је развијала температуру од 2.600 степени, претварала је у светлост двадесет пети део енергије. Најсавршенија је сијалица пуњена ретким гасом криптоном, која је пронађена 1937 године. Код ње се двадесети део енергије претвара у светлост. Занимљиво је да се с повећањем температуре сијалице скраћује њен век. Тако сијалица загрејана до 2.650 степени може да траје 1200 сати, а на температури од 3.150 степени — свега два сата.

Далеко савршенији светлосни извор од електричне сијалице претставља светлост у флуоресцентним цевима, која се производи деловањем невидљивих дуготаласних инфрацрвених зракова на светлећу флуоресцентну материју у цеви. Она осмину створене енергије претвара у светлост.

ПОЈЕЛИ ЦЕЛУ ЗЕБРУ

Примитивни људи, који се наизменично преједају и гладују, могу да поједу огромну количину хране. Тако је једна зулукаферска породица (муж, жена и четворо деце) појела од изласка до заласка сунца целу зебру. Чак су и кости оглодали, тако да их ни армија мрава не би боље очистила. Исто тако прича се да су два поданика арапских кнежева појели сваки по једну овцу, десет пилића и корпу колача. Један затвореник пуштен је на слободу зато што је добио опкладу да ће појести одједном цело теле тешко неколико десетина килограма.

ИНДУКЦИОНА ВАГА

Индукциона вага је веома осетљива справа помоћу које се испитује унутарња садржина метала или се помоћу електрицитета проналазе у металу скривене примесе. Служи за откривање лажног новца.

ГВОЖЂЕ У НАШЕМ ТЕЛУ

У људском телу има гвожђа отприлике толико да би се од њега једва направила главица једног ексерчића. Али, кад га не бисмо имали, онда не би било ни крви. У крви свих виших животиња има хемоглобина, носиоца кисеоника. Знак малокрвности је смањена количина хемоглобина у крви. Сваког дана пропадне око 3 од сто крвних зрнаца. Ако у организму нема довољно гвожђа да их надокнади, онда њихов број пада испод нормале и тада настаје малокрвност.

СЕМОНС

Семонс је морнарски израз који означава опомену пуцањем из топова с ратних и патролних бродова којим се позивају трговачки бродови да стану да би били подвргнути прегледу.

КАД ДРУГЕ БИЉКЕ „СПАВАЈУ"...

Кад се сав биљни свет већ припрема за зимски сан, цикламе онда почну да отварају своје пупољке и цветају све до краја децембра. Тада и на Вајзбергу, у Аустрији, где се налази пространо гајилиште овога цвета, небројене хиљаде циклама шире своје латице од нежне љубичасте до затвореноцрвене боје. На том гајилишту, укрштањем европских и прериских циклама, добијена је ретка „алписка љубичица" са десет латица уместо пет. Даљим укрштањем дошло се до цветова најразличитијих нијанса и сваки је добио своје име. Цвет цикламе назван „Поздрав из Вајза" има у пречнику често и десет сантиметара.

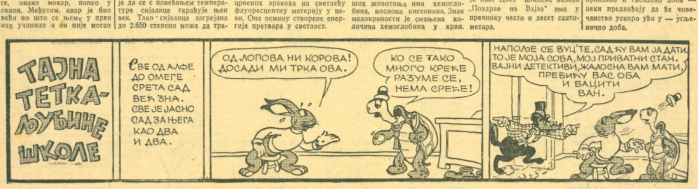
ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ
СВЕ ОД АЛФЕ ДО ОМЕГЕ СРЕТА САД ВЕЋ ЗНА. СВЕ ЈЕ ЈАСНО САД ЗА ЊЕГА КАО ДВА И ДВА.
ОД ЛОПОВА НИ КОРОВА! ДОСАДИ МИ ТРКА ОВА.
КО СЕ ТАКО МНОГО КРЕЋЕ РАЗУМЕ СЕ, НЕМА СРЕЋЕ!
НАПОЉЕ СЕ ВУЦ'ТЕ, САД ЋУ ВАМ ЈА ДАТИ, ТО ЈЕ МОЈА СОБА, МОЈ ПРИВАТНИ СТАН. ВАЈНИ ДЕТЕКТИВИ, ЖАЛОСНА ВАМ МАТИ, ПРЕБИЋУ ВАС ОБА И БАЦИТИ ВАН.

Школски дани НИКОЛЕ ТЕСЛЕ

У Смиљану, малом личком граничарском селу, Никола Тесла свршио је основну школу. У њој се све учило на немачком језику, а других школа у тадањој Војној граници и није било. Од онога што је учитељ предавао, Тесла је многе ствари већ раније научио код куће, уз оца и мајку. Школске задатке знао је наизуст и радије је узимао и читао књиге из богате очеве библиотеке. Волео је да се игра с друговима, да се кула, да прави кавезе за птице, да се вере по дрвећу и да тражи птичја гнезда. Умео је боље од осталих дечака да прави воденице, да цепка и рецка којекакве стварчице од дрвета. Кад није имао друштва, нашао би какво скровито место и тамо би читао или се бавио својим резбарским пословима.

Тесла је читао сваку књигу која би му дошла до руку и тако је још као дечак развио у себи бујну машту, која је далеко прерасла скромне пределе његовог сиромашног села и оне једноставне предмете с којима је свакодневно долазио у додир. А увече, кад би отишао на починак, он би сатима лежао будан у постељи, пуштајући машти на вољу. Она га је односила у далеке, невиђене крајеве, у чудне градове које је сам измишљао. У својим сањаријама он је правио велике машине које покрећу читав свет и напајају га џиновском снагом.

Кад је Тесла навршио десет година, отац га је уписао у нижу реалку у Госпићу. Испрва је био добар ученик у свим предметима: једино је с цртањем муку мучио. А цртање је у реалци било главни предмет, те је због тога једва прелазио из разреда у разред, рачунајући се увек у слабије ђаке. Од школских предмета највише је волео математику и физику, а нарочито је радо посматрао експерименте из механике и електротехнике, које су наставници изводили у скромном физикалном кабинету. Ускоро му је допуштено да их и сам врши, а код куће је почео да израђује нове моделе и да на њима изводи огледе који нису вршени у школи. Његова бујна машта сада је нашла свој прави смер. Он почиње да набавља књиге о електротехници и чита их са страшћу. Често га је зора затицала поред свеће, задубљеног у читање.

Ноћи пробдевене над књигом учиниле су да се погорша Теслино, ионако нежно, здравље. Тек што је завршио нижу реалку у Госпићу, он се тешко разболи. Месецима је остао у постељи, тако да су родитељи и лекари изгубили сваку наду у његово оздрављење. А болесник је желео само једно: да му допусте да чита. Испрва су му то бранили, али најзад лекари саветоваше родитељима да пристану. Можда је то последња дечакова жеља, па зашто да му је не испуне! Тесла је најрадије читао дела Марка Твена „и толико се удубљивао у њих да је потпуно заборавио да је болестан и убрзо се сасвим опоравио“.

Пошто је, због болести, годину дана остао код куће, Тесла настави школовање у вишој реалци у Карловцу, где је провео три године. И тамо му је најмилији предмет био физика. Њу је предавао одличан наставник, који је у нежном, бледуњавом ученику открио способног и даровитог младића и узимао га да му помаже приликом извођења експеримената из области електрицитета. Његова одлука да студира електротехнику постала је сада још чвршћа.

С том одлуком младог Тесле није се слагао његов отац Он је био свештеник и желео је да му и син то буде, како би се наставила породична традиција. Међутим, мајка Ђука била је на синовљевој страни. Ње се Тесла увек сећао с дубоким поштовањем и истицао да је своје проналазачке способности од ње наследио. И ко зна шта би било да једна изузетна околност није одлучила Теслину судбину. У Лици је у то време харала епидемија колере и од ње је оболео и Тесла. Једнога дана рекао је оцу: „Ја ћу сигурно оздравити, драги оче, ако дозволите да слушам науке на једној политехници“. Видећи да му се син бори са животом и не желећи да му те тешке часове још више загорчава својим одбијањем, отац одговори: „Свакако. Послаћу те да студираш на једној од најбољих политехника“.

После готово једногодишњег боловања, Тесла је на крају оздравио, али је морао да се опоравља још годину дана. Сасвим окрепљен, он се 1875 уписао на Технички факултет у Грацу, тада један од најпознатијих у Европи. „То је био момент који сам толико жудно очекивао, — пише Тесла готово пола века доцније у својој аутобиографији. — Ја сам већ тада говорио више језика и проучио многе књиге разних библиотека и тако сам упознао разне мање-више корисне ствари. А уз то сам тада први пут у животу био у стању да бирам оне предмете које сам волео, Цртање слободном руком није ме више узнемиравало. Целе прве године радио сам непрекидно од 3 сата ујутру до 11 увече, и то сваког дана, не изузимајући ни недељу ни празнике. Моји другови нису узимали ствари тако озбиљно и према томе је природно да сам био први међу свима. Те прве године положио сам девет испита и професори су сматрали да заслужујем више од највиших квалификација“.

О Теслином студентском животу у Грацу његови другови забележили су више ситнијих догађаја, а и сам Тесла у својој аутобиографији опширно говори о том времену. Слободно време најрадије је проводио играјући шах, домине и билијар. У билијару је био прави мајстор. Мада је волео друштво, избегавао је студентске теревенке. Кад год је био у могућности помагао је друговима који су били у невољи. Сваки предузети посао упорно је настојао да доврши, макар се и не односио на његову стручност. „Једном сам тако почео да читам Волтерова дела, прича Тесла, и на моје изненађење брзо увидех да његова дела износе око стотину дебелих књига штампаних ситним словима. Али, морао сам и то свршити, јер сам себи задао реч да ћу га читавог прочитати“.

Оваквим својим радом Тесла је стекао широку и богату културу, коју истичу сви његови доцнији биографи. Тако један од њих, 1894 године, пише: „Све што је најлепше у енглеском, француском, италијанском и српском песништву зна он наизуст. И у разговору о најсувопарнијим стварима свакога ће часа уплести згодно по какав стих или узвишену мисао каквог великог песника или мислиоца“.

Та висока Теслина култура нашла је одраза и у његовом научном делу: „Његова предавања и његови списи, па често и његови патенти, одају у свему великог уметника. Стил му је лак, песнички. У његовим научним предавањима налази се огромно богатство мисли и идеја“.

За време Теслиног школовања у Грацу, постојало је студентско удружење „Србадија“, у коме је он одржао неколико предавања. То нису била искључиво стручна предавања. „У једној седмици забавног програма, забележио је доцније један његов друг, узео је учешће и Тесла са својим предавањем „О носевима“. То је предавање тако духовито и хумористично било да смо се силно смејали, те некима тргнуле сузе од великог смеха“.

Теслу су професори волели и ценили и интересовали се за његов рад и његове идеје. Своје школовање у Грацу Тесла је за неко време прекинуо, запосливши се у Марибору, а потом је отишао у Праг, где је завршио студије.

ОАЗЕ ИМУНОСТИ

Разбацана по планинским пределима и џунглама Боливије, Бразилије и Перуа, налазе се многа примитивна села, тако малена да их нема ни на детаљним географским картама. А негде у њима — у води, земљишту, храни; можда чак и у телима њихових становника — лежи скривено неколико медицинских тајни, толико значајних да би њихово откриће можда изменило читаву медицинску науку.

Свако од тих села претставља чудну оазу, потпуно имуну према једној одређеној болести против које се савремена медицина бори: раку, маларији, срчаним обољењима, кварењу зуба и душевним болестима. Свуда око њих, чак и у најближем суседству, тих болести има.

Становници ових села већином живе у веома примитивним условима, нехигијенски и оскудно. Ако у такво село дође странац већ оболео од неке заразне болести, онда би, по свим медицинским правилима, требало да у њему избије епидемија. Међутим, то се никад не догађа, већ напротив, болесни дошљак убрзо оздрави. Зашто? Медицина још није открила ову тајну природе.

„Кад сам по службеној дужности боравио у еквадорској провинцији Лохи, која се налази на источним падинама Анда, — прича лекар Јуџин Пејн, — чуо сам за једног британског инжењера који је имао необично висок крвни притисак и неко тешко срчано обољење. Лечење му није помогло и њему је било јасно да ускоро више неће моћи да обавља свој посао. Планинска села у Лохи су живописна, а живот прилично јевтин. Због тога је инжењер, већ полуинвалид, отишао да тамо проживи оно мало година колико му је још било преостало. Потражио сам га. На моје велико чуђење, он се осећао сасвим добро. Приликом прегледа установио сам да је његов крвни притисак нормалан, а од срчаних сметњи није било ни трага. Он ми је испричао да је увек потпуно здрав док се налази у Лохи, али да му се крвни притисак одмах попне и да осећа срчане сметње чим се из ње удаљи“.

Да је случај овог инжењера усамљен, могло би се посумњати да је његова болест била у вези с каквим потсвесним страхом од спољашњег света. Међутим, у читавој Лохи болести срца и крвотока потпуно су непознате, док их само четрдесет миља даље има као и у свим осталим крајевима света. Лоха није никакав рај на земљи, јер у њој има маларије, тифуса и других заразних болести. Али, срчаних обољења нема.

Године 1943 једна међународна здравствена мисија обилазила је насеља дуж реке Амазоне да би организовала борбу против маларије. У насељу Бревес, које има 557 становника, нису нашли ниједног јединог здравог човека. Сви су имали маларију. Свега 50 миља узводно од Бревеса лежи село Гарупа. Села се једно од другог уопште не разликују. Оба су сиромашна, прилично прљава и окружена баруштинама. Али, кад су чланови мисије стигавши у Гарупу казали због чега су дошли, свет их је гледао зачуђено. „Маларија? У нашем селу већ више од сто година није било ниједног случаја маларије“. Заинтересовани тиме, лекари су прегледали свих 2.000 становника и заиста нису нашли ниједног маларичног болесника.

Исти је случај с два бразилијанска села: Пеиксе и Порто Национал. У Пеиксеу има толико маларије да половина становништва није у стању да обавља своје свакодневне послове. У суседном Порто Националу маларија је потпуно непозната. „Тако је то одувек било, — говорили су мештани лекарима. — Ако неко од нас оде у Пеиксе на рад, сигурно је да ће се кроз дан-два вратити дрхтећи од грознице. Али, већ сутрадан биће здрав“.

Село Тинго Марија налази се у Перуу, а Рибералта стотинама километара далеко, у Боливији. Па ипак, та два села имају нешто заједничко: маларични комарци не могу да се размножавају у мочварама које се налазе у њиховој непосредној близини, мада их иначе у читавој околини има веома много. Јаја која комарци положе у баре око ових села претворе се у ларве, али се развој ту зауставља. Никада се још у близини ова два села из ларве није излегао млад комарац. Нешто у ваздуху, води или земљишту спречава ту метаморфозу.

У унутрашњости Бразилије налази се једна област у којој уопште нема рака, мада у осталим деловима земље овог обољења има исто толико колико и у свим другим државама Јужне Америке.

У насељима боливиских провинција Кочабамба и Чукисака не постоји реч „луд“, јер у њима уопште нема душевних обољења. Међутим, у свим другим областима Јужне Америке, па и у самој Боливији, проценат душевно оболелих није ништа мањи но у другим земљама. У чему је тајна?

У свим великим градовима на свету додају се водоводској води разни састојци, нарочито флуор, да би се спречило кварење зуба код становника. Бразилија има једну област у којој становници никад не пате од зубобоље, иако у води коју пију уопште нема флуора.

Аутомат који захваљује

Утврђено радно време у трговинама онемогућује потрошачима да у свако доба купе оно што им затреба. Та незгода отклоњена је у многим земљама тиме што су по улицама постављени аутомати с разним артиклима: цигаретама, слаткишима, хартијом за писма и поштанским маркама, сапуном, жилетима за бријање, женским чарапама, цвећем, а има и аутомата из којих излази топла кафа. Узимајући пакло цигарета, пушач се и нехотице тргне кад чује речи: „Хвала лепо, довиђења“, које изговара умиљат глас из аутомата. Овај начин продаје показао се као веома успешан свуда где је уведен.

ШИНСЕНГ

Шинсенг је корен једног дрвета које припада породици бршљана. У Кини се овај корен цени као суво злато, јер по веровању он помаже човеку да продужи живот. Шинсенг расте у Кини, Кореји, Јапану и Северној Америци. Употребљава се и као лек против неких болести.

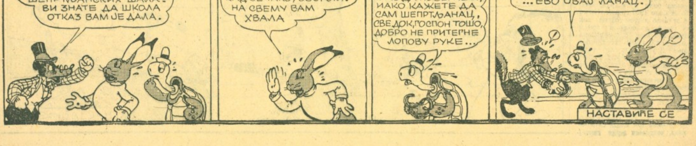
ДОСТА НАМ ЈЕ, ВАШИХ ШЕПРТЉАНСКИХ ШАЛА! ВИ ЗНАТЕ ДА ШКОЛА ОТКАЗ ВАМ ЈЕ ДАЛА.
КАД ЈЕ ТАКО, ЗБОГОМ! НА СВЕМУ ВАМ ХВАЛА
АЛИ ЈА НЕ МИСЛИМ ТАКО ДА ПОБЕГНЕМ, ИАКО КАЖЕТЕ ДА САМ ШЕПРТЉАНАЦ, СВЕ ДОК, ГОСПОН ТОШО, ДОБРО НЕ ПРИТЕГНЕ ЛОПОВУ РУКЕ...
...ЕВО ОВАЈ ЛАНАЦ.
НАСТАВИЋЕ СЕ

ЉУДИ КАМЕНОГ ДОБА

ЖИВЕ НА НОВОЈ ГВИНЕЈИ

На неким висоравнима Нове Гвинеје живе људи који су тек недавно дошли у додир са цивилизацијом. За њих камено доба још није завршено. У долини Тари има око 30.000, а у области Дуна око 100.000 ових становника. Ниског раста, здепасти, бакарне боје коже, они су увек расположени за борбу. Огромне власуље које носе на глави готово су једина њихова „одећа".

Тари, који се зову исто као и њихова земља, изванредно владају стрелом, а куд год иду носе камену секиру и бодеж од кости. Све до пре две године, док нису дошли у додир с белим људима, њихова су племена живела у сталном рату. Чак и кад није било рата, дани су им пролазили у вечитом страху да их неко не нападне. И крвна освета дуго је потпиривала несугласице међу племенима, па и онда кад се већ одавно заборавило шта је до ње довело. Од малих ногу дечаци су се учили како се треба тући. јер, у међуплеменској борби није било милости. Непријатељ није штедео ни жене, ни децу, ни старце, ни болесне. Преживели борци побеђене стране морали су да се спасавају у непроходним шумама, препуштајући имовину победиоцу, који је с њом поступао на следећи начин: колибе је спаљивао, градине уништавао, па је чак секао и дрвеће које доноси плод.

Тари су ратовали на један нарочит начин. Они би се договорили с противником да се нађу на уобичајеном месту и, пошто избачене стреле пролију на обе стране доста крви, борба је одлагана за један од наредних дана. Они који су командовали у рату имали су велик утицај на саплеменике. На једну њихову реч скупило би се и по две хиљаде ратника.

С времена на време старе зађевице стишавале би се узајамним обештећењем у свињама и ретким шкољкама од седефа, које претстављају нај главније ознаке богатства појединаца.

До пре две године, док Европљани нису стигли у ове крајеве, Тари су се бавили готово искључиво земљорадњом. Оно што многа друга племена Нове Гвинеје и Папуе нису била успела, Тарима је пошло за руком. Они су пронашли начин за одржавање плодности обрадиве земље, на су, ђубрењем њива коровом и дивљим биљем, постизали релативно високе приносе. У близини својих села, у муљу воденог наноса, они саде неку врсту кромпира. Ту се гаје и шеђерна трска и дуван. У њиховим градинама нађени су једна врста шпаргле и кукуруз, који је давно пренет у овај крај, док су још постојале везе са осталим континентима.

Област Тари једна је од многобројних усамљених долина на врху планинског ланца који се протеже од запада према истоку Нове Гвинеје. Долина се налази на 1.600 метара надморске висине, а удаљена је 220 километара од границе холандских поседа, 280 километара од британских и 300 километара од Папуе. Читава ова област окружена је пространим баруштинама, непроходном шумом и високим планинским ланцима, па су зато њени становници столећима остали отсечени од осталог света. Први белци који су се приближили овим крајевима били су истраживачи. То је било 1920 године. Њима је требало више година док су стигли до области Тари и Дуна, али везе с домороцима нису успоставили услед избијања Другог светског рата. Кад се зна да до тих долина не воде никакви путеви, није чудо што су први подаци о овим племенима забележени тек пре две године.

Данас аустралиска влада спроводи мирно освајање ових области. Први њени органи стигли су у Тари 1952 године. То су била три млада службеника, четрнаест људи гвинејске и папуанске жандармерије, један тумач, који је само мало познавао Тари-језик, и 46 урођеника-носача. Староседеоци су лепо дочекали експедицију, јер су у разговорима са околним племенима већ били обавештени да ће их посетити бели људи. Одмах су помогли

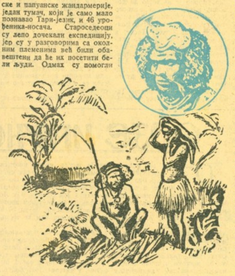

странцима да уреде мали аеродром и први њихов додир са савременом цивилизацијом састојао се у изградњи писте за узлетање авиона. Урођеници су оставили лук и стрелу и прихватили се штапова за копање. Хиљаде кубних метара земље извађено је рукама, док им нису падобранима бачене лопате. Међутим, за њих су лопате биле сувише компликовано оруђе, па су убрзо опет дохватили своје штапове, а земљу су преносили корпама или на лишћу бананина дрвета.

Занимљиво је да су се Тари одмах одазвали позиву лекара који су дошли да им укажу помоћ. Њихово здравље углавном је добро. Највећи непријатељ им је дизентерија, која управо коси. Друга болест од које највише страдају јесте запаљење плућа. Но, иако су с поверењем пришли лекару, биће потребно дуже времена док се Тари ослободе свих предрасуда. Колико су оне јаке, показаће следећи пример. Досад се често догађало да после смрти рођаци умрлог оружјем нападну чланове другог племена, сматрајући да су они својим врачбинама изазвали његову смрт.

Услед непрестаних сукоба са суседима, Тари граде своја пребивалишта у шипражју и брижљиво их скривају. Улаз у колибу низак је и затворен кладама, а с горње стране оне су тако сличне најближој околини да се тешко могу приметити. Колибе су високе 1,20 метар и немају прозора. Преко ноћи Тари затварају врата и спавају у загушљивом простору, у коме се налази много особа и где се целе ноћи дими са огњишта на поду. Тари не знају за личну хигијену. До данас још ниједан од њих није се умио ни окупао, нити је опрао своју „одећу". А она је заиста оскудна. Мушкарци носе спреда кецељу исплетену од влакана траве, а о рамену им виси исти такав џак, у који стављају лулу од бамбуса, дуван, печени кромпир, којипут комад сушене свињетине, фрулу и гомилу шкољки које служе као новац. Сем тога, они носе власуљу, наруквице, лук и стрелу, камену секиру и бодеж. Жене су још једноставније одевене. Оне немају власуљу, имају мање украса и носе кратку сукњу начињену од траве. На леђима вуку џак у коме, поред детета, носе и знатну количину поврћа, тако да је укупан терет у њиховом џаку већи од онога који носе мушкарци.

Тари су од белих посетилаца радо примили семе новог поврћа, које већ сеју и једу. Парадајз, купус, мрква, бундева, грашак и пасуљ први су стекли право грађанства у њиховим баштама. За ово кратко време Тари су се навикли и на многе друге тековине савремене културе.

Откриће Тари-племена за науку је од велике користи, због проучавања начина живота овог народа који се налази на најнижем степену цивилизације.

Практично за прање судова

Израђена је нова справа за прање шоља и чаша. Она се састоји из седам усправних гумених четака вретенастог облика. Длаке четака такође су од гуме и свака је шупља. Оне су монтиране на гумено јастуче које је такође шупље. Јастуче усисава сапуницу, која се затим пење до врха средишне четке и излази кроз отворе длака. Тек после тога справа може да се употреби. Шоља или чаша навуче се на средишну четку и брзо се окреће око своје осовине неколико пута горе-доле. Тиме је цео рад завршен. Проналазачи ове справе тврде да гумене длаке ефикасно уклањају све мрље, масноћу, кремове и руж за усне са чаша и шоља.

ЕУРОКЛИДОН

Еуроклидон је југоисточни или источни ветар, бура. То је песничко име за источну буру која дува на Лабрадору и долази од Атлантског Океана.

ВЕРОВАЛИ

или не...

ДОК СЕ СВАДБЕНА ХАЉИНА НЕ ПОДЕРЕ...

У афричком племену Баланта свака девојка преступања у брак добија од својих родитеља широку, лепо израђену свадбену хаљину. Та хаљина није обичан поклон, јер од њене трајности зависи колико ће нови брак трајати. Наиме, невеста се сматра удатом све док јој се та хаљина не поцепа. Брак престаје чак и онда ако је она намерно подере.

ОД ДУГЕ УПОТРЕБЕ...

Сваке вечери у току тридесет година вешао је Џон Спајсер из Субјакоа, у Америци, свој џепни часовник о један клин поред постеље. Једне ноћи из сна га је пробудио неки тресак: његов часовник лежао је разбијен на поду. Од тридесетогодишње употребе клин се био толико излизао да се преломио и један његов део пао је на под заједно са часовником.

ЗАХВАЉУЈУЋИ КОПЉУ...

Енглез Вилијам Батли, који је због неког преступа доспео у затвор, успео је да побегне из тамнице и да се некако докопа Аустралије. Нашавши се сам усред готово пусте земље — догађај се збио почетком 19 века — без оружја и опкољен урођеницима, необично се обрадовао кад је на некој хумци нашао једно копље. Он није ни слутио да ће га оно довести на „краљевски престо". Наиме, копље је раније припадало поглавици једног племена и после његове смрти било је пободено на његов гроб. Кад су домороци видели Батлија с копљем у руци, поверовали су да је тај бели човек оваплоћење њиховог поглавице. Тако је Батли постао поглавица једног аустралиског племена и владао је њиме тридесет и две године.

„КОЛЕВКА" ОД ТИКВЕ

Мачка Вилијема Керингтона из Пуебла, у Колораду, начинила је за своје мачиће, које њен господар није хтео да трпи у кући, необичан лежај. Она је нашла у шупи једну велику тикву, коју је издубила својим оштрим ноктима, а затим је у њу довукла старе крпе и на њих положила мачиће.

ЧУДНА ОПОМЕНА

У Алжиру, где људи при говору необично много гестикулирају, могу се у аутобусима видети табле са оваквом опоменом: „Забрањено је разговарати са шофером, јер он обема рукама мора да држи управљач".

ВУК УМЕСТО МАГАРЦА

Магарца једног сељака из Жимиеже, у Француској, појео је вук једне ноћи.

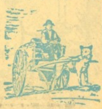

Док се вук „гостио", наишао је сељак и замком га ухватио. Неколико месеци сељак је стрпљиво припитомљавао и дресирао вука, све док га није научио да му вуче колица, којима сад разноси млеко по оближњем граду.

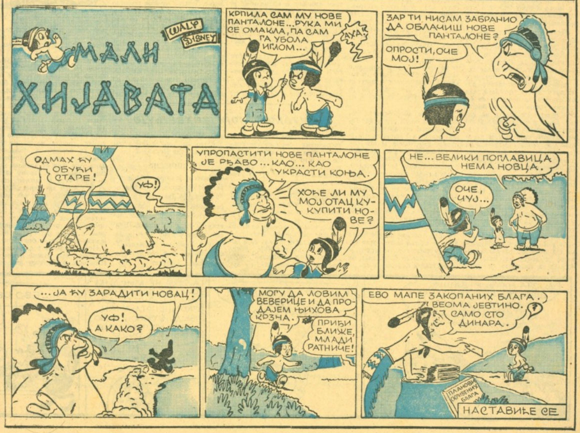
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
КРПИЛА САМ МУ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ... РУКА МИ СЕ ОМАКЛА, ПА САМ ГА УБОЛА ИГЛОМ...
АУХ!
ЗАР ТИ НИСАМ ЗАБРАНИО ДА ОБЛАЧИШ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ?
ОПРОСТИ, ОЧЕ МОЈ!
ОДМАХ ЋУ ОБУЋИ СТАРЕ!
УФ!
УПРОПАСТИТИ НОВЕ ПАНТАЛОНЕ ЈЕ РЂАВО... КАО... КАО УКРАСТИ КОЊА.
ХОЋЕ ЛИ МУ МОЈ ОТАЦ КУПИТИ НОВЕ?
НЕ... ВЕЛИКИ ПОГЛАВИЦА НЕМА НОВЦА.
ОЧЕ, ЧУЈ...
...ЈА ЋУ ЗАРАДИТИ НОВАЦ!
УФ! А КАКО?
МОГУ ДА ЛОВИМ ВЕВЕРИЦЕ И ДА ПРОДАЈЕМ ЊИХОВА КРЗНА.
ПРИЂИ БЛИЖЕ, МЛАДИ РАТНИЧЕ!
ЕВО МАПЕ ЗАКОПАНИХ БЛАГА. ВЕОМА ЈЕВТИНО. САМО СТО ДИНАРА.
ПЛАНОВИ СКРИВЕНИХ БЛАГА
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

ШТА СВЕ ЗНАЧИ РЕЧ ФЕНИКС?

Феникс је по веровању старих Египћана птица која живи 500 година, а затим на ломачи, коју сама направи, сама себе спали. После тога она поново оживи подмлађена из свог пепела (симбол нечег веома ретког, непролазног и бесмртног). По једној другој причи Феникс је био легендарни краљ Ирске. Ето, то феникс значи по легендама. Уствари, постоје феникс птице, али то је једна врста јапанских петлова. Ти петлови имају необично дугачак реп, понекад дуг и до три метра. Малог су раста, а перје им је разнобојно. Нарави су мирне. Држе се само ради украса. Даље, под појмом феникс подразумева се и једна врста механичког музичког инструмента сличног аристону. У хронологији израз феникс-период означава време од 500 година.

НИКАД БЕЗ ТОПЛЕ ВОДЕ...

Гејзери на Исланду нису само привлачна мета за туристе, него имају и велику економску важност за становништво ове земље. Стручњаци су их искористили на тај начин што су њихову топлу воду довели помоћу цеви до кућа сваког већег насеља, а нарочито до главног града Рејкјавика. Тако Исланђани имају топле воде колико год зажеле. Они њоме загревају станове, кувају храну, загревају купатила и перу рубље. То је можда најинтересантнији водовод у свету. На Исланду нема шума, ни рудника угља, па су му гејзери добродошли, јер би иначе требало много новца да се набави угаљ и дрво.

ДВЕ ХИЉАДЕ НОВЧИЋА ЗА ЈЕДАН МИНУТ

У Енглеској је израђена машина која пребројава 2.000 комада металног новца за један минут. Она може, такође, да се регулише да за исто време преброји исти број других металних новчића, без обзира на њихову величину или дебљину. Проналазачи тврде да је непогрешива и да се може једноставно и брзо прилагодити за пребројавање свих врста металног новца. Снабдевена је електричним мотором са мењачем брзине и многим аутоматским прекидачима, који могу да зауставе пребројавање да би се одређена количина новчића ставила у кесице.

Јесте ли већ чули да...

...реч робот, којом се данас у целом свету означавају механички људи, узета је из драме Карела Чапека „Р.У.Р."

...прва опсерваторија у Европи саграђена је 1561 године, у Каселу.

...реч архитекта грчког је порекла и уствари значи „онај који командује радницима".

...за време Римљана Призрен се звао Теранда и био је један од главних градова на путу од Скадарског Приморја у унутрашњост Балканског Полуострва. У доба Византије Призрен су називали Призднијан.

...године 1550 у читавој Француској било је свега троје каруца. Једне од њих припадале су Катарини Медичи, а друге њеној кћери и њеном мужу, француском краљу.

...Римљани су правили напрске не само од метала, него и од разних костију, нарочито од слоноваче. Кинески напрсци били су у облику лотосовог цвета.

...у свету се сваке године потроши 10.000 тона челика за израду женских укосница.

...у Балтичком Мору проценат соли износи свега 0,5 процената. Због тога у њему нема острига, јер вода у којој живе остриге мора имати бар 1,7 отсто соли.

...стари Римљани нису потковали своје мазге и коње, већ су им стављали на ноге „гвоздене ципеле", које су могле да се скидају. Коњи богатих Римљана имали су „ципеле" од сребра или злата.

...аполира је дувачки инструмент, по облику сличан лири, који има четири октаве. Њега је изумео, 1832 године, Ернст Леополд Шмит. На овом инструменту може се истовремено изводити шест партија.

...према историчару Херодоту, код старих Египћана био је обичај да се после обилног ручка изнесе на сто мали мртвачки ковчег с лутком која претставља смрт. „Баците поглед на овог човека, говориле су званице једна другој. И ви ћете му бити слични после смрти, зато пијте и веселите се".

Шта значи зујање комараца?

Боравећи 1878 године у једном хотелу у Сараготи, у Америци, приметио је зоолог Хирам Максим да се око мале хотелске динамомашине, која је и дан и ноћ монотоно зујала, окупљају великиројеви комараца. Неколико дана хватао је он те досадне и опасне инсекте и открио једну чудну, њему неразумљиву, појаву: већина комараца које је примамио звук машине били су мужјаци.

Годинама нико није обраћао пажњу на ово његово „откриће", мада је он о томе написао један чланак. Многи су се чак подругљиво смешкали на његову научничку „ревност". Међутим, недавно су професори Корнеловог медицинског факултета Офенхаузер и Кан, снимивши на грамофонске плоче зујање комараца, утврдили да женке једне врсте комараца испуштају звук сличан зујању динамомашине и да је то био разлог окупљању мужјака око хотела у Сараготи. На први поглед изгледа да је њихов закључак исто тако „важан" проналазак као и Мексимов. Али, само на први поглед. Уствари, он значи да разне врсте комараца различито зује и да се, например, комарци који преносе маларију могу препознати по том звуку. И то може да изгледа неважно све док се не сазна да се баш то зујање може употребити за борбу против маларичних комараца, ефикасније од ДДТ-а и сличних средстава. Како? Да испричамо причу од почетка.

Кад се два кавеза с густом мрежом, један с комарцима-мужјацима а други са женкама, ставе недалеко један од другог, сви мужјаци скупиће се на оној страни која је најближа кавезу са женкама, које готово без престанка зује. То ће се догодити чак и кад се између два кавеза стави какав заклон који ће спречити ширење свих мириса. Значи, мужјаке привлачи зујање из другог кавеза Утврдивши то, Офенхауер и Кан пошли су даље. У отворене кавезе, кроз чије је жице спроведена струја, поставили су гласноговорнике везане с грамофоном на који су ставили плочу с „песмом" комараца-женки. Гласноговорници су 500.000 пута појачавали ову „песму". Привучени овим звуком, мужјаци су у јатима долетали из даљине од неколико миља, улетали у кавезе и — падали мртви од удара електричне струје.

Треба знати да женке комараца производе две различите врсте зујања: љубавни позив и обавештење другим женкама да су наишле на жртву. Познато је да се само женке хране крвљу, јер им је она потребна да употпуни процес оплођавања јаја, и да, према томе, само оне преносе маларију. Мужјаци се, пак, задовољавају сисањем биљног нектара и воћних сокова. Офенхаузер и Кан имају плоче и с једним и с другим позивом. Ако се из наелектрисаног кавеза помоћу гласноговорника преноси „позив на гозбу", онда све женке из ближе и даље околине похрле према кавезу и бивају уништене. На тај начин, употребом плоча с једном или другом „песмом", могу се уништити и мужјаци и женке једне одређене врсте комараца. Јер, разне врсте ових инсеката зује на различите начине и „песма" једних нема никаквих „чари" за друге. Комарци из Флориде неће, например, разумети „језик" комараца из Африке, као што се ни људи из тих крајева не могу међусобно споразумевати.

КОЛИКО СЕ МОЖЕ ИЗДРЖАТИ БЕЗ ХРАНЕ?

Човек доброг здравља и релативно мишићав може да издржи без хране 30 до 60 дана. Како потрошња енергије за време таквог поста остаје готово иста као и за време јела, а пошто човек не прима нову храну, он мора да је надокнађује из живог ткива. Просечно, здрав човек има у резерви око 75.000 великих калорија, што би му било довољно отприлике за 75 дана кад би лежао потпуно мирно.

Време које је потребно да храна прође цео пробавни пут код човека варира од 12 до 24 часа. Краће или дуже време је ненормално. Угљени хидрати или беланчевине засићене великом количином масти варе се спорије него саме масти. Маст обавије сваки делић, те се најпре мора претворити у фине ситне капљице, у емулзију, како би сокови за варење хране могли да дођу у додир с делићима хране. Тиме се објашњава зашто људи који тешко раде више воле мастан доручак — пржен кромпир или томе сличну храну која се у стомаку дуже задржи — јер онда не осећају глад дуже времена.

Кување у одређеној количини воде јесте најједноставнији начин припремања хране, али у исто време и најштетнији за људско здравље. Минералне соли и витамини растварају се и прелазе из чврсте хране у воду. Најбоље су оне кухиње у којима се не одбацује ништа, јер баш ти сокови, љуске и лишће садрже материје неопходне за људско здравље. Преко педесет од сто минералних материја (растворљива једињења гвожђа, калцијума, фосфора, бакра, мангана, јода итд.) може бити упропашћено при цеђењу куване хране. Кувана храна губи витамине не само зато што се они просипају с водом, већ и зато што их висока температура уништава. У том погледу најосетљивији је витамин Ц.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Цветићи у башти

Можете ли ову башту с пуно цветова да поделите на осам једнаких делова истог облика, али тако да сваки део садржи исти број цветова. Ако не можете, онда пажљиво погледајте слику 2, па ћете видети како је то урађено.

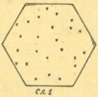

сл. 1

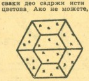

сл. 2

Прстен на дну језера

Једно весело друштво пошло је у рано пролеће на излет чамцем по језеру. Са собом су понели, наравно, доста хране: хлеба, бутера, сира итд. Нису заборавили ни боцу вина. Кад су се налазили на средини језера, једној од жена спадне с прста скупоцен прстен и потоне у воду. Захваљујући изванредној провидности воде, прстен се лепо видео како лежи на дну, али се нико од присутних није усудио да скочи у ледену воду да би га извукао. Изгледало је да је прстен изгубљен, али се ипак један из друштва досетио како да дође до њега а да се не оквасе. Како је он то учинио?

Ево како: узео је мало бутера и чврсто га сабио у оно удубљење које се налази на дну готово сваке боце. Затим је ту боцу, помоћу конопца, спустио у воду, тачно на прстен. Овај је ушао у бутер и тако га је било лако извући на површину.

Чудан сусрет

Девојчица коју видите на слици иде да захвати воду на бунару који се налази поред пута. Она и не сања какав ће сусрет доживети. А тај с ким ће се срести налази се поред ње, само се не види. Помозите да се он појави, повезујући све тачке обележене бројевима, почевши, наравно, од један.

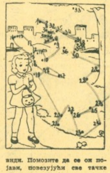

Десет мишева

Ево једног круга у коме се налази десет мишева. Потребно је да се у њему уцртају три мања круга, али тако да се њима одвоји сваки миш за себе.

Покушајте па ако вам не успе погледајте слику 2.

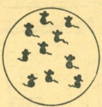

сл. 1

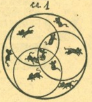

сл. 2

За добре математичаре

Четири путника улазе у кола у којима има шест празних места. Колико је различитих комбинација могућно приликом размештаја тих путника?

(Могућно је 360 комбинација.)

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

УМИРЕЊЕ БОЛОВА — ВОДОМ

Један амерички лекар изнео је занимљиве податке о умирењу болова инјекцијама вреле воде. Код неуралгије вода се убризгава кроз образ у жариште болова. Умирење је трајно, јер се извесне ћелије потпуно или делимично разоре. Код четрнаест случајева болови су престали без икаквих штетних последица. Један болесник који је имао рак на вилици ослобођен је на овај начин болова. Досад је то лечено или убризгавањем алкохола у нерв, или сечењем нерва.

И УРАГАН НЕКОМЕ КОРИСТИ

У Америци живи једна животињица која се, како неки сматрају, пари само за време великих непогода. Док цео свет у Флориди страхује од урагана, ова животињица чека да он избије. То се тумачи тиме што она излази из свог скровишта у земљи тек кад се све рупе и пукотине испуне водом, слично једној пустињској животињи, која има сличан начин живота.

ПШЕНИЧНО УЉЕ ПОМАЖЕ СПОРТИСТИМА

Недавно се дошло до занимљивих података о корисном дејству пшеничног уља на физичку кондицију спортиста, а нарочито средовечних људи. У томе уљу има витамина Е, који повољно утиче на срце и крвне судове, али само онда кад се упоредо с његовим узимањем врше и телесне вежбе.

ЛЕК ПРОТИВ ШТУЦАЊА

У Француској је произведен и испробан лек против штуцања. Он је већ показао добре резултате. Болесници који су данима штуцали и којима никаква средства нису могла да помогну, били су за неколико дана излечени. Лек се може давати инјекцијама, а може се узимати и у облику пилула.

АПАРАТ ЗА ОТКРИВАЊЕ РАКА

На принципу радара и телевизије, начињен је један апарат за утврђивање тумора, цисте и рака у телу. Личност која се прегледа загњури се у воду. Како разна ткива различито одбијају звучне таласе, то се може одмах установити оболело место, чија се слика појављује на телевизиском екрану. Овај апарат претстављаће веома корисну допуну рентгену и флуороскопу.

УКРШТЕНИЦА

Водоравно: 1) лична заменица; 3) вунени огртач скинут са овце; 5) митолошка птица која се, подмлађена, рађа из свог пепела; 7) пенушаво вино; 8) агрегатно стање воде; 10) брдо на Криту; 11) презиме француског књижевника, аутора дела „Вез породице"; 12) академска титула; 13) град у Немачкој; 14) француски град; 17) некадашња држава у Азији; 18) чешко мушко име; 20) енглеска мера за драгоцености; 21) слово латинице; 23) тежина амбалаже; 24) грубо сукно; 25) слово грчке азбуке; 26) стари нормандиски инструмент сличан гајдама; 27) ознака; 30) староседеоци Перуа; 31) осовина.

Усправно: 1) један месец у години; 2) египатски писац из X века пре наше ере; 3) географски појам; 4) једна од САД; 5) Расинова драма; 6) вишегодишња зељаста биљка пријатна мириса; 7) назив једне Корнејеве трагедије; 9) река у Русији; 11) дефицит; 15) стари ратници; 16) страно женско име; 18) обрађивати земљу; 19) врста енигматског састава; 20) прилог; 22) област између Француске и Немачке; 24) сињска витешка игра; 28) подводно чврсто тло у реци и мору; 29) бивши.

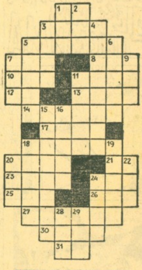

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Костарика; 8) Уна; 9) рен; 10) ла; 11) сто; 13) ја; 14) стива; 15) новела; 17) со; 18) амини; 19) [illegible]; 20) Нена; 21) Кола; 22) Г(алилео) Г(алилеј); 23) сено; 24) ка; 25) морена; 27) балет; 28) Р(оберт) К(ох); 30) кас; 31) ха; 32) алт; 34) Наб; 35) Картагина; 38) Асир; 39) атом; 40) Саксонија.

Усправно: 1) Кулинан; 2) она; 3) са; 4) Антили; 5) ир; 6) кеј; 7) анафора; 11) стена; 12) ова; 14) свинг; 16) омега; 17) Солон; 19) сонет; 21) Керес; 23) солана; 24) Каракас; 25) мак; 26) Алабама; 29) класа; 31) Ханој; 33) трик; 34) нити; 36) трс; 37) Гал.

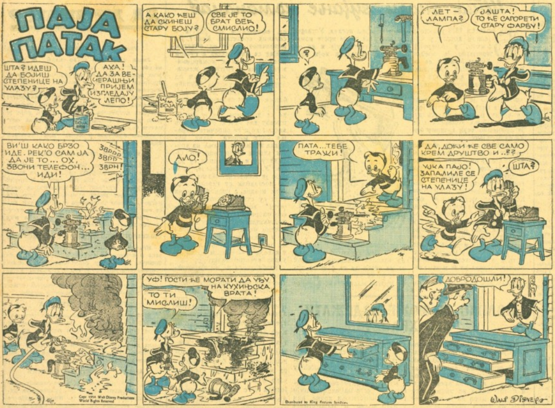
ПАЈА ПАТАК
ШТА? ИДЕШ ДА БОЈИШ СТЕПЕНИЦЕ НА УЛАЗУ?
АХА! ДА ЗА ВЕЧЕРАШЊИ ПРИЈЕМ ИЗГЛЕДАЈУ ЛЕПО!
БОЈА
А КАКО ЋЕШ ДА СКИНЕШ СТАРУ БОЈУ?
СВЕ ЈЕ ТО БРАТ ВЕЋ СМИСЛИО!
?
ЛЕТ-ЛАМПА?
ЈАШТА! ТО ЋЕ САГОРЕТИ СТАРУ ФАРБУ!
ВИ'Ш КАКО БРЗО ИДЕ. РЕК'О САМ ЈА ДА ЈЕ ТО... ОХ, ЗВОНИ ТЕЛЕФОН... ИДИ!
ЗВРРР ЗВРР ЗВРН!
АЛО!
ПАТА... ТЕБЕ ТРАЖИ!
ДА, ДОЋИ ЋЕ СВЕ САМО КРЕМ ДРУШТВО И...?
УЈКА ПАЈО! ЗАПАЛИЛЕ СЕ СТЕПЕНИЦЕ НА УЛАЗУ!
ШТА?
Copr. 1954 Walt Disney Productions World Rights Reserved
УФ! ГОСТИ ЋЕ МОРАТИ ДА УЂУ НА КУХИЊСКА ВРАТА!
ТО ТИ МИСЛИШ!
Distributed by King Features Syndicate
ДОБРОДОШЛИ!
WALT DISNEY

Који је ОДГОВОР тачан

БОРИЈОКИ су:

врста новца
племе из Конга
стари словенски колачи
планински венац

ЕКСПИРОЗА је:

старовековни град
филозофско схватање
врста болести
бразилијански цвет

ЛУМАКЕЛО је:

стара шпанска игра
врста камена
мали чамац у Средоземљу
чувена дворска будала

ОДГОВОР:

БОРИЈОКИ су стаклене перле које служе као новац у разним афричким земљама. 120 боријока = 1 дахап, а дахап је масаудски новац који вреди 120 стаклених корала.

ЕКСПИРОЗА је спаљивање, сагоревање; по учењу Хераклита и стојичара то је пропаст света од пожара, после чега ће се он опет обновити, да би периодично проживљавао исти процес.

ЛУМАКЕЛО је врста веома лепог корушког мрамора, који има сјај сличан топазовом.

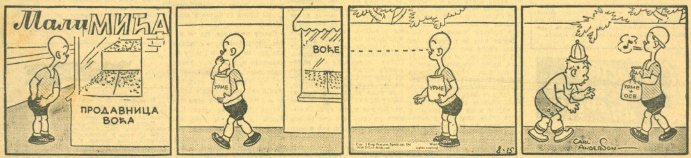
Мали МИЋА
ПРОДАВНИЦА ВОЋА
УРМЕ
ВОЋЕ
УРМЕ
Copr. King Features Syndicate, Inc. World rights reserved
8-15
УРМЕ + ОСЕ
CARL ANDERSON

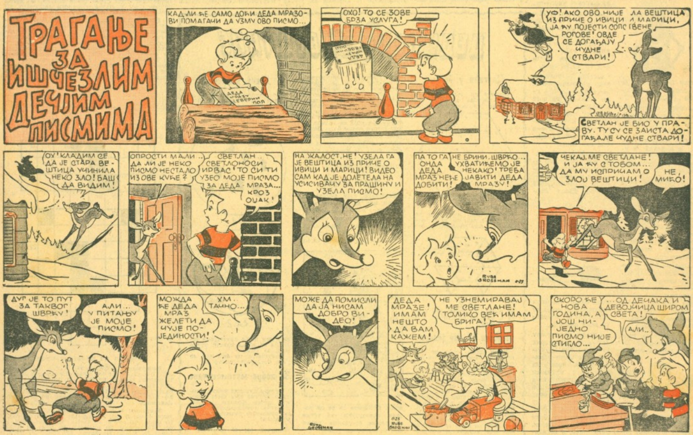
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
КАД ЛИ ЋЕ САМО ДОЋИ ДЕДА МРАЗОВИ ПОМАГАЧИ ДА УЗМУ ОВО ПИСМО...
ДЕДА МРАЗУ СЕВЕРНИ ПОЛ
ОХО! ТО СЕ ЗОВЕ БРЗА УСЛУГА!
УФ! АКО ОВО НИЈЕ ЛА ВЕШТИЦА ИЗ ПРИЧЕ О ИВИЦИ И МАРИЦИ, ЈА ЋУ ПОЈЕСТИ СОПСТВЕНЕ РОГОВЕ! ОВДЕ СЕ ДОГАЂАЈУ ЧУДНЕ СТВАРИ!
СВЕТЛАН ЈЕ БИО У ПРАВУ. ТУ СУ СЕ ЗАИСТА ДОГАЂАЛЕ ЧУДНЕ СТВАРИ!
ОХ! КЛАДИМ СЕ ДА ЈЕ СТАРА ВЕШТИЦА УЧИНИЛА НЕКО ЗЛО! БАШ ДА ВИДИМ!
ОПРОСТИ МАЛИ... ДА ЛИ ЈЕ НЕКО ПИСМО НЕСТАЛО ИЗ ОВЕ КУЋЕ?
СВЕТЛАН... СВЕТЛОНОСИ ИРВАС! ТО СИ ТИ УЗЕО МОЈЕ ПИСМО ЗА ДЕДА-МРАЗА... КРОЗ ОЏАК!
НА ЖАЛОСТ, НЕ! УЗЕЛА ГА ЈЕ ВЕШТИЦА ИЗ ПРИЧЕ О ИВИЦИ И МАРИЦИ! ВИДЕО САМ КАД ЈЕ ДОЛЕТЕЛА НА УСИСИВАЧУ ЗА ПРАШИНУ И УЗЕЛА ПИСМО!
ПА ТО ГА ОНДА ДЕДА МРАЗ НЕЋЕ ДОБИТИ!
НЕ БРИНИ, ШВРЋО... УХВАТИЋЕМО ЈЕ НЕКАКО! ТРЕБА ЈАВИТИ ДЕДА МРАЗУ!
RUBE GROSSMAN
ЧЕКАЈ, МЕ СВЕТЛАНЕ! И ЈА ЋУ С ТОБОМ... ДА МУ ИСПРИЧАМ О ЗЛОЈ ВЕШТИЦИ!
НЕ, МИЋО!
ДУГ ЈЕ ТО ПУТ ЗА ТАКВОГ ШВРЋУ!
АЛИ... У ПИТАЊУ ЈЕ МОЈЕ ПИСМО!
МОЖДА ЋЕ ДЕДА МРАЗ ЖЕЛЕТИ ДА ЧУЈЕ ПОЈЕДИНОСТИ!
ХМ. ТАЧНО...
МОЖЕ ДА ПОМИСЛИ ДА ЈА НИСАМ ДОБРО ВИДЕО!
RUBE GROSSMAN
ДЕДА МРАЗЕ! ИМАМ НЕШТО ДА ВАМ КАЖЕМ!
НЕ УЗНЕМИРАВАЈ МЕ СВЕТЛАНЕ! ТОЛИКО ВЕЋ ИМАМ БРИГА!
RUBE GROSSMAN
СКОРО ЋЕ НОВА ГОДИНА, А ЈОШ НИЈЕДНО ПИСМО НИЈЕ СТИГЛО...
...ОД ДЕЧАКА И ДЕВОЈЧИЦА ШИРОМ СВЕТА!
АЛИ...

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 151 — Субота, 20 новембар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

6

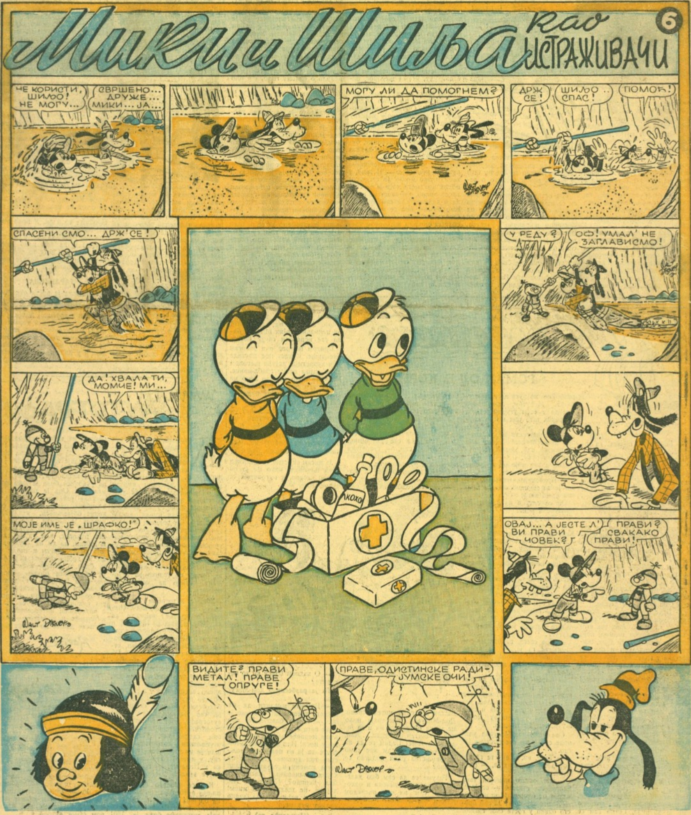

ЧЕ КОРИСТИ, ШИЉО! НЕ МОГУ...
СВРШЕНО... ДРУЖЕ... МИКИ... ЈА...
МОГУ ЛИ ДА ПОМОГНЕМ?
ДРЖ' СЕ!
ШИЉО... СПАС!
ПОМОЋ!
СПАСЕНИ СМО... ДРЖ' СЕ!
У РЕДУ?
ОФ! УМАЛ' НЕ ЗАГЛАВИСМО!
ДА! ХВАЛА ТИ, МОМЧЕ! МИ...
МОЈЕ ИМЕ ЈЕ „ШРАФКО!"
ОВАЈ... А ЈЕСТЕ Л' ВИ ПРАВИ ЧОВЕК?
ПРАВИ? СВАКАКО ПРАВИ!
ВИДИТЕ? ПРАВИ МЕТАЛ! ПРАВЕ ОПРУГЕ!
ПРАВЕ, ОДИСТИНСКЕ РАДИЈУМСКЕ ОЧИ!
АКОХОЛ
WALT DISNEY

Једна анкета О ЛЕТЕЋИМ ТАЊИРИМА

III

На дан 7 јануара 1948, многа грађанска и војна лица приметила су над ваздухопловном базом Гомен код Форт Нокса, у Кентакију, некакав необичан предмет који је личио, како је речено у једном извештају, на „корнет за сладолед са црвеном главом“. Команда ваздухопловне базе

наредила је да четири апарата Ф-51, који су се случајно налазили у ваздуху, испитају изблиза тај чудни летећи предмет. Вођа ове групе капетан Томас Мантел, стари пилот с великим ратним искуством убрзо је јавио да је угледао наговештени објект и да овај лети брзином која је упола мања од његове. У три часа и петнаест минута он се одвојио од своје групе да би предузео гоњење летећег предмета, јављајући се команди базе у размацима од једног минута.

— Сада му се приближавам да бих могао што боље да га посматрам. Он је тачно испред мене, на нешто већој висини... лети и даље готово упола мањом брзином него ја... Изгледа као да је од метала и страховито велик... Сад се пење и лети истом брзином као ја — то је 580 километара на час. Дижем се сада на 7.000 метара и ако не успем да му се још више приближим престаћу да га пратим.

То су му биле последње речи. Нешто доцније његов леш извучен је из рушевина његовог авиона. У извештају анкетне комисије, команда ваздухопловства званично је заузела гледиште да је Мантел услед недостатка кисеоника изгубио свест и угушио се пре но што је његов авион тресну о земљу.

Три остала авиона спустила су се на аеродром пет минута пошто се Мантел одвојио од њих. Један је брзо напуњен бензином и поново узлетео. Прелетео је 160 километара у правцу југа и дизао се на висину од 11.500 метара, али пилот није видео ништа. Чланови анкетне комисије били су најпре мишљења да је Мантел „пратио“ планету Венеру, доцније су напустили то мишљење, да га под утицајем др Хајнека опет прихвате.

Увече 1 октобра 1948 дошло је до сусрета између једног другог, исто тако искусног, пилота и тајанственог летећег предмета. Борба је трајала читаво пола часа. Тај пилот био је поручник Џорџ Горман. Он је за време рата обучавао у летењу француске пилоте, а после рата заузимао је положај директора једног грађевинског предузећа у Фаргоу (Северна Дакота). Као резервни пилот Националне гарде Горман се налазио на једном ноћном извиђачком лету са својим авионом Ф—51 и баш се спремао да се спусти на аеродром кад је на даљини од око хиљаду метара угледао неки светлећи предмет. Одмах је упитао управу аеродрома какав је то авион и добио одговор да се у ваздуху, поред његовог, налази још само један авион, који баш слеће на аеродром. Горман га је могао јасно видети испод себе. Обузет радозналошћу, он управи своју машину према чудној светлости.

— Светиљка је имала 15 до 20 сантиметара у пречнику, била је потпуно округла и давала сасвим белу светлост, — објашњавао је Горман члановима анкетне комисије. — Истина, у тами нисам могао да сагледам облик предмета који је ту светлост носио. Светлост се гасила и палила. Кад сам јој пришао ближе, она се више није гасила и почела је нагло да се спушта оштрим заокретом улево... Ја сам летео за њом, али нисам могао да је стигнем. Онда поче да се пење и опет да измиче улево. Ја дадох пун гас својој машини и покушах да пресечем пут необичној појави. У међувремену, достигли смо били висину од неких 2.000 метара. Наједном, светлост нагло скрену надесно и сад смо летели једно другоме усусрет. Сваког тренутка требало је да дође до судара и мене обузе страх. Светлост прошиша неких 150 метара изнад мене, направи круг и опет настави да се диже. Ја поново полетех за њом.

Горман је летео за светлошћу до висине од 4.300 метара, још једном с муком избегао судар с тајанственом појавом и онда је морао да напусти гоњење, јер његова машина није могла више да издржи. Он није чуо звук мотора, нити је осетио мирис гаса. Није могао да достигне светлост чак ни кад је његов авион развио брзину од 640 километара на час. Загонетни предмет пео се под углом који је био много оштрији од угла под којим су ловачки авиони у стању да се пењу.

Чланови анкетне комисије изразили су претпоставку да је Горман водио борбу с неким ваздушним балоном. Утврдило се, наиме, да је метеоролошка станица у Фаргоу пустила у ваздух један осветљени балон десет минута пре но што је Горман почео да се спушта. Да се радило о балону говори и оно равномерно, готово вертикално, уздизање предмета који је Горман гонио.

Изгледало је да је ова теорија дефинитивно потврђена кад је шест недеља доцније, над једним другим аеродромом, у близини Вашингтона, дошло до ноћног сукоба између једног пилота војног ваздухопловства и неког непознатог летећег тела које је носило и светлосне знаке. Извештај овог пилота о тактици избегавања његовог загонетног противника готово се потпуно подударао с Гормановим извештајем. Међутим, у овом случају несумњиво је утврђено да се радило о једном балону који су научници пустили увис ради испитивања космичких зракова и који је био осветљен. Па ипак, упркос овоме, анкета је Горманов летећи предмет ставила у протокол са ознаком „није идентификован“.

ОДМАРАЊЕ по систему јогија

Да би се човек успешно борио против умора, потребно је да с времена на време, за неколико минута, прекине свој рад. Харви Деј, у својој књизи о јогима, прича како се један амерички генерал, за време напредовања савезничких трупа у Италији 1944, зачудио посматрајући Енглезе: „Ви сте, Енглези, чудни људи, — рекао је он. — Ваши војници сваки час застају да пију чај, а опет налазе времена не само да не заостану иза нас, већ и да нас често претекну!“ Сви ми треба да „пијемо чај“ на свој начин, тј. да унесемо мали прекид у ритам свакидашњег рада и брига. Јер, на крају крајева, то није изгубљено, већ веома корисно употребљено време.

Али, потребно је и знати одмарати се. Једном познатом

лекару дошао је, видно уплашен, неки педесетогодишњак: „Докторе, мени је болесно срце“, — пожалио му се. Кад га је лекар прегледао, видео је да му је срце у одличном стању, али је из разговора с њим закључио да он има нарочито јаке болове чим би легао. Тај човек имао је огроман груди кош. Он је увек лежао на леђима, па су му се плећке толико спуштале да су га болели мишићи целом дужином тела. Лекар му је тада препоручио, као и свим људима његове грађе, да увек стави јастук испод плећа. Захваљујући томе, његова „срчана болест“ одмах је нестала.

Да се човек одмори, најважније је заузети добар положај тела. Лезите са испруженим и нешто савијеним рукама, с длановима надоле, тако да вам прсти буду у висини бутина, и то увек с нешто раширеним ногама. Нарочито немојте да прекрстите ноге. Потпуно се опустите и затворите очи, да бисте имали што мање додира са спољним светом.

Научите такође и да дишете. Обичан ритам нашег дисања није довољан да нам потпуно очисти плућа. Пошто сте лагано и дубоко удахнули ваздух, да би продро у све делове плућа, задржите га једну секунду. Неколико минута оваквог дисања, у трк раздела, биће довољно да стишате ваше нерве.

У комаду француског писца Андреа Русена „Бобос“, одмах после дизања завесе, главни јунак стоји неколико секунди непомично на рукама, с главом надоле и с ногама увис. Кад је један пријатељ упитао Франсоа Перијера, глумца који је ту улогу играо, како се осећа после тога, он је одговорио: „Волео бих да имам овакву улогу у свим комадима. Никад нисам напустио бину свежији и расположенији него после ове сцене“.

За људе који много седе, стајање на рукама је „средство број 1“ за одмарање. Кад директор усред диктирања своје поште устане и почне одједном да шета по канцеларији, то он не чини из нервозе. Он је дуго седео, циркулација крви се стишала и његов мозак сада захтева јачи прилив крви и кисеоника да би добио нове идеје. Кад би могао минут-два да стоји на рукама, он би зачас повратио свежину духа. Пробајте то и ви. У прво време препоручујемо вам да из „опасне зоне“ уклоните сав намештај и да вам неко држи ноге, а после ћете то моћи да радите и сами и бићете необично задовољни.

ТАРАНТЕЛА

Тарантела је врста отровног паука који живи у Италији, а нарочито га има код града Тарента, и у тропској Азији и Америци. Затим реч тарантела значи живахну народну игру у шест осмина такта и уз музичку пратњу, нарочито на Сицилији и у Калабрији. Ова игра названа је по граду Таренту.

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(15)

— Бене! — позвах га очајно.

Провалија ми врати мој глас. Учини ми се као да се чује стењање оздо и срце ми се стеже од бола. Загледао сам свако испупчење на стени, али нисам приметио ма шта што би ми показало траг којим је мој друг ишчезао.

Од насеобине се поново зачу пуцањ. Ја нисам могао дати гласа од себе, па сам продужио да гледам беспомоћно у дубину, као да је Беново тело игла која се могла сакрити између црвених цветова бршљана и мака који су доле расли.

Одједном ме нечије снажне руке дохватише и подигоше са стене на којој сам лежао.

— Бене, то си ти! — повиках одушевљено, извијајући се да бих га видео. Али, тек што угледах огромни шешир, који нарасте испред мога лица, осетих да малаксавам и реч ми застаде у грлу: налазио сам се у рукама дон-Мигуела Ечегераја...

— Ја сам, млади кабалеро! — рече он смешећи се и спусти ме на стазицу. — Опростите што сам вас дигао са стене, али то је врло опасно гледати у провалију. Могла вас је ухватити вртоглавица.

И он се насмеја, а онда лаким покретом руке извуче ми пиштољ иза појаса.

— То вам иначе није потребно... Него, како сте, пријатељу мој? Јутрос сам отпутовао и не опростивши се с вама.

С муком сам долазио к себи. Појава дон-Мигуела потпуно ме је збунила. Сетио сам се речи старог Џима и осетих да разбојник не лута планином узалуд. Међутим, покушавао сам да у себи угушим страх, па рекох што сам могао мирније:

— Страшно сте ме уплашили, дон-Мигуеле! Хвала вам на пажњи, али, молим вас, пустите ми руку.

Шпањолац није ни покушао да ми испуни молбу.

— Причекајте, младићу. Боље је да седнемо овде и проговоримо неку.

Он се спусти на камен, па привуче и мене.

— Ево удобног седишта за вас, млади кабалеро! Карамба! Како сам данас срећан!

Вечерње сенке навлачиле су се на планину. Провалије и кланци постали су љубичасти, а нашу зараван обавио је сумрак. Морао сам се потчинити насиљу. Шпањолац ми је могао сломити руку при најмањем мом противљењу.

— Ја сам вам пријатељ, младићу, — смешећи се поче дон-Мигуел, — и надам се да ми нећете одрећи једну малу услугу...

— Пре свега, реците ми, — прекинух га ја, — да нисте негде видели матроза Бена?

Шпањолац се добродушно насмеја.

— Карамба! Сигурно да сам га видео. Немојте се узнемиравати, вашем пријатељу неће се догодити ништа рђаво. Он је код мене у гостима и сада се налази у друштву мојих људи, дивних момака.

Ове речи дон-Мигуела учиниле су да ми све постане јасно.

— Тако, ви... ви сте га заробили! — изустих ја, — па и мене...

— Но, зашто причати тако непријатне ствари! — огрћући плашт одговорио је разбојник. — Зашто заробио? Ја сам просто одвео у госте свог сјајног друга. Истина, морао сам прибећи насиљу... Зато ви, надам се, нећете оклевати да ме добровољно посетите...

У мени је ускипело негодовање. На то ме је гонио љубазан Шпањолчев говор.

— Тако, ви сте разбојник! — повикао сам, — старајући се да у то унесем што више презира и одвратности.

Обрве Шпањолчеве се покретоше.

— Зашто разбојник? Ја сам

частан есперадо, витез успеха. Дон-Мигуела Ечегераја нико не може оптужити ма и за један непоштен поступак... Али, доста о томе! Надам се да ви не мислите да сам вас само задовољства ради подигао са стене?

Разуме се да сам био далеко од сличне помисли и одговорио сам на ово погледом пуним негодовања. Разбојник се осмехну.

— Охо! Видим да ви нисте много увиђавни, па вас опомињем да се не шалите са мном. Ако ми не одговорите на неколико мојих питања, онда сте испевали своју песму.

Притом његове очи зверски блеснуше. Кукаст нос постаде још кукастији, дајући његовом лицу израз птице грабљивице. Није ми било нимало лако на души, али сам се постарао да скупим сву храброст и да му смело погледам у очи.

— Шта хоћете од мене? — упитах га. — Пустите ми руку!

— Руку не пуштам. А то што хоћу, разговараћемо. Јесу ли нашли Енглезово благо?

Ја нисам спустио свој поглед пред његовим, иако ме је он оштро гледао, и одговорих са чуђењем:

— О каквом благу ви то говорите?

То је разбеснело дон-Мигуела.

— Немојте мислити да ме можете преварити! — викао је он. — Какво благо? Па оно ради кога сте и допутовали из ваше медвеђе земље, ђаво нека је носи! Или ви, можда, мислите да ја из неког задовољства три године дежурам по овом камену и слушам сваки корак становника насеобине Дел Венадо? Понављам ти, деране, не шали се са мном! Ја сам и већу штенад давио својим рукама.

(Наставиће се)

Шта су АУТОГРАФИ

Аутограф је грчка реч и означава спис који је извесно лице својеручно написало или својеручан и оригиналан потпис. Аутографи истакнутих личности чувани су од давнина као ретке драгоцености у библиотекама и архивама. Они су за филологе и дипломате имали доказну снагу. Од средине 18 века реч аутограф означава рукописе историских личности, научника, књижевника, филмских уметника, спортских рекордера итд. Од тог времена страсни скупљачи аутографа не брину се толико за садржину, колико за исправност потписа.

Збирке аутографа постојале су и у Старом веку. Њихово скупљање појавило се као пасија крајем 16 века, и то најпре у Француској, где је прву већу збирку аутографа имао Ломени д'Бријен, секретар краља Анрија IV. Француски скупљачи аутографа сабирали су углавном историске документе, мемоаре, извештаје посланика, као и писма знаменитих људи, нарочито научника. Народна библиотека у Паризу набављала је све занимљивије збирке аутографа, због богатства историјског материјала који су они садржавали. Пасија за скупљањем аутографа прешла је из Француске у Енглеску, у другој половини 18 века у Немачку, а после и у друге земље.

Кад се повећао број скупљача аутографа, онда су неки од њих дошли на идеју да њима тргују. Прва јавна продаја аутографа била је 1801 године, на којој је продавана збирка која је припадала Ришељеу. Од 1820 године овакве продаје су све чешће. Године 1822 у Паризу се појавио и каталог аутографа. Цена рукописа била је јако променљива. Она је зависила од њихове реткости, садржаја и величине, затим да ли је рукопис објављиван, итд. Придавана је велика важност и томе да ли је аутор написао сав рукопис, или га је само потписао, да ли на рукопису има место, датум и печат, да ли је добро очуван итд. Ако су били у питању аутори који су писали разним језицима, онда је било од велике важности за цену рукописа и то којим је језиком написан тај рукопис. Разуме се да је с повећањем интересовања за аутографе и порастом њихове цене дошло до појаве фал-

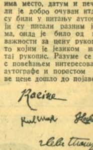

сификата, јер су многи тежили да на лак начин дођу до новца. Због тога су стручњаци увек пажљиво испитивали факсимиле, било да су на биографским делима, или су издати у посебним збиркама. Од 16 до 18 века аутографима се називају и књиге сложене и штампане под надзором самог аутора.

ЈЕДНА СТАРА БИТКА

У нашој прошлости мир је увек био релативно кратког века. Ратовало се доста и због спољних непријатеља, и због унутрашњих сукоба између феудалаца. Али, из тих давно прохујалих времена забележене су само четири велике битке. Прва се одиграла код Бара 1042 године, друга код Велбужда 1330, трећа на Марици 1371 и четврта на Косову 1389 године. Од те четири битке прва је најмање, а последња највише позната.

Почетком 11 века, Византија је за време владе цара Василија II успела да покори све балканске земље. Али, после његове смрти, 1025 године, моћ Византије почиње да опада, а у исто време почињу да се дижу буне у покореним земљама. Прву је дигао зетски кнез Војислав, 1035 године. Његов устанак није успео и он је одведен као талац у Цариград, одакле је побегао, 1036 године, и успео да завлада Дукљом, Травунијом и Захумљем. О тим и доцнијим догађајима написана је једна хроника, у којој поред прича има и историске истине.

Изгледа да је непосредан повод борбама био бродолом једне византиске лађе, која је 1040 године настрадала на Дукљанском Приморју. Војислав је покупио сав новац и све друго што је на лађи било. Кад су Византинци затражили да им врати новац, Војислав није хтео ни да одговори, па је због тога дошло и до рата.

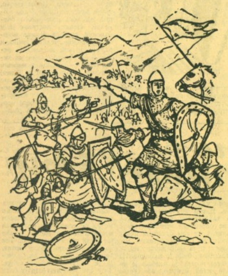

Византиска војска састојала се од коњаника и пешака. У свом походу она је продрла све до зетске равнице. Становништво у долинама војска је пљачкала и убијала, али у планинама то није могла. Ту их је дочекивао Војислав са својом војском и задавао им ударац за ударцем,

Чим је Војислав сазнао за овај поход Византинаца, команду над једним делом војске поверио је четворици својих синова, а над другим је узео он са петим сином, Радославом. Радослав је, према хроници, био веома храбар и у једном јуришу продро је у сам византиски логор, где је убио њиховог вођу. Византиска војска нагла је у бекство, али су је успут нападали Војислављеви синови и десетковали је. Међутим, Византинци нису клонули, већ су се прибрали и поново навалили на Војислава. До одлучујућег сукоба дошло је код Бара, 1042 године.

Пре саме борбе Војислав је узео двојицу синова са собом, а тројици је наредио да с мањим одредима, који су поред оружја имали трубе и добоше, оду у планине и зађу Византинцима с леђа.

— Ја ћу навалити на непријатеља у пола ноћи, — рекао им је он. — Чим чујете наше трубе и добоше, почните и ви да трубите и да ударате у добоше. Дижите што већу ларму и постепено силазите с планина према византиском логору, да они помисле да нас има више.

У тренутку кад је напад почео, у византиском логору појавио се један Војислављев пријатељ и стао да шири гласове да су Византинци опкољени са свих страна и да им спаса нема. Али, они се на то нису обазирали. Војислав је у првом налету побио све непријатељске претстраже, а затим још силније ударио на саму главнину. Међу Византинцима настала је забуна. Трубе и добоши његових синова одјекивали су са свих страна. Византинци су сада помислили да су заиста опкољени, па их је ухватио силан страх. Ту забуну повећала је још и ноћ, која је била веома тамна. Пред саму зору напади су се још више појачали, те су Византинци почели да беже. Ову њихову забуну Војислав је искористио и послао своје одреде да их успут нападају.

Ето, тако се завршила битка код Бара, после које византиска војска више није узнемиравала Дукљу.

НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

Другарство и пријатељство, слога и неслога

Боље без новаца него без пријатеља.

Боље и кисео пријатељ него сладак непријатељ.

Бољи је договор него поговор.

Боље је у суседству непријатељ него у туђини брат.

Више ваља добар друг него волова цели плуг.

Гради кућу у сваком месту. (Значи: постарај се да у сваком месту стечеш пријатеља).

Дрво се на дрво наслања, а човек на човека.

Здружене пчеле мед носе.
И мрав дружбу хоће.
Једна рука мртвој друга.

Ко се с мудрим дружи, тај се не потужи. (Значи: ко се с умним састаје и сам уман постаје).

Несложна браћа, пропала кућа.

Поштен друг, најбољи пријатељ.

Пријатељ се у невољи познаје као злато у ватри.

Рачваст колац у земљу не иде.

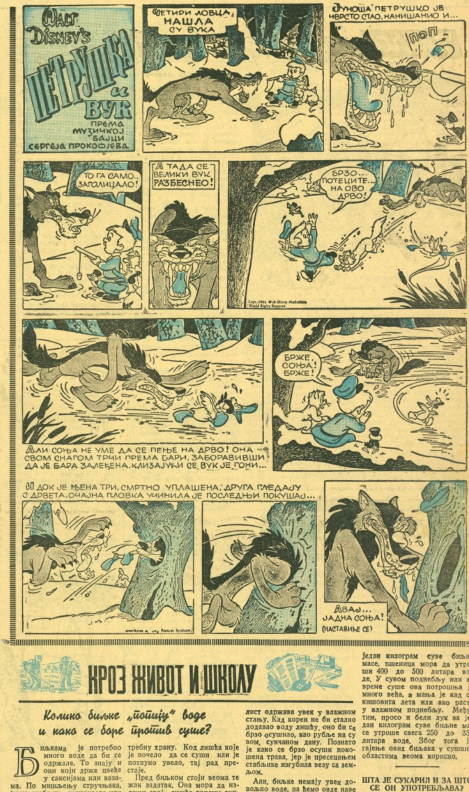
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА И ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
ЧЕТИРИ ЛОВЦА НАШЛА СУ ВУКА
ЈУНОША ПЕТРУШКО ЈЕ ЧВРСТО СТАО, НАНИШАНИО И...
ПОП
ТО ГА САМО.. ЗАГОЛИЦАЛО!
А ТАДА СЕ ВЕЛИКИ ВУК РАЗБЕСНЕО!
БРЗО... ПОТЕЦИТЕ... НА ОВО ДРВО!
Copr. 1954 Walt Disney Productions World Rights Reserved
АЛИ СОЊА НЕ УМЕ ДА СЕ ПЕЊЕ НА ДРВО! ОНА СВОМ СНАГОМ ТРЧИ ПРЕМА БАРИ, ЗАБОРАВИВШИ ДА ЈЕ БАРА ЗАЛЕЂЕНА. КЛИЗАЈУЋИ СЕ, ВУК ЈЕ ГОНИ...
БРЖЕ, СОЊА! БРЖЕ!
И ДОК ЈЕ ЊЕНА ТРИ, СМРТНО УПЛАШЕНА, ДРУГА ГЛЕДАЈУ С ДРВЕТА, ОЧАЈНА ПЛОВКА УЧИНИЛА ЈЕ ПОСЛЕДЊИ ПОКУШАЈ...
АВАЈ... ЈАДНА СОЊА!
(НАСТАВИЋЕ СЕ)

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Колико биљке „попију“ воде и како се боре против суше?

Биљкама је потребно много воде да би се одржале. То знају и они који држе цвеће у саксијама или вазама. По мишљењу стручњака, једна стабљика сунцокрета или кукуруза „попије“ од 200 до 300 литара воде. У току лета сваки хектар засејан пшеницом испари толико воде да би се то земљиште могло прекрити воденим слојем дебелим 30 до 40 сантиметара.

Биљка не може опстати ни без ваздуха и сунца. У густој сенци она се протеже увис и вене, а у потпуној тами сасвим угине. Зато и држимо цвеће у прозорима, јер би оно у дубини собе угинуло услед недостатка светлости. Светлост је потребна биљкама због процеса исхране. Најважнија храна је гас угљендиоксид, који се налази у малим количинама у ваздуху. Зелено лишће, у коме се налазе зрнца са зеленом материјом, хлорофилом, „гута“ угљендиоксид. Уствари, хлорофил упија светлост и искоришћава је за прерађивање угљендиоксида и хранљивих сокова из земље у шећер, скроб и маст. Само свеж и сочан лист може стварати потребну храну. Код лишћа које је почело да се суши или је потпуно увело, тај рад престаје.

Пред биљком стоји веома тежак задатак. Она мора да изложи своје лишће топлим сунчевим зрацима, али и да се бори да се лишће не прегреје и не осуши. У овоме јој знатно помаже корен, који непрекидно црпе воду из земље и даје је лишћу. Ова вода замењује ону која се испарила и тако се лист одржава увек у влажном стању. Кад корен не би стално додавао воду лишћу, оно би се брзо осушило, као рубље на сувом, сунчаном дану. Познато је како се брзо осуши покошена трава, јер је пресецањем стабљике изгубила везу са земљом.

Али, биљке немају увек довољно воде, па ћемо овде навести примере како се оне боре против свог великог непријатеља — суше.

Људи су одавно запазили да је, например, просо веома отпорно према суши и да добро успева чак и за време веома сушних година. Ево како се оно брани. Кад се земљиште под њим сасуши, просо се, слично другим биљкама, приклони земљи и увије своје лишће у облик трубе. Тада даје утисак да вене. Али, то привремено венење прође без приметне штете. Довољно је да падне и најмања киша па да се оно опорави и обнови растење, као да суше није било. Друкчије је са пшеницом, која после суше дуго болује, а не може лако да се опорави ни после добрих киша, те је њен принос знатно смањен. Бели лук је још отпорнији према суши него просо.

Осим тога, просо и бели лук троше веома економично влагу из земље. Да би сакупила један килограм суве биљне масе, пшеница мора да утроши 400 до 500 литара воде. У сувом поднебљу или за време суше ова потрошња је много већа, а мања је кад су кишовита лета или ако расте у влажном поднебљу. Међутим, просо и бели лук за један килограм суве биљне масе утроше свега 250 до 350 литара воде. Због тога је гајење ових биљака у сушним областима веома корисно.

ШТА ЈЕ СУКАРИЛ И ЗА ШТО СЕ ОН УПОТРЕБЉАВА?

Сукарил је синтетички сулфамид, који је тридесет пута слађи од шећера, не оставља горак укус као сахарин и нема никаквих рђавих последица. Он је погодан за гојазне људе, пошто даје мали број калорија. Употребљава се при изради воћних сокова, ушећереног воћа, џемова и многих других слаткиша.

ФАБУЛА

Фабула означава басне, приче у којима се приказују догађаји чији су јунаци животиње које мисле, раде, говоре и понашају се као људи, обично са циљем да поуче или исмеју мане и слабости људи. Као писци оваквих прича чувени су: Езоп, Лафонтен, Лесинг, Крилов, Доситеј Обрадовић и други. Затим реч фабула значи измишљотину, бајку, лаж, итд. Поред тога, њоме се означава предмет, садржина: драме, епа, приче итд.

Прича о једном проналаску

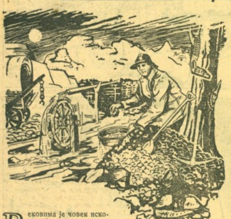

Вековима је човек искоришћавао воду као извор енергије. И у најдавније доба постојали су воденични точкови. У свима земљама света од памтивека раде воденице, мељући пшеницу и кукуруз.

Има разних врста воденичних точкова, али је од свих најбољи Пелтонов, на коме се заснива савремена водена турбина. По ивици тога точка налази се читав ред двоструких удубљења. Вода излази из једне цеви и, ударајући снажно у средину удубљења, окреће точак великом брзином. Овај тип воденичног точка има велика преимућства над ранијима, јер искоришћава 87 отсто водене снаге.

Пелтонови точкови употребљавају се за покретање динамомашина. Точак који има само један метар у пречнику и на који вода пада с висине од 168 метара може да замени парну машину од 200 коњских снага. То је огромна енергија, нарочито кад се узме у обзир да је таквом точку довољно свега 27 литара воде у минуту. Ни на који други начин не може се са оволико воде произвести оваква снага.

Историја проналаска Пелтоновог точка права је прича. За овај проналазак може да се захвали — једној крави. Једног топлог летњег дана 1860 године, неки копач злата у Невади испирао је песак, да би из њега извадио драгоцени метал. Био је наместио дугачку цев, као што су ватрогасне, да би добио притисак воде потребан за испирање златоносног шљунка. Како се вода налазила на приличној висини, млаз је из славине избијао великом снагом.

Док је рудар био запослен око испирања злата, пришла је његова крава, коју је држао ради млека, да се напије воде. Рудар се поплашио да ће му крава преврнути корита у којима је испирао злато и окренуо је цев према животињи, да би је отерао. Пуким случајем, водени млаз погодио је краву у ноздрве и окренуо јој главу унатраг. Рудар је одмах запазио колико је снага воденог млаза и кроз главу му је синула дивна мисао. Решио се да направи воденични точак са судовима у облику крављих ноздрва, уверен да ће он радити много боље од свих дотадашњих точкова.

Рудар није губио време. Одмах је точак од кола наместио на једну осовину, тако да се могао слободно окретати, а по ивици точка привезао неколико празних кутија од конзерви. Кад је све то било готово, пустио је на кутије млаз воде из своје цеви. Точак се окретао великом брзином докле год је водени млаз ударао у кутије.

На тај начин рудар се уверио да је његова идеја добра. Иако није престао да испира злато, посвећивао је много времена усавршавању свог проналаска.

Ипак, све је остало само на томе, јер се неколико година није нико заинтересовао за његов проналазак.

Године 1885, оде рудар у Сан Франциско и ту изложи свој точак. С тешком муком успео је да убеди неколико фабриканата у његову вредност. Калифорниским златним рудницима била је потребна јевтина покретна снага, која се врло лако могла остварити овим точком. Једва су прихватили његов предлог. У присуству великог броја рудара, пуштен је точак у рад. Сви су сумњали у њега, па их је успех утолико више изненадио.

Већ тим првим приказивањем проналазак је пробио лед. Прозван је по имену проналазача — Пелтонов точак, јер се рудар звао Лестер Пелтон. Наједном, са свих страна почеле су да стижу поруџбине.

На модерном Пелтоновом точку унутрашња површина удубљења је углачана, да би се избегло трење, а лопатице имају облик крављих ноздрва. Кад млаз удари у оштру ивицу која дели удубљења, искоришћује се 98 отсто водене енергије. Вода која излази из цеви није више млаз, него прави чврсти водени стуб. Млаз који има у пречнику 7,5 сантиметара, а тече под притиском од 36 килограма на квадратни сантиметар, не може се пресећи ни устрану померити чак ни највећом полугом.

Пелтонови точкови израђују се у разним величинама. Направљени су од најбољег челика, да би могли да издрже велике брзине и велик притисак воде. Код неких употребљава се водени млаз који има притисак од 60 килограма на квадратни сантиметар.

Проналазак Пелтоновог точка био је од огромног значаја за модерну технику и индустрију.

После неколико векова...

Седам метара високи гвоздени стубови претстављају не само знаменитост индиског града Делхија, већ и тајну коју су многи научници узалудно покушавали да реше. Иако подигнути још у петом веку, ти стубови и данас изгледају као нови. Време их нимало није оштетило и на њима се не може наћи ни најмањи траг рђе. Стручњаци за гвоздену индустрију долазили су из свих крајева света, али нису могли да објасне ову чудну отпорност према оксидацији. Зато су приче о вештини старих индиских ливаца постајале све фантастичније.

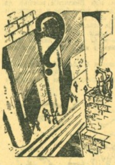

Пре неколико година дошао је у Делхи један енглески инжењер, коме је Истраживачки институт за гвожђе и челик ставио у задатак да, без обзира на време и трошкове, испита постојаност делхиских стубова. Јер, решење те тајне значило би потпун преображај у индустрији гвожђа и челика. Као и сви његови претходници и Енглез је прво покушао да хемиским анализама утврди састав гвожђа од кога су стубови начињени. Истовремено, он је предузео још један опит, од кога није много очекивао. Наиме, поставио је у близини стубова велике шипке од гвожђа, челика, цинка и разних других метала. И решење се указало само од себе. Иако су пролазили месеци, а затим и године, ни на једној од њих није се појавило ни најмање рђе. Значи, не вештина старих ливаца, већ климатски услови узрок су овој необичној имуности према рђи.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Шта су апалузе?

Пре доласка Шпанаца у Америку, староседеоци Новог Света нису знали за коње. Природно је да су они, видевши колико је то корисна животиња, зажелели да је и сами имају.

Индијанско племе „Пробушени носеви“, које је живело дуж реке Палузе, хватало је залутале коње Шпанаца. Одабирањем и укрштањем, они су успели да одгаје коње који су по својој издржљивости и лепоти били далеко изнад коња осталих индијанских племена. Нарочито су обраћали пажњу на коње чија је светла длака била ишарана тамним тачкама, тако да су потсећали на жирафе. У време док су индијанска племена ратовала с белим људима, а и између себе, ти коњи били су на високој цени, и то због тога што њихова „тачкаста“ длака није одударала од шара којима су Црвенокошци красили своја лица и одела за време борби. Тачкасти коњи, специјалитет „Пробушених носева“, добили су по реци Палузи име „апалузе“.

НАЛИВ-ПЕРО ЗА ЛЕПЉЕЊЕ

Практичност налив-пера произвођачи покушавају да искористе за још нешто, а не само за писање. Тако се у последње време појавило налив-перо испуњено лепком. Да би се два листа спојила, довољно је повући њиме једну црту. Лепак се тренутно суши и спаја листове.

ЦЕПНИ РАДИОТЕЛЕФОН

Данас је већ могућно да неко буде позван телефоном чак и на улици, преко једног џепног апарата који је увек приправан да прими вест. Ова новина већ је уведена у свим већим градовима САД. Кад телефонски претплатник није код куће, онда ступа у дејство нарочита радио-станица, чији је домет око 50 километара. Пошто се окрене тражени број, џепни примач почне да звони и претплатник стави апарат на уво. Тада га станица веже с позивачем и он може да обави разговор.

Нова пластична материја

Политен, који припада породици пластичних материја, по мишљењу стручњака биће оно што је данас каучук или целулоид, јер је од њих и лакши и отпорнији. Он се већ употребљава за израду разних алатки, несаломљивих боца и друге амбалаже. Пошто је добар електрични изолатор, наћи ће широку примену и код радара и телевизије. У очекивању његове све шире примене, у Француској је недавно подигнута велика фабрика политена.

РАЗНОБОЈНЕ СОЛИ ХРОМА

Вероватно нисте знали да сребрнасти метал хром, којим се превлаче многи метални предмети да не би рђали, гради соли најразличитијих боја. Тако је натријум хромат жут као лимун, натријум бихромат је наранџаст, хроми-хлорид с водом зелен је као трава, док је без ње ружичаст, хромил хлорид црвен је као крв, док је раствор хромне стипсе, зависно од осветљења, љубичаст или црвен.

Није узалуд томе металу дато име по грчкој речи „хрома“, што значи боја.

ПОДВОДНЕ ЦРПКЕ

Недавно су усавршене подводне црпке с мотором који се такође налази испод водене површине. Поред других особина, оне се одликују и тиме што им се мотор никад сувише не загрева, јер га расхлађује околна вода.

Дивљи пријатељи

Почивши Вилијам Хорнедеј, истраживач и директор зоолошког врта „Бронкс“ у Њујорк Ситију, рекао је једном: „Никад нисам наишао ни на једну животињу која није била вољна и спремна да се спријатељи с човеком“. Његово мишљење потврђују приче и доживљаји многих других истраживача, који су у срцу Африке, у џунглама Јужне Америке, у сушним пределима Аустралије, склапали искрена и трајна пријатељства с дивљим животињама.

— За време мог осамнаестогодишњег боравка у Белгиском Конгу, — прича истраживач Робинсон, — склопио сам многобројна пријатељства с неким од најопаснијих афричких животиња. Један од тих мојих пријатеља био је и велики, црни афрички буфало, иначе веома подмукла и осветољубива животиња.

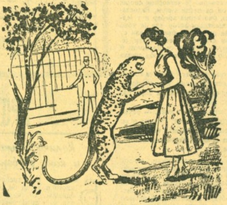

Једног јутра, излазећи из густе џунгле, чуо сам неко тужно, потмуло мукање. Моја три пратиоца-домороца загребали су одмах уз најближе дрво као три уплашена мајмуна. Нисам био вешт као они, а тада нисам ни знао какве све опасности може да крије џунгла, те сам остао на месту на коме сам се затекао. Но, овога пута опрезност мојих пратилаца била је излишна. Из густог шипражја изишао је један млад буфало, по својој прилици тек дошао на свет, и упутио се право к мени. Нисам се осећао нимало пријатно, очекујући да ће за њим наићи и његова мајка. Али, буфалчић је био сам. Умиљато, као какво штене, стао је да се чеше о моје ноге и да њушка око мене. Кад смо пошли натраг у логор, он је каскао за мном све док су га његове нејаке ноге могле носити. Најзад, посустао је и легао на земљу, тужно мучући. Тада смо га ја и моји пратиоци понели. Одгајили смо га помоћу млека у праху. Његова привврженост људима остала је иста као што је била првог дана

Још чудније пријатељство склопили смо моја жена и ја с „Пегавком“. Једном су домороци јавили да се око њиховог насеља стално врзма велики леопард, који коље њихове овце и козе, молећи ме да их ослободим беде. Већ после неколико дана успело ми је да убијем леопарда. Тек кад је животиња била мртва, видео сам да је то женка која је недавно добила младе. Знао сам да и они морају бити негде у близини, па сам пустио да прође један дан да би, натерани глађу, сами одали своје скровиште. Кад сам се сутрадан вратио на то место, из једне јазбине у стени чуло се тужно завијање.

Од два млада леопарда које сам нашао у јазбини један је угинуо после десет дана. Други, кога смо назвали „Пегавко“, остао је уз нас све док није толико одрастао да више нисмо могли, и поред најбоље воље, да задовољимо његов све већи апетит. Никад нисам познавао привврженијег створа од „Пегавка“. Ишао је свуда за мном као пас, мазио се као мачка и изводио несташлуке као какво дете. Више од свега волео је да се са мном игра „жмурке“. Док би он ћутао сакривен у каквом жбуну, ја бих обилазио око њега и звао га, претварајући се да га не видим. Тада би он, једним еластичним скоком и уз дивље режање, скочио на моја рамена, где би пуштао неке грлене звуке — знак највећег задовољства.

Тешко смо се растали од „Пегавка“ кад је „кренуо“ у свој нови дом: најближи зоолошки врт. После осамнаест месеци отишли смо први пут да га посетимо. Док смо ишли према његовом кавезу, чувар нам се жалио да још нико није успео да се спријатељи „с тим дивљим леопардом“.

— Пегавко! — тихо га је позвала моја жена. Кад је чувар, на моје наваљивање, отворио кавез, Пегавко је потрчао према њој, скочио, ставио јој шапе на рамена и дуго остао тако у њеном наручју.

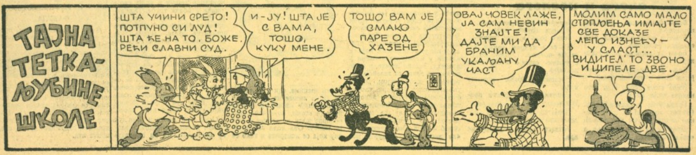
ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ
ШТА УЧИНИ СРЕТО! ПОТПУНО СИ ЛУД! ШТА ЋЕ НА ТО. БОЖЕ. РЕЋИ СЛАВНИ СУД.
И-ЈУ! ШТА ЈЕ С ВАМА, ТОШО, КУКУ МЕНЕ.
ТОШО ВАМ ЈЕ СМАКО ПАРЕ ОД ХАЗЕНЕ
ОВАЈ ЧОВЕК ЛАЖЕ, ЈА САМ НЕВИН ЗНАЈТЕ! ДАЈТЕ МИ ДА БРАНИМ УКАЉАНУ ЧАСТ
МОЛИМ САМО МАЛО СТРПЉЕЊА ИМАЈТЕ СВЕ ДОКАЗЕ ЛЕПО ИЗНЕЋУ — У СЛАСТ... ВИДИТЕ! ТО ЗВОНО И ЦИПЕЛЕ ДВЕ.

Кад Голфске струје не би било

Упитан недавно шта сматра за највеће чудо природе, један истакнути дански метеоролог одговорио је без размишљања: Голфску струју. Огроман значај ове океанске топле реке откривен је тек у последње време, после брижљивих проучавања њеног постанка, кретања и рачвања, њеног односа према околним водама, температуре и брзине. Многи метеоролози верују да баш захваљујући најновијим сазнањима о Голфској струји није далеко дан кад ће далекорочна предвиђања о атмосферским приликама и клими у Европи бити сасвим прецизна и поуздана.

Данас се зна да само благодарећи Голфској струји постоји живот у Скандинавији. Без ње Норвешка, Шведска, Финска и део Данске били би под дебелим слојем леда, слично Гренланду. У тим областима кретале би се поларне животиње, а температура се готово никад не би пела изнад нуле. Голфска струја чини да северна Норвешка има у јануару за читавих 25 степени вишу температуру него други крајеви исте географске ширине, а најсевернија лука на свету, Хамерфест, никад није залеђена. Цео европски континент треба да захвали Голфској струји за своју благу климу, густу насељеност и висок ступањ културе. Кад би Француска и Енглеска биле лишене топлоте коју она доноси, имале би климу као Канада. Велика француска лука Брест била би под ледом више месеци у години, слично америчким лукама на одговарајућој ширини. Жетве у северној Европи, а нарочито у Немачкој, Холандији, Белгији и Енглеској, биле би врло мршаве и не би могле да исхране ни десети део становништва ових земаља.

Голфску струју открио је 1513 године шпански морепловац Понце де Леон. По повратку с једног путовања у Америку, он је причао о некаквој топлој струји дуж обала Флориде, која је толико јака да бродови не могу да се крећу супротно њеном току, чак ни при најповољнијем ветру. Многи поморци који су доцније одлазили у Нови Свет ради пљачке његових богатстава користили су се Голфском струјом за лакше и брже кретање својих бродова. Међутим сви су они чували своја сазнања о њој као највећу тајну, тако да све до краја XVIII века Голфска струја није била убележена ни у једну поморску географску карту. Многи озбиљни научници сматрали су приче о њеном постојању као обичну фантазију. Тек је поморско супарништво између насељеника у Северној Америци и британских колонизатора отворило очи европским морепловцима, који су са чуђењем примећивали да Американци на путу за Енглеску проводе читаве две недеље мање него они.

После успешног рата за ослобођење, Американци су, заслугом Бенџамина Франклина, објавили прву географску карту Голфске струје, која је позната под именом „Франклинова карта". До краја XIX века цео свет је увидео огроман значај који има Голфска струја. Али, тек последња проучавања и премеравања показала су да ни најсмелија машта није била у стању да замисли џиновске размере ове океанске реке и њено благотворно дејство.

Голфска струја настаје из топлих екваторијалних морских струја које од афричких обала јужно од Гинејског Залива теку на запад до избочине јужноамеричког континента и ломе се код рта Сан Рока. Већина од њих тече даље на северозапад, па кроз Карипско Море и јужно од Антила улазе у Мексикански Залив. Прилив ових струја толико је јак да је ниво воде у Мексиканском Заливу за читавих деветнаест сантиметара виши од нивоа Атлантског Океана.

На изласку из Мексиканског Залива топле струје се пробијају кроз флоридски теснац, чија ширина износи свега 80 километара, и теку даље на север, дуж обале, под именом Флоридске струје. Оне образују џиновску реку, чије се ивице у мору јасно распознају. Атлантска вода је зеленкаста, док вода струје има боју индига. Њена брзина у овој области износи шест километара на час, док се матица често креће брзином и од десет километара. Температура струје је на изласку из залива износи 26 до 27 Целзијусових степени, док је атлантска вода око 6 степени хладнија. Количина воде коју струја уноси у океан заиста је фантастична. Израчунато је да се сваког секунда улије у Атлантик око 24 милиона кубних метара топле воде, што је 22 пута више од количине воде која за исто време протече кроз све реке света заједно.

Што одмиче даље, Флоридска струја се све више шири, а брзина јој се смањује. Кад падне на свега четири километра на час, струја достиже ширину од 400 километара и дубину од око 500 метара. Занимљиво је да се вода струје уопште не меша са околном. Док атлантска вода нагло постаје све хладнија што се иде даље на север, вода флоридске струје сваких 10 степени географске ширине губи свега један степен топлоте. На основу ове појаве физичари су поставили закон о немешању сланe воде, који гласи: „Кад се воде различите температуре и степена слaноће које се додирују налазе у великим масама, оне се међусобно не мешају".

Код рта Хатераса, око 500 километара јужно од Њујорка, струја се одваја од обале и тече на североисток ,у правцу Нове Земље. Од тога места и настаје Голфска струја у правом смислу речи. Њена брзина износи сада свега два километра на час, али зато њена ширина јужно од Нове Земље достиже 1.000 километара. Температура на површини износи 20 степени ,што је за читавих 10 степени више од температуре околне воде. То нарочито важи за западну ивицу Голфске струје, која се тако оштро издваја од атлантске воде да је код крме једног брода дугачког сто метара забележена температура за 12 степени виша од температуре на његовом прамцу који је већ био изашао из струје.

Западно од Нове Земље Голфска струја престаје да постоји као једна јасно одређена и самостална топла струја. Она се ту рачва у више грана. Најјужнија пролази поред Азорских Острва и запљускује обале Шпаније, Енглеске и Француске, док један њен део пролази кроз Гибралтар и улива се у Средоземно Море. Најсевернија грана иде према Арктику, рачвајући се у две нове гране, од којих једна запљускује обале Исланда и враћа се на југ, а друга продужује ка Скандинавији и загрева обале Норвешке све до Шпицберга. При уласку у норвешке воде њена температура износи осам степени. Ту она ослобађа сав преостали део своје топлоте, преображавајући тиме климу Северне Европе. Код Шпицберга Голфска струја најзад престаје да постоји, јер је већ расхлађена до једног степена испод нуле.

Колика је снага Голфске струје види се најбоље по томе што су код Шпицберга нађена читава стабла махагонија са Антила, која су превалила пут од преко 10.000 километара. Она носи са собом и цео један животињски свет који не постоји у географским ширинама кроз које пролази. Почев од сићушних планктона, она носи на север све до Нове Земље, масе разноврсних риба, које претстављају главно богатство овог дела света. Бакалар је највећа благодет коју рибарима носи Голфска струја. Тун, који такође живи искључиво у топлим морима, понет топлом струјом иде више хиљада километара на север. Осетљивије рибе из тропских мора у току путовања угину, дајући обилну храну осталим животињама које борављве у царству Голфске струје. На тај начин, Голфска струја не само да мења климу крајева поред којих пролази, већ утиче и на биљни и животињски свет у мору, који још није довољно испитан и све више привлачи пажњу биолога целога света.

Арктичке животиње изумиру

Према статистичким подацима које су прикупили дански стручњаци, животињске врсте на крајњем северу постепено изумиру. Неке од њих, као што су: гренландски ирвас, бели кит и неколико врста фока, нестају углавном услед климатских промена. Томе знатно доприносе и људи. Чак и Ескими имају данас прецизне пушке и моторне чамце, а некад неприступачни крајеви Арктика сада су, захваљујући авијацији, много мање удаљени.

Морске коње данас је тешко наћи источно од Гренланда и сматра се да их нема више од 7.000 до 10.000. Белорепи гренландски орао готово је потпуно нестао; данас можда нема више од стотину примерака ове птице. Мисли се да је за време оштре зиме 1953—54 године једна врста морских волова потпуно угинула. Дански зоолози верују да ће и остале врсте имати исту судбину ако се не ставе под међународну заштиту.

Доживљај у срцу Африке

Сликарка Ен Патнем провела је осам година у унутрашњости Белгиског Конга, где је њен муж, антрополог по занимању, проучавао живот Пигмеја. Њихова кућа и мала болница, коју је, по завршетку осмомесечног курса за проучавање тропских болести, Патрик Патнем основао, налазиле су се у самом „географском средишту" Африке. У земљи џунгли, Пигмеја и дивљих животиња, где се лепота и ужас стално смењују, имала је Ен Патнем доживљаје који се тешко заборављају. Један од њих је и њено познанство са страшним афричким мравима, који, тражећи храну, цео живот проведу у непрекидном маршу.

Чак и најкрволочније афричке животиње, — прича она, — не воле да се сретну са човеком. Ако по мирису осете да су наишле на човеков траг, оне бесно зарежe и — удаљују се. Али, то није случај са афричким мравима-путницима. Гоњени незаситом глађу, крећу се ти месождери као каква глечерска река, уништавајући све живо на свом путу.

После четири месеца боравка у Епулу, већ сам добро познавала мраве-путнике и склањала им се с пута. Једне ноћи, догодило се то почетком априла, нисам у томе потпуно успела. У кревету, наслоњена на уздигнут јастук, седела сам те ноћи и писала. Тако сам и задремала. Поред кревета лежао је мој мали пас, док је у другом крају собе, у једном кавезу, дремуцкао млад шимпанзо кога ми је муж био поклонио. Не знам шта ме је пробудило, тек ја сам наједном чула неко шушкање на таваници. Погледала сам тамо и видела како се један скорпион одлепио од ње, пао на под и журно пошао према вратима. Ускоро су с таванице стали да падају и други инсекти и да беже из собе. Пас, који је дотле мирно лежао, почео је да завија, а шимпанзо ужасно да кричи.

У том тренутку залупао је на моја врата један од домородаца, вичући престрашено:

„Бежите из куће! Долазе мрави!"

Мрави-путници! Није се смело ни тренутка оклевати. Звиждуком позвах свог пса и журно напустих кућу. У светлости буктиња виделе су се силуете домородаца који су из кућа износили храну.

Мрави су се кретали брже но што сам ја замишљала. Чело мравље поворке већ је било стигло до предњег зида куће кад се сетих да сам оставила малог шимпанза закључаног у кавезу. Падоше ми на ум речи једног Пигмеја: „Они униште све на што наиђу и пред њима не може да умакне нико ко не уме да трчи или да лети!" Потрчах према кући.

— Врати се! Врати се! — чула сам уплашене повике.

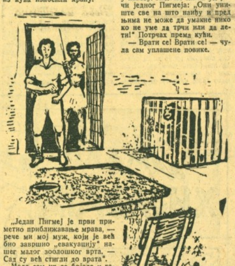

„Један Пигмеј је први приметио приближавање мрава, — рече ми мој муж, који је већ био завршио „евакуацију" нашег малог зоолошког врта. — Сад су већ стигли до врата".

Мада сам их се бојала и гадила, остала сам да гледам њихово наступање. Река мрава, широка преко један метар, кретала се право према кући. Крај јој се није могао сагледати.

— Зар не бисмо могли да запалимо ватру и да им њоме препречимо пут? — запитах мужа.

— Немамо за то времена. Поред тога, они би само променили правац и можда би се упутили према болници. А то би било много горе.

Улетех кроз отворена врата и притрчах кавезу. Шимпанзо је кричао високим, уплашеним гласом и тресао бамбусове шипке на свом затвору. Проклињала сам вештину афричког дрводеље који је начинио тако добре затвараче на кавезу. У тренутку кад сам подигла прву скакавицу, осетих ујед. Изгледало ми је као да је неки стрелац промашио своју мету и погодио моју ногу. Врисних од бола кад ме и други мрав уједе, овога пута више колена. Страх ми је дао нову снагу и ја једним трзајем извалих врата на кавезу, зграбих мајмуна и истрчах напоље.

Чула сам иза себе непријатан шум који су стварали мрави преплављујући кућу. Нисам више могла да их гледам. Отишла сам у свратиште поред болнице. Андре, наш Пигмеј-кувар, извештавао ме је о кретању мрава. **Тврдио ми је да они неће нанети никакву штету у кући, јер је из ње сва храна на време склоњена.** „То је чак и срећа, — додаде човечуљак. — Они ће уништити све инсекте у кући".

Пуна два часа „царовали" су мрави у нашем дому. Кад сам се идућег јутра приближила кући, у први мах нисам могла да откријем ништа што би ме потсетило на ужасан призор од прошле ноћи. Тек касније приметила сам да нигде не видим птице, које су обично летеле по врту ловећи инсекте: мрави им нису оставили ништа.

Најзад сам прикупила храброст и ушла у кућу. Очекивала сам да ћу у њој затећи дармар. Али, од нереда није било ни помена. Дуго сам тумарала по кући пре него што сам открила једина два „сведока" најезде. Једна шоља која је до врха била пуна палминог уља била је сад сасвим празна и сува као да ју је неко избрисао крпом, а горњи део једне пигмејске маске, начињен од леопардове коже, био је поједен. Иначе, ни по чему другом не би се могло приметити да су хорде мрава прошле кроз кућу, претражиле сваки њен кутак и завлачиле се у све ормане и фиоке.

Године су прошле откако су мрави били преплавили нашу кућу, али ја се и сад често будим ознојена и уплашена, јер сањам како река мрава прелази преко мог тела.

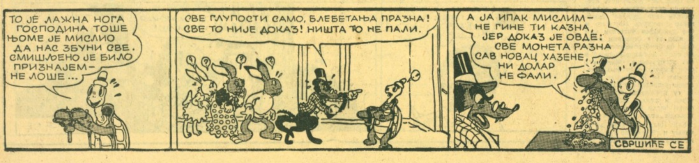
ТО ЈЕ ЛАЖНА НОГА ГОСПОДИНА ТОШЕ
ЊОМЕ ЈЕ МИСЛИО ДА НАС ЗБУНИ СВЕ. СМИШЉЕНО ЈЕ БИЛО ПРИЗНАЈЕМ — НЕ ЛОШЕ ...
СВЕ ГЛУПОСТИ САМО, БЛЕБЕТАЊА ПРАЗНА! СВЕ ТО НИЈЕ ДОКАЗ! НИШТА ТО НЕ ПАЛИ.
А ЈА ИПАК МИСЛИМ — НЕ ГИНЕ ТИ КАЗНА, ЈЕР ДОКАЗ ЈЕ ОВДЕ: СВЕ МОНЕТА РАЗНА САВ НОВАЦ ХАЗЕНЕ, НИ ДОЛАР НЕ ФАЛИ.
СВРШИЋЕ СЕ

Међу Шоко и Куна-Индијанцима

Пер Хест, познати норвешки истраживач, посветио је свој живот проучавању туљана и — Индијанаца. За место својих проучавања изабрао је обе Америке, залеђене области Севера и Југа и неиспитане џунгле тропских крајева. Он је, потпуно сам, продро дубоко у прашуму настањену примитивним индијанским племенима, мада је владало опште мишљење да су људождерска. Но, истраживач се убрзо уверио да је то мирољубив свет, који се повукао у дивљину пред окрутним белим освајачима. Научник је описао своје доживљаје у веома занимљивој књизи, која је под насловом „Туљани и Индијанци“ недавно објављена у Паризу.

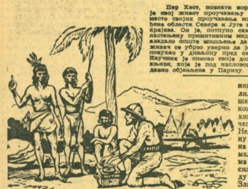

На свега неколико километара од Панамског Канала живе примитивна племена о којима се готово ништа не зна. То су потомци људи над којима су некад шпански освајачи извршили страховит покољ. У то време Индијанци у Панами искоришћавали су руднике злата, вадећи из њих племенити метал, од кога су правили прекрасне наките. То је био мамац коме бели људи нису могли одолети. Богата индијанска насеља сравњена су са земљом, већина становништва поубијана, а оно мало преживелих нашло је склониште у непроходним шумама, у које Шпанци нису смели залазити. Напуштене руднике ускоро је прекрило бујно тропско растиње, а о богатству ових крајева остала је само легенда.

Али, нису сва племена нашла прибежиште у прашуми. Куна-Индијанци пошли су даље, до саме морске обале, и пребацили се на мала острва недалеко од ње, на којима њихови потомци и данас живе. Они се баве риболовом и земљорадњом, избегавајући сваки додир с белцима, који су им остали у мучном сећању.

Пер Хест спустио се међу ово племе малим авионом. Поглавица насеља на острву Ајгангу дочекао га је најпре веома хладно. „Зашто си дошао? — упитао га је строго. — Зар не знаш да ниједан странац не може да остане у племену Куна?“

Научник није знао језик Куна-Индијанаца. Питање које му је поставио поглавица превео је један од припадника племена који је научио нешто мало енглески на једном америчком броду. Преко њега Норвежанин је објаснио поглавици да није дошао ни с каквим злим намерама, већ само да испита њихове обичаје и да забележи музику која им је остала од предака. Показао му је притом магнетофонску справу за бележење гласа, покушавајући да му протумачи њену намену.

— Онда можеш остати међу нама, — рекао је поглавица. — Што се тиче твоје машине, није потребно да ми ишта објашњаваш. Наш бог Олокупилеле има исту такву. Захваљујући њој, он сазнаје сваку реч коју изговоре људи док живе на земљи. На другом свету поново ћемо слушати све те своје речи. Од тога да ли смо говорили истину или не, зависи какав ће нам се живот тамо одредити.

Истраживачу је одмах постало јасно да је дошао у мирољубиво племе, за које убиство човека претставља велики грех. Он се слободно кретао по селу, улазио у куће и помоћу свог „тумача“ разговарао с људима. Нарочито је био изненађен чистоћом која је владала у скромним колибама од бамбусове трске. Људи су га љубазно примали и без устручавања причали о свом животу, обичајима и веровању. Ту је научник забележио и предање о потопу који су преживели само један човек и жена, спасивши на својој барци од свих животињских врста по један пар.

Куна-Индијанци воле да се купају и то чине по три-четири пута на дан, Захваљујући томе што су се настанили на острвима, остали су поштеђени од напада комараца из џунгле, јер је ветар с пучине стално враћао њихове ројеве ка обали. На тај начин су они избегли многим болестима које су харале на континенту. Сујеверни, као и већина примитивних људи, они су веровали у моћ надрилекара, који лече биљкама и врачбинама.

Ово је био само један део посла који је стајао пред норвешким научником. Он је имао да испита и унутрашњост џунгле, у којој су се, према причању, скривала опасна, крвожедна племена. Упркос томе, он је решио да посети Шоко-Индијанце, који су живели у средишту неиспитаних шума у области Даријен.

— Њихова је земља, — вели Хест, — једна непроходна прашума, потпуно одвојена од сваког додира с цивилизацијом. Могло се кретати једино дуж речица, малих и кривудавих, које су пресецале читаву област. Једном од њих најзад сам успео да на малом чамцу дођем до насеља племена Шоко. Рекли су ми да су ти људи ловци на људске главе.

Велико је било научниково изненађење кад је видео да су то мирољубиви људи. Један који је натуцао помало енглески понудио му је да га одведе поглавици племена. Сутрадан је истраживач стигао у мало село, чији су га становници прилично нерадо примили. Тамо је видео како мушкарци и жене глачају и боје кожу убијених животиња неким биљним плодовима, од чега се она просто блистала. Неки су шарали своју сопствену кожу, тако да су личили на страшила. Мушкарци су имали светле кругове по рукама и ногама, док су жене носиле на кожи „украсе“ у виду орхидеја и другог цвећа. Златан накит уопште није видео. Вероватно су га били сакрили из предострожности.

Бигуа, поглавица Шоко-Индијанаца, брзо се спријатељио са истраживачем, па се и расположење становништва према њему одмах променило. Дочекивали су га пријатељски, љубазно се смејући његовим речима, које нису разумевали.

— И овде је владала примерна чистоћа, — пише Пер Хест. — Подове у кућама жене перу водом у којој се претходно кувало неко биље. Тај раствор веома ефикасно уништава инсекте. Муве нас уопште нису узнемиравале, а ни било који други инсекти. Куће Шоко-племена уствари немају зидова. Оне се састоје од дебелих кочева побијених у земљу, преко којих је пребачен кров од бананиног лишћа. У једном углу, по поду направљеном од уздужно поређаних дасака, насуто је мало земље, на којој се одржава ватра.

Пер Хест је међу Индијанцима научио да прави и чувене отровне стреле, о којима је толико пута слушао у Панами. Шоко-Индијанци употребљавају две врсте стрела и обе задају смртоносне ране. Занимљиво је да се они већ више столећа служе овим својим опасним оружјем само кад лове дивљач.

Пре но што се вратио из постојбине ових црвенокожаца, Пер Хест је снимио филм, у коме је приказао њихов живот и обичаје.

ОД БОЦЕ мислили да је ВУЛКАН

Позната је осетљивост човечјег чула мириса према извесним хемикалијама. Тако, напри мер, код неких органских једињења и милионити део грама изазива непријатан надражај. С таквим једним једињењем догодио се недавно занимљив случај.

У хемиском институту Универзитета у Стокхолму, у једној стакленој боци, налазила се мала количина етил-меркаптана. Иако је боца била добро затворена, по целом инсти туту ширио се одвратан мирис на сумпор и трулеж. Кад више нису могли то да подносе, хемичари су дали боцу једном служитељу и рекли му да је однесе на неко ђубриште далеко ван града и да је тамо закопа.

Човек је морао да иде пешице, јер није смео ни помислити да уђе у неко превозно средство, због великог смрада. Но, њему се брзо досади да иде с тако непријатним „сапутником“ и, прелазећи преко једног моста, баци бочицу у Меларско Језеро, које се налази у близини града.

Идућих дана настала је права узбуна. Читав град био је преплављен непријатним мирисима, за које нико није знао одакле потичу. Помишљало се чак и на то да је негде прорадио сумпорни вулкан.

Разјашњење је после неколико дана дао јадни служитељ. Кад је боца пала у воду, мора да се разбила или отворила. Како је етил-меркаптан масно уље, оно је испливало и раширило се по површини језера. Из језера отиче река, која про лази кроз сам град, па је тако мирис овог хемиског једињења доспео у ноздрве свих грађана Стокхолма.

ВЕРОВАЛИ или не...

АКРОБАТА ПАМЋЕЊА

Ђулио Гвиди, студент права из Падове, у Италији, имао је невероватно памћење. Једном је пуних шест часова слушао док је један од његових пријатеља читао листу на којој је било 36.000 неповезаних речи, а затим их је све до једне изговорио истим редом, не погрешивши ниједанпут.

„КЛАСИЧНА“ ПОРОДИЦА

Године 1938 умро је осамдесетогодишњи Енглез Маркус Брутус Хубл. За његовим ковчегом ишла су два његова сина: Маркус Кајус Корнелијус и Брутус Цезар. Трећи син, који је у то време био ван Енглеске, зове се Маркус Аурелијус Хиполитус.

РЕКА — ДВОСТРУКА РЕКОРДЕРКА

Кроз насеље Делејк, у америчкој савезној држави Орегон, тече најкраћа река на свету. Та река двострука је рекордерка. Јер, поред тога што је најкраћа — дуга је свега 120 метара — она има и најкраће име: „Д“.

ДРВО ИСКЛИЈАЛО У БОНБОЊЕРИ

Џозефа Рид из Денвера, у Колораду, купила је за рођендан свом сину једну велику бонбоњеру. Кад је отворила бонбоњеру да би малишану дала једну таблу чоколаде с лешником, видела је да је један лешник проклијао и да мало бледо стабло нове биљке већ има два листића.

УНИШТЕНО БЛАГО

У храму Махабалесхвар, у индиском граду Гокарну, налази се један идол коме се, сваких шездесет година, приносе жртве у бисерима и рубинима, чија се вредност пење на неколико милиона динара. Фанатични верници прво иступају драгуље које донесу, па затим прах закопају у земљу испред идолових ногу.

НАПРАВИО 100.000 ЛУЛА А НИКАД НИЈЕ ПУШИО

У Колумбусу, у америчкој савезној држави Охајо, живи Морис Маркус, један од најстаријих и најбољих мајстора за ручно прављење лула. Иако је досад направио преко 100.000 лула, овај стари мајстор никад у животу није пушио.

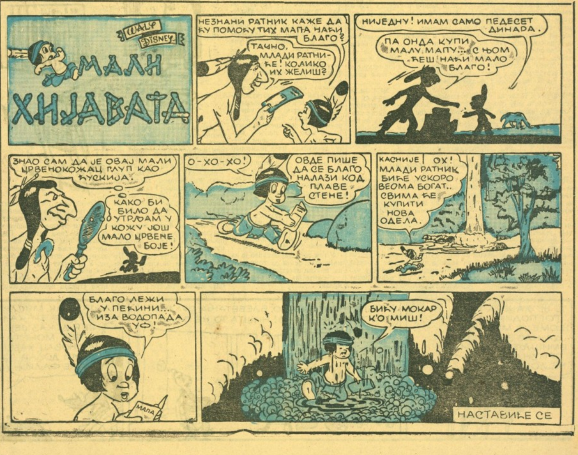
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
НЕЗНАНИ РАТНИК КАЖЕ ДА ЋУ ПОМОЋУ ТИХ МАПА НАЋИ БЛАГО?
ТАЧНО, МЛАДИ РАТНИЧЕ! КОЛИКО ИХ ЖЕЛИШ?
НИЈЕДНУ! ИМАМ САМО ПЕДЕСЕТ ДИНАРА.
ПА ОНДА КУПИ МАЛУ МАПУ... С ЊОМ ЋЕШ НАЋИ МАЛО БЛАГО!
ЗНАО САМ ДА ЈЕ ОВАЈ МАЛИ ЦРВЕНОКОЖАЦ ГЛУП КАО ЋУСКИЈА.
КАКО БИ БИЛО ДА УТРЉАМ У КОЖУ ЈОШ МАЛО ЦРВЕНЕ БОЈЕ!
О-ХО-ХО!
ОВДЕ ПИШЕ ДА СЕ БЛАГО НАЛАЗИ КОД ПЛАВЕ СТЕНЕ!
КАСНИЈЕ
ОХ! МЛАДИ РАТНИК БИЋЕ УСКОРО ВЕОМА БОГАТ.. СВИМА ЋЕ КУПИТИ НОВА ОДЕЛА.
БЛАГО ЛЕЖИ У ПЕЋИНИ... ИЗА ВОДОПАДА. УФ!
МАПА
БИЋУ МОКАР К'О МИШ!
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

ОТКРИВЕН ЦЕНТАР ЗА ОСЕЋАЊА У МОЗГУ

Доктори Делгадо, Милер и Роберто, професори Јелског универзитета у Њу Хевену (САД), открили су досад непознат центар за осећања у мозгу. То је она тачка у мозгу која муњевито проузрокује страх ако неко упери на нас револвер или дрекне у мраку. У току опита лекари су стављали пацијента да лежи мирно на кревету у мрачној соби. Кад се одговарајуће место на лобањи изложи изненадном дејству електричне струје, код пацијента чија је машта у напетом стању јавља се осећање као да је огроман лав са разјапљеним чељустима насрнуо на њега. Центар за осећања је средиште свих врста болова, али и пријатних физичких и душевних осећања. Он се налази на доњем делу мозга и може да се надражи електричним пражњењем у хипокампалу или бочном језгру таламуса. Благодарећи овом значајном открићу, дресери су са успехом почели да уче животиње разноврсним навикама и вештинама помоћу електричних стимулација центра за осећања у мозгу. Тако је приликом једног експеримента мачка научила да се плаши беле кутије у којој се налази храна и која јој је раније била најмилија. С друге стране, она је заволела црну кутију које се раније плашила и радо је скакала на њу. После три недеље мачка се још плашила беле кутије. Дресери су успели помоћу исте методе да за кратко време науче мачке и псе који су гладни да савлађују свој апетит и да не насрћу на храну која није за њих.

БЕОТУК

Беотук је име једног староседелачког племена које је живело на Њуфаундленду, где га је потисло племе Алгонкина. По доласку Европљана у ове крајеве, Беотуци су истребљени. Око 1820 године било их је још живих и на њих је наишао туриста Кормак, који је с великим напорима прешао острво од запада на исток и успео да први прикупи податке потребне за упознавање ове области. Европски пионири у овим крајевима прогонили су Беотуке, а нису их волели ни Ескими, који су надирали из северног Лабрадора. Због тих напада остаци Беотука повукли су се у унутрашњост острва. Године 1825 Енглези су послали једну експедицију да би пронашла те остатке и сачувала их. Али, у томе није успела. Поред једног језера наишла је на остатке одела од коже, разбијене чунове, гробове и расуте људске кости. Последњи остатак тога племена била је једна жена коју су пронашли трапери 1823 године и повели је са собом. Умрла је 1829 године као служавка у једној приватној кући. Језик Беотука доста се разликовао од других језика северноамеричких Индијанаца. Они су правили чамце од коже.

ХИЉАДУ ГОДИНА БЕЗ КВАРА

Недавно је у Британији израђена једна справа која даје знак за узбуну у случају пожара. Она ради помоћу радиоактивног извора, тако да ће бити исправна преко хиљаду година. Справа је велика као обична електрична сијалица и дејствује по принципу да алфа-делићи које испушта радиоактивни извор апсорбују и најмању количину дима. Упијање дима доводи до мале промене у електричној струји, која затим ставља у покрет нарочиту преносну цев која оперише аларминим уређајем. Сваки детектор оперисаће у кругу од педесет квадратних километара. Жице сваког детектора воде до централног електричног система који може да снабде струјом 500 детектора одједанпут.

ЧЕКИЋ-РЕВОЛВЕР

Просечан радник не може лако да забије ексер у челични зид. Заправо, то и није његов посао. Но, иако је то тешко, ипак се може свршити брзо и једноставно помоћу једне електричне алатке — такозваног чекића-револвера. Ова справа избацује један мали метак-ђорак, који може једним јединим ударцем да забије куку или ексер два сантиметра дубоко у челични зид, односно плочу. Помоћу ове справе могу се забити велики ексери у бетон до дубине од 7,5 сантиметара.

„СТО“ ПОСЛОВА ОДЈЕДАНПУТ

Нова шиваћа машина већ је конструисана и ускоро ће се појавити у продаји. Она је снабдевена са четрнаест плоча, помоћу којих може аутоматски да шије: разне врсте шавова, цикцак бодове и два шава одједанпут с две врсте конца и две игле у које је уденут конац супротних боја, да везе и да пришива мустре од гајтана, обрубљује ивице, крпи чарапе, а може чак и дугмета да пришива. Довољно је да се повуче једна полуга па да машина пређе са обичног шивења на компликоване бодове и вез. Један покрет полуге у супротном правцу оспособљава машину да шије и натрашке.

ЉУДИ УГРОЖАВАЈУ ЗДРАВЉЕ ЖИВОТИЊА У ЗООЛОШКИМ БАШТАМА

Посетиоци зоолошких вртова не знају да су звери у њима мање отпорне према болестима од људи и да они претстављају сваког тренутка велику опасност за звери. Тако су мајмуни разних врста неотпорни према туберкулози. Утврђено је да многи мајмуни који дођу здрави из природе убрзо оболевају и цркавају од те болести, па их због тога по доласку у зоолошке вртове вакцинишу. На тигрове, лавове и пантере посетиоци преносе болест панлеукопенију, која код људи није опасна, а код дивљих звери из рода мачака често проузрокује смрт. И наше звери: курјаци, хијене, шакали и лисице осетљиве су према разним болестима, па и њих вакцинишу. Начин исхране животиња у зоолошким баштама веома је важан, јер добро храњене животиње знатно су отпорније према болестима.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРВА ЛОКОМОТИВА И АУТОМОБИЛ У ЗАГРЕБУ

Прва локомотива појавила се у Загребу 9 септембра 1862 године. Она је стигла из Зиданог Моста. Три недеље доцније пуштена је у саобраћај пруга Загреб—Сисак, а 1865 почела је да се гради пруга Загреб—Ријека. Први аутомобил прошао је улицама Загреба 1901 године. Аутобуси и такси-аутомобили појавили су се у Загребу 1910 године.

НАЈМАЊА СИЈАЛИЦА НА СВЕТУ

Најмања електрична сијалица, која је само нешто мало већа од чиоде, намењена је извесним уређајима који се стављају у ваздушне ракете. Но, предвиђа се да ће она бити од велике користи и у медицини, као и при лабораториском раду, кад је простор за смештај извора светлости сувише мали. Њен пречник је трипут мањи од пречника сијалице која се ставља у бронхоскоп и друге направе за испитивање унутрашњости човечјег организма. Сијалица је дугачка 25 милиметара, и садржи веома малу количину неона и две електроде које носе кончић дуг један милиметар.

КОНЗЕРВИСАЊЕ СТАКЛОМ

Стакло је одавно познато по својој отпорности. Не рђа, не трули и на њега немају никакво дејство разне киселине и алкалије. Недостатак му је у томе што је крто, па се може моделирати само на високој температури. Зато се већ дуги низ година тражи нека провидна материја слична стаклу која би била у стању да на ефикасан начин штити метале, гипс, дрво, цемент итд. После дуготрајног испитивања, у Француској је пуштено у продају „течно синтетичко стакло“, које одговара свим овим условима, а усто је прилично јевтино. То је уствари једно једињење винилина. Њиме се могу, обичном четком, облагати сви предмети, да би на тај начин остали сачувани од трулења и рђања.

ГУМА КОЈА СЕ НЕ МОЖЕ ИЗГУБИТИ

Врло је чест случај да дактилографкиња у канцеларији прекида рад и на све стране тражи гуму да нешто избрише. Захваљујући једном проналаску, то се више неће догађати. Наиме, метални део у средини гуме направљен је од магнета, који се „залепи“ за машину и не пада с ње. Чак и машине израђене од лаких алуминијумових легура могу имати мали комад лима на коме би се држала гума. Кад се гума истроши, метални намагнетисани део може се преместити на другу.

ИНВАЗИЈА РОБОТА

Свакога дана појављују се у индустрији нови аутомати, који замењују човека на све већем броју радних места, а нарочито на прецизним радовима где је потребна велика пажња. У Француској је направљена сада једна машина за контролисање рада бушилице, без обзира на то колика је ширина и дебљина саме рупе. Машина је толико осетљива да контролише рад у стоти део милиметра. Руковање њом веома је просто и не захтева никакву стручност.

ШТЕТНО ДЕЈСТВО КИСЕОНИКА

Познато је да се пре времена рођеној деци даје кисеоник да би им се помогло да се одрже. Овај се начин примењује готово у свим болницама у САД. Међутим, један амерички лекар утврдио је да ово може штетно да утиче на дечји вид, а понекад да доведе и до слепила, чак и у случајевима кад се кисеоник даје веома кратко време, само прве недеље живота новорођенчета. Зато он препоручује да се кисеоник деци даје само онда кад је то неопходно потребно.

ШТА СВЕ ЗНАЧИ РЕЧ СКАЛА?

Скала је латинска реч и ево шта значи: 1) лестве, стубе, мердевине. 2) У музичком смислу то је низ од шест узастопних тонова између основног тона и октаве. Дакле, седам ступњева између октаве и основног тона. 3) У физикалном смислу реч скала означује на степене подељену лествицу код барометра и сличних инструмената. 4) Реч скала значи променљиву вредност осигуране робе за време трајања осигурања, подела на степене, мерило, размер, итд.

АПАРАТ ЗА ПОДВОДНА ТЕЛЕВИЗИСКА СНИМАЊА

У Америци је конструисан нов апарат за подводна телевизиска снимања. Он ће бити од велике користи у првом реду за рибарску индустрију и научна испитивања. Засад су њиме вршене пробе до на 30 метара испод воде, али се претпоставља да ће бити могућно снимање на још већим дубинама. Камера има и погонски уређај, којим се рукује изнад водене површине.

ВЕРАН ПАС

Оданост једног пса своме господару, иначе ученику, спасла је живот тридесеторици ђака и њиховом наставнику у малом италијанском граду Тераму. Свакога дана пас је долазио пред школу да сачека свога господара. Једном је веома дуго чекао, али се он није појавио. Нису се чули ни гласови ђака из зграде. Пас се узнемирио и ухватио је једног пролазника зубима за капут, повукао га и одвео до врата учионице. Пролазника је ово зачудило, те је пошао за псом и отворио врата. Имао је шта да види: и наставник и ученици били су већ малаксали од тровања угљен-моноксидом. Тако је верни пас спасао живот свом господару, његовим друговима и наставнику.

Јесте ли већ чули да…

…имена Ибар, Тара, Лаб, Шар, келтског су порекла. На планини Тари постојао је, како мисле неки историчари, култ келтског бога Таре. Изгледа да су се у нашим крајевима Келти бавили рударством.

…Гали су носили нарочиту обућу коју су Римљани називали галским ципелама. Отуда је дошла француска реч „галош“, коју смо ми претворили у „каљаче“.

…Виктор Иго кандидовао се за члана Француске академије четири пута. Тек пети пут, 1841 године, био је изабран.

…све до краја 18 века племићи и богаташи у западној Европи носили су за време великих хладноћа такозване јабуке-грејалице. То су биле шупље кугле, облика јабуке, израђене од каквог скупоценог метала, које су се могле отварати на једној страни. У њих се стављало мало жара или топле воде.

…пераја морског пса сматрају се у Кини за нарочиту посластицу. Кинези од њих справљају супу. Они верују да од те супе човек добија снагу и животну енергију.

…и Ескими имају неку врсту сладоледа, који справљају од уља туљана, лоја ирваса и бобица сличних планинским јагодама. Ескими свој сладолед справљају на тај начин што прво помешају све ове састојке, дуго их муте, па затим готову посластицу пусте да се мало смрзне.

…стари Египћани називали су своју земљу Кемит, што значи „Црна земља“, насупрот пустињи коју су звали Доскрит, што значи „Црвена земља“.

…на свету има преко сто разних врста антилопа, које се између себе разликују по величини, изгледу и облику рогова.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У једном потезу

На слици 1 имате квадрат подељен на 64 квадратића.

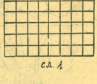

сл. 1

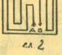

сл. 2

Од вас се тражи да у једном потезу (не дижући оловку) повучете линију која би пролазила кроз све квадратиће, али тако да нигде не прође двапут и да се нигде не укрсти. Линија почиње у квадратићу А, а завршава се код В.

Како треба да изгледа та линија, види се на слици 2.

Резултат по наруџбини

111
333
555
777
999

Задатак се састоји у томе да се саберу горњи бројеви, али тако да збир износи 1.111. Да бисте баш тај збир добили, треба да од свих бројева изоставите поједине цифре, изузев од последњег, који, ако је то потребно, морате изоставити цео.

Покушајте, а ако не можете сами, ми ћемо вам рећи како то треба извести. Морате изоставити следеће цифре: из првог реда прву, из другог трећу, из трећег све три, из четвртог трећу, а из последњег све три цифре.

Лађа на путу

Из вароши А у варош В и обратно полази сваког дана у дванаест часова по једна лађа. Путовање од А до В траје тачно седам дана. Колико ће лађа срести на свом путу лађа која пође из вароши А док не стигне у варош В?

(Одговор: четрнаест, а петнаесту ће затећи у В у тренутку њеног поласка на пут).

Кегла у кругу

Осам или десет играча образују круг, држећи се за руке, око једне кегле или цилиндра од јаког картона, високог 40 до 50 сантиметара, који се налази у средишту круга. На знак за почетак, сви играчи почну да трче у круг, држећи се за руке и вукући или гурајући један другога. При томе се сваки труди да наведе свог суседа како би овај оборио кеглу. Кеглу играчи могу и да прескачу, унапред или уназад. Сваки онај који је обори, испада из игре. Затим се кегла опет постави на своје место и игра се наставља, све док не остане само један играч — победник.

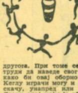

Цифре и кругови

На слици видите седам мањих кругова поређаних по периферији великог централног круга. На саставу свака два мања круга образовано је по једно заједничко поље. Сва ова поља, као и центри кругова, означени су неком цифром или знаком Х. Задатак се састоји у томе да у свако поље означено са Х упишете неки број од један до четрнаест. Ово уписивање не треба вршити насумце, већ тако да збир све три цифре у једном малом кругу буде 21.

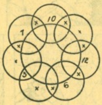

Осморица за столом

Осам пријатеља се једном састало на заједничкој вечери. То им се толико свидело да су се решили да сваког дана заједно вечеравају, и то све док буду имали могућности да се свако вече другачије разместе око стола.

Шта мислите: да ли ће ови пријатељи моћи да изведу своју замисао и колико ће им времена бити за то потребно?

Одговор: постоји тачно 40.320 разних комбинација како да се пријатељи разместе око стола. Ако би хтели да примене све комбинације, за то би им било потребно 110 година. Невероватно, али истинито.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) иницијали дубровачког сликара с почетка 16 века; 3) један зглавкар; 5) највеће острво Малајског Архипелага; 7) град у Финској; 9) стара мера за тежину; 10) врста морске рибе; 11) слово грчке азбуке; 12) иницијали првака београдске опере; 14) дршка на виолини; 15) област у североисточној Африци; 18) лева притока Драве; 19) дубровачки песник из 16 века; 21) нота; 22) узвик; 23) свеза; 25) орган чула вида; 27) град у Чехословачкој где је био заточен гроф Ђорђе Бранковић; 28) личност из једне Шекспирове драме; 31) мушко име; 32) народни певач код старих Келта и Гала; 33) иницијали чувеног немачког бактериолога.

Усправно: 1) једна планета; 2) варварски народ који је предводио Атила; 3) половина; 4) војводство у југоисточној Енглеској; 5) енглески филозоф (1561—1626); 6) кривина; 7) група певача; 8) врста атмосферског талога; 12) шибље; 13) град у Швајцарској; 16) врста глине; 17) име чешког народног јунака, војничког вође хусита; 19) врста малог медведа; 20) личност из романа „Сага о Форсајтима“; 21) град у Пољској; 24) и један и други; 26) острвце у Јадранском Мору; 27) најбољи бацач копља на свету; 29) прва жртва ваздухопловства (по митологији); 30) област у Енглеској.

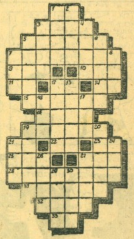

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ја; 3) руно; 5) феникс; 7) сек; 8) лед; 10) Ида; 11) Мало; 12) др; 13) Ахен; 14) Авињон; 17) Елам; 18) Отокар; 20) грен; 21) ес; 23) дара; 24) аба; 25) ета; 26) лур; 27) индекс; 30) Инка; 31) ос.

Усправно: 1) јун; 2) Ани; 3) река; 4) Оклахома; 5) „Федра“; 6) селен; 7) „Сид“; 9) Дон; 11) мањак; 15) ветерани; 16) Илона; 18) орати; 19) ребус; 20) где; 22) Сар; 24) алка; 28) дно; 29) екс.

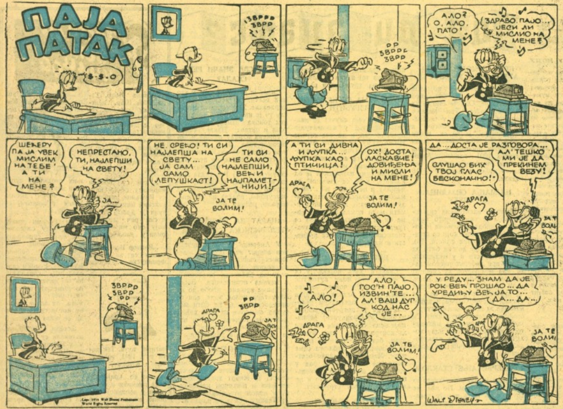
ПАЈА ПАТАК
S-S-O
ЗВРРР ЗВРР
РР ЗВРРР ЗВРР
АЛО? О, АЛО, ПАТО!
ЗДРАВО, ПАЈО... ЈЕСИ ЛИ МИСЛИО НА МЕНЕ?
ШЕЋЕРУ ПА ЈА УВЕК МИСЛИМ НА ТЕБЕ' А ТИ НА МЕНЕ?
НЕПРЕСТАНО, ТИ, НАЈЛЕПШИ НА СВЕТУ!
ЈА...
НЕ, СРЕЋО! ТИ СИ НАЈЛЕПША НА СВЕТУ... ЈА САМ САМО ЛЕПУШКАСТ!
ТИ СИ НЕ САМО НАЈЛЕПШИ, ВЕЋ И НАЈПАМЕТНИЈИ!
ЈА ТЕ ВОЛИМ!
А ТИ СИ ДИВНА И ЛУПКА... ЛУПКА КАО ПТИЧИЦА!
ОХ! ДОСТА, ЛАСКАВЧЕ! ДОВИЂЕЊА И МИСЛИ НА МЕНЕ!
ДРАГА
ЈА ТЕ ВОЛИМ!
ДА... ДОСТА ЈЕ РАЗГОВОРА... АЛ' ТЕШКО МИ ЈЕ ДА ПРЕКИНЕМ ВЕЗУ!
СЛУШАО БИХ ТВОЈ ГЛАС БЕСКОНАЧНО!
ДРАГА
ЈА Т ВОЛ
ЗВРРР ЗВРР РР
РР ЗВРР
ДРАГА
ЈА Т ВО
АЛО!
АЛО, ГОС'Н ПАЈО, ИЗВИН'ТЕ... АЛ' ВАШ ДУГ КОД НАС ЈЕ...
ДРАГА
ЈА ТЕ ВОЛИМ!
У РЕДУ... ЗНАМ ДА ЈЕ РОК ВЕЋ ПРОШАО... ДА УРЕДИЋУ ВЕЋ ЈА ТО... ДА... ДА...
ЈА ТЕ ВОЛИ
WALT DISNEY

Кра-Кра!
грокће Паја Патак

ПАЈА КАО ХАМЛЕТ

Паја: Ноћас сам сањао да играм Хамлета. Шта велиш о том сну?

Пата: Само толико да сам задовољна што ту претставу нисам гледала!

ХТЕЛИ ДА ПОДВАЛЕ...

На аеродрому се изводе вежбе падобранаца. Пера Ждера зачуђено гледа, па пита Шиљу:

— Је ли, зашто оне људе избацују из авиона?

— Сигурно су хтели да подвале, па су узели карту само до горе! — одговори Шиља.

СТРПЉЕЊЕ

Паја: ...А ја ти понављам да се стрпљењем све може постићи.

Гаја: Е, мој ујка-Пајо, види се да никад ниси покушао да сувишак истиснуте пасте за зубе вратиш у тубу!

ПЕРА ЖДЕРА ГЛУМАЦ

Попај: Како си се само решио да одеш у глумце кад за глуму уопште немаш талента?

Пера: Шта ћеш, одувек ме вукла жеља за даскама.

Попај: Па што ниси отишао у столаре?!

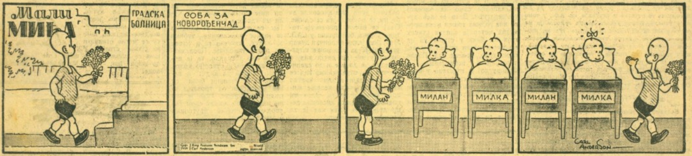
Мали МИЋА
ГРАДСКА БОЛНИЦА
СОБА ЗА НОВОРОЂЕНЧАД
МИЛАН
МИЛКА
МИЛАН
МИЛКА
CARL ANDERSON

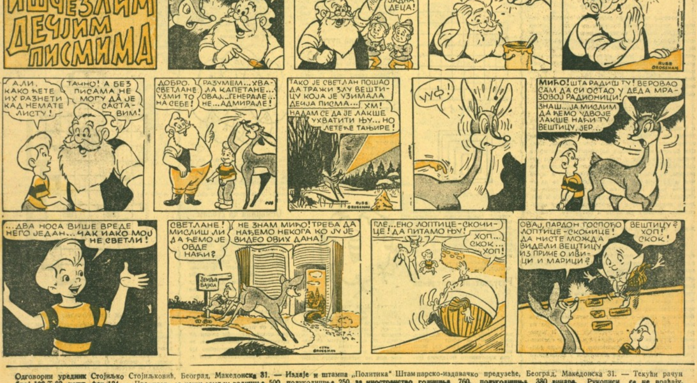
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
ПА О ТОМЕ И ХОЋУ ДА ВАМ ПРИЧАМ! ВИДЕО САМ ЗЛУ ВЕШТИЦУ КАД ЈЕ ИЗ МИЋИНОГ ОЏАКА УСИСИВАЧЕМ ЗА ПРАШИНУ УЗЕЛА ПИСМО!
ШТА?
ТО ЛИ ЈЕ! ПОКУШАВА ДА ДЕЦИ ПОКВАРИ ПРАЗНИК НОВЕ ГОДИНЕ!
ОХ! ПА ШТА ДА РАДИМО!
ЈАДНА ДЕЦА!
МОРАМ ДА СМИСЛИМ КАКО ДА ЈОЈ ДОСКОЧИМ... ДА СПРЕЧИМ ТУ КРАЂУ ДЕЧЈИХ ПИСАМА!
ПОВЕРИ ТО МЕНИ! МОЈ НОС ЈЕ ДУШУ ДАО ЗА ТРАГАЊЕ!
НЕ, СВЕТЛАНЕ... ТВОЈ НОС МИ ЈЕ ПОТРЕБАН ЗА ОСВЕТЉАВАЊЕ ПУТА... КАД БУДЕМ РАЗНОСИО ПОКЛОНЕ!
RUBE GROSSMAN
АЛИ, КАКО ЋЕТЕ ИХ РАЗНЕТИ КАД НЕМАТЕ ЛИСТУ!
ТАЧНО! А БЕЗ ПИСАМА НЕ МОГУ ДА ЈЕ САСТАВИМ!
ДОБРО, СВЕТЛАНЕ, УЗМИ ТО НА СЕБЕ!
РАЗУМЕМ... ХВАЛА КАПЕТАНЕ... ОВАЈ... ГЕНЕРАЛЕ... НЕ... АДМИРАЛЕ!
ТАКО ЈЕ СВЕТЛАН ПОШАО ДА ТРАЖИ ЗЛУ ВЕШТИЦУ КОЈА ЈЕ УЗИМАЛА ДЕЧЈА ПИСМА...
ХМ!
НАДАМ СЕ ДА ЈЕ ЛАКШЕ УХВАТИТИ ЊУ... НО ЛЕТЕЋЕ ТАЊИРЕ!
RUBE GROSSMAN
УУФ!
МИЋО! ШТА РАДИШ ТУ! ВЕРОВАО САМ ДА СИ ОСТАО У ДЕДА МРАЗОВОЈ РАДИОНИЦИ!
ЗНАШ... ЈА МИСЛИМ ДА ЋЕМО УДВОЈЕ ЛАКШЕ НАЋИ ТУ ВЕШТИЦУ, ЈЕР...
...ДВА НОСА ВИШЕ ВРЕДЕ НЕГО ЈЕДАН... ЧАК ИАКО МОЈ НЕ СВЕТЛИ!
СВЕТЛАНЕ! МИСЛИШ ЛИ ДА ЋЕМО ЈЕ ОВДЕ НАЋИ?
НЕ ЗНАМ МИЋО! ТРЕБА ДА НАЂЕМО НЕКОГА КО ЈУ ЈЕ ВИДЕО ОВИХ ДАНА!
ЗЕМЉА БАЈКИ
RUBE GROSSMAN
ГЛЕ... ЕНО ЛОПТИЦЕ-СКОЧИЦЕ! ДА ПИТАМО ЊУ!
ХОП... СКОК... ХОП!
ОВАЈ, ПАРДОН ГОСПОЂО ЛОПТИЦЕ-СКОЧИЦЕ! ДА НИСТЕ МОЖДА ВИДЕЛИ ВЕШТИЦУ ИЗ ПРИЧЕ О ИВИЦИ И МАРИЦИ?
ВЕШТИЦУ? ХОП! СКОК!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 152 — Субота, 27 новембар 1954

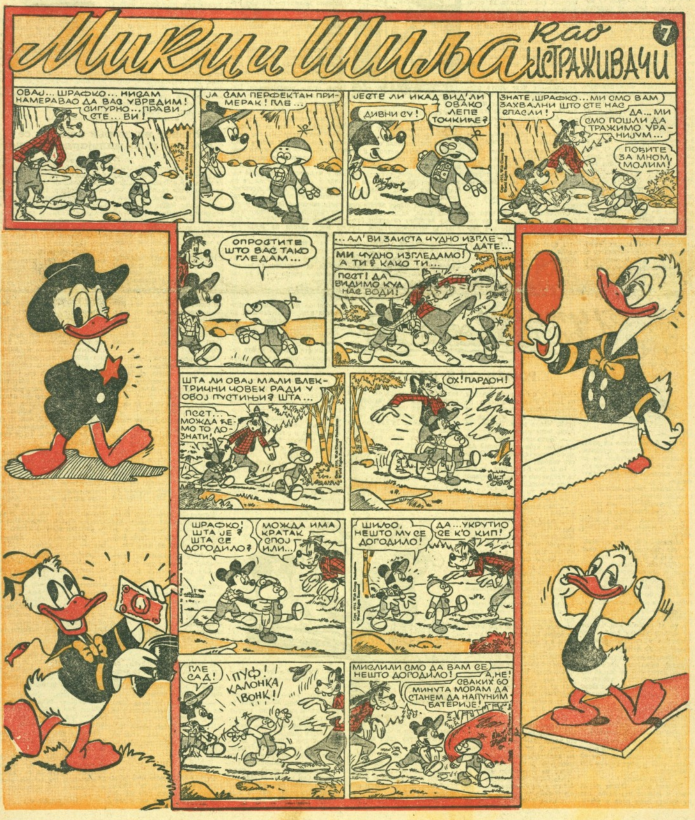
Мики и Шиља као истраживачи
7
ОВАЈ... ШРАФКО... НИСАМ НАМЕРАВАО ДА ВАС УВРЕДИМ!
СИГУРНО... ПРАВИ СТЕ... ВИ!
ЈА САМ ПЕРФЕКТАН ПРИМЕРАК! ГЛЕ...
ЈЕСТЕ ЛИ ИКАД ВИД'ЛИ ОВАКО ЛЕПЕ ТОЧКИЋЕ?
ДИВНИ СУ!
ЗНАТЕ, ШРАФКО... МИ СМО ВАМ ЗАХВАЛНИ ШТО СТЕ НАС СПАСЛИ!
ДА... МИ СМО ПОШЛИ ДА ТРАЖИМО УРАНИЈУМ...
ПОЂИТЕ ЗА МНОМ, МОЛИМ!
ОПРОСТИТЕ ШТО ВАС ТАКО ГЛЕДАМ...
... АЛ' ВИ ЗАИСТА ЧУДНО ИЗГЛЕДАТЕ...
МИ ЧУДНО ИЗГЛЕДАМО! А ТИ? КАКО ТИ...
ПСТ! ДА ВИДИМО КУД НАС ВОДИ!
ШТА ЛИ ОВАЈ МАЛИ ЕЛЕКТРИЧНИ ЧОВЕК РАДИ У ОВОЈ ПУСТИЊИ? ШТА...
ПСТ... МОЖДА ЋЕМО ТО ДОЗНАТИ!
ОХ! ПАРДОН!
ШРАФКО! ШТА ЈЕ? ШТА СЕ ДОГОДИЛО?
МОЖДА ИМА КРАТАК СПОЈ ИЛИ...
ШИЉО, НЕШТО МУ СЕ ДОГОДИЛО!
ДА... УКРУТИО СЕ К'О КИП!
ГЛЕ САД!
ПУФ! КАЛОНКА ВОНК!
МИСЛИЛИ СМО ДА ВАМ СЕ НЕШТО ДОГОДИЛО!
А, НЕ! СВАКИХ 60 МИНУТА МОРАМ ДА СТАНЕМ ДА НАПУНИМ БАТЕРИЈЕ!

Једна анкета О ЛЕТЕЋИМ ТАЊИРИМА

IV

Пошто је крајем године ваздушни простор просто врвео од „летећих тањира“, генерали из Пентагона све више су се загревали за свој задатак да „бране америчко небо“ и тако одлучише да прошире опсег истраге о овим појавама. Све ваздухопловне јединице у земљи добиле су упутства да успоставе своја сопствена обавештајна одељења, која ће испитивати и проверавати сва обавештења о „летећим тањирима“.

Научници који су учествовали у анкети испитивали су подробно све добијене податке, сваки у својој стручној области. Од њихових реферата, који се налазе у архиви Пентагона, навешћемо укратко само оне најкарактеристичније.

У свом реферату, већ поменути др Фитс заступа гледиште да је један од најелементарнијих принципа психологије не сматрати непогрешивим човекова чулна опажања. Пошто је на крају изнео тврђење да се сваки извештај о „летећим тањирима“, уколико се већ унапред не покаже као подвала, може да објасни психолошки, он је ставио под сумњу све податке које су дали „очевици“ о загонетним летећим објектима, чак и оне које је анкетна комисија класификовала као поуздане.

— Како је могућно — пита др Фитс — да неко тврди колико је „летећи тањир“ удаљен кад не зна величину тог предмета? Како је могућно оценити његову брзину а не знати му удаљеност?

Испитивањем других видова овог проблема бавили су се људи као што је, например, др Џорџ Вели, атомски физичар Технолошког института у Масачусетсу, затим аеродинамичари, специјалисти за стратосферска истраживања, електротехнички стручњаци авионских база и други. Овим људима, наравно, више је било стало до физиолошких него до психолошких објашњења непознатих објеката. Притом су они дошли до неких сасвим чудних теорија; например, да су у нашу атмосферу улетеле животиње с неке друге планете. Међутим, никакви подаци у извештајима нису могли ово да потврде. Такође је, после брижљивог испитивања, одбачена и теорија да „летећи тањири“ претстављају „непријатељско ново оружје“.

Један научник је овако формулисао своје мишљење о томе: „Летеће подобности ових објеката такве су да далеко премашују не само садашња достигнућа науке, већ и фантазију писаца утопистичких романа“.

Стручњаци су исто тако одбацили и претпоставку да летећи тањири настају под дејством неких зракова који пролазе кроз ваздух. На крају је одбачена и теорија, врло популарна код лаика, да се ту ради о интерпланетарним летећим машинама које су долетеле у наш ваздушни простор. По мишљењу научника, интерпланетарни летећи бродови, кад би постојали, морали би да буду тако велики и гломазни да би им било немогућно да у ваздуху изводе онако лаке и еластичне акробације као што то чине „летећи тањири“.

Из реферата које су подносили астрономи види се да они нису испитивали само разноразне комете, метеоре и звезде, већ да су своје будно испитивачко око управили и на наше планетарне суседе. Поред старог питања да ли на Марсу има живих бића, овај проблем поставио је и једно ново: ако на Марсу заиста има живих бића, да ли су она у стању да праве ваздушне бродове за интерпланетарна путовања?

Астрономи су одговорили да у то не верују. Лишени фантазије, они су у погледу „марсоваца“ дошли до прозаичног закључка да је Марс климатски тако суров и неплодан да би евентуална жива бића на њему морала да воде тешку борбу за опстанак и да уопште не би имала времена да праве некакве „туристичке“ летеће бродове, чак и ако би дошли на идеју да потраже коју другу планету, с погоднијом климом него што је њихова.

Па ипак, ни после двогодишњег истраживања анкетна комисија није могла да увери јавност да између неба и земље нема ствари које су необјашњиве. Истина, званичним обустављањем анкете знатно се смањио број оних информација које су се већ при првом испитивању показивале као неозбиљне, али су и даље добијана обавештења која су звучала сасвим уверљиво.

— Не прође ни један месец а да не добијемо саопштења која су таква да заслужују најозбиљније испитивање, — изјавио је капетан Едвард Рупелт, који је у Команди ваздухопловства заузимао положај „официра за ваздушне феномене“. — У највећем броју случајева, додуше, истрага је утврдила да су авиони, балони и метеори погрешно сматрани за „летеће тањире“. Али ипак, један замашан проценат, око двадесет отсто свих случајева, остаје неразјашњен. Нарочито последњих месеци примећиване су неке необичне светлосне и обојене појаве. Ми смо чинили све што је било у нашој моћи да успоставимо неку везу између ових ствари — или их зовите како год хоћете — и да нешто конкретно утврдимо о њима. Ми смо их, например, убележавали у наше карте, да бисмо извидели концентришу ли се на извесним одређеним местима. Водимо и статистике о учесталости њиховог јављања у разна годишња доба, испитујемо да ли се њихови облици и боје могу свести на један заједнички именитељ, чинимо све да утврдимо долећу ли или одлећу у извесном одређеном правцу — и морамо искрено да признамо да ништа конкретно нисмо могли да закључимо...

„ПУСТИЊАК“

Туљани су сисари из породице перајара. Зубало им је јако развијено и личи на чељусти звери. Познато је да су изврсни пливачи и одлични рониоци. Има их више врста, а једна живи као стални становник у Средоземном Мору, па се виђа и у Јадрану. Туљани су иначе познати као становници обала и усамљених острва северних и јужних ледених мора, где живе у великим чопорима. Туљани који живе у Јадранском Мору имају и разна имена: морски човек, медвед, теле, монах (Monachus abliventer) и средоземни туљан. Морским човеком назван је због тога што му глава у води на први поглед личи на људску, медведом јер има густу длаку, телетом због тога што има глас сличан телету, а монахом јер живи готово увек сам и на усамљеним гребенима, далеко од људских насеља и путева.

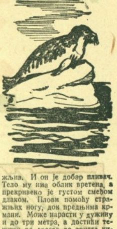

Туљани који живе у далеким морима доста су питоми, јер не познају, као ови наши, човека, свог највећег непријатеља. Наш туљан има горко искуство с људима, који су га готово истребили. Веома је опрезан, неповерљив и бојажљив. И он је добар пливач. Тело му има облик вретена, а прекривено је густом смеђом длаком. Плови помоћу стражњих ногу, док предњима крмани. Може нарасти у дужину и до три метра, а достићи тежину од двеста до триста килограма. Храни се рибом, па често поцепа и рибарске мреже да би дошао до уловљене рибе. Једе и мекушце и шкољке.

Живот на земљи појавио се пре две и по милијарде година

У разним областима науке врше се замашна испитивања која треба да одговоре кад су се на земљи појавила прва жива бића. Тако су недавно два канадска научника, у рудној жици близу језера Онтарија, открили у црном кремену биљне фосиле: две печурке, две алге и један организам сличан протозои. Старост ових фосила процењена је на две милијарде година.

Но, ово нису најстарији остаци живота на земљи. Професор Единбуршког универзитета Холмс изнео је документовано тврђење да је најстарији сачувани организам једна алга из Билаваја, у Африци, коју је 1935 године пронашао истраживач Макгрегор. На основу радиоактивности извесних састојака нађених у истом рудном лежишту, Холмс је утврдио да је једна од руда, пегматит, стара две милијарде и 640 милиона година. Он из тога изводи закључак да су жива бића вероватно постојала пре 2 милијарде и 600 милиона, а можда и пре 2 милијарде и 700 милиона година.

Јунаци са „АЛБАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(16)

И сав бесан стеже ми руку, да кости почеше пуцкати. Страшан бол натерао ми је сузе на очи, али сам стегао зубе и издржао ово прво искушење.

— Хоћеш ли одговарати?

— Ја ништа не знам.

— Карамба! Ја само губим време у разговорима с тобом. Кад се будеш нашао у мојој пећини, можда ћеш постати мекши.

Беснило му је било избрисало све трагове извештаченог понашања. Уместо углађеног дон-Мигуела Ечегераја, преда мном је стајао сурови разбојник. Он скочи с камена, забаци огртач на леђа и сипајући псовке грубо ме повуче за собом. Ја сам га једва могао стизати. Моја рука, стегнута као клештима, силно ме је болела. Идући за разбојником, ја сам на сваком кораку гребао колена или о његове мамузе, или о оштро камење.

Спотичући се тако кроз мрак, угледах наједном пламен од ватре, поред које су седели неки људи умотани у плаштеве. Набројао сам шесторицу. Неко од њих узвикну дон-Мигуелово име.

— Ја сам! — одговори он мрзовољно. — Ухватио сам штене. Ево ти га, Антонио, па га одвуци његовом пријатељу.

Од ватре се одвоји једна особа у широком вуненом огртачу и са огромним шеширом на глави, чији је обод спреда био уздигнут.

— Дај га овамо.

Снажна рука шчепа ме за врат и повуче иза ватре, где се црнела нека рупа у стени. Осетих да ми се ноге одвајају од земље и да некуд летим, па затворих очи. А тада падох на нешто меко, што поче да се креће испод мене. Зачуше се сочне морнарске псовке.

— Ђаво вам бабу однео! Што још хоћете са мном? Ах, ви, стрвине сухопутне! Обалски пацови!

То је био Бенов глас. Ја сам се неизмерно обрадовао чувши га да говори.

— Бене, то сам ја...

— Ти? Дим?

— Ја... Бене, како си доспео овамо?

— Мора бити на исти начин као и ти... Ови ноћни јунаци напали су ме с леђа, цела дружина на мене једнога, и везали ме... Ех, Диме, а ја сам мислио да си им ти умакао. Нисам могао да те упозорим, јер су ми они запушили уста као руку пред олују... А ја сам сматрао да је наш јучерашњи сапутник човек од реда... Какво му то злато пада на ум?

Ја погледах око себе. Светлост од ватре допирала је кроз отвор у стени и ја сам могао да видим Бена како лежи на леђима и рапаве стене око њега.

— Чуј, Диме, — проговори морнар после дужег ћутања, — ја сам ти увек био пријатељ и надам се да ћемо и даље пловити под истом заставом. Немој да се снебиваш; ја нисам издајица и шпијун. Кажи ми да ли је истина да смо овамо дошли по благо старог Кројтона.

Сетио сам се да је Бен од једноoког Дирка већ чуо о тајном циљу нашег путовања, али нисам знао како сада да поступим. С једне стране, Беново пријатељство према мени гонило ме је на искреност, а с друге ме је везивао завет да чувам тајну. Био сам јако узбуђен и дуго нисам могао да одговорим на његово питање.

— Бене, — изговорио сам најзад несигурним гласом, — ја много ценим твоје пријатељство, али не могу бити отворен... Бене, молим те да се не љутиш на мене. Ја сам дао реч и без разрешења мога стрица ништа ти не могу рећи... То је, знаш, тајна.

Мора бити да је мој искрен одговор убедио морнара. Он је просто рекао:

— Е, то је онда друга ствар. Кад је тајна, онда, наравно, ништа не смеш рећи. Дао си реч и држи је. Ја бих био подлац кад бих покушавао да сазнам твоју тајну. Ти си добар и честит дечко и ја бих ти радо стегао руку само кад бих могао.

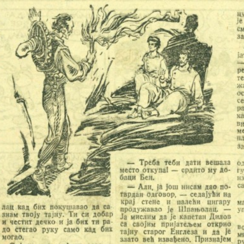

Одједном се пећина осветли светлошћу бакље и на отвору се указа телесина дон-Мигуела. У једној руци држао је смоласту бакљу, док се другом придржавао за стену.

— Здраво, господо! — проговори он потсмешљиво, прилазећи нам. — Дошао сам да мало поразговарамо.

— Разговарај ти с Хромим Дабом, разбојниче! — одговори му на то Бен.

— Ви сте, изгледа, нешто незадовољни, пријатељу, — обрати му се разбојник. — Стрпите се мало. Хајде, пресудите сами да ли сам могао другачије да поступим него што сам поступио. Ухвативши вас, ја сам мислио да ћу добити потребне податке, али их нисам добио. Затим сам поверовао да ће стари Дилов поћи да вас тражи, па да тако и њега заробим, али ми је рачун био погрешан. Мора бити да је нањушио нешто стари Џим, јер малочас стиже гласник од капетана: он ми за вас нуди откуп... и то нимало рђав откуп, ђаво га однео... Нисам веровао да сте ви, мој млади кабалеро, на тако високој цени.

— Треба теби дати вешала место откупа! — срдито му добаци Бен.

— Али, ја још нисам дао потврдан одговор, — седајући на крај стене и палећи цигару продужавао је Шпањолац. — Ја мислим да је капетан Дилов са својим пријатељем открио тајну старог Енглеза и да је злато већ извађено. Признајем да ја и моји момци никако не можемо да се помиримо с тим да неко други овлада овим златом. Сви ми имамо лепе намере и тврдо смо решени да променимо начин живота баш помоћу тога злата. Зато нећемо оклевати ни пред чим што би нам се испречило на путу. Има нас четрдесет одлучних младића и насеобина ће бити наша само ако кренемо на њу... Тако вам је то, пријатељи моји.

Мене прође језа. Разбојник је свој план оцртао потпуно јасно. Он је мирно, са злурадим осмехом, говорио о нападу на наше пријатеље, а ја и Бен нисмо били у стању да им помогнемо, па чак ни да их упозоримо на опасност.

Бен је изручио бујицу погрда у одговор.

— Од твоје банде нико жив неће остати, разбојниче! — викао је он. — Ти још не познаједеш Гро Болтерса и Неустрашивог кад мислиш да ћеш тако лако успети. Јадни, глупи хвалисавче! Њих двојица сами ће растерати ту твоју руљу, а ту су још и стари Џим, Мартин и десетина слугу.

Матроз је дуго сипао бујицу најстрашнијих порута, док је Шпањолац, немарно се осмехујући, пушио цигару. Најзад, Бен ућута да предахне.

— Јесте ли завршили, пријатељу? — упита дон Мигуел. — Сад да кажем и ја коју реч. Ви не знате за моје витешке успехе, а то ми је јако жао. Ја сам, разуме се, могао оставити да вас опљачкам кад се будете враћали у Валпараизо, али моји људи неће никакво одлагање. Идуће ноћи ви ћете видети прави ватромет... Тек онда ћеш ми ти платити сопственим језиком за ове своје речи!

И разбојник, кикоћући се, оде. Према томе како се несигурно придржавао за стену излазећи из пећине, закључио сам да је био пијан.

— Бене, шта ће бити с нама и нашим пријатељима? — упитах са стрепњом.

— Ништа добро, Диме. Ђаво однео наш лов... Ех, да ми је да се ослободим веза на рукама!

VIII

Утучен свим оним што сам тога дана доживео, ја нисам готово ни слушао шта ми је Бен говорио. А он ми је шапатом саопштавао план бекства.

— Диме, то је добро што су ти руке слободне. Ја ћу још мало причекати, док се ове скитнице умире, па ћемо одвезати конопац и видети шта можемо да урадимо. Два одважна човека са слободним рукама могу чуда да почине.

Ове су ми речи повратиле наду и умириле ме. Разбојници су се окупљали да нападну на насеобину идуће ноћи, што значи да смо имали на располагању целу ноћ и сутрашњи дан да тражимо средство за спасавање. То је ипак била нека утеха.

Одозго су у пећину допирали весели гласови разбојника. Неко је свирао на мандолини и певао промуклим гласом. Смех, гласни узвици и звек новца говорили су да поред ватре царује весеље. Одједном се зачу звук који је личио на пуцањ, али нам је котрљање стакла говорило да су то разбили боцу о камен.

— Они пију, — примети Бен. — То је добро.

После неког времена ушла су два Чилеанца у пећину. Они су нам донели комад печења од антилопе, хлеб и боцу од иловаче пуну црног вина. Оставивши то на под пећине, пажљиво су загледали у везе којима су биле спутане Бенове руке и ноге. На мене нису обраћали никакву пажњу; ја сам за њих био потпуно ништавило.

Чилеанци су били несигурни на ногама и бакља једнога од њих описивала је чудне фигуре. Причајући нешто на свом наречју, они су изашли из пећине, придржавајући један другога.

— Охо! — рече задовољно Бен. — Ако су се сви накитили као ова двојица онда наш посао неће бити тежак.

Обојица смо били и гладни и жедни. Цео дан ништа нисмо метнули у уста.

— Да једемо, Диме, — рече морнар. — Ти ме мораш хранити. Треба да се добро поткрепимо, јер ко зна колико се треба још помучити.

(Наставиће се)

ИСКРЕ ИЗ КАМЕНА

Били су врели јулски дани 1915 године, али на херцеговачкој планини Хргуду, више Стоца, високој преко хиљаду метара изнад мора, владала је пролећна свежина. Радост се огледала у свакоме кутку природе; али је у људским душама владао немир. Огромна аустроугарска ратна машина покренула је велике армије противу Србије и позвала у бој све одреда, па и децу од четрнаест година. Међу позванима налазио се и Ђорђе Вулић, сељак са Хргуда. Али, ни он, као ни многи други, није хтео за то ни да чује. Неки његови другови кренули су преко планинских врлети да би допрли до српске војске, а он је с двојицом другова остао на дому. Једнога дана сеоски кнез Радоје Драговић добије позив да се хитно јави у столачку жандармериску станицу. Разговор између њега и вакмајстора био је кратак:

— Ти знаш наредбу! Ко се не одазове војном позиву, иде пред преки суд. Где су они што су позвани? — рекао је вакмајстор.

— Не знам, — одговорио је мирно кнез Радоје.

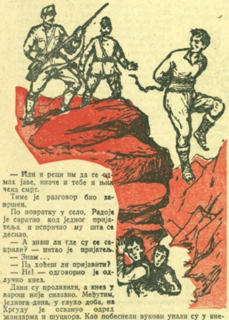

— Иди и реци им да се одмах јаве, иначе и тебе и њих чека смрт.

Тиме је разговор био завршен.

По повратку у село, Радоје је свратио код једног пријатеља и испричао му шта се десило.

— А знаш ли где су се сакрили? — питао је пријатељ.

— Знам...

— Па хоћеш ли пријавити?

— Не! — одговорио је одлучно кнез.

Дани су пролазили, а кнез у варош није силазио. Међутим, једнога дана, у глухо доба, на Хргуду је освануо одред жандарма и шуцкора. Као побеснели вукови упали су у кнежеву кућу, везали га, а затим кренули кући Ђорђа Вулића, кога су нашли на тавану у једном кошу. Дошао је био до сестре да преноћи и да однесе хране својим друговима с којима се скривао у једној пећини. И њега су оковали, па му строгим гласом наредили да им покаже где се његови другови налазе. Радоје и Ђорђе, везани у ланце, кренули су пред одредом преко оштрог камења. Жандарми су непрестано питали Ђорђа где се налазе његови другови, а он им је стално одговарао да ће им показати. Наједном су се пред њима указале високе стене које су се окомито спуштале у дубоку долину. У средини стена зјапио је таман отвор пећине, до кога је водила козја стаза која је вијугала између високих стена.

— Ево, сад ћу вам показати, — рекао је Ђорђе и стао на руб стене изнад самог амбиса. Наједном се његово снажно тело извило и винуло у провалију. Жандарми су од страха испустили ланце. Тренутак иза тога долином је одјекнуо поклич Ђорђа Вулића у часу кад је падао поред пећине:

— Збогом, браћо, спасавајте се...

Затим је одјекнуо туп пад његова тела и звека ланаца далеко доле у амбису. Његова два друга, чим су чули његов глас, одмах су се досетили и зачас су ишчезли између стена. За њима су одјекнули пуцњи, али су се сва зрна одбила од камења.

Збуњени жандарми повели су кнеза у Столац где му је одржано суђење. Осуђен је на смрт стрељањем. Пресуду је мирно саслушао. На лицу му се просто огледала радост што је и он придонео својом жртвом општој борби за слободу. Иза себе остављао је жену и двоје деце, али га то није нагнало да изда своје другове.

Ето, тако су завршили своје животе Радоје Драговић и Ђорђе Вулић. То су били сељаци оскудна имања, али снажна духа. Пловили су у мору народних предања. Било их је свакојаких; нека су их заносила, као песме, и била им једина лектира на оскудном херцеговачком камену, а друга су им као неумитни закон проповедала љубав према својој земљи и њеној слободи. Како су га они осећали, то је тешко описати, али како су га извршавали — то су показали својим делом. То су биле две жарке искре у херцеговачком камену станцу.

Пре 120 година...

После ослобођења Србије у 19 веку трговина је узела доста велик замах. У варошима се повећао број пијаца и вашара. Ту су сељаци доносили своје сировине на продају, а у села носили со, прерађевине од гвожђа, зејтин, памук, чешљеве и друге потребне ствари. Обичан свет задовољавао се оним што се могло добити у непосредној близини. Стеаринске свеће и многи други предмети били су непознати чак и у Београду. Јело се дрвеним кашикама, спавало на поду, а под главом су били јастуци напуњени сламом. Овако скроман живот чинио је да је извоз из Србије био непрестано већи од увоза, за који један странац који је 1829 године посетио Србију вели да је никакав. Уколико је нешто и увожено, то су обично чинили страни трговци, који су са својом робом долазили у Србију. Главни увозни артикал била је со, која је доношена из Румуније, а нешто и из Аустрије. Колонијална роба, нарочито шећер, добијана је преко Трста.

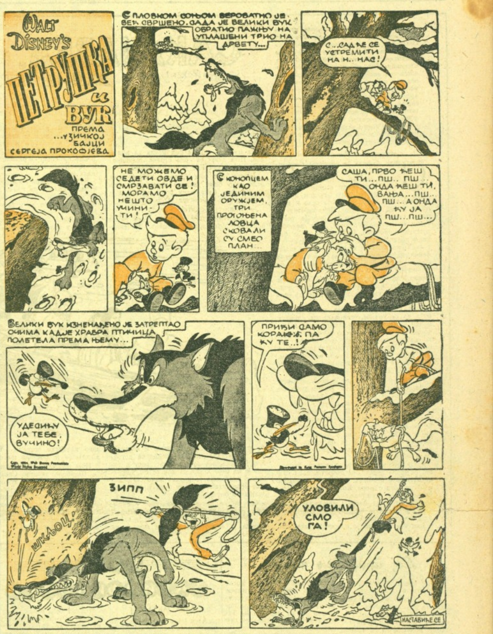
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА и ВУК
ПРЕМА ...УЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
С ПЛОВКОМ СОЊОМ ВЕРОВАТНО ЈЕ ВЕЋ СВРШЕНО. САДА ЈЕ ВЕЛИКИ ВУК ОБРАТИО ПАЖЊУ НА УПЛАШЕНИ ТРИО НА ДРВЕТУ...
С...САД ЋЕ СЕ УСТРЕМИТИ НА Н... НАС!
НЕ МОЖЕМО СЕДЕТИ ОВДЕ И СМРЗАВАТИ СЕ! МОРАМО НЕШТО УЧИНИТИ!
С КОНОПЦЕМ КАО ЈЕДИНИМ ОРУЖЈЕМ, ТРИ ПРОГОЊЕНА ЛОВЦА СКОВАЛИ СУ СМЕО ПЛАН...
САША, ПРВО ЋЕШ ТИ... ПШ.. ПШ... ОНДА ЋЕШ ТИ, ВАЊА... ПШ.. ПШ... А ОНДА ЋУ ЈА ПШ... ПШ...
ВЕЛИКИ ВУК ИЗНЕНАЂЕНО ЈЕ ЗАТРЕПТАО ОЧИМА КАД ЈЕ ХРАБРА ПТИЧИЦА ПОЛЕТЕЛА ПРЕМА ЊЕМУ...
УДЕСИЋУ ЈА ТЕБЕ, ВУЧИНО!
ПРИЂИ САМО КОРАК... ПА ЋУ ТЕ..!
ЗИПП
ШКЉОЦ!
УЛОВИЛИ СМО ГА!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Кад је код нас подне...

У осамнаестом веку руски Козаци кренули су на исток, прешли Берингов Мореуз и заузели Аљаску. Али, тамо су нашли Енглезе-досељенике, који су дошли на Аљаску препловивши Атлантски Океан од истока према западу. Путујући, и Руси и Енглези бележили су у својим дневницима протекле дане. Међутим, кад су се срели, Руси су рекли Енглезима да је недеља, а ови су тврдили да је субота. Имали су и једни и други право: за Русе је заиста била недеља, а за Енглезе субота.

Нешто слично догодило се и преживелим члановима Магеланове експедиције кад су 6 септембра 1522 године упловили у луку Сан Лукар де Барамеда. Сам Магелан погинуо је у току путовања, а чланови његове експедиције обишли су свет. Када су се усидрили у Сан Лукару, морнари су мислили да је петак, али су им мештани рекли да је четвртак. И они су били обишли земљу крећући се од истока према западу.

Ето, то су два примера из историје, а из практичног живота знамо да кад је код нас подне, на другом месту је један час после подне, негде осам увече, а негде десет сати изјутра. Овде ћемо навести неколико примера. Кад је у нашој земљи 12 сати, онда је у Белгији 11, Француској

11, Великој Британији 11, Шпанији 11, Данској 12, Италији 12, Мађарској 12, Шведској 12, Швајцарској 12, Бугарској 13, Турској 13, Азорским Острвима 9, Алжиру 11, Мароку 11, Египту 13, Источној Африци 14, у Мексику 5, Салвадору 5, Панами 6, Аргентини 7, Уругвају 7,30, на Цејлону 16,30, у Индији 16,30, Кини 19, Кореји 20, Јапану 20, Новом Јужном Велсу 21, у Западној Аустралији 19, у Јужној Аустралији 20,30 итд.

Ево због чега се то дешава. На разним тачкама земље у једном истом тренутку часовник показује различито време. Кад је у Београду 12 часова, онда је 12 часова у свим местима која се налазе на меридијану на коме се налази Београд. Међутим, на местима која су источније од Београда подне је већ било, јер се Земља обрће са запада на исток, те су та места прошла раније испод Сунца. Земља изврши пуно окретање око саме себе, тј. пређе 360 степени, за 24 часа. Према томе, она се за један час обрне за 15 степени. То значи да је место које се налази 15 степени источније од Београда прошло испод Сунца тачно пре један час. Тако, кад је у Београду 12 часова — подне, онда је у месту које се налази 15 степени источније један час после подне. Ако се иде према западу, онда се дешава обрнуто.

Брзина ветрова

Ветрова има различитих и сви се они крећу неједнаком брзином. Овде ћемо навести примере колико поједини ветрови пређу у једној секунди: 1) лак поветарац пређе у једној секунди 0,4 метра; 2) лакши ветар 2 метра; 3) слабији ветар — 4; 4) умерен ветар — 6,3; 5) снажнији ветар око 9; 6) јачи ветар—11,7; 7) врло јак ветар 14,9; 8) силовит ветар 18,7; 9) олуја 22,9; 10) јача олуја 27,6; 11) тешка олуја 33,4 и 12) оркан 40 метара.

ШТА ЈЕ МИТОЛОГИЈА?

Митологија је назив за многобожачке религије. Заправо, то је учење о боговима и херојима, нарочито о онима из Старог века. Позната је грчко-римска митологија, затим германска и словенска. Реч мит у литерарном смислу означава бајку, затим приповетку о догађајима из живота натприродних и божанских бића, у којој се она спуштају на земљу, где живе и раде као људи, с којима се често друже и заједно с њима изводе многе чудновате и јуначке подвиге. Најлепше примере мита имамо у старој, нарочито грчкој митологији.

САКАЈАВЕА, жена-птица

Почетком пролећа 1804 године, по жељи претседника Џеферсона, кренула су из Сен Луиса два истраживача да испитају тада још непознате пределе у сливу реке Колумбије и да проуче живот Индијанаца. Септембра 1806, после многих тешкоћа и опасности, експедиција Луиса и Кларка — под тим именом ушло је ово путовање у историју — вратила се у Сен Луис. За време овог напорног путовања пуног опасности, водич им је била Индијанка Сакајавеа, жена њиховог тумача, Канађанина француског порекла. Сакајавеа је била једина жена у овој експедицији и без њене помоћи Луис и Кларк вероватно не би ни успели у своме подухвату.

Стадо бufала је кренуло! Спремите се! Покрет! — зачуше се повици. Далеко у прерији, два јахача махали су својим огртачима, дајући знак осталим саплеменицима да „спакују“ своје село и крену за њима. Јер, живот Шошона-Индијанаца, становника прерије, био је тесно везан с кретањем буфала, тих великих ружних животиња. Буфало — то је била и храна, и кожа за одело и обућу.

— Ходи, птичице моја, — рече Сакајавеина мајка подижући на коња дрвену колевку обложену меком кожом. Док су мушкарци журно прикупљали растурене коње, а жене склапале колибе начињене од бивољих кожа, девојчица светлих очију вирила је, као радознало птиче, из своје колевке.

Било је потребно свега неколико минута да се колибе, начињене од дрвених мотки и кожних покривача, склопе и натоваре на коње. А преко њих журно су набацане коже дивљачи и неколико лонаца — сва имовина једне индијанске породице. На једном, тако натовареном, коњу седео је Камеахваит, мали Сакајавеин брат. Цело село је кренуло.

На челу поворке јахао је поглавица племена, Сакајавеин отац. У једном рогу од буфала носио је мало жара запретаног у пепео. На новом станишту треба прво запалити ватру. А где ће се поворка зауставити, нико није могао да зна. Да ли ће се нове ватре запалити у некој прерији, на висоравни или у подножју какве планине, зависило је од стада буфала. Где се они зауставе, зауставиће се и Шошони.

Такав је био Сакајавеин живот. Ветрови, планине, изненадни покрети, дани кад меса има у изобиљу, месеци гладовања и — рад без одмора. Коже су морале бити очишћене и уштављене, а месо је требало сушити на диму. Спокојства и починка никад није било, јер су стада буфала вечно у покрету.

Још пре но што је навршила десет година, Сакајавеа се држала на коњу као какав стари ратник. Кад се племе селило с једног места на друго, она би, јашући упоредо с братом, задивљено гледала у далеке плавичасте планине.

— Волела бих да сам птица, — говорила му је. — Тада бих могла да видим све. Шта лежи са оне стране планина? Куд теку реке? Где је крај прерије?

Једног дана, кад је, после доброг лова, цело село било заузето спремањем меса за сушење, Сакајавеин брат, трчећи према свом коњу, повикао је:

— Бежите! Бежите!

У истом тренутку заорили су се ратни поклични Минетари-Индијанаца. Изненадни напад збунио је Шошоне. У окршају који је настао, један од нападача дограбио је Сакајавеу за дугу црну косу и дигао је на свог коња. И док се он удаљавао у трку, она је видела како се, опкољен непријатељима, њен брат Камеахваит очајнички бори.

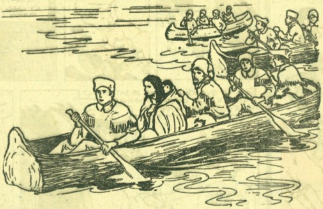

Кад су се Минетари вратили у своје село, предали су Сакајавеу женама.

— Узмите је да вам ради. Она је ваша.

Мада је заробљена девојка морала да ради од јутра до мрака, с њом нису лоше поступали. Жене из племена Минетари показале су јој како се обрађује земља и сеје кукуруз и поврће. Први пут у животу видела је мала Индијанка поља засејана кукурузом и зелене повртњаке.

— А моја сабраћа знају само да беру дивље плодове, — размишљала је она док је заоштреном лопатицом од бивола копала земљу.

Куће Минетари-Индијанаца, нису биле купасте колибе од коже, већ велике зграде од набоја, с крововима у облику купола. Минетари нису били номади и њихов живот није зависио од лова.

Сакајавеа је имала седамнаест година кад је у село Минетари - Индијанаца дошао канадски трговац Тусан Шарбоно. Сакајавеа је постала његова жена.

Није протекло ни неколико месеци, кад је Шарбоно запитао Сакајавеу:

— Знаш ли још да говориш свој језик?

— Ох! Да. Нисам га заборавила.

— А да ли се још сећаш родне земље?

— Треба само да затворим очи па да видим облаке и звезде изнад ње, наше планине и реке, и стазе којима моја браћа гоне дивља стада.

Тада јој је Шарбоно испричао да далеко на истоку живи пуно белих људи и да су двојица од њих, Луис и Кларк, пошли да испитају област између реке Мисури и великог Запада. Они ће презимети у једном индијанском селу, а упролеће намеравају да пођу даље. Да ли би Сакајавеа могла да им послужи као водич? Бели људи би за то добро платили.

У фебруару Сакајавеа је добила сина. А у априлу, кад се лед на рекама отопио, експедиција је кренула на пут. Са сином на леђима, Сакајавеа је заузела место у првом чамцу. Иза њега, кренуо је још један велики чамац и шест каноа.

Дани и километри низали су се један за другим. Путовање је у почетку протицало без тешкоћа. Хране је било довољно, а људи још нису били заморени. Чамци су лагано пловили уз реку. Али, уколико је циљ бивао ближи, тешкоће су постајале све веће. Или би се тешко натоварени чамци насукали на какав спруд, или би понестало хране. Сакајавеа је била од неоцењиве помоћи. Она је говорила белим људима који су плодови отровни а који не, указивала им на траг дивљачи, показивала им пут.

Најзад, експедиција је стигла на место где се река дели у три рукавца. Сакајавеа је знала да је завичај близу. Ниједан бели човек није до тада тако дубоко зашао у земљу индијанских номада. Да ли ће Шошони препознати своју давно несталу саплеменицу и да ли ће хтети да саслушају њене речи? — питали су се истраживачи.

Кад су се испели на врх једног брежуљка, Сакајавеа је усклинула од радости. У долини се налазио логор Шошона. Група Индијанаца, с поглавицом на челу, чекала је приближавање странаца. Изненада, Сакајавеа је потрчала и пребацила свој огртач преко поглавичиних рамена.

— Одрасли смо под истим огртачем, — узвикнула је она на свом матерњем језику. — Ох, Камеахваите, брате мој. Зар се више не сећаш Сакајавее?

Окупљени Шошони гледали су је зачуђено.

— Па то је она, „Изгубљена“, — зачуше се повици.

Све до краја августа остала је експедиција код Шошона. А кад су бели људи кренули доље на запад, Сакајавеа је, са сином на леђима, пошла с њима.

Био је ведар новембарски дан кад је угледала Тихи Океан. Високо је подигла свог малог сина да и он види огромне таласе који су се разбијали о обалу. Њен сан био је испуњен. Индијанка Сакајавеа, жена-птица, била је прва жена која је прешла Велике Планине.

Мој пријатељ карибу

Ово је прича једног риболовца-аматера са Аљаске.

— Имао сам два слободна дана, те сам решио да одем на Салмон Лејк, да пецам. Пошао сам мотоциклом из Номеа, уским, кривудавим и готово пустим путем који води до језера. Тридесетак километара далеко од града угледао сам једног карибуа (северног јелена), како се мучи да ослободи своје рогове из сплета старе телефонске жице. По јако утабаном земљишта видело се да је карибу већ неколико дана био „заробљеник“. Кад сам, сишавши с мотоцикла, пошао према њему, стао је узнемирено и љутито да скаче и трза главом. Али, већ после неколико тренутака, умирен мојим гласом, он је допустио да му се приближим и да покушам да га ослободим. Тепао сам му све време док сам одмотавао замршену жицу, а с времена на време ставио бих руку на његово дрхтаво тело. Најзад, карибу је био слободан. Сео сам на свој мотоцикл и наставио пут. Возио сам отприлике још један километар, а онда се зауставио и пошао пешице према језеру. Изненада, зачух неку буку иза леђа. Окретох се уплашено и угледах — „мог“ карибуа. Дрхтао је док сам му се приближавао, али се није помакао с места. Помиловах га по челу и пођох даље.

Осам километара, тј. све до језера, трчкао је он за мном као пудлица. Сваких десетак-петнаест метара он би ме сустигао и пружио главу, као да тражи да га помилујем.

Читав тај дан и сутрадан до подне карибу се није одвајао од мене. Лутали смо обалом језера, заустављали се, и док бих ја седео с пецаљком у руци он је лежао крај мене. Кад смо се вратили на друм, где је стајао мој мотоцикл, рекао сам једно од најчуднијих и најтужнијих „збогом“ у свом животу.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

АЛЕА ЈАКТА ЕСТ

„Алеа јакта ест“ је стара латинска пословица и значи: Коцка је пала. Она је постала на овај начин. У горњој Италији код Равене, мала река Рубикон, данас Писатело, претстављала је некад границу између Италије и горње Галије. Чувена је по Цезаровом преласку преко ње, што је био знак за почетак грађанског рата. Отуда потиче и израз: прећи Рубикон, што значи крочити последњим, одлучним кораком, после кога нема враћања. Прича се да је Цезар прелазећи Рубикон узвикнуо: „Алеа јакта ест.“

ШТА ЈЕ ФАЛАНСТЕР?

Фаланстер је заједнички дом и радионица за једну фалангу, тј. за задругу од 400 радничких породица, по систему француског социјалисте утописте Шарла Фурјеа (1772 до 1837).

КАКО ЈЕ ПОСТАЛО ИМЕ РАГЛАН?

Раглан је енглеска реч, а означава дуг спортски или кишни мушки горњи капут (мантил), код кога рукави нису ушивени у раменима, него иду од саме јаке. Тај капут добио је име по команданту енглеске војске у Кримском рату лорду Раглану.

ОКСАЛНА КИСЕЛИНА

Оксална киселина је отровна киселина која настаје оксидацијом многих органских једињења. Данас се добија од целулозе и служи у фарбарству и за вађење мрља од мастила ,за чишћење метала итд.

ПЕХЛЕВИ

Пехлеви је назив за персиски језик у доба Сасанида, којим су претежно говорили западни Персијанци. То је мешавина персиског и семитског језика, у којој је преовлађивала персиска граматика.

ФОСФОРНА БРОНЗА

Фосфорна бронза је легура (слитина) бакра, калаја и фосфора. Служи за израду делова ватреног оружја, затим накита, отпорних машинских делова итд.

Из историје сунцокрета

У ископинама насеља преисторисних Индијанаца у Кентакију нађени су семе и делови главе сунцокрета. Према тим остацима, изгледа да су биљке које су гајили Индијанци биле само нешто мало мање од данашњих. Утврђено је да су Индијанци још у то време употребљавали семе сунцокрета за исхрану.

Откако се зна за њих па све до сада, гаје Хопи-Индијанци у Аризони сунцокрет са црвеним семеном. Семе им служи као храна, а такође и за добијање црвене боје, којом боје корпе.

Пре открића у Кентакију и Аризони, сматрало се да су Перу и Мексико земље у којима је припитомљен сунцокрет. Према једној теорији, почели су Перуанци још дуго пре Инка да гаје сунцокрет и да га ђубре гуаном, ђубривом које се налази у неким крајевима Јужне Америке. Према другој теорији, сунцокрет су први почели да гаје Мексиканци, који су добијали крупне цветове на тај начин што су биљке садили густо, тако да су се по два цвета спајала у један.

Како су преисторски Индијанци дошли до сунцокрета с великим цветом, ми данас не знамо. Врло је вероватно да се некад случајно појавио велики цвет и да су Индијанци, сматрајући то за натприродан знак, почели да гаје само ту врсту. Могућно је, такође, да су они одабирали биљке с крупнијим цветом из чисто практичних разлога.

У Европу је сунцокрет пренет у шеснаестом веку и гајио се искључиво као украсна биљка. Тек у 19 веку почело је добијање зејтина из сунцокретовог семена и у том циљу засејавање великих површина овом биљком. Постоје и данас врсте сунцокрета које служе само за украс и гаје се у парковима и баштама. Сунцокрет је амблем америчке савезне државе Канзас.

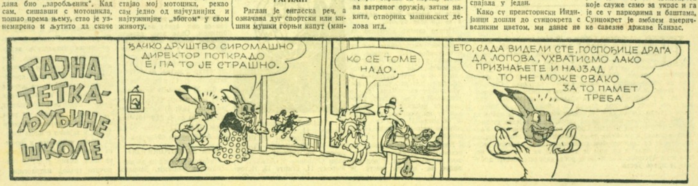
ТАЈНА ТЕТКА-ЉУБИНЕ ШКОЛЕ
ЂАЧКО ДРУШТВО СИРОМАШНО ДИРЕКТОР ПОТКРАДО Е, ПА ТО ЈЕ СТРАШНО.
КО СЕ ТОМЕ НАДО.
ЕТО, САДА ВИДЕЛИ СТЕ, ГОСПОЂИЦЕ ДРАГА ДА ЛОПОВА, УХВАТИСМО ЛАКО ПРИЗНАЋЕТЕ И НАЈЗАД ТО НЕ МОЖЕ СВАКО ЗА ТО ПАМЕТ ТРЕБА

ПИГМЕЈ И СЛОН

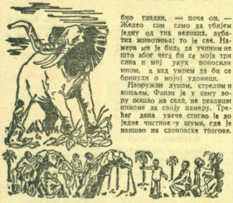

„Прави људи“ — то је име којим Пигмеји из Белгиског Конга називају своје господаре, Црнце нормалне величине. Јер, Пигмеји су и данас, као што су то били одвајкада, робови. Сваки од њих припада неком Црнцу, „правом човеку“. Тешко би било чак и замислити да су им Пигмеји дали ово ласкаво име због њихове добродушности и човечног поступања према робовима. Оно је само доказ да су афрички патуљци свесни „неправде“ коју је природа учинила створивши их малим, много мањим од „правих људи“.

Док су остали Црнци грађани Белгиског Конга, Пигмеји то нису. Они су својина „правих људи“, којима месом дивљачи морају да плаћају данак. Иако живе искључиво од лова, они не смеју да имају пушке. Копље, лук и стреле — то је једино оружје дозвољено Пигмејима.

Али, бој бије срце у јунака, а Пигмеји су, упркос свом малом расту, необично одважни.

— Једне вечери, — прича Ен Патнем, жена једног америчког антрополога и лекара, која је међу Пигмејима живела неколико година, — изненадна лупа добоша, јака и потмула као далека грмљавина, разби тишину шуме. Два Пигмеја, који су били дошли да за нашу болницу донесу месо, пажљиво су слушали поруку коју им је доносио овај афрички телефон. Наједном, стадоше да се грле, скачу и узбуђено да вичу.

— Фаизи је убио слона, — објасни ми најзад један од њих.

— Али, како га је могао убити кад нема пушку? — запитах зачуђено.

— Храброшћу. Фаизију није потребна пушка.

После неколико часова зачуше се пред нашим вратима кораци и гласови читаве гомиле људи. Фаизи, кога је узбуђена гомила просто гушила, сручи се на једну столицу. Изгледао је као уморан дечак с лицем набораног старца. Грчевито, као маршалску палицу, стезао је у руци крвљу умрљано копље.

Сал, Пигмеј који ми је те вечери протумачио победоносну лупу добоша-телеграфа, иступи испред осталих и рече:

— Ово је велики тренутак у нашим животима. Још од времена наших прадедова нико из нашег села није убио слона. Испричај нам о томе, Фаизи, да наши синови не би живели у незнању.

Фаизи устаде. Његове очи сјале су као црни дијаманти.

— Нико у нашем селу није био гладан, — поче он. — Желео сам само да убијем једну од тих великих, зубатих животиња; то је све. Намера ми је била да учиним нешто због чега би се моја три сина и мој унук поносили мном, а кад умрем да би се бринули о мојој удовици.

Наоружан луком, стрелом и копљем, Фаизи је у саму зору пошао из села, не рекавши никоме за своју намеру. Трећег дана увече стигао је до једне чистине у шуми, где је нашао на слоновске трагове.

Да се одмори од тродневног пешачења, попео се на једно дрво и ту преспавао ноћ.

— Сутрадан, рано ујутру, угледах слонове, — причао је даље Фаизи. — Два млада мужјака, четири слонице и петоро младих. Сиђох с дрвета и стадох да им се приближавам, пазећи да стално идем уз ветар

После једног часа Фаизи се био толико приближио слоновима да их је могао чути како кидају лишће и младе гранчице дрвећа.

— Било би много лакше приближити се једној од слоница, — настави Фаизи своју причу — јер су оне биле заузете око младих. Али, рекао сам себи, ако треба да будем убијен, онда боље да настрадам у борби с мужјаком. Слон који ми је био најближи имао је велике, лепе кљове. Крећући се обазриво, пришао сам му на десет метара.

Као један човек, сви присутни готово престадоше да дишу.

— У то онај други слон стаде да се приближава једној слоници. Мој, љубоморан, престаде да једе. Уши је био наћулио, тако да су му стајале као два крила, а сурлом је махао лево и десно. Била је то срећа: он сад није обраћао толико пажње на остале ствари око себе. Прикучих му се још више, тако да нас је раздвајало свега десетак корака. И сви остали слонови беху престали да једу да би посматрали љубавну игру. Био сам тако близу да сам чуо како им крче црева. Држећи у приправности копље, пузио сам даље, све док се нисам нашао испод љубоморног слона. Исправих се нагло и у истом тренутку зарих му копље у стомак. Слон затруби од бола и, не осврћући се, појури према крду. Слонови могу да трче веома брзо. Ускоро се цело крдо изгуби, оставивши за собом само облак прашине.

Фаизи, исцрпљен од узбуђења, сручи се на столицу.

— Два дана сам их пратио. По њиховом трагу видео сам да рањени слон све више малаксава. Најзад, другог дана увече, нашао сам његово мртво тело. Угинуо је од губитка крви.

Пигмејско село дочекало је Фаизија, „убицу слона“, како су га прозвали, с највећим почастима. Добоши су тутњали јаче но икад. Кад су људи, помешавши пепео с водом, „украсили“ своја лица и тела тако да су личили на права чудовишта, почела је „игра победе“. Чак је и Фаизи, иначе увек достојанствен и повучен, играо те ноћи као да му је тек двадесет година.

БОКЕЉСКИ МОРНАРИ

Бока је од најстаријих времена имала везе с поморским бродарством, јер су још и стари Илири у Рисну имали своје поморско упориште. Али, свој највећи успон и сјај бокељско бродарство постигло је у 17 и 18 веку, кад су се Херцегнови и Рисан ослободили турског јарма. Тада је у Перасту постојала надалеко чувена поморска школа, која је дала велик број искусних и чувених поморских капетана, а и прве школоване поморце Петру Великом. И друге школе: у Котору, Херцегновом, Доброти и Прчњу такође су знатно допринеле образовању помораца.

Бокељи су се нарочито истакли у поморским ратовима против Турака и турских гусара. Било је доста Бокеља који су пружили сјајан пример јунаштва, али се нарочито истиче подвиг капетана Петра Желалића, родом из Бијеле. То се десило 1760 године. Желалића су заробили Турци и он је био роб на лађи „Велика султанија“. Међутим, Желалић није био од оних људи који се лако препуштају судбини, па је покушао да организује остале заробљенике, како би у повољном тренутку сви заједнички навалили на Турке и ослободили се ропства. Једнога дана пружила им се прилика за то кад је већина турске посаде изишла на копно. Желалић је са 83 друга успео да савлада преостале Турке, да им отме брод, па да побегне. Са својим друговима стигао је на острво Малту и освојени брод предао тамошњим властима.

Али, Желалић није био сам. У рату против Турака истакао се и капетан Андрија Берберовић, из Мориња, који је 1828 године у грчком архипелагу успео да савлада три турске гусарске лађе које су напале његов једрењак.

Бока Которска, захваљујући свом поморству постала је врло културна и богата средина. Њени поморци доносили су у свој крај нова искуства, непознате стране сировине и производе, и корисне биљке, као кромпир, дуван, наранџу и лимун. Поморци которског базена били су чланови „Которске морнарице“. Циљ ове организације био је да поморском трговином помаже привредни развитак Боке, а да у рату брани Боку од страних напада. Борећи се под разним заставама, како је у оно време био обичај, бокељски поморци истакли су се својом храброшћу и поморском вештином. Пераштанин Матија Змајевић био је адмирал руске балтичке флоте и истакао се у четири поморске битке против Швеђана. Једном је и спасао живот руском цару Петру Великом.

Али, Бокељи се нису истакли само у рату, него су постизали велик успех и на својим трговачким бродовима. Такав један подвиг у историји бокељског поморства извршен је 1852—1859 године. У то доба капетан Иво Висин из Прчња кренуо је на свом брику „Сплендидо“, који је имао 300 тона, из луке Антверпен и за осам година путовања, обављајући трговачке послове, опловио око света. То је био први наш брод који је то постигао. Због тога је Висин проглашен за почасног грађанина Трста и стекао право да развија нарочиту белу заставу на којој је био натпис: „За поморске заслуге“. У то време то је било једно од највећих поморских одликовања.

У току столећа бокељска морнарица се снажно развијала и око 1800 године достигла је свој врхунац. Тада је имала преко 600 бродова на једра, од чега око 300 бродова дуге пловидбе. У Боки је било 300 поморских капетана и око 3.000 морнара.

ГАЈГЕРОВ БРОЈАЧ

Једна од најтраженијих сировина данас је несумњиво уран, једини елеменат који практично долази у обзир за добијање атомске енергије. Као што су некад људи јурили за налазиштима злата, испирајући речни песак и ломећи стене, тако се сад — само с много више система — тражи уран, од поларних предела до ужареног екватора.

Иако нема особину да се на гомилава на једном месту, као, например, руде бакра или гвожђа, уран има нешто што немају остали: он је радиоактиван. Атоми урана шаљу из себе у околину радиоактивне зраке без обзира на стање у коме се налазе; макар их загрејали на највишу, или их охладили на најнижу температуру. Та њихова особина олакшава проналажење уранових руда благодарећи направи коју је конструисао физичар Гајгер и која се по њему зове — Гајгеров бројач.

Радиоактивни зраци, пролазећи кроз ваздух, остављају за собом дугачак невидљив реп наелектрисаних ваздушних честица, као што метеор вуче траг усијаних гасова. Гајгер је за свој изум искористио баш те минималне количине електрицитета које зраци производе. Он је успео да ухвати тај електрицитет у једну стаклену цев, која се назива бројачком цеви, и да га многоструко појача нарочитим апаратом. Те појачане ударе струје, од којих сваки одговара једном проласку радиоактивног зрака кроз бројачку цев, можемо видети било као светлуцање сијалице, као пуцкетање у слушалицама или у звучнику, или их броји аутомат сличан бројилу код такси-аутомобила.

Кад се бројач нађе у близини каквог извора радиоактивних зракова, одмах се чује ређе или чешће пуцкетање. Ако се, например, један грам радијума налази сакривен на даљини од двадесет метара, у слушалицама се чује око 60 откуцаја у минуту; на десет метара чује се већ 300, док би се на растојању од једног метра бројач просто „загушио“, јер би бројао милионе откуцаја. На сличан начин проналазе се и руде урана, само што се ту не ради о тако јаким зрачењима као код радијума. Истраживачи носе са собом Гајгерове бројаче, или се они налазе на авионима и хеликоптерима који лете ниско над неприступачним земљиштем.

Али, Гајгеров бројач не служи само за проналажење уранове руде. Њиме се може, с приличном сигурношћу, утврдити старост неке археолошке ископине, бројећи зраке које испушта један радиоактивни изотоп угљеника. Њиме се тачно може пратити кретање радиоактивних једињења у човечјем организму, који су убризгани ради постављања дијагнозе или у циљу лечења. Бројачи се употребљавају и за испитивање тајанственог зрачења које долази из свемира, космичког зрачења. Помоћу њих се утврђује и да ли дебели блокови метала немају можда унутрашње пукотине.

Гајгеров бројач је наједном постао веома тражен артикал у Јапану кад су недавно, после америчких експеримената с водоничном бомбом. многе рибе у Тихом Океану постале радиоактивне и, према томе, веома шкодљиве. Задуго ниједна риба није смела бити изнета на тржиште пре но што прође испод Гајгеровог бројача.

У евентуалном будућем ратовању атомским оружјем, Гајгеров бројач би несумњиво био једно од најефикаснијих средстава за сигнализацију опасности. Он би опоменуо на присуство радиоактивних гасова и прашине далеко пре но што би они постали опасни за људе. Без њега се не би смело прићи области у којој је експлодирала атомска бомба, па

чак ни кад је прошло више дана од експлозије. Гајгеров бројач је најмоћније оружје против атомских подморница, тенкова и другог атомског оружја, јер он већ из даљине открива оно што се оком не може видети.

ИЗ РИЗНИЦЕ ПРИРОДЕ

У дворишту је пас глодао коску. Један гавран је дуго облетао око њега и покушавао на све могућне начине да привуче његову пажњу и да му отме коску. То му није успело и он је најзад одлетео, али се после извесног времена вратио с још једним гавраном. Почела је стара игра, али и овога пута без успеха. Тада се догоди ово: други гавран нагло слете на пса и снажно га удари кљуном. Пас, изненађен и бесан, окрете се и јурну на нападача, који одмах узлете. За то време први гавран већ је зграбио кост и побегао.

☆

Један коњ провео је десет година у руднику вукући колица. Кад је постао неспособан за рад, извели су га напоље. Чим је угледао сунце, коњ је радосно зањиштао, а онда је, без оклевања, кренуо сам у шталу из које је изишао пре десет година.

☆

Човек је седео у хладној соби и нешто читао, док му је мачак био на коленима. Наједном, мачак отрча до врата и поче да мауче. Човек му отвори, а тада мачак пође у кухињу, осврћући се да види иде ли његов господар за њим. Кад су дошли у кухињу, мачак се попе на сандук са угљем и опет поче да мауче. Кад је човек узео канту и напунио је дрвима и угљем, мачак је почео радосно да се умиљава и одмах пошао натраг. Чим је ушао у собу, упутио се право према камину. Кад је домаћин заложио ватру, он му више није хтео седети у крилу, већ се извалио крај ватре.

☆

Неки сељак имао је припитомљеног гаврана који је волео да буде стално у друштву људи. Једног дана домаћица потеже на њега метлом што је украо нешто из кухиње. Гавран, да јој се освети, оде у башту и почупа сав расад што је жена тог јутра расадила.

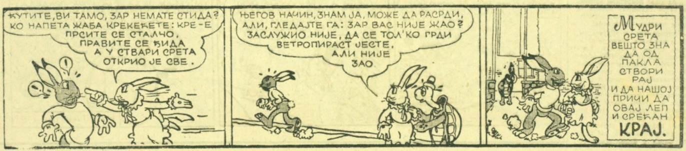
ЋУТИТЕ, ВИ ТАМО, ЗАР НЕМАТЕ СТИДА? КО НАПЕТА ЖАБА КРЕКЕЋЕТЕ: КРЕ-Е ПРСИТЕ СЕ СТАЛЧО, ПРАВИТЕ СЕ ЋИДА А У СТВАРИ СРЕТА ОТКРИО ЈЕ СВЕ.
ЊЕГОВ НАЧИН, ЗНАМ ЈА, МОЖЕ ДА РАСРДИ, АЛИ, ГЛЕДАЈТЕ ГА: ЗАР ВАС НИЈЕ ЖАО? ЗАСЛУЖИО НИЈЕ, ДА СЕ ТОЛ'КО ГРДИ ВЕТРОПИРАСТ ЈЕСТЕ. АЛИ НИЈЕ ЗАО
МУДРИ СРЕТА ВЕШТО ЗНА ДА ОД ПАКЛА СТВОРИ РАЈ И ДА НАШОЈ ПРИЧИ ДА ОВАЈ ЛЕП И СРЕЋАН КРАЈ.

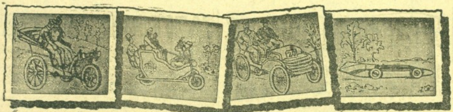

ОД ФИЈАКЕРА без коња ДО АУТОМОБИЛА

Развој је почео пре готово једног века. Пошло се од фијакера без коња, а сад се стигло до облика који је сличан риби на точковима.

Тај фијакер, којим је 1863 године Француз Леноар направио незаборавни излет од Париза до Жоенвила, није био нимало удобан. То су била обична кола с дрвеним точковима опасаним гвозденим обручима. На њима је било само једно седиште с наслоном. Данас нам не би сигурно претстављало никакво задовољство да се труцкамо на оваквим таљигама, уз лупу мотора који је покретао ацетиленски гас.

Одатле је био само један корак до кола Аустријанца Маркуса, која је, уместо ацетиленског гаса, терала експлозивна смеса бензина и ваздуха, баш као и данас. Употреба бензина била је генијална замисао, али у оно време прилично скупа, јер се бензин могао купити само у апотеци. Но, то Маркусу није причињавало највећу тешкоћу. Пошто дању, због радозналог света, није смео да се појави на улици са својим колима, он је опите вршио ноћу, у забаченим деловима бечког Пратера. А тада је дошао у сукоб с полицијом, која није хтела да допусти да у овом пределу пуном тишине диже ларму некакав проналазач са својим „лудачким фијакером“, који је поред тога смрдео и из кога су врцале искре. Ожалошћен полициском забраном, Маркус је напустио свако даље експериментисање, и не слутећи да је са својим проналаском ушао у историју.

Година 1877 претставља следећи значајан датум на путу од фијакера без коња до модерног аутомобила. Те године је Немац Готлиб Дајмлер, у сарадњи с конструктором Мојбахом, завршио први четворотактни бензински мотор. Али, прошло је пуних девет година док тај мотор није постављен под задње седиште високог, луксузног фијакера. Полиција, која се и овог пута умешала у историју аутомобила, сумњичила је обојицу проналазача да су фалсификатори новца и често их је узнемиравала изненадним претресима при њиховом ноћном раду. На Париској изложби, која је приређена пре седамдесет година, тај фијакер на обичним дрвеним точковима и с рекордном брзином од осамнаест километара на час претстављао је праву сензацију. Путницима није ни најмање сметало што су седели готово два метра изнад земље и што су се на тадашњим неравним путевима понекад несигурно осећали.

Прешавши у Француску, 1895 године, Дајмлер је право на искоришћавање свога изума уступио Левасору. Тако је овај са својим моторним фијакером могао да учествује у трци Париз—Бордо. Кола су имала два задња мека седишта, која су се могла заштитити од кише покретним кровом, а место садашњег волана имала су дугачку полугу спојену с предњим точковима.

Истовремено с Дајмлером, па и пре њега, радио је на истом послу и Немац Карл Бенц, који се још 1883 године возио улицама Манхајма на својој моторној триколици с бензинским погоном и са електричним паљењем. Кола су имала само једно седиште, на коме је путник седео високо у ваздуху, држећи у левој руци полугу од мотора, а у десној полугу за управљање предњим точковима. И Бенц се борио с финансиским тешкоћама, доживљавао неуспехе и разочарања, па кад је видео да у Немачкој не наилази на разумевање, прешао је, као и Дајмлер, у Француску.

У то време је Енглез Батлер израђивао своје „петролцикле“ на три точка. Тешко да је ико тада могао да наслути да ће та кола, која су личила на колица за паралитичаре, постати после извесних измена најважније саобраћајно средство. Ни у Француској то нико није слутио, мада се већ тада Пежо, заједно са својим пријатељем Леметром, возио по Ници на свом „квадрициклу“. На њему је он, 1891 године, прешао пут од Париза до Бреста и натраг, дакле укупно 1.200 километара, с просечном брзином од 15 километара на час. Пежо је морао претходно да размести на сваких сто километара дуж пута људе с кантама бензина, како би могао да снабдева мотор том драгоценом и ретком течношћу.

Американци, као што се види, нису пронашли аутомобил, али су ипак за овај проналазак учинили нешто од неоцењиве вредности. У Европи је аутомобил стално сматран неким чудом, на чији су се рачун правиле досетке. Међутим, амерички конструктори ишли су за тим да нови проналазак популаришу међу најширим слојевима. У том циљу Дури је приказивао свој аутомобил на три точка у чувеном Барнумовом циркусу, а годину дана доцније, у Детроиту, Хенри Форд конструисао је аутомобил на четири точка.

Но, и у Европи се нашао предузимљив човек који је схватио значај аутомобила. То је био неки Е. Јелинек, који је као аустроугарски генерални конзул у Ници видео прве аутомобилске трке и није се дуго предомишљао да своју неуспешну дипломатску каријеру замени успешним трговачким послом. Он није био техничар, али је баш зато умео да техници свог времена поставља задатке за које су стручњаци мислили да су немогућни. Таква су била и кола која су, по Јелинековој кћери, добила име „Мерцедес“. Она су имала кров, блатобране, папучу и врата, као и два седишта, једно прекопута другог. Мотор тих кола имао је само шест коњских снага.

Сва ова кола, од Дајмлеровог фијакера до Јелинековог „Мерцедеса“, имала су дрвене точкове с челичним обручима. Тек почетком овог века сетили су се конструктори већ заборављеног Енглеза Томсона, који је, педесет година раније, обруче на точковима омотавао гуменим цевима напуњеним ваздухом. Сетили су се и ветеринара Динлоа, који је за бицикл свога сина начинио праву гумену пнеуматику. Французи браћа Мишлен искористили су замисао својих претходника и почели да производе пнеуматичне точкове. Наравно, ти гумени обручи, који су се гломазно причвршћивали са двадесет шрафова, нису били дуготрајни и пуцали су већ после неколико километара.

У то доба настуца у конструкцији аутомобила права револуција. Дотле су конструктори ишли за тим да начине што лакши мотор, који би се могао поставити на сваки фијакер. Јер, много је лакше било приволети човека који је већ имао фијакер да своје коње замени малим мотором, него да купи нова кола са уграђеним мотором. Тек је Мајбах увидео да се за аутомобилски мотор морају градити нарочита кола, потпуно новог облика. Он је пронашао и карбуратор, пребацивач брзина и хладњак, а израђивао је аутомобиле који су по облику били доста слични аутомобилима какви су грађени све доскора.

Упоредо са све широм употребом, аутомобил почиње да добија облик затворене кабине, са четири или шест седишта, с водоравним воланом и поклопцем изнад предњих точкова. Аутомобил више не личи на фијакер; он већ има свој сопствени облик.

У наше време тај облик опет почиње да се мења. Модерни аутомобили све више личе на вретено, торпедо или рибу на точковима. Док унутрашњи механизам постаје све сложенији, спољашњи изглед се упрошћава. Али, још се не може рећи да је он добио свој стандардни, најцелисходнији и дефинитивни облик.

ДАНАС КАО И ПРЕ 150.000 ГОДИНА

Једна америчка археолошка експедиција наишла је у једној пећини у Ираку на занимљиво откриће: кости једног детета старог девет месеци. Детаљним прегледом утврђено је да је дете живело и умрло пре 70.000 година. Његов костур нађен је у дубини од десет метара. Занимљиво је да у истој тој пећини и данас живе људи, исто онако као што су живели можда и пре 150.000 година. Пећина је на веома лепом месту, окренута југу и заклоњена од хладних северних ветрова.

ВЕРОВАЛИ или не...

СИН ТОПА

Хусеин Ружди-паша, који је у два маха био претседник египатске владе, носио је почасну титулу „топузаде“, што значи „син топа“.

ЗБОГ ЈЕДНЕ РЕЧИ

Француз Агнус Санреј написао је књигу од преко стотину страница да би објаснио порекло речи „paracletus“.

ПЛАНИНА — ОРАО

Изнад села Манхарт, у Италији, уздиже се једна гола, каменита планина чији један врх потсећа на главу џиновског орла. Сељаци из Манхарта називају због тога целу планину „Орловом Планином“.

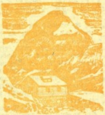

РАЊЕН ДАВНО ИСПАЉЕНИМ МЕТКОМ

У септембру 1905 године Х. В. Лајн из Фледбуша, на Лонг Ајленду, тестерисао је машином дрва у свом дворишту, кад је из цепанице изненада излетео метак и ранио га у груди. Рана је била прилично тешка и оставила је трајан ожиљак. Кад је пројектил био извађен из ране, утврђено је да је то куршум за пушку каквом су се служили војници у 18 веку, за време америчког рата за ослобођење. Према мишљењу стручњака, овај куршум је још тада био испаљен и неким случајем забио се у дрво. Кад је после више од сто година Лајн узео да тестерише дрво, зупчасти точак на машини, својим брзим окретањем, избацио је куршум из дрвета и овај је ранио Лајна.

КУЋА ОД ПЛУТЕ

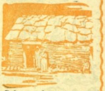

Већина кућа у шпанском селу Бадахос саграђена је од комада плуте. Како је плута добар изолатор, у унутрашњости тих кућа влада лети пријатна свежина, док је зими увек топло.

ЈАЈЕ СА ШЕСТ ЖУМАНАЦА

Јаје с два жуманцета није нарочита реткост, а понекад се чак може наћи и такво које их има три. Међутим, јаје које је, спремајући торту за рођендан своје ћерчице, разбила Дорит Бери из Сиднеја, у Аустралији, претстављало је право чудо: оно је имало шест, додуше ситнијих но обично, жуманаца.

ДРВО — ЛЕПЕЗА

У близини Гхатвара, у Индији, расте једно велико дрво чије се гране наизменично спуштају према земљи, да би се одмах затим нагло дигле навише, хладећи тиме, као каквом лепезом, људе и стоку који се одмарају у његовом хладу.

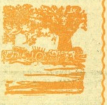

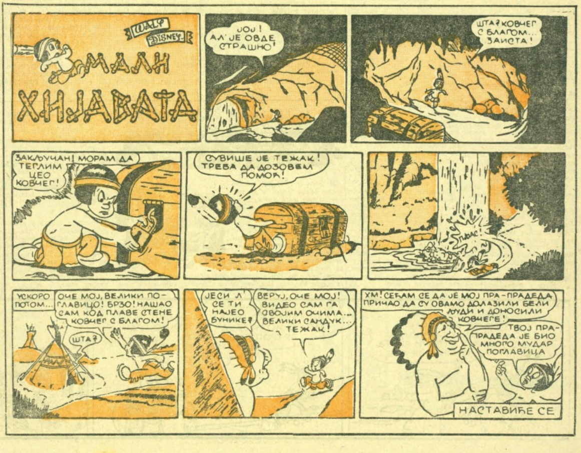
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
ЈОЈ! АЛ' ЈЕ ОВДЕ СТРАШНО!
ШТА? КОВЧЕГ С БЛАГОМ... ЗАИСТА!
ЗАКЉУЧАН! МОРАМ ДА ТЕГЛИМ ЦЕО КОВЧЕГ!
СУВИШЕ ЈЕ ТЕЖАК! ТРЕБА ДА ДОЗОВЕМ ПОМОЋ!
ПЉАС!
УСКОРО ПОТОМ...
ОЧЕ МОЈ, ВЕЛИКИ ПОГЛАВИЦО! БРЗО! НАШАО САМ КОД ПЛАВЕ СТЕНЕ КОВЧЕГ С БЛАГОМ!
ШТА?
ЈЕСИ Л' СЕ ТИ НАЈЕО БУНИКЕ?
ВЕРУЈ, ОЧЕ МОЈ! ВИДЕО САМ ГА СВОЈИМ ОЧИМА... ВЕЛИКИ САНДУК... ТЕЖАК!
ХМ! СЕЋАМ СЕ ДА ЈЕ МОЈ ПРА-ПРАДЕДА ПРИЧАО ДА СУ ОВАМО ДОЛАЗИЛИ БЕЛИ ЉУДИ И ДОНОСИЛИ КОВЧЕГЕ!
ТВОЈ ПРА-ПРАДЕДА ЈЕ БИО МНОГО МУДАР ПОГЛАВИЦА
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

ЏИНОВСКИ ИНСЕКТИ

Недавно је једна група америчких ентомолога провела три и по месеца на досад неиспитаном острву Кусај, које се налази јужно од острва Бикинија и Ениветока, у Микронезији. Научници су открили око 800 досад непознатих врста инсеката и у Америку донели збирку од 60.000 ретких инсеката. Међу инсектима је најнеобичнији један огромни паук, дуг 14 сантиметара, који гази по води. Он има на ногама неку врсту природних „гумених патика", тако да се никад не овлажи, мада је стално на води. Он живи на рекама у џунгли, чије су обале ноћу обележене чудном бледоплавом светлошћу коју производе нарочите алге. Ова светлост служи као оријентација животињама у току ноћи. Велику пажњу ентомолога привукао је и црни цврчак, дуг један сантиметар. Бежећи од опасности, он се загњури у воду и тако спасава од непријатеља. Већина инсеката који су пронађени на Кусају нису опасни за човека и живе углавном хранећи се разним отпацима и трулежи.

* * *

ЧЕТВОРОПРЕГ

Четворопрег су била кола у која су упрезана четири коња напоредо један до другог. Стари Римљани примили су четворопрег од Грка и почели да га употребљавају у тријумфима и другим свечаностима. Кола су имала два ниска точка. Четворопрег је често приказиван на новцу, а због свог лепог изгледа и сликовитости вајари су га често обрађивали. Из времена Неронова познати су коњи од бронзе с једног четворопрега, који се и данас налазе над главним порталом цркве светог Марка у Венецији, а донесени су на почетку 13 века из Цариграда. И у доцнија времена вајари су правили четворопреге. Данас се под четворопрегом подразумевају коњи који су упрегнути по пар један за другим, а не напоредо као раније.

* * *

ИГРЕ ШКОТСКИХ БРЂАНА

Сви народи на свету имају своје националне игре, које су задржале добар део особина из давних времена. Неки народи придају тим играма више пажње, а неки мање. Тако се по целој Шкотској одржавају сваке године у одређено време традиционалне спортске игре брђана. Од средине маја до краја септембра обично се одржи око 120 таквих спортских састанака. У ранија времена то су били састанци појединих племена. Они су имали свечан карактер, који се до данас задржао у такмичењима између гајдаша и играча народних игара. У току столећа, овим такмичењима придодата су и атлетска, од којих многе дисциплине воде порекло из давно прохујалих времена, кад су чобани, сељаци и шумари кушали своју снагу и вештину на свечаним састанцима. Данас су најзанимљивија она такмичења која се одржавају у мањим селима. Она имају у себи више народних особина него она у већим местима.

* * *

ДАМОКЛОВ МАЧ

Дамокло је био љубимац Дионизија Старијег (405—368 пре наше ере), тиранина Сиракузе. Он је завидео своме господару на краљевском положају и животу и тврдио да је најлепше у животу бити краљ. Да би му доказао да то није тачно, Дионизије га је једнога дана изјутра именовао краљем. Увече, за време гозбе, Дамокло је опазио да му изнад главе виси мач, и то везан коњском длаком. Кад је то видео, Дамокло се обратио Дионизију речима: „Пусти ме да будем оно што сам и пре био". Израз Дамоклов мач употребљава се кад се жели означити нека стална опасност која прети некоме и о којој он и не сања.

* * *

ШТА СУ БАРКАЧЕ?

Баркаче су велики, тешки чамци који висе на узвишенијим деловима ограде на палуби ратних бродова. Ова врста чамаца прави се на весла, једра и на моторни погон. Обично су грађени од тврдог дрвета, али баркаче које имају мотор направљене су од челика. Употребљавају се за саобраћај с копном, за преношење тешких терета (конопа, сидра), затим за притицање у помоћ приликом бродолома итд. У ратно доба баркаче су наоружане малим топовима или митраљезима и служе за превоз војника од брода до пристаништа, кад ратни бродови пристану подаље од обале.

* * *

ВОЋЕ БЕЗ СЕМЕНА

У последње време биолози су успели да произведу грожђе, крушке, јабуке, па чак и парадајз, без семена. Њихов плод је потпуно уједначен, а по укусу је исти као и плод са семеном. Ово је постигнуто на тај начин што се неоплођена женска ћелија у цвету воћке премаже нафтоксиацетичном киселином, која у потпуности одговара једном хормону који је неопходан за рашћење плода, а који луче семенке. Неки научници сматрају да ће на исти начин од неких дивљих семенки које немају плодова моћи да произведу воћне врсте које досад нису постојале.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ВИТАМИНИ ЛЕЧЕ ЗАБОРАВНОСТ, НЕСАНИЦУ...

„Часопис за клиничку исхрану", који излази у Њујорку, донео је у једном од последњих бројева веома занимљив чланак лекара Питермана и Гудхарта о могућности употребе витамина у лечењу неких душевних поремећаја и обољења. Дозе које се употребљавају за лечење знатно су веће — понекад чак и десет пута — од количина витамина које човек нормално уноси с храном у организам.

У своме извештају ова два америчка лекара нарочито подвлаче утицај витамина Б и набрајају до каквих душевних поремећаја може да дође ако се не узима у довољној количини.

Недостатак тиамина (витамина $Б_1$) изазива: заборавност, тешкоће у логичном мишљењу, манију гоњења и несаницу; рибофлавина ($Б_2$): душевну депресију, поремећаје вида, неспособност концентрације и извршавања чак и лакших умних задатака, лаку психичку поремећеност; ниацина: депресију, страх, разне маније, губитак памћења, па чак и халуцинације и делиријум; пиродоксина ($Б_6$): грчеве који потсећају на епилепсију, несаницу, претерану раздражљивост.

Давањем повећаних доза одговарајућег витамина лекари су успели да отклоне многе од ових душевних поремећаја.

МАЊИ ТЕЛЕСКОПИ СУ БОЉИ

Изгледа да ће се астрономи вратити мањим телескопима и да ће тако престати утакмица у грађењу џиновских телескопа. Једна опсерваторија у Висконсину начинила је план за изградњу једног новог телескопа, који је минијатуран према досад постојећим, али ће се њиме добијати много јасније и боље слике неба. Конструктор уверава да данашња техника то потпуно омогућава. Новост је и у томе што се телескопу додаје огледало које омогућава узимање снимака.

НОВ ПАРАЗИТ

На плантажама памука у Тексасу појавио се ове године један нов паразит, који је нанео знатне штете. Опасност је утолико већа што је примећен и у другим покрајинама и што су се уобичајена средства за тамањење инсеката показала без дејства код овог паразита. Стручњаци сматрају да је то неки инсект који је и раније ту живео, али није нападао памук. Но, како је ове године лето било суво и он није имао довољно хране, почео је да једе памук.

РАД НЕ ШКОДИ СРЦУ

Један лекар из Чикага, на састанку индустриских лекара, изнео је занимљива запажања из своје праксе. Он тврди да рад не утиче неповољно на срце. По њему, сваки срчани болесник који се жали да му је срце ослабило услед рада исти је као онај који је добио срчани напад у сну, окривљујући после сан за своју болест.

РЂАВА ИСХРАНА УТИЧЕ НА МОЗАК

Један амерички лекар, после једанаест година проучавања у једној болници, изнео је занимљиве податке о утицају недовољне исхране на душевно стање. Он је имао пацијената којима се привиђало да са ствари мичу и да по одаји гмижу разноразни инсекти.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ГУТАО ИГЛЕ

У једној болници у САД умро је неки старац. Кад је извршена обдукција, у његовом телу нађено је двадесет игала, које су биле већином зарђале. Он их је сигурно прогутао током свог рада — био је тапетар — али оне нису имале никакав штетан утицај на његово здравље.

„ЛЕТЕЋИ ТАЊИРИ" ИЗНАД АТЛАНТИКА

Америчко ваздухопловство пустило је прошлог лета пробне балоне за испитивање ваздушних струјања. Међутим, они су прелетели од Калифорније преко целог континента, па су прелетели чак и океан и спустили се у Шпанију. Над Атлантиком су изгледали округлог облика и беле боје, док су према сунцу били сребрнасти. Висина лета им је била до 30.000 метара. Идуће године, у мају, пустиће се овакви балони из Манчестра.

ДУВАНСКИ ДИМ ЈЕ РАДИОАКТИВАН

Покушава се на све могуће начине да се пронађе узрок обољењу од рака, па се у последње време проучава и дејство пушења на људски организам. Нарочито се испитује да ли слаба радиоактивност дима из запаљене цигарете није, макар и делимично, узрок канцерозном обољењу плућа. Јер, иако овај дим садржи сасвим малу количину калијума, он би ипак могао да има известан удео при стварању рака. Калијум је важан елеменат биљака, а извесне биљне врсте, као дуван, имају га у приличној мери. Установљено је да у диму од двадесет цигарета има један тристахиљадити део милиграма калијума. Претпоставља се да рак на плућима може да се изазове калијумовим зрачењем ако се у току двадесет година сваког дана попуши двадесет цигарета, удишући њихов дим.

И ПАЦОВИ ИСПУШТАЈУ УЛТРА-ЗВУКЕ

Познато је да слепи мишеви испуштају ултра-звуке и да по моћу њих откривају препреке на свом путу. То су 1938 године открили Пиес и Грифин. После тога установљено је да ултра-звуке емитују и неки инсекти, као и друге животиње, а нарочито пацови. Животиње испуштају ултра-звуке и кад се одмарају. Пацови ће их емитовати сваки пут кад се уштину за реп. Зашто животиње производе ултра-звуке? — питају се природњаци. Да ли им је то средство за споразумевање, или им служи само за оријентацију у простору, као слепим мишевима? На ова питања наука још није одговорила. Но, сама чињеница да су овакви звуци откривени, за науку претставља корак напред. Способност емитовања ултразвукова имају још и веверице, једна врста мајмуна и неке друге животиње.

РИБА ОПАСНИЈА ОД АЈКУЛЕ

У Тихом Океану, у водама око Каролинских Острва, живи једна риба која је много опаснија од ајкуле. Она има на леђима оштре бодље, чији убод изазива јаке болове. Урођеници мисле да те бодље садрже неки отров, што је, по мишљењу стручњака, сасвим могућно.

Јесте ли већ чули да...

... у нашим крајевима има преко десет врста хризантема. Иначе, у свету има око 140 врста овог цвећа. Бухач, биљка од које се справља прашак против инсеката, такође спада у хризантеме.

...Американци имају 72 израза за јагње

и овцу до две године.

...у 18 веку немачки лекари приписивали су колоњској води велико лековито дејство. Године 1727 медицински факултет у Келну објавио је о колоњској води ово: „Она може да служи и за спољашњу и за унутрашњу употребу. Ради унутрашње употребе узима се једном или више пута дневно по 50 до 69 капи у вину, води, топлој супи и осталим течностима. Она је лек против тровања, рђавог задаха, лупања срца, главобоље, болова у трбуху, зубобоље, опекотина, камена у жучи и подагре, а помаже и животињама".

... данашња Ћуприја звала се за време Римљана Хореа—Марги.

... прва међународна утакмица у фудбалу одиграна је 1872 године између Енглеске и Шкотске, а прва таква утакмица на европском континенту одиграна је 12 октобра 1902 године у Бечу између Аустрије и Мађарске.

...гајде су биле познате и народима Старог века. Грци су их називали симфонија, а Римљани утрикуларис.

... прву класификацију облака извршио је енглески метеоролог Хауард Љук (1772—1864).

...кад би се из мора и океана издвојио сав магнезијум, било би га толико да би се њиме цела земљина кугла могла покрити слојем дебелим око три метра.

... винова лоза у околини Токаја, града у Мађарској познатог по чувеном вину, пренесена је из

Смедерева, и то у 15 веку, кад је деспот Ђурађ Бранковић постао господар Токаја.

УКРШТЕНИЦА

Водоравно: 1) јединица за мерење отпора електричне струје; 3) количина робе на стоваришту; 5) бог сунца у грчкој митологији; 7) Ужичанин; 8) индустриска биљка; 10) острвце југозападно од Пага; 11) врста аскета у Индији; 12) врста першуна; 13) страно мушко име; 14) персиска лука на ушћу Шател Араба; 17) град у Румунији; 18) француски писац из 17 века; 20) лако испарљива течност; 21) мера за површину; 23) велика фабричка дворана; 24 предлог; 25) врста песме; 26) основна боја неке слике; 27) једна од САД; 30) мушко име; 31) хемиски знак за ербијум.

Усправно: 1) страно мушко име; 2) место у Бачкој; 3) несугласица; 4) река у Америци, утока Калифорниског Залива; 5) врста палме; 6) инстинкт; 7) женско име; 9) место на Јадрану; 11) десна притока Дрине; 15) морска риба (множ.); 16) врста папагаја; 18) крдо; 19) презиме римског песника Овидија; 20) одјек; 22) превремен; 24) град у Енглеској; 28) бивши првак света у шаху; 29) болест разних жита.

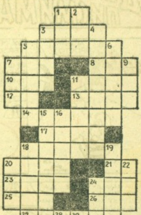

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) М(ихаило) Х(амчић); 3) паук; 5) Борнео; 7) Хелсинки; 9) ока; 10) туњ; 11) ро; 12) Ж(арко Ц(вејић); 14) ке; 15) Нубија; 18) Мура; 19) Раљина; 21) ла; 22) ех; 23) но; 25) око; 27) Хеб; 28) Ђулијета; 31) Никола; 32) бард; 33) Р(оберт) К(ох).

Усправно: 1) Марс; 2) Хуни; 3) пола; 4) Кент; 5) Бекон; 6) окука; 7) хор; 8) иње; 12) жбуње; 13) Цирих; 16) ума; 17) Јан (Жишка); 19) ракун; 20) Анета; 21) Лођ; 24) оба; 26) Олиб; 27) Хелд; 29) Икар; 30) 'орж.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ИЗГУБЉЕНИ ПРАСИЋИ

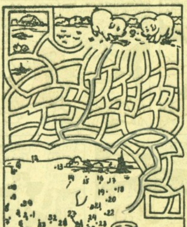

Ова два прасета која видите на горњем делу слике изгубила су мајку. Пронађите им је, повлачећи непрекидну линију која почиње с бројем 1, а завршава се са 34.

Пронађена мајка требало би да се састане са својом децом. Али, како да нађе прави пут код оволиких замки? На вама је да га покажете, али да се не враћате и не прелазите два пута истим путем.

Десет речи у једној

Дајемо вам реч хуманост. Колико још речи, које нешто значе, можете да прочитате у тој једној речи? Ми тврдимо да у њој има десет разних речи. Покушајте да их нађете.

Ако не знате, ево их: 1) хум, 2) у, 3) ум, 4) ума; 5) уман, 6) хуман, 7) хумано, 8) но, 9) нос, 10) ос.

Јаје-чигра

За овај експеримент потребно је тврдо скувано јаје и једна метална плоча (може и дрвена, само добро углачана).

Ставите плочу на сто, али тако да прелази приличнo са стране, како би се могла брзо ухватити руком. Ставите јаје на средину плоче. Сад метните палац леве руке на један крај јајета, а кажипрст десне на други и снажно окрените јаје. Видећете да ће се јаје окретати око себе све брже и брже. У једном тренутку оно ће се усправити и вртети на једној тачки као чигра.

Сада брзо ухватите плочу и држите је у руци. Ако она

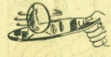

задржи свој хоризонталан положај, јаје ће продужити да се окреће.

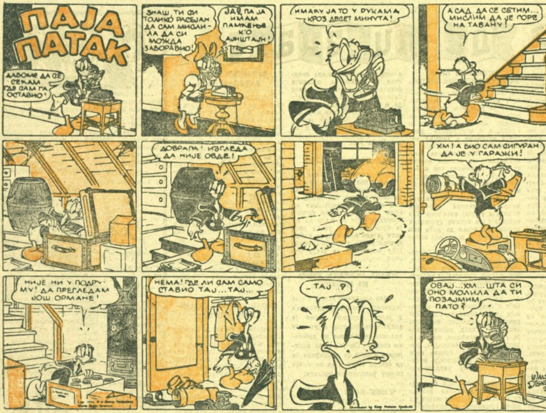
ПАЈА ПАТАК
ДАБОМЕ ДА СЕ СЕЋАМ ГДЕ САМ ГА ОСТАВИО!
ЗНАШ, ТИ СИ ТОЛИКО РАСЕЈАН ДА САМ МИСЛИ-ЛА ДА СИ МОЖДА ЗАБОРАВИО!
ЈАОЈ, ПА ЈА ИМАМ ПАМЋЕЊЕ К'О АЈНШТАЈН!
ИМАЋУ ЈА ТО У РУКАМА КРОЗ ДЕСЕТ МИНУТА!
А САД, ДА СЕ СЕТИМ... МИСЛИМ ДА ЈЕ ГОРЕ НА ТАВАНУ!
ДОВРАГА! ИЗГЛЕДА ДА НИЈЕ ОВДЕ!
ХМ! А БИО САМ СИГУРАН ДА ЈЕ У ГАРАЖИ!
НИЈЕ НИ У ПОДРУМУ! ДА ПРЕГЛЕДАМ ЈОШ ОРМАНЕ!
НЕМА! ГДЕ ЛИ САМ САМО СТАВИО ТАЈ... ТАЈ...
- ТАЈ ...?
ОВАЈ... ХМ... ШТА СИ ОНО МОЛИЛА ДА ТИ ПОЗАЈМИМ ПАТО?
WALT DISNEY

Који је
ОДГОВОР
тачан

РОБИНИЈА је:

биљка
име италијанске глумице
бура на Јадрану
део балске одеће

ТАЛИК је:

име средњовековног алхемичара
брег у старом Риму
метал
врста слова

ФИЛИТ је:

грчки говорник
сириски мач
врста веза
име вулкана

ОДГОВОР:

РОБИНИЈА је багрем. То име добио је по француском ботаничару Веспазјену Робену, који га је у 17 веку први и произвео из семена.

ТАЛИК је врста положених персиских слова, која су доцније примили и Турци.

ФИЛИТ је зеленкаста, љубичаста или црна шкриљаста стена, која се свиласто прелива.

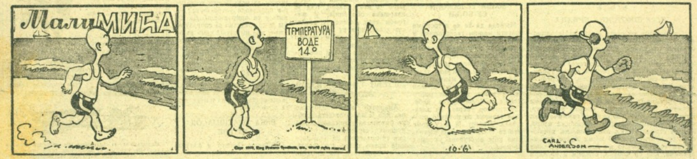
Мали МИЋА
ТЕМПЕРАТУРА ВОДЕ 14°
CARL ANDERSON

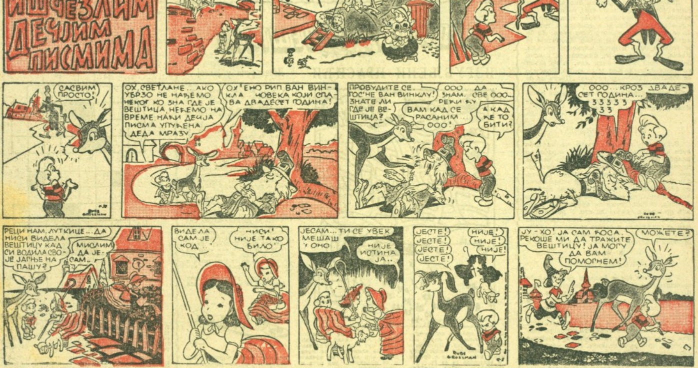
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
КО ИМА ВРЕМЕНА ДА ПАЗИ НА ВЕШТИЦЕ? ТРЕБА СКАКАТИ! ХОП! СКОК!
ЕВО ЖЕНЕ КОЈА ЖИВИ У ЦИПЕЛИ! ДА ЈЕ ПИТАМО?
НЕ, МИЋО! ИМА ОНА ДОСТА СВОЈИХ БРИГА!
ЈА САМ ИЗЛОМЉЕНИ ЧОВЕК КОЈИ ИДЕ ИЗЛОМЉЕНИМ ПУТЕМ. ЈА ЋУ ВАМ РЕЋИ ГДЕ ЈЕ ВЕШТИЦА!
ИДИТЕ ПРВО ПРАВО, ПА НАЗАД, СКРЕНИТЕ ДЕСНО, ПА ЛЕВО, ОНДА НИЗБРДО, ПА УЗБРДО И... СТИГЛИ СТЕ!
САСВИМ ПРОСТО!
ОХ, СВЕТЛАНЕ... АКО УБРЗО НЕ НАЂЕМО НЕКОГ КО ЗНА ГДЕ ЈЕ ВЕШТИЦА, НЕЋЕМО НА ВРЕМЕ НАЋИ ДЕЧЈА ПИСМА УПУЋЕНА ДЕДА МРАЗУ
ОХ! ЕНО РИП ВАН ВИНКЛА ... ЧОВЕКА КОЈИ СПАВА ДВАДЕСЕТ ГОДИНА!
ПРОБУДИТЕ СЕ, ГОС'НЕ ВАН ВИНКЛУ! ЗНАТЕ ЛИ ГДЕ ЈЕ ВЕШТИЦА?
ООО ... ДА ... ЗНАМ. СВЕ ООО... РЕЋИ ЋУ ВАМ КАД СЕ РАСАНИМ ... ООО!
А КАД ЋЕ ТО БИТИ?
ООО... КРОЗ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА... ЗЗЗЗЗ ЗЗ
РЕЦИ НАМ, ЛУТКИЦЕ... ДА НИСИ ВИДЕЛА ВЕШТИЦУ КАД СИ ВОДИЛА СВОЈЕ ЈАГЊЕ НА ПАШУ?
МИСЛИМ ДА ЈЕСАМ...
ВИДЕЛА САМ ЈЕ КОД...
НИСИ! НИЈЕ ТАКО БИЛО!
ЈЕСАМ... ТИ СЕ УВЕК МЕШАШ У ОНО...
НИЈЕ ИСТИНА ЈА...
ЈЕСТЕ! ЈЕСТЕ! ЈЕСТЕ! ЈЕСТЕ!
НИЈЕ! НИЈЕ! НИЈЕ!
ЈУ-ХО! ЈА САМ КОСА. РЕКОШЕ МИ ДА ТРАЖИТЕ ВЕШТИЦУ! ЈА МОГУ ДА ВАМ ПОМОГНЕМ!
МОЖЕТЕ?

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 153 — Субота, 4 децембар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

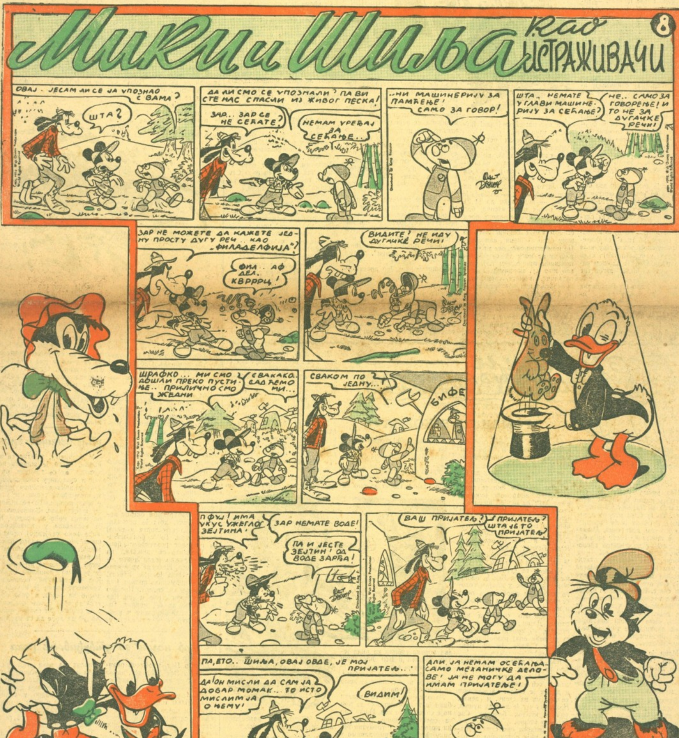
8
ОВАЈ - ЈЕСАМ ЛИ СЕ ЈА УПОЗНАО С ВАМА?
ШТА?
ДА ЛИ СМО СЕ УПОЗНАЛИ? ПА ВИ СТЕ НАС СПАСЛИ ИЗ ЖИВОГ ПЕСКА!
ЗАР.. ЗАР СЕ НЕ СЕЋАТЕ?
НЕМАМ УРЕЂАЈ ЗА СЕЋАЊЕ..
..НИ МАШИНЕРИЈУ ЗА ПАМЋЕЊЕ! САМО ЗА ГОВОР!
ШТА.. НЕМАТЕ У ГЛАВИ МАШИНЕРИЈУ ЗА СЕЋАЊЕ?
НЕ.. САМО ЗА ГОВОРЕЊЕ! И ТО НЕ ЗА ДУГАЧКЕ РЕЧИ!
ЗАР НЕ МОЖЕТЕ ДА КАЖЕТЕ ЈЕДНУ ПРОСТУ ДУГУ РЕЧ .. КАО „ФИЛАДЕЛФИЈА"?
ФИЛ .. АФ ДЕЛ. КВРРРЦ!
ВИДИТЕ? НЕ ИДУ ДУГАЧКЕ РЕЧИ!
ШРАФКО... МИ СМО ДОШЛИ ПРЕКО ПУСТИЊЕ.. ПРИЛИЧНО СМО ЖЕДНИ
СВАКАКО.. САД ЋЕМО МИ...
СВАКОМ ПО ЈЕДНУ...!
БИФЕ
ПФУЈ! ИМА УКУС УЖЕГЛОГ ЗЕЈТИНА!
ЗАР НЕМАТЕ ВОДЕ!
ПА И ЈЕСТЕ ЗЕЈТИН! ОД ВОДЕ ЗАРЂА!
ВАШ ПРИЈАТЕЉ?
ПРИЈАТЕЉ? ШТА ЈЕ ТО ПРИЈАТЕЉ?
ПА, ЕТО.. ШИЉА, ОВАЈ ОВДЕ, ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ..
ДА! ОН МИСЛИ ДА САМ ЈА ДОБАР МОМАК... ТО ИСТО МИСЛИМ ЈА О ЊЕМУ!
ВИДИМ!
АЛИ, ЈА НЕМАМ ОСЕЋАЊА.. САМО МЕХАНИЧКЕ ДЕЛОВЕ! ЈА НЕ МОГУ ДА ИМАМ ПРИЈАТЕЉЕ!
WALT DISNEY

Једна анкета о летећим тањирима

V

На дан 21 јула 1952, Томас Барнс, један од руководилаца контролне службе ваздушног саобраћаја на вашингтонском аеродрому, обавестио је јавност да је тога дана, рано ујутру, на пријемној плочи радара приметио десет необичних летећих објеката који су надлетали већи део града, укључујући и забрањени простор изнад претседникове Беле куће.

Ускоро после поноћи, — тако је изјављивао Барнс, — пробудио га је један од његових дежурних службеника, молећи га да погледа пријемну плочу радара. Притом му је у шали рекао: „Спремили смо за вас целу једну ескадрилу летећих тањира“. Барнс је на радару тачно видео седам „пипса“, тј. бледољубичастих мрља које по правилу означавају авионе, али у овом случају оне се нису понашале као обично. Предмети оцртани на радару нису имали један одређен курс, нити су летели у формацијама као што то чине авиони. Њихова брзина износила је 160—200 километара на час. С времена на време збијали су се у јато, а затим се поново разбијали и летели сваки за себе.

Барнс је дозвао још два контролора за радар и они су обојица констатовали исто што и он. Позвани су и техничари да испитају да ли апарат случајно није у квару. Утврђено је да је апарат потпуно исправан. Барнс је тада телефонирао радарском техничару који је седео у осматрачкој кули аеродрома. Овај је на свом радару видео исте загонетне мрље.

Онда се један од Барнсових службеника преко радија обратио ваздухопловном капетану Пирману, који је баш тога тренутка узлетао са аеродрома. Капетан је обавештен о необичним појавама и умољен да јави ако их случајно примети. Убрзо затим Пирман је радиотелефоном јављао из свога авиона: „Ево један! Видим га како лети.“

У току следећих четрнаест минута Пирман је угледао још шест светлећих тела, која су изгледала као звезде падалице, али која су, за разлику од звезда, летела хоризонтално.

— Ја то никако друкчије не могу да објасним, — изјавио је Барнс, — него тако да је 21 јула, пуних шест часова, бар десет неидентификованих предмета летело ваздушним простором изнад Вашингтона. То нису били обични авиони... По мом мишљењу, ове мрље на радару не могу да се објасне некаквим природним појавама, као што су, например, звезде падалице, комете, електрична пражњења или облаци. Шта је то било, ја не знам.

Пет дана доцније, 26 јула, нешто после двадесет и један час, ови тајанствени предмети поново су се појавили на радару вашингтонског аеродрома, као и на радару узлетишта Ендрјус у предграђу Вашингтона. Два ловца на млазни погон, с брзином од 960 километара на час, послата су у извиђање са аеродрома у Њукастлу. Један пилот приметио је четири светлости на растојању од око 16 километара, али су оне ишчезле кад је он покушао да им се приближи. Двадесет минута доцније приметио је једну „белу светлост“, али и она се брзо изгубила.

— Ми не можемо да тврдимо да су то били „летећи тањири“, — изјавио је један претставник Команде војног ваздухопловства. — С друге стране, ми исто тако не можемо да тврдимо да то нису били „летећи тањири“. Нама недостају докази да бисмо тврдили ма шта, јер просто — не знамо ништа.

С обзиром на све веће узнемирење јавности, шеф ваздухопловне обавештајне службе САД генерал Семфорд сазвао је у Вашингтону конференцију за штампу неколико дана после овог случаја од 26 јула. Његова обавештења била су резервисана, скептична, али углавном срачуната на умирење јавности. Он сматра да оне мрље на радару нису баш тако необичне. У току последњих година бивало је на стотине таквих аларма који су се показали неосновани. У већини случајева утврђено је да су виновници загонетних мрља на радарском екрану биле птице, ваздушни балони или приватни авиони који су неконтролисано летели.

— У овом тренутку, при садашњем стању ствари, — рекао је генерал Семфорд, — једино што може да се каже о „летећим тањирима“ то је да они претстављају један феномен који изазива опште духовно и научно интересовање и о коме се ми трудимо да дознамо нешто подробније.

Семфорд је нарочито указао на то да „летеће тањире“ није видео још ниједан астроном, мада баш они непрестано посматрају небеске појаве. Исто као и његов претходник генерал Мур, Семфорд је одлучно побијао тврђење да америчко војно ваздухопловство врши тајне експерименте с некаквим новим летећим машинама. На питање да ли се ту можда ради о ракетама неке стране силе којима се диригује из иностранства, Семфорд је одговорио да у то не може да верује, с обзиром на фантастичну летећу снагу ових феномена — осим ако није пронађена тајна „неограничених могућности“.

Међутим, ни после ових умирујућих изјава генерала Семфорда, гласови о „летећим тањирима“ нису престајали.

Капетан Чарлс Хардин, који је наследио капетана Рупелта, тврди да сада има много више поузданих запажања о „летећим тањирима“ него раније. Војно ваздухопловство набавило је на стотине специјалних фото-камера за снимање на велику даљину и нада се да ће помоћу њих ипак моћи једном да утврди из чега се састоје ови загонетни феномени. У сваком случају, водећи људи војног ваздухопловства чврсто су убеђени да истрага о овим необјашњивим појавама не сме да престане. Свет чека на одговор.

(Крај)

БРОДОЛОМ НА ПАЦИФИКУ

Пацифик је био миран као огледало. Само је на коралне спрудове прскала бела пена. Жан Тирел, Карл Андерсон и Џон Гордон били су добре воље. Имали су одличан лов. Певајући и задиркујући један другог, бацали би повремено задовољан поглед на сандуке крцате рибом. Њихов мали, али чврсти брод „Марија Лујза“ секао је мирну површину мора и приближавао се Инисфелу, малој луци на источној обали Аустралије. Бацили су сидро на неколико стотина метара од опасних подводних стена и легли да спавају.

Изненада, усред ноћи, пробудила их је јака грмљавина. Почело је страшно невреме над Пацификом. „Марија Лујза“ љуљала се као ораховa љуска на узбурканим таласима. Истрчали су на палубу, држећи се за руке. Имали су шта видети. Догодило се оно чега су се највише бојали. Покидао се ланац којим је сидро било причвршћено и бура их је понела на пучину Једино што су још могли да учине било је да скупе једра и пусте помоћни мотор. Гордону и Тирелу биле су руке рањаве. Покушавали су да упале мотор, али узалуд. Ужаснути, они су беспомоћно зурили у мрак, очекујући сваког тренутка да брод налети на стене. Изненада, један снажан талас бацио их је увис, а у истом тренутку одјекнула је заглушујућа ломњава. Одбачени од кабине за коју су се држали, обојица су се срушили на палубу и онесвестили се.

Кад су поново дошли к себи, свитало је јутро над океаном, који је изгледао као да кључа. Таласи су их били избацили на једну стену. Од њиховог брода, као и од Жана Тирела, није било ни трага ни гласа. Истога дана наишао је брод „Пацифик“, који их је изнурене и малаксале примио и тако спасао сигурне смрти.

У исто време кад су њих двојица пали на палубу онесвешћени, недалеко одатле почела је страшна одисеја. Огромни таласи бацали су тамо-амо по узбурканом океану дрвену коцку, која је поскакивала лако као лопта у некој дечјој игри. То је била кабина њиховог разлупаног брода. Грчевито се држећи, на њој је лежао један човек — Жан Тирел. Невреме није престајало. Пала је ноћ. Ујутру, бура је променила правац. Сад је дувала ка северу. Прошао је још један страшан дан. Кад је почело да се смркава, Тирел је подигао главу и први пут откако је почела олуја угледао земљу. Она му је била све ближе.

Тирел се надао да ће га до јутра таласи избацити на обалу и то га је мало охрабрило. Заиста, кад је почело да свиће обала је била готово на дохвату руке. Бродоломник је већ хтео да скочи у воду, али се тргао, ужаснут оним што је угледао. Под водом су се мотале црне сенке; све је врвело од ајкула. Страшне немани као да су биле нањушиле плен. Тако је прошао и тај дан, а затим још једна ноћ. Кад је свануло јутро, још није било никакве могућности да се искрца на обалу, иако је она била удаљена само неколико метара. Још два дана и две ноћи провео је Тирел на води. Тако близу обале, а ипак далеко од ње. Кабина је пловила уз обалу све даље према северу, а он се на њој очајнички држао, мислећи само на једно: остати жив. Али, ипак је подлегао страховитој исцрпљености. Изгубио је свест.

Два дана доцније, урођеници племена Јараба нашли су га на обали Кинг Бича, истуреног полуострва, које се налази 40 миља северно од Инисфела. Мислили су да је мртав, али су убрзо приметили да се у њему још није био угасио живот. Однели су га у најближу болницу, у којој је остао неколико недеља, док се није мало опоравио. Али, он ни сад не може да одагна сећање на страшне часове које је провео на узбурканом океану.

»Племенита« врана

У дворишту, заједно са живином, дуго је живела нека врана. Ту се хранила, па је чак и спавала у живинарнику. Једног дана домаћица примети како врана сваки час улази у живинарник. То се поновило и сутрадан. Заинтересована, жена пође за враном. Кад је погледала у живинарник, виде како се једној од кокошака заглавила глава између жица, тако да није могла да је извуче. Ту би можда и угинула од глади да јој врана није редовно доносила храну. Кад је домаћица ослободила кокошку, врана је почела радосно да скаче, а онда одлетела до суда с водом, крештањем позивајући своју „пријатељицу“ да дође да се напије.

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(17)

Нож нисмо имали. Ја сам прстима кидао комадиће меса и хлеба и стављао их Бену у уста. То је била необична вечера и весељак ју је пропратио многим досеткама. Изгледа да ништа на свету није било у стању да поквари расположење мога пријатеља.

Вино, мало накисело, угасило нам је жеђ. Нека пријатна топлина разли ми се по телу и ја сам осетно необичан прилив снаге. Волео бих да нисмо имали толико да чекамо.

Гласови споља чули су се све ређе. Престали су смех и шала, само су још две пијанице нарушавале тишину својим промуклим, неразумљивим узвицима.

Мени је чекање најзад досадило. Радозналост ме је гонила да изиђем из пећине и, не могући јој више одолети, ја опрезно допузах до отвора и погледах напоље.

Ватра је горела и поред ње су седела два разбојника. Мора да су то били стражари, јер остали се нигде нису видели. Она двојица су пушили и играли карте. Боце, разбацане свуда наоколо, говориле су да им грла нису остала сува.

Изгледало ми је чудно што се иза ватре ништа не види. Свуда је био мрак, који ни јарка светлост пламенова није могла пробити. Појмио сам да је магла још јаче згуснула таму, па сам се обрадовао томе, ни сам не знајући зашто.

Без шума повукао сам се назад у пећину и саопштио Бену све што сам видео. Морнар је био задовољан.

— Добро је. То значи да би сад могао да ме одвежеш.

Танак конопац био се упио у жилаве матрозове руке и мора бити да му је причињавао јаке болове. Везе су биле тако стегнуте да сам ја расквавио нокте а нисам их одвезао. Морао сам се помоћи и зубима и најзад ослободих једну Бенову руку.

— Хвала ти! — прошапутао је он. — Сад ћу ја сам.

У мраку се дуго чуло трљање руке о руку. Бен је оживљавао крвоток у својим готово укоченим удовима, а онда се дао на посао да ослободи и ноге.

— Сада смо слободни као птице, Диме! — рече он устајући. — Видећемо шта ће сутра рећи онај разбојник дон Мигуел. Сећаће се он Бена Свиленог!

Кад сам други пут провирио из пећине, видех да су стражари прекинули игру. Један је већ хркао поред ватре, а други је седео, наслонивши се леђима на стену, и зевао. На крилу му је лежала пушка, чији се кундак блистао. Све је било мирно.

Бен, видећи ову слику, умало што није потскочио од радости. Давши ми руком знак, он се скупи као мачка која се спрема за скок и стаде на коленима крај отвора. За тренутак је тако стајао, скупљајући снагу, а онда скочи.

Срце ми готово стаде у грудима и ја се охладих. Лак шум допре ми до уха и онда се све утиша. А тада се Бенова глава појави у отвору пећине.

— Брзо, Диме! шапну он.

За тренутак сам био доле. Оба разбојника лежала су крај ватре.

Опрезно, пипајући, пошли смо планинском стазицом. Било је толико тамно да смо на два корака губили из вида један другога и Бен предложи да се вежемо конопцем.

— Тако се нећемо изгубити, а мања је и опасност да ћемо се сурвати у понор.

Ласо којим смо се везали било је толико дугачко да нам није спречавало ход. Ишли смо на срећу, насумце одређујући правац, сваког тренутка ризикујући да се стрмоглавимо у провалију. Бен би опипао свако испупчење на стени пре но што коракне и наше споро кретање тешко да би се могло назвати бекством. Напредовали смо брзином пужа, мада смо обојица желели да потрчимо из све снаге. Стазица је понегде толико кривудала да би нам се учинило да се враћамо опет у разбојнички логор.

Дуго смо тако пузали, можда два или три часа, кад се одозго, из планине, зачуше гласови од којих сав уздрхтах. Јер, јасно сам распознавао глас дон-Мигуела, који је нешто љутито викао на чилеанском.

— Биће потера! — рече Бен. — Диме, пријашко, држи се!

Мало смо убрзали кретање, али је оно ипак било споро. Да смо могли осветлити путић, било би друкчије. Но, на то нисмо смели ни помислити, јер би нас чак и најмања светлост издала.

Шпањолац је нешто оштро наређивао, а затим завлада тишина. Сигурно су разбојници пошли у потеру за нама.

Бен је тврдио да смо изабрали праву стазу за насеобину Ден Венадо. Напипао је чак и један камен који је, како рече, преко дана био запамтио. Али, да ли ће нам то помоћи да умакнемо гониоцима? Разбојници су, нема сумње, добро познавали сваку стазицу у планини и лако нас могу наћи.

(Наставиће се)

Нов начин за утврђивање рака

Доктор Пек, професор радиологије у Лос Анђелосу, изнео је на скупу лекара у Калифорнији један нов начин за утврђивање рака. Испробан је на преко 10.000 лица у току шест година и показало се да се у већини случајева њиме може открити рак, као и разлика између доброћудних и злоћудних тумора. Сам начин је веома прост. Од пацијента се узме мало крви, којој се додају хемиски кристали. Ако мешавина остане тамна, сматра се да је резултат негативан. Али, ако се образују мале честице, а раствор се разбистри, знак је да у организму постоји жариште болести.

Код деведесет процената оболелих од рака добијени су овом пробом позитивни резултати. У преостале десет од сто спадају они код којих рак још није продро у базично ткиво, већ је и даље у микроскопском стадијуму. Од 10.000 негативних проба само се код једног доцније јавио рак.

Показало се да и неке друге болести, као артритис, могу да створе позитиван налаз, али се даљим испитивањем лако утврђује да је налаз био позитиван услед ове или неке друге болести. Сматра се да је опит доктора Пека далеко тачнији за дијагнозу рака него Х-зраци или неки други клинички начини.

Приче о звездама

Лепота звезданог неба одувек је привлачила погледе људи. И примитивни човек показивао је велико познавање звезда, мада, наравно, о њиховој правој природи није знао ништа, већ их је сматрао за личности из својих прича и бајки. Нарочито су занимљиве и лепе приче аустралиских урођеника, најпримитивнијих данашњих људи, који немају сталних пребивалишта нити ма каквог другог склоништа, већ и дан и ноћ проводе под ведрим небом. За све познатије звезде и сазвежђа, па чак и за оне које просечан цивилизовани човек и не распознаје, имају они називе и приче о томе како су постали.

По тим причама, Јупитер и Венера су ловац и његов пас. Час је пас испред ловца, а час је иза њега. Влашићи или Плејада су небеске жене које стално беже испред свог гониоца Кункарункара — сазвежђа Орион. Оне обично успевају да му побегну, али се понекад деси и да их гонилац стигне. О Магелановим маглинама Канопусу и Ахернару прича се да су то пребивалишта два брата, која су наоружана оштрим копљима. Кад неко на земљи умре, млађи брат иде да копљем улови његов „дух", који ће после испећи и појести. Ако је умрли био за живота добар, старији брат ће спречити млађег у томе. Али, ако је био лош, неће ни прстом мрднути да спасе његов „дух".

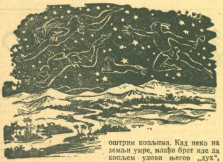

Но, најлепша је прича о звездама из Скорпионовог репа. У „време снова", како кажу урођеници, живели су младић и девојка који су се волели. Младић се спремао да постане ратник, па је морао дуже времена да буде одвојен од девојке, да би учествовао у церемонијама које жене и девојке нису смеле да посматрају. Девојка није могла да поднесе усамљеност и једне ноћи привукла се да гледа церемонију, што се кажњавало смрћу. Бојећи се казне, она је неопажено пришла младићу и наговорила га да беже. Младић је пристао и, знајући да нема места на земљи где се од гонилаца могу сакрити, дигао се с девојком на небо.

Убрзо је примећено да младића нема и два брата, који су му били одређени за чуваре, дали су се у потеру за бегунцима. Ишли су њиховим трагом, а кад је он наједном нестао домислили су се шта би то могло бити. Погледали су увис, приметили бегунце на небу и почели да се пењу уз Млечни пут. Испочетка је пењање било споро и тешко; зато су на почетку Млечног пута звезде ситне. Но, брзо су се навикли и почели да праве велике кораке. Тако су се приближили бегунцима. Бумеранг, који су на њих хитнули, промашио је, али после тога бачени штап скинуо је украс с младићеве главе. У том тренутку сви су се претворили у звезде. Најсјајнија звезда у репу Скорпиона јесте старији гонилац, а она до ње — млађи. Двојна звезда у репу — то су младић и девојка, а рој звездица око њих — украс с младићеве главе. Друге звезде претстављају бачени штап и бумеранг гонилаца.

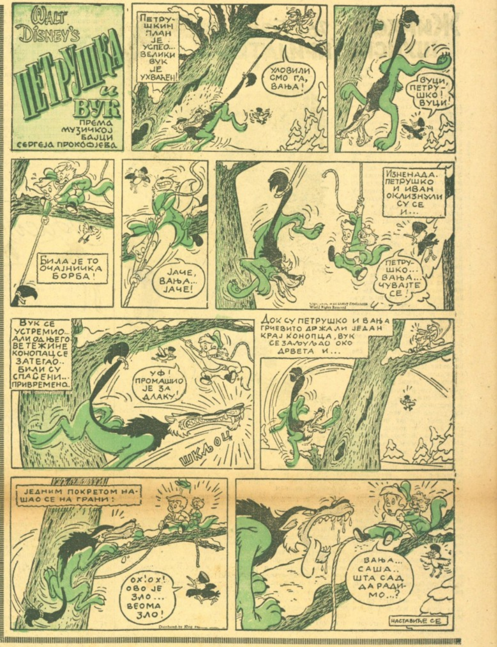
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА и ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
ПЕТРУШКИН ПЛАН ЈЕ УСПЕО... ВЕЛИКИ ВУК ЈЕ УХВАЋЕН!
УЛОВИЛИ СМО ГА, ВАЊА!
ВУЦИ, ПЕТРУШКО! ВУЦИ!
БИЛА ЈЕ ТО ОЧАЈНИЧКА БОРБА!
ЈАЧЕ, ВАЊА... ЈАЧЕ!
ИЗНЕНАДА, ПЕТРУШКО И ИВАН ОКЛИЗНУЛИ СУ СЕ И...
ПЕТРУШКО... ВАЊА... ЧУВАЈТЕ СЕ!
ВУК СЕ УСТРЕМИО... АЛИ ОД ЊЕГОВЕ ТЕЖИНЕ КОНОПАЦ СЕ ЗАТЕГАО.. БИЛИ СУ СПАСЕНИ... ПРИВРЕМЕНО.
УФ! ПРОМАШИО ЈЕ ЗА ДЛАКУ!
ШКЉОЦ
ДОК СУ ПЕТРУШКО И ВАЊА ГРЧЕВИТО ДРЖАЛИ ЈЕДАН КРАЈ КОНОПЦА, ВУК СЕ ЗАЉУЉАО ОКО ДРВЕТА И...
ЈЕДНИМ ПОКРЕТОМ НАШАО СЕ НА ГРАНИ:
ОХ! ОХ! ОВО ЈЕ ЗЛО... ВЕОМА ЗЛО!
ВАЊА... САША... ШТА САД ДА РАДИМО...?
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Музика

Музика је уметност која се прима преко чула слуха, па зато што је изражена тоновима назива се још и тонском уметношћу. По слободном изражавању и још по неким другим карактеристикама, музика је најсроднија поезији. Свак је од нас чуо песму извођену на музичким инструментима или песму која се пева. Приметили смо да је потребно извесно време да би се песма отпевала, као што је и за извођење музичког комада потребно такође извесно време. Због тога су обе уметности у том погледу временске, тј. потребно је неко време да би се оне извеле.

Средњовековни песници (трубадури) обично су своје лирске комаде пратили музичким инструментима. Сваки од њих имао је свој „тон", тј. мелодију која је пратила песму. Таква мелодија уствари је оживљавала лирски комад и чинила га лакшим.

Музика је вокална, остварује се помоћу људског гласа, и инструментална, јер се остварује помоћу клавира, виолине, флауте или неког другог музичког инструмента. Вокална музика обично је спојена с поезијом. Инструментална музика појачава оно што изражава поезија. Међутим, права, чиста музика потпуно се одваја од сваке друге уметности и уздиже се до самосталне уметности. То је такозвана апсолутна музика. Она је у свом развитку достигла врхунац у делима генијалног музичара Бетовена.

Из овога што је досад речено види се да је музика тонска уметност, која помоћу тонова изражава наша осећања и мисли. Овде ћемо навести неке примере музике: ораторија од Хендла, симфоније, концерте и сонате од Баха, Хајдна, Бетовена, Моцарта, фантастичне комаде и песме од Шумана, Шуберта, затим од италијанских композитора Тартинија и Росинија, од француских Берлиоза итд. Оснивач модерне музичке уметности је Рихард Штраус. У новије музичаре после тога спадали су Чајковски, Мусоргски, Сен Санс итд. Код нас су били познати Мариновић, Мокрањац, Лисински, Зајц и други.

☆

НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ О РЂАВОМ ДРУШТВУ

Боље је и самост него зла дружба.

Ако је неко луд, не буди му друг.

Једна шугава овца цело стадо ошуга.

Кад идеш вуку, води пса уза се.

Ко с врагом тикве сади, о главу му се лупају.

Прије ћеш се одужити дуга него рђава раздружити друга.

С добрим другом преко света, са злим ни на пир.

С ким си, онакви си.

Тежи је рђав друг, него дуг пут.

Угљен, и ако не ожеже, а оно огари.

Уз криво се дрво и право искриви.

☆

КАКАВ ЈЕ ТО ГРАХАМОВ ХЛЕБ?

Грахамов хлеб справља се без одвајања отпадака од пшеничног, ражаног или кукурузног зрна, без примесе квасца или киселог теста. Он садржи у себи мању количину угљених хидрата, па се стога употребљава као дијетална храна за лечење желуца, а нарочито га употребљавају они који пате од шећерне болести. Овај хлеб добио је име по лекару и вегетаријанцу Силвестру Грахаму (1794—1851).

ШТА ЈЕ ВОДВИЉ?

Под водвиљем се у прво време подразумевала француска народна песма која је имала сатиричну садржину. Данас реч водвиљ означава весео, мали позоришни комад с куплетима. Реч водвиљ означава и позориште у коме се приказују овакви комади.

• МЕЂУНАРОДНЕ ОЗНАКЕ ЗА АУТОМОБИЛЕ

A — Аустрија
AL — Албанија
B — Белгија
BA — Бурма
BG — Бугарска
BR — Бразилија
C — Куба
CB — Белгиски Конго
CH — Швајцарска
CL — Цејлон
CO — Колумбија
CS — Чехословачка
CY — Кипар
D — Немачка
DK — Данска
E — Шпанија
EIR — Ирска
EQ — Еквадор
ET — Египат
F — Француска
FL — Лихтенштајн
G — Гватемала
GB — Велика Британија
GR — Грчка
H — Мађарска
I — Италија
IN — Холандска Индија
IR — Иран
IRQ — Ирак

IS — Исланд
L — Луксембург
M — Израел
MC — Монте Карло
MEX — Мексико
N — Норвешка
NL — Холандија
P — Португалија
PA — Панама
PE — Перу
PL — Пољска
PY — Парагвај
R — Румунија
RA — Аргентина
RC — Кина
RCH — Чиле
RH — Хаити
S — Шведска
SF — Финска
SL — Сирија и Либан
SM — Сијам
SU — СССР
TR — Турска
U — Уругвај
US — САД
V — Ватикан
Y — Југославија
ZA — Јужноафричка Унија

Жирко и његов шумски пријатељ

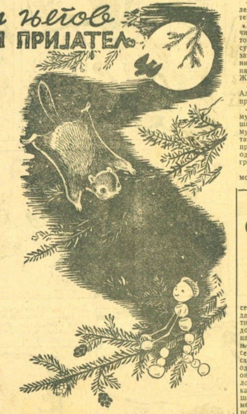

Кад се с приближавањем јесени, летовалиште у шуми испразнило, Жирко је остао сам. Дечак који га је једно сунчано поподне направио (јер Жирко је мали лутан кога су веште дечје руке начиниле од десетак храстових жирова и једне жирове капице) није ни помишљао да понесе у град играчку којом се забављао за време школског распуста. Тада се Жирко настанио у шупљини једног старог храста, недалеко од великог плавог језера. У почетку се осећао страховито усамљен, а помало се и плашио. Но, убрзо је стекао нове пријатеље и другове: шумске становнике.

Шетње по шуми биле су најдража Жиркова забава. Нарочито је волео да се шета ноћу, кад врхове дрвећа и нежне цветиће крај пута облије месечина. Шума ни ноћу не спава. Сад га више није плашило ни совино мукло ху-ху-ху, ни крекетање жаба у шумском потоку, ни штектање лисице. Жирко је познавао све звуке мрачне шуме.

Једне ноћи, кад је велики жути месец купао шуму својим зрацима, Жирко је пошао у шетњу. Дуго је ишао, све док није стигао до једне високе, витке јеле на врху зеленог брежуљка. Кад је сео испод њених, до земље опуштених, грана, зачуо је изнад себе неки необичан шум. Ослушнуо је пажљиво. Не, тај шум никад раније није чуо.

Изгледа као да неко трчи горе по круни дрвета, — рече полугласно Жирко сам себи. — Такав шум не прави нијeдан од мојих шумских пријатеља.

Најзад, пошто то необично шушкање није престајало, Жирко се диже да види ко то нарушава ноћну тишину.

У крошњи дрвета обасјаног месечином, нека црна животињица хитро је скакала с гране на грану. Била је налик на веверицу. Али, Жирко је знао да то не може бити веверица, јер у то доба ноћи те хитре животињице чврсто спавају.

Жирко тихо зазвижда, али одговора не доби. Он зазвижда мало гласније. Тада се с врха дрвета зачу танак гласић:

— Добро вече! Шта радиш тако касно у ноћ под мојом јелом?

— Добро вече, — одговори Жирко мало збуњено. — Ето, седим и уживам у месечини. Надам се да се не љутите због тога.

— Не, не љутим се. Напротив, драго ми је што си дошао. Одмах ћу и ја сићи да мало проћаскамо.

И пре не што је Жирко трепнуо оком, једна мрка веверица створи се крај њега. Али, то није била обична, риђа веверица; то је Жирко одмах запазио. Њене црне, светле очи биле су необично велике и округле, крзно је имала глатко као плиш, а реп, уместо да је чупав и рунаст као код обичне веверице, био је пљоснат и гладак.

— О, ала сте ви брзо стигли, — рече јој Жирко гласом пуним поштовања. — Како сте само могли да тако брзо стрчите низ дрво?

— Ја и нисам стрчала. Слетела сам, — одговори мала веверица.

— Слетели сте? — запрепашћено узвикну Жирко.

— Свакако. Ох, опрости. Нисам ти се ни претставила. Име ми је Летећа веверица. Ја и сва моја браћа и сестре живимо на овој јели и сваке ноћи трчимо, летимо и играмо се међу њеним гранама.

— То сам онда вас чуо тамо горе на дрвету?

— Да, — одговори летећа веверица. — Ми брзо трчимо по грани, а онда полетимо кроз ваздух и спустимо се на другу.

— Али, како можете да летите? — запита Жирко, очигледно збуњен. — Па ви немате крила. Бар ја их не видим.

— Сасвим тачно, — одговори она. — Али, ја имам нешто што је готово исто тако добро као крила. Видиш ли ти ову кожу на мојим боковима? Примећујеш ли како је она спојена с мојим предњим и задњим ногама? То су моја једра, и помоћу њих ја летим. Разуме се, ја не летим тако добро и изистински као птица, али могу да једрим кроз ваздух, и то прилично дуго. То друге веверице не могу, — додаде она с поносом.

— Баш бих волео да видим како ви то једрите, — рече Жирко. У гласу му се осећаше молба, а и нада да ће његова жеља бити испуњена.

— Хајде, попни се на дрво па ћу ти показати своју вештину, — спремно прихвати летећа веверица. — Само... говори ми „ти", молим те...

Жирко, што је брже могао, попе се на једну од доњих јелиних грана, а његов нови пријатељ устрча уз стабло, па с њега пређе на једну грану високо изнад Жиркове главе.

— А сад, гледај! Летим доле к теби! — довикну му летећа веверица.

У истом тренутку она скочи с гране, раширивши притом све четири ноге, тако да су јој „једра" била потпуно затегнута. Летела је брзо наниже и спретно се спустила на грану испод оне на којој је Жирко седео.

— Дивно, — повика он. — Али, реци ми како одређујеш правац при лету?

— То је лако, — одврати му она. — Употребљавам свој широки, пљоснати реп као крму и тако могу да се спустим тамо где желим... Ја могу да прелетим и већу раздаљину од ове, — додаде она као узгред.

— Толико бих волео да и ја могу тако да једрим кроз ваздух, — ускликну Жирко. — А умеш ли да летиш и навише?

— Не! Навише не могу да летим, — одговори мало тужно летећа веверица. — Али, ако једрим брзо и дуго, при крају таквог лета могу мало да полетим и навише.

— Чудновато да те никад раније нисам видео.

— Свакако због тога што никад ниси ноћу долазио овамо. Ја дању не излазим из куће. Од ране зоре па све док сунце не зађе, ја и моја браћа и сестре спавамо у нашем гнезду у шупљини јеле. Али, чим се спусти сутон, ми почињемо нашу игру на врху дрвета. Трчимо, летимо и тражимо храну. Гле! Па ја још нисам доручковала. Ти ћеш ми опростити што морам да те оставим да бих потражила доручак.

— Збогом, летећа веверице, и хвала ти што си ми показала своју вештину, — рече Жирко, скидајући своју капицу од жира.

— Дођи опет кад будеш могао. А сад, опрости.

— Довиђења и пријатно... Причекај! Само још један минут! Кажи ми да ли вас, летећих веверица, има још негде сем овде, у шумама Јужне Америке.

— Моја бака ми је причала да наши сродници живе и у Северној Америци и у Азији. А сад, журим се. Довиђења!

Веверице нестаде у густој круни дрвета, а Жирко лагано пође кући, кроз ноћ пуну месечине, мислећи на свог новог пријатеља.

Нежељени имунитет

О понтиском краљу Митридату VI, названом Велики, причале су се најчудније приче. Најпознатија од њих говори како је он, из страха да га његови противници не отрују, узимао сваког дана извесну количину отрова, постепено појачавајући дозу. Захваљујући томе, његов организам постао је потпуно имун према отровима, тако да кад је једнога дана, видевши да се више не може одупирати Римљанима, покушао да се сам отрује, није успео. Да не би жив пао непријатељима у руке, замолио је једног војника да га прободе мачем

Да ли је ова прича о свакодневном узимању отрова тачна или измишљена, тешко је установити. Али, сећање на тај веома занимљив опит сачувало се и до данас у медицинском речнику као термин: митридатизам. Тим именом назива се способност организма да узимањем малих доза стиче имунитет према извесном отрову.

Нажалост, човечји организам не постаје имун само према отровима и заразним клицама, већ и према лековима. У источним областима Сједињених Америчких Држава, код 75 отсто случајева где се раније са успехом примењивао, пеницилин више не делује као лек, јер су бактерије постале имуне према њему. Исти је случај и са ДДТ-ем, који нема више никакво дејство на инсекте који уништавају кромпир.

Распознају ли животиње боје?

Лењо и сањиво изишао је из своје штенаре чупав овчарски пас. Жмиркао је на сунцу и, као да се радује новом дану, стао је да врти репом. Није ни слутио да сваки његов покрет радознало прате два скривена научника, који су с нестрпљењем чекали да виде хоће ли се он приближити комаду меса који се налазио недалеко од њега. Јер, месо које су му они спремили за „доручак" било је обојено светлоплаво. А кад је пас без оклевања пришао и готово у трену појео месо, они су се одушевљено погледали. Већ трећи дан изводили су они овај експеримент и били су задовољни резултатом. Пас, као што су и претпостављали, разликовао је боје и „знао" је да је тај плаво обојени комад — месо. Но, занети жељом да докажу да и животиње разликују боје, они су сасвим смели с ума једно: да је пас долазио до меса вођен својим осетљивим њухом.

Сличне, прилично наивне и неубедљиве, опите предузимали су и многи други научници. Но, тек крајем прошлог века тим експериментима приступило се озбиљније и, ослањајући се на више пута проверене чињенице, зоолози су доказали да животиње заиста разликују боје.

Способност разликовања боја није код свих животиња иста. У сунчаним пределима где је вегетација бујна и шаролика, већина животиња има такву структуру ока да може да разликује више боја. Рибе које живе у великим дубинама, мада имају у читавом животињском царству готово најоштрији вид, ипак не разликују боје, јер је састав њихових очију сасвим друкчији. У прелазним зонама, где углавном преовлађују црна и бела боја, животиње разликују те две боје, као и њихове нијансе.

Ипак, ово тврђење не може се узети као апсолутно тачно, јер ни све животиње из исте средине немају подједнаку способност опажања и разликовања боја. Ово нарочито важи за ниже врсте, док се за сисаре с више сигурности могу изводити општи закључци. Тако, например, за сваку од 20.000 врста паукова морали би се вршити појединачни опити, док се на основу тога што шимпанзо разликује црвену, жуту, зелену, плаву и љубичасту боју може с прилично сигурности тврдити да и орангутан има исту или сличну способност разликовања боја.

Како научници утврђују да ли једна животиња разликује боје? Ево шта о томе каже професор минхенског универзитета Карл Фриш:

„На наш лабораториски сто ставили смо једну плаву карту, а свуда око ње распоредили смо неколико десетина сивих карата у свим нијансама од белог до црног. На сваку од тих карата ставили смо мале стаклене посуде; само, док је у осталима била чиста вода, у посуди на плавој карти налазио се јак раствор шећера. На тај начин примамили смо и навикли једну пчелу да слеће на посуду на плавој карти. Како пчеле имају необично развијено чуло оријентације и добро памте места, ми смо распоред карата често мењали, остављајући увек посуду са шећерном водом на плавој. Но, пчела је редовно слетала на „праву" чинијицу. После неколико часова извршили смо одлучујући опит. Све посуде и карте, већ упрљане од пчела, заменили смо новима, с том разликом што смо овога пута у чинијицу на плавој хартији насули, као и у остале, чисту воду. Пчела је поново слетела на посуду на плавој карти. Било је јасно да њу није привлачио неки мирис, већ је заиста упамтила плаву боју и умела је да је разликује од осталих.

Исти успех постигли смо и са зеленом, жутом, наранџастом и љубичастом бојом. Једино с црвеном нисмо имали успеха, јер је пчела није могла разликовати од, например, црне или сиве. Значи, пчела види и разликује боје, али не све. За црвену и нијансе црвене она је — слепа".

Заједнички резултат свих тих опита вршених у разним земљама био је — да животиње заиста разликују боје. Разуме се да то још није утврђено за све животињске врсте. На основу досадашњих испитивања зна се, например, да морски рак опажа плаву и жуту боју, а можда и црвену и зелену; да бубашваба разликује плаву, зелену и жуту; баштенски пуж плаву, а вероватно и зелену; кокошке црвену, жуту, зелену и плавозелену. За алигатора се такође зна да разликује боје, али које, није се још могло утврдити. Међутим, слепи миш и сова не опажају боје, а изгледа да је исти случај и с мачком. Голуб и мајмун резус спадају у групу животиња код којих је способност разликовања боја иста као код људи. Наиме, они разликују црвену, жуту, зелену, плаву и љубичасту боју. Пас распознаје само зелену боју, кунић црвену и зелену, а пацов црвену и плаву.

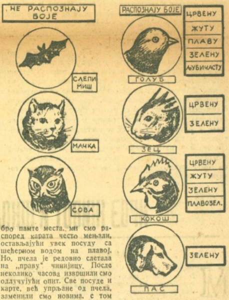

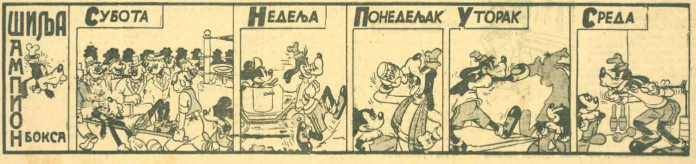

Убојне галије на Дунаву

Да ли знате где је Шајкашка и да ли вам је познато ко су били шајкаши? Успомена на њих сачувала се до данас у имену Шајкашке, оног дела Бачке у углу између Дунава и Тисе. На том су се подручју шајкаши као род војске најдуже задржали, а главно им је место било Тител.

Срби су некад, у 15 веку, после пада своје државе, веровали да ће у војној заједници с Мађарима ослободити своју земљу од Турака, те су многи од њих служили у речној флотили угарских краљева. Ускоро је њена посада постала претежно српска. Творац флотиле био је краљ Матија Корвин, а била је састављена од лађа које су називане шајка или насад, па су и војници који су служили на њима називани шајкаши или насадисти. Дужност шајкаша и њихове флоте била је да нападају и уништавају непријатељске лађе, да превозе војску преко река, да граде мостове и обезбеђују их. Али, шајкаши су изводили и самосталне акције, нарочито при заузимању градова који су се налазили на рекама.

Шајке су се разликовале по величини и по броју весала. Имале су весла на два или на три реда, а неке од њих и куле. Биле су црно обојене; само је ивица била бела. Кљун им је био оштар, да би могао да пробије непријатељску лађу кад у њу удари. Испрва је на кљуну била смештена балиста (справа за бацање камења), а доцније је ту био топ. У средини је била катарка с једром. Велике шајке или галије биле су дугачке до 150 стопа, а широке 20. Имале су две катарке, око педесет весала и по десет топова. Шајкаши су били наоружани сабљом, дугачким копљем, а стрелама су се служили све до 16 века. Кад су пушке усавршене, онда је сваки момак на шајци имао и пушку.

Године 1475 краљ Матија је у дунавској флотили имао 330 лађа и око 10.000 људи. Његови шајкаши учествовали су у бојевима против немачког цара Фридриха и помогли да се заузме Беч. Деспот Змај Огњени Вук покушао је 1476 године да помоћу шајкаша заузме Смедерево, али у томе није успео. После пада Београда, 1521 године, браћа Скобићи, Михаило и Марко, са 400 шајкаша јуначки су бранили земунски град. У борби су погинула оба брата и највећи део посаде.

На челу шајкашке флотиле стајали су заповедници. Испрва су то били капетани, а потом обервојде. Понеки од њих називали су се и адмиралима. Међу заповедницима било је и Срба, као Радич Божић и Павле Бакић. Старешине мањих шајкашких одељења називане су војде, а бирала их је посада.

Шајке су покретане веслима, једрима и вучом. На свакој од њих, на великој катарци, висила је застава. Највећа застава вила се на галији којом је управљао заповедник целокупне шајкашке флотиле. На врху катарке, испод саме заставе, била је причвршћена велика корпа, која је служила као осматрачница. У њој је увек седео један момак и мотрио на све стране, имајући дурбин, пушку и секиру.

До 1521 године, главне шајкашке станице на Дунаву низводно од Будима биле су у Варадину, Сланкамену, Земуну и Београду, а на Сави у Митровици и Шапцу. То су била добро утврђена пристаништа, са шанчевима и високим каменим бедемима, иза којих су шајке биле сасвим сакривене, тако да се ни врхови катарки нису могли видети. Најутврђенија пристаништа била су у Коморану, Будиму и Београду. На старим сликама Београда из 15 и 16 века види се то дунавско шајкашко пристаниште. Налазило се између куле Небојше и места где је доцније била Видин-капија. Затварало се чврстим и дебелим ланцима, а у њему су биле и радионице где су се градиле и поправљале лађе.

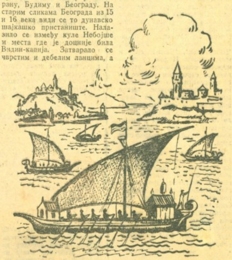

За време мира шајкаши су се вежбали у лађарској вештини и обрађивали земљу. Иначе, дужност им је била да у Острогону дочекују страна посланства и да их свечано прате до Београда. Тада су шајке и галије биле окићене заставама разних боја, а ноћу су паљене бакље, „тако да је изгледало као да Дунав гори".

На дан битке, док би се шајкашка флотила приближавала непријатељској, најпре је истицана застава на заповедничкој галији, а тада би затрубиле трубе и заорило се урнебесно клицање. Сваки члан посаде заузео би своје место: једни су веслали, други су се борили, а резерва је замењивала рањене и погинуле. Шајке су улазиле у битку у одређеном убојном реду, тако да се увек могло притећи упомоћ оној која би се нашла у опасности.

Шајкашка ратна тактика састојала се у томе да се опколе непријатељске лађе, или да се тако збију да не могу маневрисати. Тада би им се шајкаши све више примицали и кад би били већ сасвим близу привлачили би их чакљама и везивали ланцима, а потом ускакали у њих. Први који би ускочио у непријатељску лађу награђиван је лађарском круном.

Ако би шајка за време битке била оштећена, одмах се запушавала рупа и црпла вода. Понекад су шајке биле споља заштићене џаковима с маховином, чекињом, вуном или сеном, да би се ослабила снага топовске танади. За шајкаше је била најопаснија такозвана грчка ватра која је бацана с турских лађа. У биткама које су шајке водиле често би учествовала и обалска артиљерија, пешадија, па и коњица, јер је шајкашка флотила уствари имала задатак да помогне сувоземној војсци, нарочито да јој осигура прелаз преко река.

После битке слављена је победа, а кад би сунце зашло онда су шајкаши трипут узвикивали: „Живео обервојда!" и топ би избацио три ђулета. Био је то знак да се с командантове галије скине застава. Добошари и трубачи дали би знак за ноћни одмор и флотила би се опет поставила у убојни ред. Испред шајкашке главнине, на удаљености од четврт часа пловидбе, крстариле су две шајке на ноћној стражи. Коњица, која је стражарила у обалском појасу, слала је своје извештаје заповедницима на шајкама. Ако је било што хитно и важно, достављало се одмах главном заповеднику, обервојди. Без лозинке није се могло прећи са обале ни на једну шајку. Ноћу су све биле обавијене мраком, само је на галији обервојде горео фењер.

Прва докторска теза о афричком ТАМ-ТАМУ

На универзитету у Кеп тауну недавно је неки доктор Карингтон одбранио своју докторску тезу о преношењу вести и порука там-тамом на скраћеном језику који афрички црнци, а нарочито урођеници из Белгиског Конга, употребљавају том приликом. То је истовремено први озбиљан научни рад о том предмету.

У својој дисертацији доктор Карингтон објашњава да се преношење вести там-тамом врши употребом тонова различите висине и различитог ритма, који подражавају на елементаран начин речи језика Банту-црнаца. Главна тешкоћа при споразумевању там-тамом није у извођењу ових тонова, који се могу научити као што се учи свирање на неком инструменту, већ у њиховом тумачењу и што тачнијем репродуковању речи. А то није нимало лако, јер се већина појмова не означава једном речју, већ описно, често и читавом реченицом. На тај начин избегава се могућност забуне. Тако се речима „бели човек, шумски дух" увек означава појам белог.

Под нормалним околностима, сваки урођеник из Централне Африке, разуме свој сопствени језик на там-таму, што је слично као кад би сваки човек у нашим крајевима разумевао Морзеову азбуку. Главна тешкоћа, али и природна одбрана племена, састоји се у разноврсности дијалеката, који се знатно разликују од села до села, чак и у случајевима кад их дели свега неколико стотина метара. Међу урођеницима има „полиглота" који познају и по неколико десетина црначких језика. Њима се указују највеће почасти. Као што се види, добар „телеграфиста" мора првенствено да буде добар познавалац језика и добар тумач.

По мишљењу доктора Карингтона, смисао за музику и ритам и дар за учење језика знатно су развијенији код црних људи него код белих. Познат је случај генерала Ебуеа, који је пре Другог светског рата измислио један необичан начин општења са својим војницима, урођеницима и послугом. Он им је сва наређења издавао и с њима готово искључиво општио — помоћу клавира или виолине. У тим „разговорима", који су обично трајали по неколико минута, није никад долазило до неспоразума. Једном приликом, пустим друмом кроз прашуму, ишао је конвој аутомобила генерала Ебуеа. На једном аутомобилу пукла је гума која се разликовала од свих осталих по врсти и величини. Ипак је порука там-тамом послата преко 46 села, путем релејних станица, и већ после неколико часова добијена је гума тражене врсте и величине.

На основу проучавања генерала Ебуеа, Карингтон је продубио студије о там-таму, нарочито о његовој употреби у удаљеним областима Убанга Шари. Научник је дошао до закључка да општи принципи преношења вести там-тамом важе за све афричке области у којима се употребљава овај примитивни телеграф.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Буцањ

У дубинама умерено топлих мора, Атлантског Океана, Средоземног и Јадранског Мора, а код нас у северном Хрватском Приморју, живе рибе чудних облика. Једна од њих је и буцањ, који спада у кошљорибе. Он се назива још и: мола, морска мешина, морска бачва, месечарка, морски точак, риба-сунце, морска лопта, пловећа глава итд.

Буцањ није мала риба. Он може да нарасте и до два, па и три метра, а може да буде тежак по неколико стотина килограма. Мозак му је веома мали. Риба има облик лопте која је спљоштена са стране. Горња и доња пераја, која су насупрот једна другима, усправна су. Буцањ помоћу ових пераја плива. Репна пераја, заправо један кожни набор, спаја ова супротна пераја. Уста у буцања су веома мала а зубало сачињавају две плочице. Кад буцањ плива, он се нагне мало устрану. Глава му је срасла с телом и не издваја се од њега. Кожа му је мркожута, јако дебела и рапава, а испод ње се налази дебео слој масти. Месо буцања није добро за јело, али неки сматрају да је његова јетра кувана с вином врло укусна. Рибари који лове дубинским мрежама ретко га кад улове, а исто тако он се ретко појављује на површини. Храни се ситним рибама које живе у дубини, јегуљицама, медузама, морском травом итд.

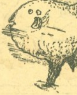

Често га морске струје избаце на површину. Тада се буцањ труди да се поново врати у морске дубине, али не може, јер му је тело огромно, а пераја веома слаба. После дугих напора, када не успе, буцањ се нагне и угине, па га после тога поједу грабљиве морске рибе и морски пси.

☆

ШТА СВЕ ЗНАЧИ РЕЧ СТАДИОН?

Стадион је старогрчка реч и прво је означавала меру за дужину од 125 корака, или 600 грчких и 625 римских стопа. Затим је означавала тркалиште на коме су се код Грка одржавале витешке игре; нарочито уређено место за спортске утакмице већег обима. Ту су била уређена и места за гледаоце, саграђена од камена, која су била поређана степенасто. У фигуративном смислу реч стадион означава отсек времена, затим период у развитку неког догађаја или стања. Например, често се чује: у ком се стадијуму налази нека болест, итд.

☆

МАКИ

Маки је француска реч и означава шикару, земљиште обрасло жбуњем. Овим именом су се називали и француски родољуби који су за време Другог светског рата водили борбу против Немаца-окупатора. Реч маки је првобитно означавала шибљак који је некад био постојбина и уточиште корзиканских пастира и сваког оног који би дошао у сукоб са судом и законом.

☆

КИНА-КОРА

Кина-кора је кора јужноамеричког кина-дрвета, један од најважнијих лекова против грознице. Али данас се кинакора не добија од овог дрвета, него од персиске биљке кинасмилакс.

ПИКНИК

Пикник је заједничка гозба, излет у коме сваки учесник доприноси или плаћа свој део. Та реч означава и четвртасту корпу у којој се носе хладна јела.

☆

ТАКСИМЕТАР

Таксиметар је справа на аутомобилима која аутоматски бележи пређени пут у километрима, а служи за одређивање цене вожњи.

☆

ПАНАТЕНЕЈА

Панатенеја су биле атинске велике светковине у част богиње Атине, на којима су одржаване разне јавне утакмице. Ове светковине приређиване су сваке четврте године.

☆

ОЗОН — СМРТНИ НЕПРИЈАТЕЉ ГУМЕ

Озон је веома активан облик кисеоника. Он има и свој мирис и јавља се у ваздуху нарочито после грмљавине, кад се осећа нека необична свежина. Али, тај тако пријатни озон може да буде и од штете — при фабрикацији гуме, чији је он „смртни непријатељ". Да би се то избегло, направљен је апарат помоћу кога се могу осетити најмањи трагови озона у ваздуху, чиме се знатно побољшава квалитет произведене гуме.

ПЛАСТИЧНЕ КАРОСЕРИЈЕ АУТОМОБИЛА

На састанку америчког Друштва за израду алата приказана је једна нова пластична материја, веома погодна за израду аутомобилских каросерија. Тврди се да ова материја има много дужи век од свих досад пронађених и да је веома отпорна, како на великој хладноћи тако и на топлоти.

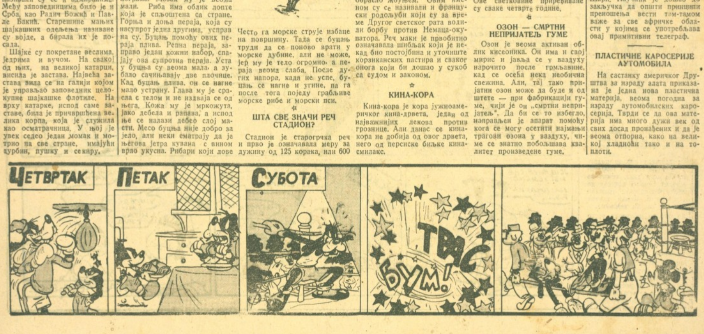

МИТРАЉЕЗ И ЊЕГОВ ПРОНАЛАЗАЧ

Међу многим средствима модерног ратовања, и митраљез има значајно место, које је кроз оба последња светска сукоба успео да задржи. Његова појава тако је тесно везана за појаву рата да људима изгледа као да је митраљез давнашње ратно оружје. Међутим, његов век није тако дуг — једва шездесет година.

Проналазач митраљеза је Американац Стивенс Хирам Максим, који је још и пре тога био познат као одличан инжењер. Он је изумео и усавршио многе корисне апарате, али, ето, и један који су људи, нажалост, употребили за међусобно масовно убијање.

После неколико већих успеха у Америци, Максим је покушао да и Европу упозна са својим проналасцима. Али, ту није наишао на најбољи пријем, па је морао да се врати у Нови свет. Прича се да га је пред повратак један пријатељ тешио овим речима: “На старом континенту човек може да заради новац само на један начин: ако изуме какву справу којом ће његови становници моћи што лакше да се убијају“.

Одмах по повратку из Европе, он се бацио на посао и петнаест година доцније био је готов први митраљез типа “Максим“.

Супротно ранијем схватању да је при узастопном пуцању за сваки избачени метак потребна друга цев, Максим је применио принцип једне цеви, која ће се хладити. Он је успео да начини оружје које се аутоматски отвара, затвара, пуни, празни, избацује испаљене чауре — све то само обичним притиском на обарач. Први митраљез био је тежак 25 килограма, домет му је био до три километра, а могао је да избаци 500 до 600 метака у минуту.

Претече Максимовог изума нису биле ни издалека тако савршене. Амерички митраљез употребљаван у грађанском рату, такозвани “Гатлингов митраљез“, имао је осам до десет цеви, а избацивао је сразмерно мали број метака. Француски митраљез пуковника Рефија теориски је могао да избацује 150 метака у минуту, а био је тежак око 800 килограма.

Са својим новим проналаском Хирам Максим је поново прешао у Европу. Нудио га је многим државама, али је свуда био одбијен. Војни стручњаци нису имали поверења у његов изум.

Енглеска војска је прва прихватила Максимов митраљез. А онда се већ није морало дуго чекати да тај страшни проналазак дође до изражаја. У Судану, где су га Енглези “увели у живот“, он је показао све своје особине. Отада је митраљез постао неопходно ратно средство. После руско-јапанског рата за њега су се заинтересовале готово све европске земље.

Пошто се увидео значај митраљеза као ратне машине, многи инжењери дали су се на посао да га још више усаврше. За кратко време појавио се велик број нових модела, знатно савршенијих и ефикаснијих од “Максима“: “Хочкинс“, “Браунинг“, “Викерс“, “Шварцлозе“, “Сент-Етјен“ и многи други. И док су се амерички конструктори утркивали са европским у томе ко ће направити што смртоносније аутоматско оружје, његов проналазач трагично је завршио живот. У јеку Првог светског рата, 1916, кад му је било 76 година, убио се у очајању што је његов проналазак донео човечанству толико страхота.

Људи и даље усавршавају и дотерују несрећни изум Хирама Максима. Од пољског и рововског оружја, митраљез је постао саставни део готово свих ратних машина. Авиони, тенкови, бојни бродови, борбени чамци, мотоцикли, оклопљени аутомобили — сви су они снабдевени најновијим типовима митраљеза, који избацују рекордан број метака у минуту.

Вештачка влакна

СПАС ЧОВЕЧАНСТВА

Да нема тканина од вештачких сировина, двадесет од сто људи на земљи не би имало шта да обуче — кажу стручњаци. Јер, на нашој планети се не гаји ни довољно оваца, нити се производи доста памука. Сваке године добије се око 6,5 милиона тона памука и 1,200.000 тона вуне. Али, треба имати у виду да на земљи живи 2 милијарде 450 милиона становника, који просечно троше 3.680 грама тканина годишње, што износи 5 милиона тона текстила. Ако се узме у обзир да у току прераде одлази на растур знатна количина сировине, добија се цифра од 2 милиона тона текстилног влакна која човечанству недостаје сваке године.

Тај мањак попуњава хемија. Помоћу угља, ваздуха и воде, хемичари су крајем прошлог века извели истинску револуцију у индустрији. Данас, умногоме захваљујући хемији, човек је у стању не само да се пристојно одене, него и да добије одело за релативно ниску цену. Некад, док су тканине од вуне и свиле претстављале новину, до њих су могли доћи само имућнији; данашње текстилне новине, напротив, служе огромној већини становништва.

Мало њих зна да се колевка индустрије вештачких тканина налази у Француској. Луј Шардоне, рођен у Безансону 1839 године, интересовао се за многе ствари: за производњу свиле, за текстил, па чак и за парне машине. Вршећи истраживања на подручју фотографије, он је пронашао да се колодион, који је начињен од нитроцелулозе, може прести. Убрзо затим успео је, помоћу стаклених калупа, да испреде врло танак конац. Међутим, та фина материја претстављала је велику опасност, јер је у току производње често долазило до експлозије.

Први извештај о „вештачкој тканини која је слична свили“ поднет је Француској академији наука 1884, а прва фабрика за њену израду подигнута је у Безансону 1890 године. Од тога дана, хемичари из многих земаља почињу да долазе у Француску, тражећи дозволу за подизање таквих фабрика у својим земљама.

Као што то, нажалост, често бива, Шардоне је дуго остао непознат и непризнат, све до 1919 године, кад му је најзад Академија наука одала званично признање за његов рад.

Док природне текстилне сировине могу бити биљног (памук, лан, конопља, јута) или животињског порекла (вуна, свила), дотле се вештачка пређа, коју неки још зову старомодним именом „вештачка свила“, добија хемиским путем од целулозе, протеина, алгината и других материја, које такође могу бити биљног и животињског порекла. Прва Шардонеова вештачка пређа од целулозе данас више није у употреби, али је она одиграла историску улогу.

Поред најлона, перлона, орлона, терилена и дакрона, данас има и много других синтетичких влакана, до којих се дошло углавном после Другог светског рата.

Постоји велика разлика између евро-америчких и азиских земаља у погледу коришћења тканина од вештачке пређе. Док се, например, у Индонезији вештачке тканине употребљавају свега 1,90 од сто у односу на природне, дотле њихова годишња потрошња износи у Немачкој 42 од сто, у

Италији 28, у Аустрији 46, у Француској 22, у Америци 19, а у Норвешкој 18 од сто.

Поред одеће, вештачке материје се употребљавају и за прављење рубља, па чак и обуће. И у нашој земљи се производе хемиске тканине, а подизањем нових фабрика њихов удео у текстилној индустрији знатно ће се повећати. Стручњаци предвиђају да ће кроз двадесет година преко 40 од сто светске пређе отпадати на вештачке материје.

БАКТЕРИЈЕ И ВИРУСИ

Три америчка лекара изнела су податке о вирусима који нападају бактерије. Понеки вируси пробију зид ћелије бактерије коју нападају. Други, пак, остају у телу, у коме се налазе кроз много генерација, али их сунчеви ултравиолетни зраци могу активизирати. Иако су вируси паразити, неки од њих узимају из тела само једну трећину виталних хемикалија, фосфора например, док остало узимају споља, ван ћелије коју су напали.

ВЕРОВАЛИ

или не...

СВАКА ТРИ ЧАСА ПО ПОЛА ЛИТРА ПИВА

Вилијам Прајн (1600—1669), члан енглеског парламента, пио је свака три часа по пола литра пива, и то сваког дана у току четрдесет година.

ЧУДАН УКУС ЈЕДНЕ МАЧКЕ

Мачка Лусије Лестер, из једног градића у Тексасу, има необичан укус. Док све остале мачке најрадије једу месо, ова мачка највише воли сиров кромпир.

КРИЛАТИ ЧУВАРИ

Село Гбадала у Француском Камеруну цело је саграђено у пећинама и рупама каменог брежуљка Тагоро, на коме живе стотине ројева дивљих пчела. Те пчеле су најбоља заштита коју становници села могу да зажеле, јер чим се брежуљку приближи какав странац или непријатељ, читави ројеви нападну на њега. Међутим, пчеле не нападају на становнике села, јер распознају њихов мирис. Већ више стотина година пчеле „чувају“ село Гбадалу.

ЈЕДНИМ УДАРЦЕМ...

Сесилија Пири из Сут Озоун Парка, у Америци, изгубила је пре неколико година свој скупоцени претен. Пре две године појавили су се у њеној кући мишеви који су причињавали прилично штете. Да би их се ослободила, она је поставила неколико мишоловки. Њеном изненађењу, а и радости, није било краја кад је једног јутра нашла у једној мишоловци миша око чијег се тела, као какав појас, налазио њен изгубљени претен.

„ИНТЕРНАЦИОНАЛНА“ ОПЕРА

Зграда опере у Рок Ајлену саграђена је на самој граници између Канаде и Сједињених Америчких Држава, и то тако да јој се позорница налази у првој, а сала за публику у другој држави.

ПОГОДНИ ОРТАЦИ

У Мејвуду, у Калифорнији, власници једног ортачког трговачког предузећа зову се Јанг и Стронг. Преведена на наш језик, њихова презимена значе „млад“ и „снажан“.

ШЕЋЕРНИ ИЗВОР

У индиском насељу Фатехкхалади постоји један извор чија је вода толико слатка да домороци дугим кувањем добијају из ње густ сладак сируп, који им служи уместо шећера.

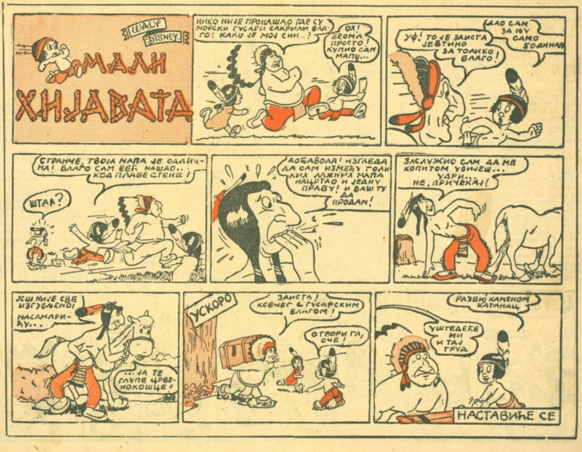

WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
НИКО НИЈЕ ПРОНАШАО ГДЕ СУ МОРСКИ ГУСАРИ САКРИЛИ БЛАГО! КАКО ЈЕ МОЈ СИН..?
ОХ! ВЕОМА ПРОСТО! КУПИО САМ МАПУ...
УФ! ТО ЈЕ ЗАИСТА ЈЕВТИНО ЗА ТОЛИКО БЛАГО!
ДАО САМ ЗА ЊУ САМО 50 ДИНАРА
СТРАНЧЕ, ТВОЈА МАПА ЈЕ ОДЛИЧНА! БЛАГО САМ ВЕЋ НАШАО.. КОД ПЛАВЕ СТЕНЕ!
ШТАА?
ДОЂАВОЛА! ИЗГЛЕДА ДА САМ ИЗМЕЂУ ТОЛИКИХ ЛАЖНИХ МАПА НАЦРТАО И ЈЕДНУ ПРАВУ! И БАШ ТУ ДА ПРОДАМ!
ЗАСЛУЖИО САМ ДА МЕ КОПИТОМ УВИЈЕШ... УДРИ... НЕ, ПРИЧЕКАЈ!
ЈОШ НИЈЕ СВЕ ИЗГУБЉЕНО! НАСАМАРИЋУ...
...ЈА ТЕ ГЛУПЕ ЦРВЕНОКОЖЦЕ!
УСКОРО
ЗАИСТА! КОВЧЕГ С ГУСАРСКИМ БЛАГОМ!
ОТВОРИ ГА, ОЧЕ!
РАЗБИЈ КАМЕНОМ КАТАНАЦ
УШТЕДЕЋЕ МИ И ТАЈ ТРУД
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

ВОЋЕ КОЈЕ НИКАД НЕ САЗРЕВА

Авогадо је једна од најнеобичнијих врста воћа која расте у Јужној Америци. Плод авогада расте на дрвету као и други плодови, достигне нормалну величину, али никад не сазрева. Тај плод се зелени на дрвету, затим се осуши или иструне. Занимљиво је да ако се овај плод на време узбере и остави у вештачким условима, у затвореном простору, онда брзо сазри и необично је укусан.

* * *

КО СУ БИЛИ ДЕНДРОФОРИ?

Дендрофори је грчка реч и означава људе који носе дрва. Заправо, то су у Старом веку били људи који су у свечаним приликама ишли кроз град и носили стабло са жилама. Обично је то било у старом Риму приликом разних свечаности у част Дионизија, Деметре и других божанстава. Дрво је сматрано за свето, а носили су га робови. Овај обичај дошао је у Рим са Истока. Приликом свечаности које су се одржавале 22 марта, робови су носили свето дрво оморику на Палатин. Оморика је била украшена вуненим врпцама и искићена љубичицом. Доцније су се свечаности дендрофора прошириле по целој римској држави, а њихови остаци нађени су и у нашим крајевима, око Солина итд. Постојао је и еснаф дендрофора, али се не зна тачно да ли су његови чланови били они који су превозили дрво, дрвосече или трговци дрветом. У 4 веку они су набављали дрво за јавне потребе, а по једном закону цара Константина из 1315 године одређено је да у градовима где постоје, дендрофори имају да се удруже у један еснаф заједно с ватрогасцима и занатлијама који прерађују тврдо дрво.

* * *

БЛАВОР

Блавор је врста гуштера. Он личи много на слепића. Може бити дуг и више од једног метра. Иако је гуштер, он нема предње ноге, а стражње су му закржљале и вире као ситни остаци. Боја његовог тела је тамножута. Живи у пределима западне Азије и јужне Европе. Има га у Истри, Далмацији, Херцеговини, Црној Гори и Македонији. Храни се мишевима, малим птицама, гуштерићима, пужевима и скакавцима. Блавором се назива и једна неотровна змија, за коју се у народу прича да је пријатељ човека и да га брани од отровних змија, с којима се бије и побеђује их. По том празноверју, тај блавор-змија закоље дванаест змија, а тринаеста закоље њега.

* * *

ДОЛАП

Долап је народни назив за црпку која диже мање количине воде на мању висину. Помоћу долапа вода може да се црпе из река и потока, за натапање мањих површина земље. Има долапа који су спојени с једним воденичним колом које покреће вода реке или потока. Гради се од дрвета. На рубу кола које се окреће намештене су лимене кантице које захватају воду и изливају је у дрвени жлеб на одређеној висини. Тај жлеб одводи воду на одређено место. Коло долапа има пречник од око три метра. Иначе, долап обично окреће стока која се креће кружном путањом, окрећући један хоризонтални точак, чије се окретање преноси на велико коло. Долап као справа за наводњавање познат је одавно. Употребљавали су га још стари Кинези, затим становници Туркестана, Египта, Алжира итд., а познат је и у нашим крајевима.

* * *

САГО-НАМИРНИЦА

Саго је животна намирница у облику округлих провидних зрнаца добијених из скроба такозване саго-палме, која успева у тропским пределима: на Малајским Острвима, у Индокини, на Цејлону итд. Из влажног скроба, помоћу нарочитих сита, добијају се округла зрнца од којих се прави саго-храна.

* * *

ВИСОКИ ЛОВ

И данас се чују речи: лов на високу и лов на ниску дивљач. Израз високи лов потиче из Средњег века, кад је властелин придржавао за себе право да лови такозвану високу, а кметови ниску дивљач. По томе је и дошло ово разликовање лова. У високи лов рачуна се обично дивљач која се лови зрном: јелен, срна, козорог, дивокоза, муфлон, дивља свиња, медвед, вук и рис, а од пернате дивљачи: лабуд, тетреб, ждрал, орао, дропља и сова ушара.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

Аутоматско управљање аутомобилом

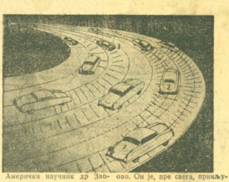

Амерички научник др Зворикин прославио се проналаском иконоскопа, који се, између осталог, употребљава код телевизиских камера за снимање. То је било пре тридесет година. Недавно је он упознао јавност с једним својим новим изумом: електронским системом за аутоматско управљање аутомобилом, који је у научним круговима изазвао велико интересовање.

Овај систем, који ће вероватно изазвати преокрет у друмском саобраћају, састоји се од прилично једноставних уређаје испод површине друма, и нешто сложенијих уређаја у самим моторним возилима. Душа проналаска је кабл у земљи, који игра улогу антене, отпремне станице са радиоталасима одређене дужине. У колима, на супротним странама осовине, налазе се два нарочита калема. Подземно испуштање таласа изазива известан напон у калемовима. Док се кола крећу изнад кабла, ништа се не догађа, али чим стану да се удаљују, веза у систему се прекида и промењени напон у калемовима изазива рад „механичког мозга", који одмах исправља кретање у правцу кабла. На тај начин аутомобил може да се креће „бесконачно" у једном правцу, а да онај ко управља колима нема у томе никаквог удела.

Може се поставити питање: како да се избегну судари кола која се крећу истим правцем али различитом брзином?

Доктор Зворикин решио је и ово. Он је, пре свега, прикључио своме изуму аутомат који кочи задња кола чим се приближе онима испред њих, а затим је дијагоналним кабловима спојио два главна кабла, који се протежу двема стазама истог смера. На тај начин, ако задња кола иду брже од предњих, аутоматска направа пребациће бржи аутомобил на суседну стазу и до судара неће доћи.

УЛОГА ХЛАДНЕ ВОДЕ У ХИРУРГИЈИ

Текућа хладна вода може да спизи температуру човечјег грудног коша онолико колико је потребно за операцију срца, а да се притом болесник не смрзне. Један двадесетпетогодишњи болесник имао је проширену аорту. Да би се извршила операција, аорта је морала бити заптивена двадесет минута. Помоћу текуће ледене воде телесна температура болесника снижена је на 29 степени Целзијусових и над њим је извршена операција. Показало се да је овај метод много бржи, простији и сигурнији од старих начина расхлађивања.

ВЕЗА С МАРСОМ МОГЛА БИ СЕ УСПОСТАВИТИ

У току Другог светског рата, усавршавањем радара, знатно се развила техника микроталаса, тако да неки научници већ сматрају да ће ускоро моћи да шаљу разне поруке у васиону, а такође да их из ње примају. Они кажу да је потребна веома мала снага за успостављање везе с Марсом. Кад се Марс налази са исте стране Сунца с које и Земља, није потребно за то више од четвртине вата. Биће можда могућно слати микро-таласе чак и на ближе звезде ако се једном успостави веза између Марса и Земље. Један од тих научника, амерички инжењер Клод Шанон, предлаже да као прву поруку треба послати основне математичке формуле, јер је то, бесумње, ствар коју би и становници других планета разумели, уколико на некој од њих постоје развијена бића. Као други корак биле би хемиске формуле или основни принципи физике.

ВЕШТАЧКИ ЗЕМЉИН САТЕЛИТ ЗА ПРЕТСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА

Научник др Векелер учинио је на недавном конгресу метеоролога САД занимљив предлог о стварању вештачког Земљиног сателита. Пошто би се избацило око 650 километара далеко, то тело би почело да кружи око Земље. На њему би се налазили сви потребни метеоролошки уређаји, помоћу којих би стручњаци, с много већом тачношћу него досад, доносили своје прогнозе о времену. Ово је нарочито важно у погледу правца кретања ветрова, што би омогућило да се избегну велике штете и људске жртве које сваке године проузрокују торнадо и тајфун у разним деловима света.

РЕДАК САФИР

Сафир са дванаест светлосних зракова пронађен је у руднику Ретнапура, на Цејлону. Сафир се налази у корунду, најтврђем минералу после дијаманта, и у њему се обично образује шест кристалних површина. Понекад се за време рашћења кристала стварају и мали усеци или канали. При обради стручњак прво гледа да пронађе те канале и тада обазривим сечењем може од њега да направи облик шестокраке звезде. Такав драгуљ, ако је црвен, назива се звездасти рубин, а ако се прелива у другим бојама онда је то звездасти сафир. Звездасти сафири са шест светлосних зракова чести су, а са дванаест претстављају велику реткост.

Јесте ли већ чули да…

…дивљи лабуд из северних предела Европе не само да је вешт у пливању и летењу, већ има и прилично пријатан и леп глас.

… шебој је реч персиског порекла. На персиском језику шеб-бој значи ноћни мирис.

… из Америке воде порекло многе врсте нашег баштенског цвећа: петунија, георгина, кадифица, врбена, пркос; док су нам каранфил, зумбул, босиљак, љиљан, зеленкада и лепа ката дошли из Азије.

… кад један ледени брег има висину од 20 метара изнад морске површине, може се рачунати да он још 160 до 180 метара улази дубоко у воду, јер је видљиви део леденог брега само осми или девети део његове целокупне висине.

…од сушеног и истуцаног меса бакалара неки народи праве брашно, а од тог брашна кифле и друге врсте пецива.

… велики немачки књижевник Гете бавио се поред књижевног рада и природним наукама, што доказују и његова дела „Метаморфоза биљака", „Оптика" (1792) и „Теорија боја" (1810).

…немачки хемичар Маркграф први је открио, 1747 године, да и у шећерној репи има шећера. До тада се шећер вадио само из шећерне трске.

…године 1820 у целој Србији било је свега 20 основних школа, са исто толико учитеља и 450 ученика.

…према казивању историчара Светонија, римски император Нерон (37—68) имао је у својој трпезарији таваницу од слоноваче. Захваљујући једном механизму, за време гозбе падала је с те таванице киша разноликог цвећа и мириса.

УКРШТЕНИЦА

Водоравно: 1) француски револуционар (1744—1793); 5) звезда луталица; 7) плодан; 8) лична заменица; 10) драги камен; 11) римски песник (Тит Лукреције); 12) швајцарски легендарни јунак; 13) висинска тачка; 14) немачки предлог; 15) комад стене; 16) говорник; 18) митолошки бог љубави; 19) град на Бојани; 21) пратња; 22) слово латинице; 24) женско име; 25) господар (турц.); 26) месеска тврђавица из 7 века пре наше ере; 27) зоб; 28) показна заменица; 29) пробе, експерименти; 30) постанак, стварање 32) велика фабричка просторија.

Усправно: 1) образац; 2) турско купатило; 3) љут корен; 4) коњ; 5) део ноге; 6) љубитељ; 7) део отплате; 9) држава у Азији; 11) јединица за снабдевање у војсци; 13) једна електрода; 15) интерес на позајмљени новац; 17) биљка од чијег се прућа плету котарице; 19) бог сунца код старих Словена; 20) такмичење веслачких чамаца; 21) старо номадско племе; 23) германско племе, рудари у Средњем веку у нашој земљи; 25) извештај о приспећу робе; 27) позната аутомобилска марка; 29) лична заменица; 31) узвик.

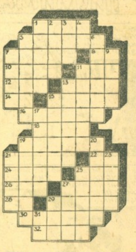

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ом; 3) сток; 5) Аполон; 7) Еро; 8) лан; 10) Вир; 11) јоги; 12) ак; 13) Арон; 14) Абадан; 17) Арад; 18) Скарон; 20) етар; 21) ар; 23) хала; 24) иза; 25) ода; 26) тон; 27) Орегон; 30) Иван; 31) ер.

Усправно: 1) Ото; 2) Мол; 3) спор; 4) Колорадо; 5) арика; 6) нагон; 7) Ева; 9) Нин; 11) Јадар; 15) бакалари; 16) арара; 18) стадо; 19) Назон; 20) ехо; 22) ран; 24) Итон; 28) Еве; 29) гар.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Направите сами

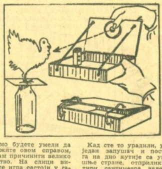

Ако само будете умели да се послужите овом справом, она ће вам причинити велико задовољство. На слици видите да се игра састоји у гађању птице или неке друге животиње коју сте изрезали од картона и причврстили на неко постоље.

За прављење ове справе узмите кутију од цигарета, или какву другу сличну њој. Изрежите два мала отвора на предњој страни, удаљена од крајева кутије отприлике за три сантиметра. Друге две рупице пробушите на поклопцу. Сад узмите обичан „ластиш", поделите га на два једнака дела, провуците га кроз направљене рупе (као што се то види на слици) и вежите чворове на провученим крајевима, да се не извуче. Тако ћете справи дати снагу потребну за избацивање предвиђених предмета.

Кад сте то урадили, узмите један запушач и поставите га на дно кутије са унутрашње стране, отприлике четири сантиметра далеко од ивице на којој је причвршћен поклопац (види слику). Овај запушач причврстите за кутију помоћу ексерчића које ћете укуцати с доње стране, или кроз запушач за бочну страну кутије. Овај запушач ће вам заштитити прсте да их не уштинете ако вам умакне поклопац кутије при гађању.

Последњи део који је потребан да би ваша справа функционисала јесте круг на унутрашњој страни поклопца. Њега ћете направити од картона са уздигнутим ивицама, или од поклопца теглице са сенфом. „Метке" ће вам претстављати зрна сувог грашка или нека друга, слична њима.

Запаљене свеће

Две свеће запаљене су истовремено. Прва, која је двапут дужа од друге, изгореће за два сата. Друга, која је дебља од прве, изгореће тек за пет часова.

Када ће пламенови ових свећа да буду на истој висини?

(Одговор: кроз један сат и четврт).

Митраљески сноп

На нашој слици видите како су намештене четири даске. На њих је испаљен сноп метака из митраљеза. Испаљено је свега 20 метака, али је број рупа у даскама кроз које су меци пролазили, наравно, много већи.

Кад пажљиво загледате положај дасака на слици и места где се рупе од метака налазе, можете ли нам, после кратког размишљања, одговорити колико је свега рупа добијено на свима даскама?

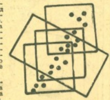

Иако смо уверени да ћете врло лако решити овај задатак, ипак ћемо вам дати одговор: има свега 47 рупа.

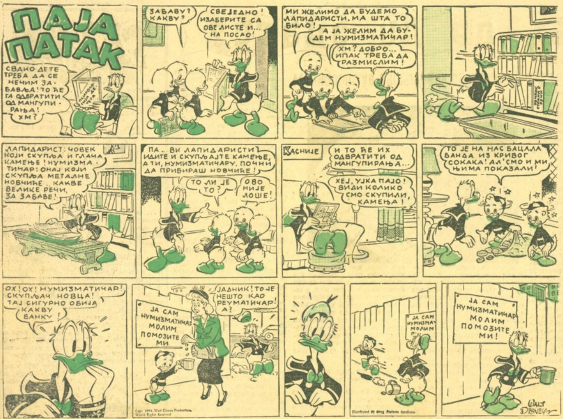
ПАЈА ПАТАК
СВАКО ДЕТЕ ТРЕБА ДА СЕ НЕЧИМ ЗАБАВЉА! ТО ЋЕ ГА ОДВРАТИТИ ОД МАНГУПИРАЊА! ХМ?
ЗАБАВУ? КАКВУ?
СВЕЈЕДНО! ИЗАБЕРИТЕ СА ОВЕ ЛИСТЕ И... НА ПОСАО!
МИ ЖЕЛИМО ДА БУДЕМО ЛАПИДАРИСТИ, МА ШТА ТО БИЛО!
А ЈА ЖЕЛИМ ДА БУДЕМ НУМИЗМАТИЧАР!
ХМ? ДОБРО... ИПАК ТРЕБА ДА РАЗМИСЛИМ!
ЛАПИДАРИСТ: ЧОВЕК КОЈИ СКУПЉА И ГЛАЧА КАМЕЊЕ! НУМИЗМАТИЧАР: ОНАЈ КОЈИ СКУПЉА МЕТАЛНЕ НОВЧИЋЕ. КАКВЕ ВЕЛИКЕ РЕЧИ, ЗА ЗАБАВЕ!
ПА.. ВИ ЛАПИДАРИСТИ ИДИТЕ И СКУПЉАЈТЕ КАМЕЊЕ, А ТИ, НУМИЗМАТИЧАРУ, ПОЧНИ ДА ПРИБИРАШ НОВЧИЋЕ!
ТО ЛИ ЈЕ ТО?
ОВО НИЈЕ ЛОШЕ!
КАСНИЈЕ
И ТО ЋЕ ИХ ОДВРАТИТИ ОД МАНГУПИРАЊА...
ХЕЈ, УЈКА ПАЈО! ВИДИ КОЛИКО СМО СКУПИЛИ, КАМЕЊА!
ТО ЈЕ НА НАС БАЦАЛА БАНДА ИЗ КРИВОГ СОКАКА! АЛ' СМО И МИ ЊИМА ПОКАЗАЛИ!
ОХ! ОХ! НУМИЗМАТИЧАР! СКУПЉАЧ НОВЦА! ТАЈ СИГУРНО ОБИЈА КАКВУ БАНКУ!
ЈА САМ НУМИЗМАТИЧАР МОЛИМ ПОМОЗИТЕ МИ
ЈАДНИК! ТО ЈЕ НЕШТО КАО РЕУМАТИЧАР! А?
ЈА САМ НУМИЗМАТИЧАР МОЛИМ ПОМОЗИТЕ МИ!
Copr. 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Distributed by King Features Syndicate
WALT DISNEY

КВА-КВА!

уређује Паја Патак

НИЈЕ ОПАСНО

Паја: Рајо, пази кад будеш закуцавао ексере да чекићем не пребијеш прсте.

Раја: Не брини, ујка-Пајо. Ексере ми придржава Гаја.

ЗНАК РУЖНОГ ВРЕМЕНА

Учитељ намерава да говори о врстама облака, па хоће, претходним питањима, да припреми ђаке за ову лекцију. Он се обраћа Влаји:

— Реци ми, Влајо, шта видимо изнад својих глава кад је лепо време.

— Видимо плаво небо.

— Добро! А шта видимо кад је време ружно?

— Дно од кишобрана!

ВРЕМЕ СУБОТНО

Учитељ: Ја се купам, ти се купаш, он се купа... Реци ми, Рајо, које је то време.

Раја: Биће да је субота увече!

ГАРАНТОВАНО СВЕЖЕ

Мики: Пре недељу дана јео сам у овом ресторану одличну рибу.

Келнер: Причекајте! Чини ми се да имамо још неку порцију од те исте!

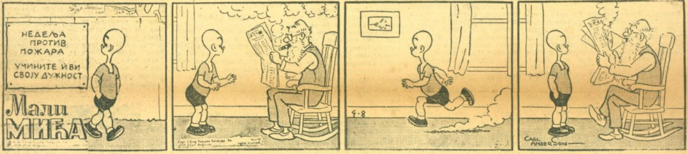
НЕДЕЉА ПРОТИВ ПОЖАРА
УЧИНИТЕ И ВИ СВОЈУ ДУЖНОСТ
Мали МИЋА
9-8
CARL ANDERSON

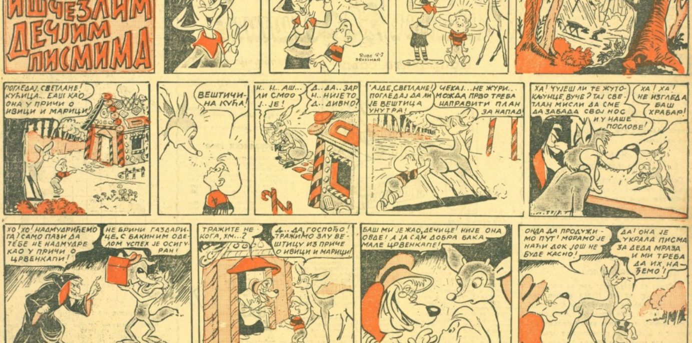
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
СВАКАКО! САМО ПРВО ЈЕДНО МАЛО ПИТАЊЕ...
А ТО ЈЕ?
УХ... КОЈУ ВЕШТИЦУ... КАКВУ ВЕШТИЦУ... КАКВУ КОЈУ... КОЈУ КАКВУ!
RUBE 12-3 GROSSMAN
ПРОСТО?
ЧИНИ МИ СЕ, МИЋО, ДА ЈЕ НЕЋЕМО НАЋИ НА ВРЕМЕ. ДЕЦА ЋЕ ОСТАТИ БЕЗ ПОКЛОНА И ДЕДА МРАЗ ЋЕ БИТИ ОЧАЈАН!
ШМРК.. ШМРК У ПРАВУ СИ, СВЕТЛАНЕ!
ПОГЛЕДАЈ, СВЕТЛАНЕ! КУЋИЦА... БАШ КАО ОНА У ПРИЧИ О ИВИЦИ И МАРИЦИ!
ВЕШТИЧИНА КУЋА!
Н.. Н... АШ... ЛИ СМОО Ј.. ЈЕ!
Д.. ДА.. ЗАР Н.. НИЈЕ ТО Д.. ДИВНО?
'АЈДЕ, СВЕТЛАНЕ! ПОГЛЕДАЈ ДА ЛИ ЈЕ ВЕШТИЦА УНУТРА!
ЧЕКАЈ... НЕ ЖУРИ... МОЖДА ПРВО ТРЕБА НАПРАВИТИ ПЛАН ЗА НАПАД
ХА! ЧУЈЕШ ЛИ ТЕ ЖУТОКЉУНЦЕ, ВУЧЕ? ТАЈ СВЕТЛАН МИСЛИ ДА СМЕ ДА ЗАБАДА СВОЈ НОС И У НАШЕ ПОСЛОВЕ!
ХА! ХА! НЕ ИЗГЛЕДА БАШ ХРАБАР!
ХО! ХО! НАДМУДРИЋЕМО ГА! САМО ПАЗИ ДА ТЕБЕ НЕ НАДМУДРЕ КАО У ПРИЧИ О ЦРВЕНКАПИ!
НЕ БРИНИ ГАЗДАРИЦЕ. С БАКИНИМ ОДЕЛОМ УСПЕХ ЈЕ ОСИГУРАН!
RUBE GROSSMAN
ТРАЖИТЕ НЕКОГА, ХМ...?
Д... ДА, ГОСПОЂО! ТРАЖИМО ЗЛУ ВЕШТИЦУ ИЗ ПРИЧЕ О ИВИЦИ И МАРИЦИ!
БАШ МИ ЈЕ ЖАО, ДЕЧИЦЕ! НИЈЕ ОНА ОВДЕ! А ЈА САМ ДОБРА БАКА МАЛЕ ЦРВЕНКАПЕ!
ОНДА ДА ПРОДУЖИМО ПУТ! МОРАМО ЈЕ НАЋИ ДОК ЈОШ НЕ БУДЕ КАСНО!
ДА! ОНА ЈЕ УКРАЛА ПИСМА ЗА ДЕДА МРАЗА И МИ ТРЕБА ДА ИХ НАЂЕМО!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102 Т 82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 154 — Субота, 11 децембар 1954

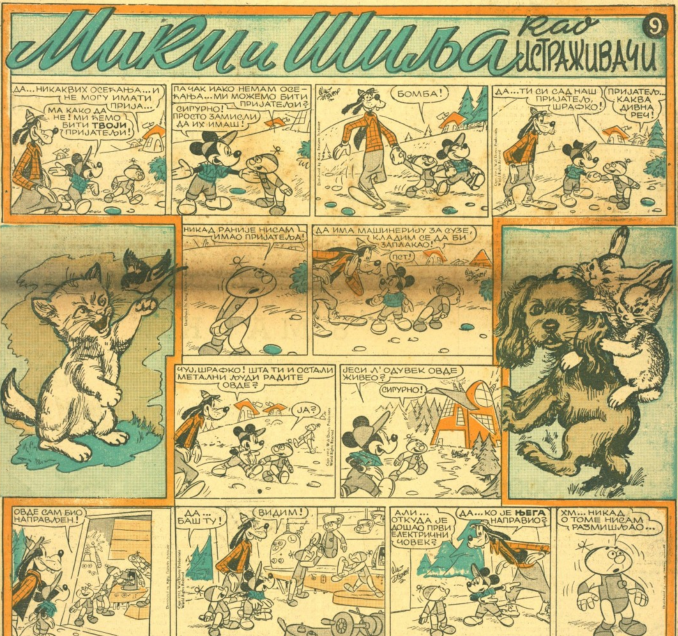
Мики и Шиља као истраживачи
9
ДА... НИКАКВИХ ОСЕЋАЊА... И НЕ МОГУ ИМАТИ ПРИЈА...
МА КАКО ДА НЕ! МИ ЋЕМО БИТИ **ТВОЈИ** ПРИЈАТЕЉИ!
ПА ЧАК ИАКО НЕМАМ ОСЕЋАЊА... МИ МОЖЕМО БИТИ ПРИЈАТЕЉИ?
СИГУРНО! ПРОСТО ЗАМИСЛИ ДА ИХ ИМАШ!
БОМБА!
ДА... ТИ СИ САД НАШ ПРИЈАТЕЉ, ШРАФКО!
ПРИЈАТЕЉ... КАКВА ДИВНА РЕЧ!
НИКАД РАНИЈЕ НИСАМ ИМАО ПРИЈАТЕЉА!
ДА ИМА МАШИНЕРИЈУ ЗА СУЗЕ, КЛАДИМ СЕ ДА БИ ЗАПЛАКАО!
ПСТ!
ЧУЈ, ШРАФКО! ШТА ТИ И ОСТАЛИ МЕТАЛНИ ЉУДИ РАДИТЕ ОВДЕ?
ЈА?
ЈЕСИ Л' ОДУВЕК ОВДЕ ЖИВЕО?
СИГУРНО!
ОВДЕ САМ БИО НАПРАВЉЕН!
ДА... БАШ ТУ!
ВИДИМ!
АЛИ... ОТКУДА ЈЕ ДОШАО ПРВИ ЕЛЕКТРИЧНИ ЧОВЕК?
ДА... КО ЈЕ **ЊЕГА** НАПРАВИО?
ХМ... НИКАД О ТОМЕ НИСАМ РАЗМИШЉАО...
Walt Disney

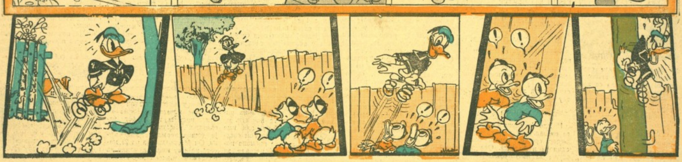

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(18)

— Бене, — рекох ја, — да дамо сигнал онима доле? Пуцај!

Бен, који је вукао на леђима стражареву пушку не пристаде на то.

— Зар да нам узјаше за врат цела руља? — рече он. — Не, пријатељу, треба ићи са што мање шума. А наши доле тешко да би и обратили пажњу на тај пуцањ.

Ми смо и даље пузали. И најмањи каменчић који би се сурвао у понор могао нас је одати, па смо зато напрезали сву снагу да се што пажљивије пробијамо између одломака стена а да их не покренемо. Одједном, веза која нас је спајала ослаби. Прешавши још неколико корака, наиђох на Бена.

— Пази, провалија! — опомену ме он шапатом. — Стаза се овде прекида.

Саопштење ме је леднуло у срце.

— Не може бити, Бене! — узвикнух. — Па ти си рекао да је то она иста стаза којом смо данас прошли.

Морнар је беспомоћно раширио руке.

— Можда је стрмен, а можда и неки обронак. Ни пушком не могу досећи до дна.

Наш положај био је ужасан. Разбојници су нас могли сустићи сваког тренутка. Да се вратимо назад, значило би пасти им у руке; да идемо напред, сурвали бисмо се у бездан.

Одједном ми паде на памет срећна мисао.

— Бене, — рекох ја, — држи ме за ноге и дај ми пушку. Ја ћу испитати стрмен.

Бен је разумео моју мисао. Он ме ухвати за ноге и ја се, с главом надоле, пустих низ обронак. Иако сам буљио у помрчину, ништа нисам могао разазнати. Пружих пушку испред себе и не наиђох на отпор. Од незгодног положаја крв ми је сишла у главу, у ушима ми је зујало, али сам продужио испитивање. Кад померих пушку улево, цев удари у нешто. Хтедох да мало боље испитам земљиште и испружих руку. Одједном, пушка ми измаче из ослабеле руке и потмуло шљепну на земљу. Судећи по звуку, она није лежала дубље од два метра испод мене.

Користећи се ласом, решио сам да се спустим за пушком. Бен је, одупирући се о стену, држао чврсто његов други крај. Испупчења, шиљци и одломци стене олакшали су ми спуштање. Срце ми је силно ударало док сам силазио корак по корак. Бен је лагано попуштао ласо. Најзад, оно се затеже као жица.

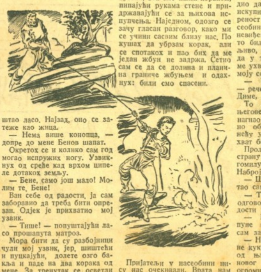

— Нема више конопца, — допре до мене Бенов шапат.

Окретох се и колико сам год могао испружих ногу. Узвикнух од среће кад врхом ципеле дотакох земљу.

— Бене, само још мало! Молим те, Бене!

Ван себе од радости, ја сам заборавио да треба бити опрезан. Одјек је прихватио мој узвик.

— Тише! — попуштајући ласо прошапута матроз.

Мора бити да су разбојници чули мој узвик, јер, шиштећи и пуцкајући, долете озго бакља и паде на два корака од мене. За тренутак се осветли земљиште и ми угледасмо стазицу како савија улево од места где сам се ја налазио. Вукући црвен реп, бакља се откотрљала у понор и Бен, који је сигурно погледом пратио њен пад, радосно повика:

— Ура, Диме, ми смо близу долине!

Његов узвик надјача пуцањ из пушке. Неки од разбојника пуцао је одозго насумце. Метак удари у стену десно од мене.

Нова бакља полете на нас и испуни ноћ треперавом црвеном светлошћу. Опет се чу пуцањ. Метак ми зазвижда поред самог ува и одлете у понор. Бен се, по свом обичају, ругаше:

— Хај, пазите! Однесосте ми закрпу!

Срећно смо се спустили на стазицу. Трећа бакља помогла нам је да се снађемо. Гледајући за њом, видех доле неку тамну групу дрвета. То је била долина! Мора бити да нас разбојници нису више видели, јер беху престали да пуцају.

Ипак смо журили. Разбојници су добро познавали сваку стазу у планини, па су нам могли пресећи пут. Више нисмо пузали, већ смо ишли кораком, пипајући рукама стене и придржавајући се за њихова испупчења. Наједном, одозго се зачу гласан разговор, како ми се учини сасвим близу нас. Покушах да убрзам корак, али се спотакох и пао бих да ме један жбун не задржа. Сетио сам се да се долина и планина граниче жбуњем и одахнух: били смо спасени.

Пријатељи у насеобини нису нас очекивали. Врата нам је отворио један слуга и био је запрепашћен кад нас је угледао. Распричао се нешто чилеански, изражавајући брзим говором своје чуђење, и потом одјури у кућу. После једног минута сви су били на ногама и приредили нам дирљив дочек.

И ја и Бен, оба изнемогли од тешкога пута, једва смо се држали на ногама. Па ипак сам укратко испричао своме стрицу и капетану Болтерсу шта нам се догодило и о намерама дон-Мигуела. Они су ме пажљиво саслушали. Лица су им била озбиљна.

— Ово је опасније од буне на лађи, — примети Болтерс. — Треба се спремити за сутрашњи окршај.

Али, стриц одмахну главом.

— Пошто су им заробљеници побегли, они неће чекати до сутра. Ако уопште буде напада, он ће бити ноћас.

Стари Џим делио је стричево мишљење и одмах је наредио да се сва мушка послуга искупи у дворишту. Узнемиреност је обузела читаву насеобину и испунила је дотле невиђеним покретом. Све је то било и страшно и занимљиво, али ми замор није дао да у томе суделујем. Стриц ме ухвати за раме и одведе у моју собу.

— Ти се мораш одморити, — рече ми он љубазно. — Ах, Диме, како си ме уплашио!

То је био једини прекор с његове стране, а ипак ме је нагнао да поцрвеним и искрено обећам да се више никад нећу упуштати у сличан потхват без његовог одобрења.

Пролазећи кроз једну пространу одају, угледах у углу гомилу врећица пуних нечега. Набројао сам их двадесетак.

— Шта је ово, чико? — упитао сам.

— То је наше богатство, — одговори он без трунке радости у гласу.

— Како? Све ове врећице пуне су злата! — узвикнуо сам зачуђено.

— Не, Диме, оне су напуњене кукурузом, али је у свакој од њих скривен део Кројтоновог блага. Ту је смештено огромно богатство... Него, иди сад и спавај, а о благу можемо и сутра разговарати.

Чим сам остао сам, легао сам у постељу и одмах заспао. Сећам се да сам те ноћи сањао дон-Мигуела како, с ђаволским осмејком на уснама, сече језик везаном Бену, па битку с разбојницима...

Колико сам дуго спавао, не сећам се. Пробудили су ме узвици и пуцњава која је допирала из дворишта. Скочио сам из кревета и притрчао прозору. Била је још ноћ; тек што је почело свитати. Погледавши у парк, спазио сам два пламичка, а одмах потом пуцње. На њих је одговорило неколико пуцњева из куће.

Захваћен узбуђењем, стрчао сам доле и наишао на Бена. Матроз, упола обучен, трчао је с пушком у руци.

— Ђаво те однео, ко си? — гунђао је он, не могући ме познати у мраку.

— Ја сам.

— А, ти си, Диме! Изгледа да разбојници јуришају.

Он одјури онамо одакле су се чули пуцњи, а ја се вратих у собу где су лежале врећице. Ту нађох Болтерса и старога Џима. Обојица су били крај прозора, с пушкама у рукама.

— О, момче! — поздрави ме капетан. — Хајде нам напуни пушке!

На столу је лежало неколико пушака, барут и меци. Не губећи време приступио сам послу.

Капетан је опалио, а за њим Џим. У одговор разлеже се неколико пуцњева и звек разбијених стакала на прозору. Поред мога уха прозвиждаше меци и заривше се у зид.

— Диме, седи на под! — нареди капетан.

Ја сам послушао. Међутим, било је досадно пунити пушке и не знати шта се наоколо дешава. Напунивши све пушке које су биле на столу, њих десетак, ја сам лагано избауљао из собе и пошао излазу. Врата су била добро затворена и поред њих је стајао слуга Чилеанац с пушком. На моју молбу да ме пусти, он је само завртео главом.

Отишао сам у другу половину куће. Тамо је командовао мој стриц и он је већ био издржао снажан непријатељски јуриш. У једној соби лежала су два рањеника и њихово јаукање претресло ме је до дна душе. Поред прозора, с главом подвијеном под труп, лежао је један Чилеанац. Био је мртав.

— Диме, — повика на мене стриц, — одлази горе! Овде немаш никаква посла!

(Наставиће се)

Џиновске ВЕТРЕЊАЧЕ

Још одавно су људи искоришћавали ваздушна струјања за разне потребе: пловидбу на једра, за ветрењаче и друго. Међутим, сада се неки стручњаци баве питањем да струјање ваздуха искористе и за промену климе. Тако је Американац др Вернер Шпилгер проучавао у току последњих година могућност да мења климу у сушним, магловитим и сувише влажним крајевима помоћу џиновских моторних ветрењача, које би проузроковале снажна струјања ваздушних маса у слојевима изнад земље.

Према пројектима др Шпилгера, ове ветрењаче требало би да буду високе 50 до 70 метара и да се окрећу брзином од 100 до 150 километара на час. Оне би имале моторе од 5.000 коњских снага и биле би у стању да произведу ваздушне ковитлаце исто онако јаке какви настају приликом торнада. Доктор Шпилгер је помоћу извесног броја ветрењача поређаних на узвишицама успео да отклони маглу и да од влажне створи умерену климу. На исти начин, он сматра да пустињске и полупустињске области могу да добију влажнију климу и извесну количину атмосферског талога, који би омогућио гајење извесних биљних врста.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Како је Севр добио име?

Мала француска варошица Севр позната је у читавом свету по свом порцелану. Севр је једно од најстаријих насеља у Француској. У време кад се Париз још звао Литес и кад није заузимао више од оног речног острва које је касније постало „градско острво“, налазило се на обали Сене једно мало и тихо сеоско насеље. У њега су владари из династије Меровинга слали своју новорођенчад кад је долазило време да престану да се хране мајчиним млеком, ан севраж, како то Французи кажу. По томе је данашња варошица Севр добила своје име.

РАД „НА ВРУЋЕ“

Метали су тешки за обраду само зато што се обично обрађују хладни. Кад би били усијани, могли би се обрађивати с много мањим утрошком енергије. У Француској је учињен један такав покушај: израђена је глодалица која ради „на вруће“. Комад који се обрађује доведе се електричним путем до црвеног усијања. Да се и глодало не би угрејало, јер се онда њиме не би могло радити, струја хладног ваздуха одржава га на температури од највише 80 степени Целзијусових. Глодало улази у усијани метал „као у сир“ и практично се не тупи. Радећи под оваквим условима, глодало може да траје и преко две године а да не мора бити замењено.

ШТА СУ ФАКТОРИЈЕ?

Факторијама се називају већа трговачка насеља европских трговаца у прекоморским, нарочито колонијалним, земљама. Ту се налазе велика стоваришта за увозну и извозну робу.

НИЈЕЛО

Нијело је тамна маса која се справља од заједно истопљеног сребра, бакра, олова, сумпора и боракса. Ова маса служи за испуњавање гравираних украса на златним и сребрним плочама.

Знате ли све о МАЧКИ

Стари Египћани сматрали су мачке за божанства, градили за њих велике камене храмове и сваке године најсвечаније прослављали празник мачака. По њиховом закону, убијање мачака кажњавало се смрћу. Али, пропашћу старог египатског царства мачке су изгубиле свој повлашћен положај и биле су приморане да у другим земљама потраже уточиште. У новом завичају оне више нису могле да лењствују, већ су морале саме да се брину за свој опстанак. Најбоље су биле „примљене“ у Индији и Кини, земљама преплављеним пацовима. Тамо их, додуше, нису обожавали као у Египту, али су их радо држали у кућама због користи коју су имали од њих.

Средњи век био је у Европи чак и за мачке таман и мучан. Оне су веома тешко „продирале“ на европски континент, јер су готово у свим земљама гледали у њима прерушене ђаволе и вештице. Оне нису имале приступ у куће, већ су се, као нежељени уљези, шуњале око амбара и житница, ловећи у њима мишеве и пацове. Па ипак, иако су тиме чувале сељакову имовину, он је готово увек баш њих оптуживао за сваку своју несрећу. Ако би жито у влажном амбару иструлило или би га изгризли пацови, била је крива мачка-вештица. Јер, ко би други ако не прерушени нечастиви „бацао ватру из коже, лутао по мраку, скакао право увис без неког разлога и могао да шири и сужава зенице“.

Тек крајем осамнаестог века, за мачке — и то само за један мали број међу њима — настали су „бољи дани“: мачке су „продрле“ у замкове и палате и постале љубимице дама. „Мода мачака“ завладала је у многим земљама западне Европе, нарочито у Француској, где су мушкарци носили у својим џеповима нарочите чешљеве којима су чешљали мачке-миљенице својих дама.

Иако је необично везана за кућу у којој живи, мачка никад није постала човеку оно што му је пас. Има људи који воле псе, има и таквих који их не воле, али је тешко наћи човека који их мрзи. Међутим, људи који не трпе мачке има, изгледа, више него оних који их воле. Има чак и таквих „мачкомрзаца“ који већ при самом погледу на ову умиљату животињу добијају нервни напад. Већина паса има своје господаре. Међутим, свега четрдесет процената мачака има сталан дом, половина има само привремена обиталишта: болнице, ресторане, фабрике, док су десет од сто праве бескућнице — луталице.

Занимљиво је да су међу књижевницима, државницима и морнарима мачке нашле најбоље пријатеље. Енглески књижевник Чарл Дикенс имао је једног старог глувог мачка, који је увек седео поред њега док је писао. Кад би се мачку учинило да је његов господар за тај дан доста радио и да је време да се мало с њим поигра, он би шапом угасио свећу на Дикенсовом столу. Томас Греј, енглески песник ода и елегија, написао је елегију једној мачки која се удавила у акваријуму са златним рибицама. Књижевнике Семјуела Џонсона и Џемса Бозвела везивало је искрено пријатељство, које би само понекад помутио Џонсонов мачак Хоџ. Наиме, Бозвел није подносио мачке и сав би се нарогушио од беса кад би Џонсон нежно узео Хоџа и понео га на рибљу пијацу да га почасти.

Веровали или не, али има мачака које су у Другом светском рату добиле писмене похвале и новчане награде за „савесно обављање дужности“. Оне су биле стални плаћени „намештеници“ у војним слагалиштима, фабрикама и на ратним и трговачким бродовима. Па и сада, у мирно доба, има мачака-службеника, за чији рад њихови господари редовно добијају плату. Тако,

например, компанија Стандард Оил из Њу Џерсија плаћа једној мачки три и по долара месечно. Мачка-службеник британске Државне благајне има „бесплатан стан“ и пет центи дневно. Најбоље су плаћене мачке-филмске звезде, које за сваки радни дан примају 15 до 20 долара. Мачка Рози, својина Хенрија Иста, који снабдева Холивуд овим необичним глумцима, већ је признати „стар“. Једна друга његова „питомица“ има као сталног партнера једног великог жутог пса. Пред филмском камером њих двоје су заклети непријатељи, али чим се снимање заврши „непријатељство“ престаје и они су поново добри и нераздвојни другови.

Амерички зоолог Кјуо, који се претежно бави проучавањем психологије животиња, посветио је неколико година решавању питања да ли мачке лове мишеве и птице из неког инстинкта или због „васпитања“. Резултати до којих је дошао веома су занимљиви. Он је утврдио да од 21 мачета који су имали прилику да виде како њихова мајка лови мишеве, 18 такође постају „мишоловци“. С друге стране, од 18 мачића који су од првог дана живели у једном кавезу с мишевима и никад нису видели да их нека одрасла мачка лови, свега троје ће касније ловити мишеве.

Ако се ово узме у обзир, онда нам приче о пријатељству мачака с каквом птицом или мишем неће изгледати нимало чудне и невероватне. Пријатељство између Каруза, канаринца америчког претседника Кулиџа, и Тимија, црнобелог мачка новинара Бескома Тимонса, ушло је у причу. Оно је почело кад је једном Тимонс, пошавши у посету свом пријатељу Кулиџу, понео мачка са собом. Отада су мачак и канаринац постали нераздвојни другови и свакодневно су проводили по два до три часа заједно. Канаринац је слободно шетао по мачковим леђима и одмарао се међу његовим испруженим шапама. Пријатељство се прекинуло канаринчевом необичном смрћу: по причању новинара Тимонса, канаринац Карузо угинуо је док је свог пријатеља Тимија забављао својим најлепшим мелодијама.

ИНДИЈА

У географском смислу Индија за нас спада у она „далека копна и мора“, али нам није позната од јуче. О њој, о њеним људима и њиховом животу, о њеној култури и другом одавно се и подоста написало на нашем језику. То се није радило само на основу података из туђих извора. Било је и наших људи који су тамо још у прошлом веку путовали и написали доста топлих страница у својим путописима, превођена су класична дела индиског народа, а неке народне приче из Индије ушле су и у збирке наших народних прича, као што је случај с приповеткама „Змија младожења“ и „Свету се не може угодити“. Када би се све то што је написано сабрало у једну целину, онда би се још боље и јасније могло видети колико је било велико интересовање нашег народа, и то одавно, за ту земљу и њене људе.

*

Индиска Унија је суверена демократска република. То је постала на основу свог новог устава, који је усвојен 26 јануара 1950 године. Она захвата простор од 3,168.000 квадратних километара, на коме живи око 375 милиона становника. Индиску Унију сачињава 29 држава и уставних јединица, које су настале стапањем 562 кнежевине. Шеф државе је претседник републике. Њега је изабрало изборно тело састављено од чланова оба дома: Савета држава и Дома народа. Претседников мандат траје пет година, и он може бити поново изабран.

Главни град Индије је Делхи, у коме живи 1,191.104 становника (Делхи 914.790 и Њу Делхи 276.314). Остали велики градови су: Калкута (2,548.677 становника), Бомбај (2,839.270), Мадрас (1,416.056), Хајдерабад (1,085.722), итд. Главније и веће реке су: Инд, Ганг, Брамапутра, Иравади, Нарбада, Маханади, Годавари. Клима је разноврсна, али преовлађује тропска. Углавном се разликују два годишња доба: кишно и сушно. Падавине су обилне, од два до 12 метара, а кише се највише изливају за време монсуна.

Индија је претежно аграрна земља и у њој живи 70% становништва од земљорадње. Систем наводњавања је веома разгранат, па канали имају дужину од око 90.000 километара. Главни производ је пшеница, затим пиринач, јечам, кукуруз, шећерна трска, кромпир, суво поврће итд. Уљане биљке су: кикирики, колза и напо, сезам, рицинус, памук, лан. Ту се код памука и лана подразумева њихово семе, из кога се добија уље. Памук је на великој цени и због свог влакна, а осим њега има још доста: јуте, свилених чаура, кафе, чаја, каучука, дувана итд. Сточарство је такође добро развијено. У Индији има више од пола милиона коња, око 150 милиона говеда, близу 4 милиона свиња, око 38 милиона оваца. Исто тако има много коза, бивола и камила. Народ се поред тога бави увелико и рибарством. Рударство је такође добро развијено. Највише се искоришћавају: угаљ, нафта, торијум, гвоздена руда, боксит, магнезит, манган, титан, ванадијум, бакарна руда, кромит, антимон, злато, сребро, дијаманти, графит, волфрам итд. Од индустриских грана на прво место долазе: памучна, свиларска, ћилимарска и металургиска. Производи се и гвожђе и његове легуре, челик, алуминијум, затим хартија, цемент итд. Има и велики број електрана, а железничке пруге дуге су око 65.000 километара. Путеви заузимају 770.000 километара. Доста је развијена и трговачка морнарица, као и авијација. Највеће луке су: Калкута, Бомбај и Мадрас. У индиским шумама живе слонови, лавови, тигрови, антилопе, срне, дивокозе, пантери, шакали, хијене, најразноврсније змије и друге животиње.

Под управу Индије спадају и Лакедиви, група од 14 острва, затим Андамани, који обухватају две острвске групе, и Никобари, са три скупине острва. Главни производи на овим острвима су: кокосови ораси и кокосово влакно, копра, затим андаманско црвено дрво падаук, дрво гурјан, гума итд.

Ко су били Дравиди, а ко Аријевци

Индија је насељена још у прастара времена, о чему сведоче ископине из каменог доба. Њено главно становништво су Дравиди, а сачињава га велика група разних племена. То су људи мрке пути и ниска раста. Углавном живе у средњем и јужном делу Индије. Та племена су на разним ступњевима културе. Једна, она примитивнија, живе у планинама и џунглама, а друга, културнија, у плоднијим пределима. Код свих њих традиција се јако задржала. Око 2.000 година пре наше ере почела су да продиру номадска племена (која су себе називала Аријевцима) са планина Хиндукуша и Памира у плодне области Пенџаба, горњег тока реке Ганга и у Декан. Реч „арија“ на санскриту значи: „из добре породице“, „племенит“, „аристократа“. У доба кад су надирали Аријевци, Дравиди су имали доста развијену цивилизацију. Живели су по градовима, а њихови трговци пловили су морима. Аријевци су покорене Дравиде назвали „дасима“, то јест робовима. О тим борбама између Аријеваца и Дравида говори се у легендама и митовима.

Стари споменици културе

У старој Индији култура је за оно доба била на доста високом ступњу. Верски и књижевни састави писани су санскритом, а у њих спадају дела: „Веде“, „Мануов закон“ и епови „Махабхарата“ и „Рамајана“. У тим еповима опева се слава богова, хероја, краљева и истакнутих војсковођа. Тада су постојале и народне умотворине, а позната је збирка народних приповедака „Панчатантра“. „Веде“ су најстарији споменици санскритске књижевности. То су свете књиге брамина у Индији. Оне имају четири дела: Риг-веде, Сама-веде, Јаџур-веде и Атхарваведе. У ужем смислу под Ведама се често мисли само на Риг-веду. „Махабхарата“, „велика песма о Бхарати“, уствари је велики народни еп Индуса, који има 200.000 стихова. У њему се описује борба Бхарате са Пандавом и пропаст Бхарате. Махабхарата у епизодама садржи: Багавадгиту, песму о краљу Налу, о Дамајанти и о Савитри. „Рамајана“ је назив великог индиског уметничког епа из 3 или 4 века пре наше ере. Овај еп има седам књига са 24.000 стихова. У њему се описују доживљаји Раме (сина краља Дашарате, у коме се отеловио бог Вишну) и отмица његове жене Сите, као и његова борба док је поново није задобио. Ману, по индиском предању праотац људског рода, написао је закон који садржи правила о владању свештенства и народа.

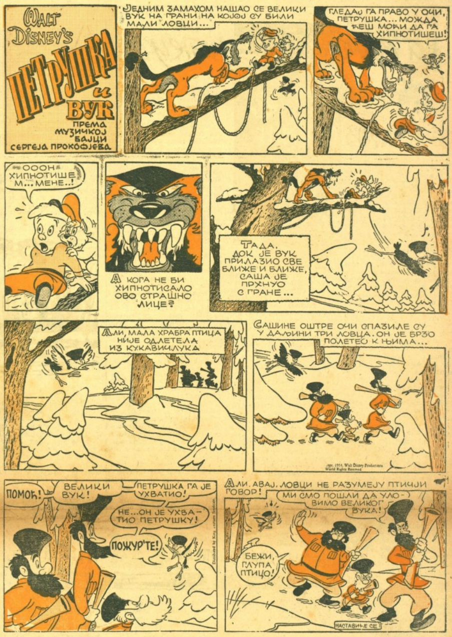
Walt Disney's
ПЕТРУШКА и ВУК
према музичкој бајци Сергеја Прокофјева
Једним замахом нашао се велики вук на грани на којој су били мали ловци...
Гледај га право у очи, Петрушка... можда ћеш моћи да га хипнотишеш!
Ооон хипнотише м... мене..!
А кога не би хипнотисало ово страшно лице?
Тада, док је вук прилазио све ближе и ближе, Саша је прхнуо с гране...
Али, мала храбра птица није одлетела из кукавичлука
Сашине оштре очи спазиле су у даљини три ловца. Он је брзо полетео к њима...
Copr. 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Помоћ!
Велики вук!
Петрушка га је ухватио!
Не... он је ухватио Петрушку!
Пожур'те!
Distributed by King Features Syndicate
Али, авај, ловци не разумеју птичји говор!
Ми смо пошли да уловимо великог вука!
Бежи, глупа птицо!
НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Еп и епопеја

Еп је спев који обухвата борбе или какве друге догађаје у целини. То је често склоп епских песама о извесним лицима и радњама, које су се могле догодити и раније. Еп је грчка реч и значи: реч, говор или приповедање. Он је у исто време назив за велик број песничких облика, које општим именом називамо епском поезијом.

Епопеја је веома простран и разгранат еп у коме се пева не о судбини једног лица, већ о судбоносним догађајима у којима учествује цео народ. Иначе, она има углавном исте карактеристике као и еп, само у већим размерама. Епизоде у епопеји су уствари читави епови. Као недостижан пример епопеје сматра се „Илијада“, а код нас се као предмет епопеје нарочито истиче Бој на Косову.

Епска поезија, било да је у стиху или у прози, приповеда догађаје који не морају бити истинити. Она се тиме разликује од историске приповедне прозе, чији су предмети само истински догађаји.

Епова има више врста. Леп пример јуначког епа је дело „Смрт Смаил-аге Ченгића“ од Ивана Мажуранића. Еп има задатак да приповеда о судбини једног лица, а у Мажуранићевом делу једног јунака. То лице обично има једну главну мисао о којој се у епу

говори. Да би се та главна мисао боље осветлила, еп има и појединости, тј. уметака или епизода, које морају бити у довољној вези с главним предметом. Приповедање треба да је мирно, достојанствено и објективно, тј. песник мора да приповеда догађаје, а не да исказује своја осећања и мисли. Стих треба да буде подешен према тону приповедања, за шта је погоднији дужи стих, који дозвољава мирно и детаљно приповедање.

Осим јуначког, постоји још и романтични еп, који се у једној благој нијанси меша с јуначким. Претежност једне или друге врсте више одређује песник својом природом, изразом и уопште начином извођења догађаја него што се они теориски разликују. Затим постоје: религиозни еп, идилски, грађански и шаљиви, с којим је сличан еп о животињама, где су главна лица узета из животињског царства, али с приговарањем људима. У старо време животињски еп био је јако цењен, јер је оштра критика била спутавана, те су у изналажењу сличности између појединих људских поступака и навика животињског света могла шибати застрањеност, па и исквареност појединаца. Има значајних песника који су се служили овим обликом. Поред ових, постоји и поучан еп, у коме се говори о догађају с намером да се искаже нека поука. Добар песник ипак уме да се чува да не пређе границу преко које његови стихови престају бити песма. Поука може бити само морална. Она таква треба да буде и кад се прича о неком великом догађају.

Ко је био Стентор?

Стентор је, по легенди, име једнога Грка под Тројом, за кога се прича да је имао тако јак глас да је могао да надвиче педесет људи. Отуда се човек јака и громка гласа назива стентором, а израз Стенторов глас значи: необично јак, громак глас.

☆

КАКО СЕ ДОБИЈА ШПЕР-ПЛОЧА?

Шпер-плоча, слепљена плоча, укочено дрво, јесте плоча која се добија под јаким хидрауличним притиском, унакрсним лепљењем непарног броја (најмање три) танких дашчица, које су дебеле 8 до 20 милиметара, а под углом од 90 степени. Шпер-плоче имају велику примену у разним гранама занатства, пошто повећавају јачину дрвета, а њиховом употребом постиже се уштеда у скупоценом дрвету.

☆

ГРАНОЛИТ

Гранолит је смеса гранита и цемента, која се употребљава за поплочавање, калдрмисање улица.

На сунчевом зраку кроз свемир

Кад би човеку пошло за руком да упрегне сунчев зрак и да њиме пође на путовање кроз свемирска пространства, видео би чуда невиђена. Али, наука је данас већ толико напредовала да може да нам дочара многе појаве на које бисмо наишли јездећи кроз васиону брзином од 300.000 километара у секунду.

Ево, напуштамо нашу планету, која је релативно млада, јер има „свега“ око три и по милијарде година. Као и Сунце, она треба да доживи дубоку старост од 12 милијарди година. Зачас смо се нашли на Месецу, који је 80 пута мањи од Земље. Његова атмосфера не пружа услове за живот, те га брзо напуштамо. Јуримо усусрет Сунцу. Још издалека дивимо се његовој величини. Оно је преко милион пута веће од Земље. Његова блештава атмосфера зове се фотосфера. Погдегде, виде се неке тамне пеге, које на Сунцу изгледају мале, а уствари су више стотина пута веће од Земље. То су Сунчеве пеге. Оне изгледају тамне само према сунчевом блеску, а стварно су много пута светлије од електричног лука у сијалици. Њихова температура износи око 4.000 степени. Свака пега је извор џиновског ковитлаца усијаних гасова, чије ерупције достижу више стотина хиљада километара и својим атомским честицама бомбардују васионска пространства, па и саму Земљу. Са Сунца лижу џиновски пламенови, брзином од 750 километара у секунду. Све ове појаве утичу на повећање магнетизма и количине електрицитета у земаљској атмосфери, а тиме и на климатске промене на Земљи.

Гледана са Сунца, наша Земља личи на обичну звезду, чији је мртав сјај много пута слабији од сјаја Меркура и Венере. Око самог Сунца простире се бео ореол од зракова и светлосних лукова, који је пет пута већи од његовог пречника. Па ипак, и поред своје огромности, Сунце је само једна мала звезда. Кад би од Земље било удаљено колико најближа звезда, једва би се видело голим оком.

Пошто немамо времена, напуштамо Сунце и отискујемо се у звездана пространства. Пред нама је дуг пут. Иако се крећемо брзином светлости, до најближе звезде потребне су нам пуне четири године. Ипак, неће нам бити досадно, јер се из часа у час дивимо чудима васионе. Док голим оком са Земље видимо свега око 3.000 звезда, само у нашем звезданом систему, галаксији, има их више од 30 милијарди, од којих су многе знатно веће од Сунца. Највеће, које астрономи називају суперџиновским звездама, веће су стотинама хиљада пута од њега. Пречник звезде Ауриге већи је 3.000 пута од сунчевог, што значи да би њена запремина могла да обухвати више стотина милиона сунаца. Има и звезда-кепеца, које су мале као Земља. Неке су десет хиљада пута светлије од Сунца, а друге су милион пута тамније. Црвене звезде имају температуру од 3.000, а најтоплије плаве усијане су до 30.000 степени. Најближе звезде у нашој васиони удаљене су од Земље четири светлосне године, а до најудаљенијих требало би путовати на светлосном зраку пуних 70.000 година.

Но, од свих васионских чуда можда је највеће — невероватна густина и тежина појединих звезда-патуљака, што проузрокује и одговарајућу силу теже. Један напрстак напуњен њиховом масом био би тежак 20.000 килограма! Један кликер од гвожђа био би на овим звездама тежак шест тона! Насупрот њима, има звезда које су састављене од невероватно ретких усијаних гасова. Њихова маса много је ређа од уобичајеног појма празног. Постоји и велик број звезда које нису усамљене, већ су удвојене, или их има по четири, пет или шест заједно.

Кад бисмо хтели поћи само мало даље од најближе звезде, људски век не би био довољан да бисмо имали времена да се вратимо на Земљу. А на тим бескрајним даљинама чекала би нас још већа чуда. Међу највећа спадају свакако звезде које се у науци зову „нове“. То су, уствари, већ постојеће звезде које се изненада распрскавају и добијају џиновске размере, а затим се, бескрајно дуго, поново смањују. Једна од најчувенијих је 1572 године блеснула усред дана тако јако да су људи мислили да је дошао смак света. Многе „нове“ су 400.000 пута сјајније од Сунца, а распрскавање „супернових“, које могу да буду и сто милиона пута светлије од Сунца, претстављају највеће васионске катастрофе које човеково око може да види.

Звезде не остају усамљене, већ се све налазе у оквиру скупова. Неки скупови броје више стотина, а други више милиона звезда. У скуповима су звезде удаљене једна од друге по неколико стотина милиона километара, док су раздаљине између скупова много веће — 20.000 до 200.000 светлосних година. Звезде скупљене у многобројне скупове, као и звездане маглине, сачињавају џиновске звездане групације које се називају галаксије. Оне имају облик диска. Галаксија којој припада наша Земља има у пречнику око 100.000 светлосних година, а броји више милијарди звезда, које се све заједно окрећу око осовине галаксије. Сунце, које се креће брзином од 275 километара у секунду, обиђе целу галаксију за 200 милиона светлосних година. Наша галаксија је 200 милијарди пута тежа од Сунца. Поред ње, у свемиру је досад откривено око сто милиона других галаксија, а свака од њих има више милијарди звезда.

Једно од најновијих открића астрономске науке јесте — „бежање“ галаксија и група галаксија. Примећено је да уколико су друге галаксије удаљеније од наше, утолико брже „беже“ од ње у свемирска пространства. За неке је израчунато да беже брзином од више десетина хиљада километара у секунду. Тако се цео свемир може замислити као једна џиновска експлозија у којој се милиони галаксија распрскавају на све стране, брзином која је утолико већа уколико су удаљеније од центра експлозије.

Анакс

Анакс, највећи међу вилинским коњицима, прави је разбојник међу инсектима. Његово ловиште је бара, над којом он кружи као кобац. Кад на површини угледа жртву, спушта се муњевитом брзином и хвата је. Истина, поред њега и читав низ других вилинских коњица лови над барама. Мањи лете у малим круговима изнад саме површине воде, док већи праве и веће кругове.

Анакс је маслинастозелене боје. Његова мрежаста крила попрскана су жутим мрљама. Увек су раширена и имају распон од око десет сантиметара. Она потсећају на авионска крила, а и сам анакс личи помало на ловачки авион. Има шест ногу, али му оне не служе за кретање. Њима се он придржава за гранчице док

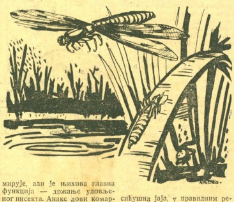

мирује, али је њихова главна функција — држање уловљеног инсекта. Анакс лови комарце, лептириће, а и мање вилинске коњице, на тај начин што лети над њима, док се они не нађу међу његовим ногама. Тада анаксових шест ногу направе кавез, из кога жртва не може да побегне. Анакс их и једе у лету.

Овом инсекту потребне су велике количине хране. Он је стално гладан, а то није ни чудо, јер је потребно много енергије да би се покретала крила брзином од 28 замаха у секунду и да би анакс могао да прелази преко 100 километара на час. Кад пресахну баре над којима лови, он прелеће велика растојања да би нашао ново ловиште.

Док се анакс одмара, његова глава стално је у покрету. Он може да гледа истовремено у свим правцима, тако да нико не може да му се приближи непримећен. А то је веома важно, јер анакс има многобројне непријатеље. Ту је пре свега жаба, а онда птице, нарочито ласте, царићи и кукавице.

Женка анакса полаже своја ситнушна јаја, у правилним редовима, на стабљике барских биљака. После три недеље излегу се из њих ларве, које ни по чему не личе на вилинског коњица у кога ће се касније претворити, осим у једноме: велики су прождрљивци и разбојници. Оне за дан поједу онолико хране колико су саме тешке.

Ларве вилинских коњица понашају се различито. Неке копају тунеле кроз муљ и тако прилазе својим жртвама неопажено. Друге сачекују у заседи ситне водене животиње, хватају их и једу. Али, начин лова анаксове ларве бесумње је најоригиналнији. Она проводи дан на стабљици водених биљака, где је, захваљујући својој боји, неприметна. Кад јој жртва приђе на један сантиметар, као муња устреми се на њу, избаци напред своју доњу усну, на којој се са унутрашње стране налазе две куке, и кад се жртва набоде на њих, повлачи усну уназад. Све се то догађа брзином коју људско око не може да прати.

Ларва анакса не проводи време само у лову. Она често мора да се склања од својих многобројних непријатеља, нарочито у време кад мења кожу. Наиме, услед рашћења ларве, кожа јој постаје тесна и она мора да је мења сваког месеца. После сваке промене коже, крила, која расту испод ње, све су већа и већа, а ларва је све крвожеднија.

Занимљиво је посматрати ларву анакса како плива. На задњем делу тела она има шупљину у коју усисава воду, а затим је, стискањем тела, избацује напоље великом брзином. То је нека врста примитивног млазног погона. Али, овај млазни погон служи и у друге сврхе. У шупљини се налазе цеви које из воде издвајају кисеоник потребан за дисање, а при избацивању воде избацују се и остаци употребљене хране.

После једанаест месеци оваквог живота, ларва анакса мења средину и облик. Она се пење уз стабљику водене биљке и тада први пут излази на ваздух. Затим се чврсто приљуби уз стабљику, пада у сан и тако чека да наступе промене на њој. Кад после насталих промена пукне кожа ларве, из ње излази прво глава, затим крила и најзад тело вилинског коњица — анакса. Он одмах полази у лов.

ПРОНАЛАЗАЧ ТОРПЕДА

Историја поморских битака познаје још из најдавнијих времена такозване горуће бродове, који су, натоварени уљем, катраном, а доцније барутом, упадали запаљени међу непријатељске бродове, изазивајући на њима пожар и панику. Таквим бродовима задали су Енглези последњи ударац остацима шпанске „непобедиве армаде“. Могло би се рећи да су ти бродови били прве претече торпеда.

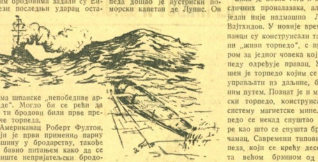

Американац Роберт Фултон, који је први применио парну машину у бродарству, такође се бавио питањем како да се униште непријатељски бродови подморском експлозијом, па је 1800 године вршио и пробе у том смислу. Тада се први пут јавља назив „торпедо“. Али, његови покушаји нису имали успеха, јер он није могао да нађе начин како да се експлозив допреми под непријатељски брод.

У доба америчког грађанског рата чињени су слични покушаји. Јужњаци су, низ струју, пуштали мале сплавове са експлозивом у правцу северњачких бродова који су учествовали у блокади, али без икаквог успеха, јер није било могућно удесити експлозију у прави час. Али је зато торпедо на летви претстављао већ корак напред. Преко десет метара дугачка летва причврстила би се на мањи чамац, а на врху летве постављао се експлозив. Веслачи су се трудили да чамац притерају што ближе непријатељским бродовима и да им подметну експлозив. Али, ни ови чамци нису увек били ефикасно оружје, јер је често долазило до преране експлозије, кад би непријатељски метак погодио у експлозив на врху летве.

Шездесетих година прошлог века, на идеју данашњег торпеда дошао је аустриски поморски капетан де Лупис. Он је био упознат с покушајима који су на том пољу чињени у Америци, па се дао на посао да конструише свој тип торпеда, који ће имати у себи малу парну машину. Његов изум дао је потстрека енглеском инжењеру Роберту Вајтхиду, коме је Лупис поверио резултате својих испитивања, да створи данашњи механизам торпеда. Познанство између Луписа и Вајтхида склопљено је на Ријеци, где је Енглез радио као инжењер.

Прва Вајтхидова „метална риба“ садржавала је око десет килограма динамита, а погонско средство био јој је компримирани ваздух. Тај торпедо дејствовао је само на малим удаљеностима, а кретао се брзином од свега шест чворова на час, то јест спорије него што човек трчи. Имао је и много других недостатака. Дешавало се да се издигне на површину и на тај начин се открије непријатељу, или, напротив, да се спусти у дубину и оде на дно. Године 1868 Вајтхиду је пошло за руком да те недостатке отклони, па је свој изум продао британској влади за 15.000 фунти стерлинга. Тајна торпеда није се могла дуго сачувати. Није прошло ни пет година а већ су све велике поморске силе располагале оружјем које се заснивало на Лупис-Вајтхидовом систему.

Било је после тога и других сличних проналазака, али ниједан није надмашио Лупис-Вајтхидов. У новије време Јапанци су конструисали такозвани „живи торпедо“, с простором за једног човека који торпеду одређује правац. Усавршен је торпедо којим се може управљати из даљине, бежичним путем. Познат је и магнетски торпедо, конструисан по систему магнетске мине. Торпедо се некад спуштао у море као што се спушта бродски чамац. Савремени типови торпеда, који се крећу десет пута већом брзином од првог Вајтхидовог модела, обично се избацују из торпедних цеви у правцу циља који треба погодити. Осредњи торпедо дуг је седам метара, а садржи 150 килограма експлозива. Компримирани ваздух, који га тера помоћу нарочите машине и пропелера, довољан је да торпедо превали много већи пут него што износи отстојање са кога се може успешно нишанити. Заштитна мрежа, коју су ратни бродови раније имали ради одбране од торпеда, као и избочине које су се у ту сврху употребљавале, не могу више да одбране брод од страшног дејства овог поморског оружја при пуном поготку.

Дрвеће које путује

У Индији расте дрво банјан, врста смокве, један од ретких „путника“ у биљном царству. Иако кореном везано за земљу, оно може да „превали“ десетине метара. Како? Бочне гране овог дрвета расту готово водоравно и из њих, на одређеним размацима, израстају нарочити корени који се спуштају према земљи. Кад ти корени додирну тле, они продиру у земљу и развијају се у право корење, док се њихов надземни део претвара у ново стабло, које једновремено служи као подупирач старој грани, тако да она може и даље да расте. На тај начин дрво се све више шири и током година претвори се у праву малу шуму, у чијем заклону домороци граде своје колибе. На Цејлону постоји један стари банјан у чијем је хладу подигнуто село од преко сто породица.

Други „путник“ у биљном царству јесте тропско дрво мангров, чије бочне гране такође придржава корење израсло на самом стаблу. Дрво мангров не зна за препреке. Оно може да „пређе“ и преко река, на чијим обалама обично расте.

Плод мангров-дрвета има облик крушке. Док плод сазрева, у њему се развија млада биљка, чији корен најзад избије кроз један отвор на затубастом крају „крушке“. Корен непрестано расте наниже, док, отприлике после месец дана, читава млада биљка не испадне из плода. А како мангров расте поред реке, нова биљка пада у воду, право на дно, корен јој се зарије у речни муљ и ту наставља да расте.

Да ово чудно дрво не „рађа“ већ готове младице, оно би давно нестало са земље. Јер, матица би однела његово семе пре но што оно проклија, док је млада биљка која „пада с неба“ довољно тешка да се супротстави речном току.

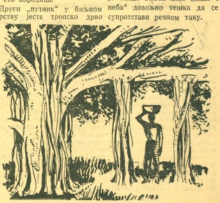

ПОМОРСКИ ДОЖИВЉАЈИ ЈОАКИМА ВУЈИЋА

У српској културној историји списатељ Јоаким Вујић заузима место оснивача позоришта. У свом „Животопису“ он то и сам каже: „Ово је целоме роду нашему познато да нико од Срба до мене није се попео био на театрално позориште и да је на нашем српском језику какво театрално позориште изводио“. Вујић, додуше, признаје да је и пре њега било позоришних претстава, али оне су, вели, биле сасвим наивне: изводили су их учитељи са ђацима.

Као књижевник, Вујић је био веома плодан. Писао је популарне ствари из разних научних области: граматике страних језика, географију и природопис. То нису оригинална дела, али су једна од првих те врсте у српској књижевности. Он је и оснивач српског позоришног репертоара; штампао је приличан број позоришних комада, а још већи оставио у рукопису. Нека од његових дела, као „Путовање по Србији“, штампано 1828, служе и данас научницима као извор за познавање живота српског народа на почетку деветнаестог века.

Јоаким Вујић водио је прави чергашки живот; нигде није могао дуже да се смири. Рођен је у Баји, 1772, и све је школе свршио у Мађарској, којој је припадало и његово родно место. Као младића, после свршених правних наука, вукла га је неодољива жеља да учи стране језике. Хтео је да научи италијански и сматрао је да то једино може да постигне у Трсту. Тако се, године 1796 у зиму, упутио пешке из Баје у Трст, али је стигао само до Карловца. Рањавог, бедног и измученог, ту су га прихватили неки српски трговци.

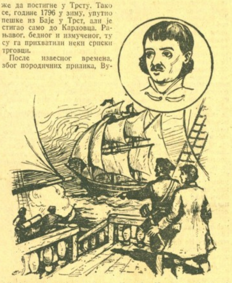

После извесног времена, због породичних прилика, Вујић је морао да се врати у Бају, али није напустио своју жељу да ипак једном стигне у Трст. Године 1801, ујесен, он опет пође на свој жуђени пут. Што колима, што пешке, он после двадесет дана најзад стиже у Трст и ту се упосли као приватни учитељ српског и немачког језика у дому имућног тршћанског трговца и бродовласника Антонија Квекића. У тој служби био је све до зиме 1803, а тада се као бродски писар (шкриван) на једној Квекићевој галији отисне на море, на дуго „мореплованије“, које је трајало годину и по дана. И тако се будући „отац српског позоришта“, низ обале Истре, поред Пирана и Пуле, упути најпре ка градовима Далмације, Задру и Дубровнику, а потом у грчке воде. „А када је дошао трећи дан мог пловљења, добих морску болест“ — вели он, и назива је „шкарбут“. — „Боловао сам од ње две недеље, а после сам био здравији него пре“.

Квекићевој трговачкој галији био је одређен далек и дуготрајан пут. Требало је да обиђе најзнатније луке у Грчкој и њеном архипелагу, потом да у Јафи искрца неке ходочаснике, одатле да пође у Смирну, Цариград и да затим оплови готово читаво Црно Море, нарочито руске трговачке луке, од Таганрога до Одесе, да искрцава и укрцава робу и онда да се врати у Трст са што већом добити. Галија је на том путовању често пролазила кроз буре и олује и не једном је долазила у положај да је и капетан Иван, Србин из Трста, губио сваку наду на спасење. У таквим приликама „сувоземац“ Јоаким Вујић из далеке Баје преживљавао је најтеже тренутке. Већ на Отрантским Вратима, а то је био тек почетак пута, галију је захватила силна бура. „Не бојте се, господине, — говорио је капетан Иван Вујићу, — но само се држите добро, да вас ветар не баци у море“. Била је то слаба утеха и више као нека иронија. Високи таласи, бацали су лађу горе-доле, на њој су пуцале греде и даске, катарке се ломиле и цепала се једра. „О, господе, — јаукао је Вујић — дај ми само да моја нога на благословену суву земљу ступи, па морао и хиљаду миља потом да идем пешке. Више волим тих хиљаду сигурних миља на земљи него ову једну на овој води!“

Али, најстрашнија олуја задесила је галију на Црном Мору. То је била „моробура“, у коју се слило и море и небо, с муњама и громовима, тако језовита да су и морнари најпре сазивали све светитеље, а потом, видевши да им не долазе у помоћ, почели да их псују. „Страшније псовке у животу никад нисам чуо“ — вели Вујић.

Но, галија је ипак прошла срећно кроз све те невоље и на повратку из Црног Мора посетила је египатске луке Дамијету и Александрију. Тако се Вујић обрео и на ушћу Нила и ту је, први и последњи пут у животу, имао прилику да види уз остале необичне ствари и „једнога страшнога великога разбојника крокодила“ и да присуствује лову на њега. Видео је и „нилкоња“, или „воденог бика“, како га он још назива, па потом ихнејмона или „фараонског миша“, који тамани мишеве, пацове и змије. О тим животињама он је опширно писао у свом „Животописанију“ и донео њихове слике, сматрајући да је све то сасвим ново и врло занимљиво за српску читалачку публику. Сем тога, дао је и неколико ширих података о Египту, о његовој историји, обичајима, животу народа, о привреди. Вујић је уочио разлику између богатих Египћана у градовима и сеоске сиротиње. „А што се тиче простих земљорадника, они су тако мршави, као пси хртови. Толико су изнурени својим радом да их мине свака радост живота“.

Из александриске луке кренула је галија за Трст 28 јануара 1805 године. Сви су се радовали што се враћају кући, и не слутећи да их тек сад очекују најтеже невоље. У близини острва Малте угледају на мору неку сумњиву лађу с великом црвеном заставом, која је настојала да им се што више приближи. Најпре ју је опазио бродски дечак с коша на катарци. Била је то гусарска лађа „пустахије морскога“ Абдуле из Триполиса, који је, наговорен од Француза, крстарио око Малте, нападајући и пљачкајући трговачке галије. Испрва је капетан Иван, користећи се погодним ветром, одмицао од гусара Абдуле, али је ипак опалио један топ, позивајући тако упомоћ било кога ко се налази на мору. Но, ветар је променио правац и Абдула се стаде примицати. Још један знак топовским пуцњем, па потом још два, али на пучини никога, а Абдула долази све ближе и својим топовима почиње да гађа тршћанску галију. Није преостајало ништа друго него да се прихвати неравна борба. Капетан Иван нареди да се пуца из топова, али раздаљина је још била велика, те су ђулад пала у море.

Одједном, чу се опет глас дечака са катарке: „Ево, црни се нешто на мору и хита све ближе!“ Капетан Иван маневрисао је својом галијом да би што више одмакао од нападача. После једног часа стиже енглеска корвета, која је крстарила око Малте и контролисала трговачки пут. Тада су Енглези и Аустријанци били савезници у рату против Француза и дужност Енглеза била је да бране и аустриске трговачке бродове. Тако се гусар Абдула нашао између енглеске ратне лађе и Квекићеве галије. Борба је трајала око један час. Гусару су поломљене све катарке, али је и корвета била оштећена. Тада Абдула скине црвену заставу и извеси белу, у знак предаје.

На гусарској лађи, која је бројала око 250 момака, преко шездесет их је погинуло, а било је и много рањених. Али, и на Квекићевој галији било је жртава: четири морнара су погинула, три рањена, а било је штете и на бродском уређају. Преосталу посаду с гусарске лађе Енглези су заробили и оковали у ланце, а капетан Иван је своје спасиоце даривао лепим даром и у име целе своје посаде захвалио им на помоћи. „И ко није видео сраженије морско, пише Вујић, тај није ништа на свету видео, јер је сражение земно према морскоме само игpачка!“

Ово није био крај страдања тршћанске галије. На самом улазу у Јадранско Море нападне је једна француска ратна лађа, али јој и овде притекоше у помоћ Енглези. Битка је трајала осам часова и, по Вујићевим речима, „Енглези јесу Французе надбили, заробили и потом на острво Малту одвели“.

И тако је, после дугог путовања пуног разних невоља, Јоаким Вујић, бродски писар на галији трговца Квекића, коначно угледао тршћанску луку. По ондашњим прописима посада је најпре одржала двонедељни карантин заједно са својом лађом, а потом 18 марта 1805 „свечано у Тријест под пристаниште уплови“.

ЧУДНИ ОБИЧАЈИ

За нас нема ништа природније но да родитељи воде бригу о својој деци, а да деца гледају у оцу и мајци своје природне заштитнике и хранитеље. Међутим, то није тако у целом свету. На Андаманским Острвима, у Бенгалском Заливу, дете има онолико „родитеља“ колико у селу има одраслих особа. Наиме, чим новорођенче напуни петшест дана усвајају га први суседи његових родитеља. Али, оно ни код њих не остаје дуго,

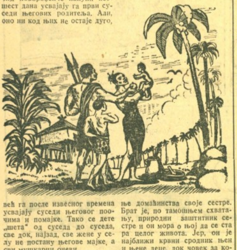

већ га после извесног времена усвајају суседи његовог поочима и помајке. Тако се дете „шета“ од суседа до суседа, све док, најзад, све жене у селу не постану његове мајке, а сви мушкарци очеви.

На острву Самоа сви становници једног села станују у великој заједничкој кући. Бригу о свим житељима такве куће, и о одраслима и о деци, води старешина насеља. Деца се ни за што не обраћају своме правом оцу и мајци, нити ови имају ма каква права да управљају животима своје деце.

Сличан је случај и на Тробијанским Острвима у Меланезији. Бригу о подизању и васпитању деце не води отац, већ ујак. Јер, становници тих острва сматрају да између деце и њиховог оца не постоји никакво сродство. Једина крвна веза коју они признају јесте она која везује сроднике по мајци. Иако има своју породицу, ожењен човек не стара се о својој жени и деци, већ о својој сестри и њеној деци. Он обрађује њено имање и прикупља плодове с њега, оправља јој кућу и подиже њену децу. Углед једног човека зависи од труда који он улаже у вођење домаћинства своје сестре. Брат је, по тамошњем схватању, природни заштитник сестре и он мора о њој да се стара целог живота. Јер, он је најближи крвни сродник њен и њене деце, док човек за кога се она удала то није.

У многим европским земљама и данас постоји обичај да најстарији син у породици наслеђује већи део имања, а понекад чак и цео очев посед. Међу неким сибирским племенима, која искључиво живе од гајења ирваса, то није случај. Кад старији синови одрасту, свакоме од њих отац да известан број ирваса и они одлазе од куће да траже нова пасишта за своја стада. Једино најмлађи син остаје с родитељима и после њихове смрти наслеђује кућу и сву њихову имовину.

Када се сазнало за ПИГМЕЈЕ?

У Европи се дуго није веровало да негде у свету постоје патуљасти црни људи, високи 100 до 130 сантиметара. Још и на почетку прошлог века, најпознатији географ тога доба Конрад Малте Брун исмева грчке и латинске писце који помињу пигмеје и назива та сићушна људска створења бићима из легенде. Многи истраживачи који су током XVI, XVII и XVIII века у Африци долазили у додир с пигмејима сматрани су најобичнијим варалицама. Тек 1855 године, познати истраживач Пол Балони Шаји, који је с једном већом експедицијом продро у срце Ашанга све до извора реке Огоу, „открио“ је поново пигмеје и убедио Европљане да они заиста постоје.

Занимљиво је да су антички народи одлично познавали пигмеје и имали многобројне додире с њима. Египћани су још пре 4.000 година познавали пигмеје из племена Ака и претставили их на барељефима у Бени Хасану, али су египтолози дуго сматрали те мајушне особе за полумајмуне. И Хомер у својој „Илијади“ говори о пигмејима као о учесницима Тројанског рата. Док се они спремају за битку, чапље лете на југ, у правцу њихове земље, да јаве о страшном боју. Помиње их и Херодот. Он пише о Грцима који су путовали кроз афричке пешчане пустиње и пали у ропство некаквих малих, црних људи не виших од метар. Аристотел такође пише о једној раси малих људи и коња који живе у области горњег Нила и станују у пећинама. Страбон, који је описао све познате народе свога доба, говори и о пигмејима који живе у Етиопији.

Нису само стари народи и њихови ратници и трговци добро познавали пигмеје, већ су их и њихови уметници претстављали у својим делима. Фигуре ових малих људи налазе се на грнчарији из Киренаике, Етрурије и Кампаније. Римљани су вајали њихове

ликове у борби с нилским коњем, а уметници Херкуланума и Помпеје претстављали су их на фрескама.

Ко је пронашао ХАРТИЈУ?

Кинези су први народ који је знао за хартију. Али, мада им то првенство нико не оспорава, хартије је ипак било још много пре но што су они почели да је праве. Ко је онда

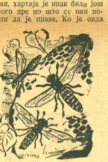

проналазач хартије? Одговор ће вас свакако зачудити: осе. Додуше, оне не праве хартију којом бисмо се и ми могли послужити, али материјал који оне стварају и од кога граде своја гнезда — ипак је хартија.

Као и људи, осе праве „хартију“ од целулозе. Својим малим, али снажним, чељустима осе кидају са стабала и шибља биљна влакна и, мешајући их са својом лепљивом пљувачном, праве од њих папирну кашу. Од те каше осе граде саће, као и спољашњи омотач који обавија читаво гнездо.

„Сировину“ за своју „хартију“ осе обично узимају с дрвећа које је већ почело да трули, јер њихове чељусти ипак нису толико јаке да би могле да прогризу кору дрвета. Ако се лети нађете у шуми у којој има трулог дрвећа и старих пањева, приметићете на многима од њих осе како скупљају целулозу за своја гнезда.

Коса открива узраст и пол

Судска медицина обогатила се једним новим открићем. Испитивањем косе помоћу поларизаторског микроскопа и апарата који се зове рефрактор могућно је одредити узраст и пол особе којој та коса припада. Ово откриће резултат је двадесетогодишњег рада Оливера Дагинса, професора анатомије на вашингтонском универзитету. Пре двадесет година Дагинс је одабрао шеснаест новорођенчади и испитао њихову косу. Од тада па све до недавно, он је сваког месеца узимао по један прамен њихове косе и пажљиво проучавао промене настале за то време.

Прва велика промена код косе догађа се кад одојче изгуби „паперје“ с којим је дошло на свет и добије прву, меку косу. За прве две године живота коса се мења брзо и приметно. Од треће до седме године коса остаје релативно стална и у том узрасту разлика између косе дечака и девојчица није јако изражена, али се да уочити. Осетнија разлика настаје тек после осме године, стално се повећавајући до шеснаесте. После шеснаесте године коса дечака и девојчица поново постаје слична, али се на њој и даље може приметити извесна разлика.

ЗАШТО ЈЕ ЗИМИ ХЛАДНО, А ЛЕТИ ТОПЛО?

Сунце и лети и зими излази на истоку, а залази на западу. У подне се налази углавном на југу и тада је највише изнад хоризонта.

Лети се сунце рађа између истока и севера, тј. на североистоку, а залази између запада и севера, тј. на северозападу. Због тога је његово видљиво путовање на небу дугачко и потребно је доста времена да доспе на југ. За то време Сунце успева да се високо дигне изнад хоризонта. Због тога Сунце лети дуже осветљава површину Земље, а тиме је и дуже времена загрева, па је топлије него зими.

Зими Сунце излази између истока и југа, тј. на југоистоку, а залази између запада и југа, тј. на југозападу. Његово путовање преко неба је краће него лети. Тада Сунце доспе до југа за сразмерно кратко време и не успева да се попне на већу висину изнад хоризонта. Оно зими мање загрева Земљу, па је зато на њој хладније него лети.

ВЕЛИКЕ СВЕЧАНОСТИ у малом месту

Једанаест месеци у години у енглеској варошици Ланголену готово нема живота; лежи успавана као свилена буба у чаури. А у јулу, место нагло оживи: мушкарци и жене, обучени у богата и живописна народна одела, певају и играју на све стране.

— Шта се то догађа у малом Ланголену? — могао би да се запита неупућени странац.

— Међународна олимпијада за игру и песму! — одговорило би му свако дете ове мале, али широм света познате, енглеске паланке.

Тих неколико дана град је просто опседнут певачима и играчима, који стижу из разних земаља Европе и Америке. Тиролци и Шкотланђани, Холанђани и Норвежани, Југословени, Французи и Американци — сви певају и играју.

Последњих година свакога лета окупља се у Ланголену преко 2.000 учесника — деце и одраслих. Било је увек преко стотину хорова, преко тридесет играчких група и више од сто солиста, који репрезентују око 25 земаља. Награде које се додељују најбољим групама, не претстављају нарочиту вредност. Али, то учесницима не смета. Осећање које се по завршетку игара понесе много је драгоценије. То је осећање топлог другарства и пријатељства међу учесницима разних народности.

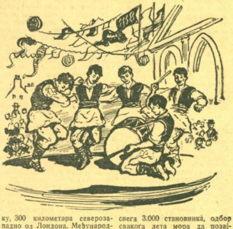

Ланголен је лепо место које се налази на једном брежуљку, 300 километара северозападно од Лондона. Међународни фестивал за игру и песму организује ланголенска општина и, изузев свега неколико стално плаћених службеника, на томе послу проводи већи део дана, преко целе године, више од 300 грађана. Они помажу да се фестивал што боље припреми, а за свој труд нико не тражи ни паре.

Нарочити одбор има за задатак да се брине само о смештају гостију. Једне године у Ланголену је било преко 130.000 посетилаца. Да би се сви сместили у варошици од свега 3.000 становника, одбор свакога лета мора да позајмљује постеље на подручју од 60 километара у пречнику, а све празне собе, школе, дворане, цркве итд. претварају се у спаваонице.

Фестивал се одржава већ седам година узастопно. Он је од приличне користи становништву, иако, кад је одлучивано да се он први пут организује, грађани нису мислили на финансиски успех.

Занимљиво је како је до фестивала дошло. Још пре 800 година постојао је обичај да се у овим крајевима сваке године приређује „ајстедфод“. То је галски обичај, а некадашња Галија простирала се и у овим крајевима. „Ајстед“ на галском значи сести, а „фод“ значи место. Заједно, те две речи означавају људе који су се окупили на једном месту да би слушали декламације песника, певање певача и свирку на инструментима. У Галији се одржавало на стотине „ајстедфода“ годишње. Но, савремени „ајстедфод“ у Ланголену плод је размишљања и труда једног новинара. За време последњег рата, Харолд Тјудор се задесио у близини једног места које су бомбардовали немачки авиони. Поред праска бомби и противавионске артиљерије, он је истовремено чуо и мирни глас једног сељачета, које је, упркос опасности, певало неку народну мелодију. Кад је бомбардовање престало, дечак је и даље певао. Тада је новинар помислио: зар не би било могућно да се после рата, преко међународних приредаба, кроз песму и игру, народи боље упознају? Не би ли се и на тај начин допринело њиховом зближавању? После рата он је ово предложио општинској управи у Ланголену и она је прихватила организацију фестивала.

За припремање прве свечаности било је потребно око 10.000 фунти стерлинга, што мала општина није била у стању да обезбеди. Затражен је прилог од грађана, али је скупљено свега 800 фунти. Оснивачки одбор обратио се тада за зајам другим градовима, у Енглеској и ван ње. Одзив је био добар. Четрнаест градова дало је помоћ, међу којима Калмар у Шведској, Белфаст у Енглеској, Виншотен у Холандији итд.

Први фестивал имао је успеха. Отада, сваке године, солисти, хорови, играчи и свирачи разних народа, међу којима и ансамбли народних игара из наше земље, приказују своје фолклорно благо. Основна замисао великих свечаности у Ланголену заиста је остварена: упознајући се, људи се зближавају и све више цене једни друге.

ВЕРОВАЛИ или не...

НЕОСЕТЉИВЕ ШАКЕ

Тиодор Кофмен, из Њу-Јорка, има дланове који готово не осећају ни топлоту ни хладноћу. Неосетљивост његових дланова је толика да он може на њих да сипа растопљено олово, а да се притом на кожи не појави чак ни најмањи плик.

ПЛОДАН ПРАВНИ ПИСАЦ

Јохан Мозер (1701—1785), професор универзитета у Тибингену, у Немачкој, написао је за време своје професорске каријере 700 књига из области права.

ЧУДНИ АУТОПОРТРЕТИ

Франсоа Гизо (1787—1874), познати француски историчар, покрио је све зидове у кући у којој је становао својим аутопортретима, мада, како тврде његови савременици, никад није видео свој лик у огледалу.

ОСТАТАК ПРОШЛОСТИ

У многим деловима Шкотске још и данас се убира порез познат под именом „терлејџ“, који је био установљен још у Средњем веку. Тај порез убирали су феудални господари од малих поседника, слободних сељака и кметова који су у њиховим млиновима млели жито, и он се обично исплаћивао у житу. Сопственици млинова добили су једном то право од парламента и оно ни до данас није стављено ван снаге. Они су наплаћивали овај порез од свих становника из своје околине, без обзира на то да ли су они употребљавали њихов млин. Пре неколико година лорд од Блерхида одбио је да плаћа „терлејџ“, тврдећи да не само што се не користи млином, већ да овај уопште не ради. Међутим, суд је одбио његову жалбу, на основу тога што стари закон није никад био укинут.

ВОДА ОДНЕЛА, АЛИ И ДОНЕЛА

У једном делу атара града Брот Ферија, у Шкотској, море је за последњих 50 година „отело“ 56 акара земље. Али, Брот Фери ипак није ништа изгубио од своје територије, јер су на другом месту морски таласи нанели пешчане и муљевите наносе, тако да је град добио нових 56 акара.

ЉУДИ КОЈИ НЕ ГУБЕ КОСУ

Сви мушки чланови афричког племена Сунди морају да брију главу. Ипак, они се не растају од своје косе, јер је после сваког бријања причвршћују на нарочит штап, који чувају све до краја живота. Они су утолико поноснији уколико им је коса „гушћа“; наравно, не на глави, већ на штапу.

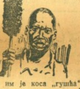

СПОРТ који ишчезава

Златно доба „краљева ваздуха“, око навршетка треће деценије овога столећа, прошло је у неповрат. И не само да је прошло златно доба, већ ни његови трагови нису до данас остали — изузев у сећању старијих генерација.

После Првог светског рата, између борбених авиона и авиона за ваздушне акробације (волтижовање) није било готово никакве разлике. Ни једни ни други нису имали велику брзину; били су лаки и веома покретљиви. Превртање у ваздуху било је саставни део пилотских вежби и свака је земља имала на десетине и стотине одважних авијатичара који су истовремено били и прворазредни превртачи. Волтижовање је вршено колико из потребе толико и из љубави.

Постепено, авиони су добијали нове особине. Ловачки апарати постају све тежи и, постижући из дана у дан већу брзину, све више напуштају маневрисање у ваздуху као средство за избегавање непријатељског поготка. Уосталом, кад би авион летећи надзвучном брзином стао да прави „лупинге“, отишао би у парампарчад. И, како војска нема обичај да негује традиције које јој не доносе непосредну корист, војно ваздухопловство одбацило је волтижовање авиона.

Међутим, и данас се говори о пилотима-акробатима и њиховим акробацијама, мада не у ранијем смислу. Пошто нису у стању да изводе некадашња волтижовања — лет на леђима, брза окретања напред, назад и са стране — данашњи ваздухопловци узбуђују гледаоце тиме што огромном брзином пикирају и, кад стигну скоро до саме земље, нагло управљају апарат увис, тако да готово усправно лете у небо.

Поред неподобности савремених апарата, и новчани разлози утичу на изумирање волтижовања. Док је оно претстављало потребу, нико није рачунао колико стаје. Данас, кад волтижовање претставља искључиво спорт, оно се мери другим мерилом. Један сат оваквог лета стаје око 4.000 динара. Да се пилот обучи, потребно му је најмање сто часова. А да не заборави што је научио, потребно је да лети 50 до 60 часова годишње.

Шта је то ваздушно волтижовање? Према једној дефиницији, волтижовање је кад се авионом исписују на небу повезане фигуре. На првом месту, пилот одреди у ваздуху, на сто метара изнад гледалаца, једну водоравну осу, која му служи као доња граница, и једну усправну осу до чијег ће се краја кретати навише. На тај начин он одређује стране замишљене коцке у којој ће вршити вежбе. Чим узлети, он се вијугаво пење до висине која му служи као полазна тачка. Кад пређе доњу границу замишљеног простора, још пре почетка приказивања, авион је постигао брзину која му је потребна. Ако му је потребно да се мало уздигне у оквиру свог простора, он ће се прво попети спирално изнад горње ивице замишљене коцке, а затим ће снажно да пикира надоле и тиме ће добити већу брзину. Јер, при овоме, пилоту је потребна већа брзина но што може да му обезбеди елиса. Писање фигура по небу захтева да се апарат ставља у најразличитије положаје. Он се преврће стрмоглавце или на леђа, на леву и на десну страну, полеће левим или десним крилом напред, лети точковима према небу и, уопште, понаша се као да за њега не постоји земљина тежа. Међутим, све ове вештине из године у годину губиле су своју вредност и све је мањи број пилота који њима владају. Повремене вежбе старих асова, које и данас публика радо гледа, само су последњи трзаји једног херојског спорта који се гаси.

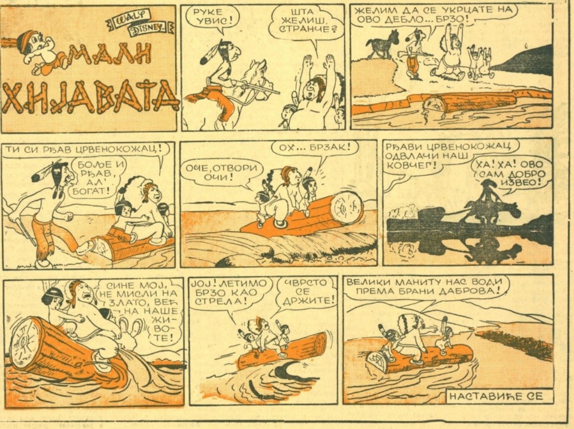
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
РУКЕ УВИС!
ШТА ЖЕЛИШ, СТРАНЧЕ?
ЖЕЛИМ ДА СЕ УКРЦАТЕ НА ОВО ДЕБЛО... БРЗО!
ТИ СИ РЂАВ ЦРВЕНОКОЖАЦ!
БОЉЕ И РЂАВ, АЛ' БОГАТ!
ОХ... БРЗАК!
ОЧЕ, ОТВОРИ ОЧИ!
РЂАВИ ЦРВЕНОКОЖАЦ ОДВЛАЧИ НАШ КОВЧЕГ!
ХА! ХА! ОВО САМ ДОБРО ИЗВЕО!
СИНЕ МОЈ, НЕ МИСЛИ НА ЗЛАТО, ВЕЋ НА НАШЕ ЖИВОТЕ!
ЈОЈ! ЛЕТИМО БРЗО КАО СТРЕЛА!
ЧВРСТО СЕ ДРЖИТЕ!
ВЕЛИКИ МАНИТУ НАС ВОДИ ПРЕМА БРАНИ ДАБРОВА!
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

КОКОСОВО МЛЕКО „НАДОКНАЂУЈЕ“ КРВ

Неколико лекара, међу њима и доктор Бен Ајземан из Банкока, у исто време испитивали су могућност употребе кокосовог млека у хитним случајевима у рату или приликом природних катастрофа, да би се њиме надокнадио губитак крви и физиолошке течности у организму. Кокосово млеко незрелих плодова даје се у облику интравенозних инјекција. Нови лек досад је испробан на 21 особи и постигнути су одлични резултати. Главни састојци овог млека су: поташа, хлорна супстанца, фосфати, шећер, магнезијум, калцијум и протеин.

* * *

ШТА ЈЕ ДРАГОН?

Драгони су били посебна врста коњице, а име су добили по томе што су на застави имали лик змаја (змај на француском каже се драгон), или по пушци на којој је била глава змаја, а и сама пушка називана је драгоном. У почетку су се ти коњаници разликовали од остале коњице по томе што су имали мање коње, а затим што су носили пушке и кубуре, а не копља. Осим тога, кад би дошло до борбе они би сјахали с коња и борили се пешке. Пукови драгона уведени су у 17 веку у француској, шведској и немачкој војсци. У 18 веку драгони су свуда са осталом коњицом, али су се и даље разликовали по опреми и оружју.

* * *

НЕОБИЧНО ПУТОВАЊЕ У АМЕРИКУ

Познато је да је Америку званично пронашао Колумбо, али се зна да су пре њега били на америчком копну и викинзи. Међутим, мало се зна да су у Америци пре Колумба били и Баски. Наиме, раније је китова било много у Бискајском Заливу, а исто тако они су се слободно кретали Атлантским Океаном. Њихова су јата била толико велика да би понекад просто закрчила Бискајски Залив. Смели бискајски ловци још у VI веку били су надалеко познати као китоловци. Приликом сељења китови су се задржавали у том заливу, па су их Баски ловили. Они би пришли својим чамцем до кита, затим би један од њих скочио на ову огромну животињу, пробо јој копљем слој сланине и дубоко зарио оштрицу у тело, па се потом вратио у чамац. За копље је био везан дугачак конопац и Баски би пустили да их харпунирани кит вуче по океану, и то недељама, понекад све до чопора китова крај америчких обала. Китово месо они су једним делом искоришћавали за храну, а сланину су топили и употребљавали за осветљење.

* * *

ШТА СУ СЛОБОДНЕ ЗОНЕ, А ШТА СЛОБОДНЕ ЛУКЕ?

Део пристаништа који је стављен изван царинске границе и који се с царинског гледишта сматра као иностранство назива се слободном зоном. Роба која улази у слободну зону или из ње излази не подлеже никаквим царинама и царинским формалностима. Слободне зоне се стварају ради фаворизовања транзитне трговине у појединим лукама. У њима могу становати само чувари робе и нико други. Исто тако у њима је забрањена и продаја робе на мало. Слободне зоне разликују се од слободних лука, које су творевине из доба меркантилизма. Слободне луке биле су такође изван царинске области, али су обухватале, поред пристаништа, и део града у коме се становало.

* * *

ГАВРАН И ПАС

Неки сељак враћао се с вашара кући. Док је он седео на колима, његов пас је трчао око њих. Да би избегао једну барицу, човек нагло скрену кола и точак пређе псу преко ноге. То се догодило недалеко од неке крчме. Док је сељак превијао повређену животињу, долете припитомљени гавран, носећи у кљуну повелику кост, коју спусти пред пса. Сељак, зачуђен, исприча крчмару шта се догодило. Тада му овај објасни да је гавран одрастао заједно с једним псом и кад је пас једног дана такође био сломио ногу, гавран га је за све време хранио. Једне ноћи крчмар је непажњом затворио врата од шупе у којој је пас лежао. Гавран је тада канџама гребао земљу испод њих док није направио рупу довољну да се кроз њу провуче и дође до пса.

* * *

ПОРЕКЛО СУНЦОКРЕТА

Када је човек први пут почео да гаји сунцокрет, није тачно утврђено, али му се порекло ипак може много лакше одредити него кукурузу, чији дивљи преци нису познати. Сунцокрет који се данас највише гаји, такозвани „руски мамут“, знатно се разликује од свог дивљег претка. Висина му је од 1,5 до 4,5 метра, мада је било појединих биљака високих и до девет метара. Пречник цвета може да буде око 60 сантиметара, док му је семе дуго нешто преко један сантиметар. Семе дивљег сунцокрета једва достиже половину те дужине. Али, без обзира на разлике међу појединим врстама, све оне воде порекло од дивљег америчког сунцокрета.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

САВЕТИ ЈЕДНОГ укротитеља

Са лавом се може играти као с мачком, без икакве опасности, — тврди чувени француски укротитељ Мустије. Човек треба само да зна како да се опходи с њим, па да му он, временом, постане чак и пријатељ. Било да је лав рођен иза решетака, или да је изгубио слободу у прашуми, први услов је да му се наметне своја воља. Као већина животиња, и ове звери инстинктивно се боје човека, па је зато веома важно да се при првом сусрету с лавом то осећање у њему подржи. Да би се то постигло, треба савладати у себи сваку слабост и не трпети ни најмању непослушност с његове стране У том погледу глас игра пресудну улогу. Свака животиња — а у томе ни лав не чини изузетак — мада не разуме речи, брзо научи да разликује у гласу: заповест, прекор или задовољство. А што се тиче геста који прати речи, он мора јасно да испољава надмоћност укротитеља.

Лав се мора „убедити“ да му је човек и у физичком погледу дорастао. Бич, којим се укротитељи обично служе, није ни најмање подесан за то, јер животиња може веома лако да га избегне. Боље служи метална пљосната шипка. После неколико узалудних удараца шапом по њој и стискања између зуба, звер ће брзо увидети своју немоћ према таквом предмету. И тада само један ударац шипком довољан је да животињи улије поштовање према ономе ко оваквим оруђем рукује.

Временом и стрпљењем, лав ће се навикнути на послушност. Тада већ човек може да га придобије за пријатеља, да се забавља с њим, да му допусти да режи, да од шале ударa шапом меком као баршун; може чак и да стави главу у његове чељусти, мада не увек без опасности.

Но, најважније је да човек уме да изврши избор животиње, јер и лавови, као и људи, имају различите карактере: неки су добре, а неки веома зле ћуди.

УВЕК ЧИСТА СТАКЛА

Возачи аутомобила често примете да им брисач стакла не ради тек кад киша почне да пада. Познато је исто тако да се не може употребити доглед или фотографски апарат кад је магла, снег или мраз. Недавно је у Холандији пуштена у продају једна маст која отклања све ове незгоде. Маст је израђена на бази винилских производа, тј. пластичних материја од ацетилена. Кад се њоме премажу стакла, тада и најфиније капљице магле клизе и не задржавају се на њима. Иње и снег такође се не лепе за оваква стакла, па чак ни прашина. Овај синтетички производ донекле је сличан масти којом пловке мажу своје перје да се не кваси.

РОБОТ ЗА СРЕЂИВАЊЕ ХАРТИЈА

Израђена је машина која брзо и тачно сређује разне хартије: проспекте, циркуларе и друго. Овај робот ради помоћу „електричног ока“, на истом принципу као и покретне степенице на париској подземној железници. Он може да служи готово неограничено дуго. Једино је потребно сваке две године променити обичну електричну сијалицу у роботу.

ОБИЧАН КОБАЛТ МОЖЕ ДА ИЗАЗОВЕ РАК

Док се радиоактивни кобалт показао као ефикасно оружје против рака, обичан, нерадиоактиван кобалт, напротив, може да изазове ову опаку болест. То је утврђено у лабораторији за испитивање у Кембрицу. Пробе су вршене на мишевима. На свим местима где им је испод коже унесен кобалт у праху, после шест месеци појавио се рак.

ЗАШТИТА ОД ВЛАГЕ

У борби против штете коју наноси влага, с проналаском силикона изгледа да ће људи однети коначну победу. Међутим, практична примена овог проналаска била је доста скупа. Сад су Французи решили овај проблем на тај начин што су добили силикон који се раствара у води, тј лебди у њој као емулзија у сићушним капљицама. Овакав силикон није запаљив и њиме се лако облажу разни предмети. Танак слој силикона не допушта да се вода задржи на њима. На тај начин штите се од влаге не само метали, него и хартија, зидови, малтер и разни дрвени предмети. Тако је заштићено и читаво једно радничко насеље с дрвеним монтажним кућама.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Парна машина

За ову занимљиву игру потребна је боца с грлићем, две целе љуске од јајета (из којих је испражњена садржина на тај начин што су пробушене на оба краја), један запушач, једна петодинарка и два напретка.

Прво затворите по једну рупу на јајима гипсом или воском. Сад успите у свако јаје мало воде. То ћете постићи на тај начин што ћете љуске мало загрејати, а затим загњурити у хладну воду. Слика приказује како треба забости две виљушке у запушач, у који је с доње стране укуцана јача чиода. Глава чиоде се обрће на средини петодинарке, која је постављена на грлић једне боце.

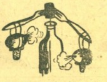

На крајевима обеју виљушака обешена су јаја помоћу танке жице. Испод сваког јајета обешен је, такође помоћу жице, по један напрстак, који играју улогу огњишта. У сваки напрстак ставите по комадић фитиља, и неколико капи бензина. Кад запалите фитиље, вода у љускама ће прокључати и пара ће, излазећи кроз отвор јајета, брзо окретати вашу „парну машину“.

Трик с петодинарком

Реците друговима да ћете пропустити петодинарку кроз рупу мању од ње. Неће вам веровати. Ви онда изведите овај трик, за који вам треба само комад хартије и петодинарка.

Направите на средини хартије рупу с пречником од два сантиметра. Узмите петодинарку и покажите присутнима да она заиста не може проћи кроз рупу а да се хартија не поцепа. Ви онда савијте хартију као на слици и реците једном посматрачу да убаци петодинарку у набор. Сада полако приближите крајеве хартије, као што је показано на слици, и новац ће пропасти а да се карта није поцепала.

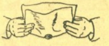

Ко је то?

Коме мали меда носи корнет? Да ли је то човек, или животиња? Ово ћете сазнати ако пажљиво спојите све тачке, идући од јединице редом до највећег броја. Кад откријете тајанствену особу, можете цео цртеж да обојите по свом укусу.

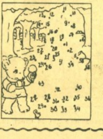

Дефиле ескадрила

Једна ескадрила од десет авиона имала је да продефилује поред једног вишег команданта, који је такође био са својим авионом у ваздуху. Вођа ескадриле, мислећи да зна где се налази командант, развио је своју ескадрилу као што вам слика 1 показује. Међутим, у последњем тренутку сазнао је да се командант налази управо на супротној страни. Ескадрила је морала узети супротан правац, а и нов распоред. Авиони су лако променили правац, али да би се ескадрила што брже развила у обрнут распоред вођа је наредио да само три авиона, заузимајући ново место у формацији, смеју да напусте своје место.

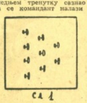

Сл 1

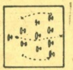

Сл 2

Који су то авиони?

Погледајте слику 2 и видећете како је довитљиви вођа успео тако брзо да прегрупише своју ескадрилу.

Јесте ли већ чули да...

... најчувенији организатор клаке, групе људи плаћених да пљескају, био је Француз Фелисјен Давид, на чијим је посетницама писало: „Господин звани чика Давид, предузимач лирских, драмских, и кореографских успеха“.

... рачуна се да крокодили живе око 200 година.

...влас с човекове главе тврђа је од челика . Ако се једна влас стави на челичну плочу, а ова под хладну пресу, влас ће оставити у челику јасан отисак.

...прва балетска претстава за коју се зна изведена је 1489 године, приликом венчања миланског војводе Галеаца Сфорце са Изабелом Арагонском. То је прва балетска претстава из новијег времена, јер је у Старом веку ритмичких игара сличних балету било веома много.

...туберкулоза је можда најстарија болест људи. Стари Индуси, Кинези и Египћани помињу у својим хроникама ову болест, а карактеристични трагови туберкулозе запажени су на костима људи још из неолитског доба.

...Целзујусову поделу термометра, код које се тачка мржњења означава нулом а тачка кључања са сто, није пронашао астроном Целзијус, већ шведски ботаничар Лине. Целзијус је само популарисао ову поделу и због тога она носи његово име.

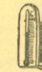

...европски научници дуго нису веровали у постојање мајмуна гориле. Енглески морепловац Бател, који је провео 18 година као заробљеник у Африци описао је гориле у једном спису објављеном 1725 године, назвавши их именом „понго“. Међутим, опште је мишљење било да је његово тврђење чиста измишљотина Тек кад је, 1853 године, доктор Франке донео из Африке читавог горилу у шпиритусу, научници су признали постојање овог човеколиког мајмуна.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) првак; 3) бисквит; 5) зборник закона; 7) наша планина; 9) предлог; 10) врста топлог ветра; 11) хемиски знак за галијум; 12) једна комедија Бранислава Нушића; 14) предлог; 15) једна од САД; 18) водена животиња; 19) јужно воће; 21) показна заменица; 22) коњ; 23) хемиски знак за радијум; 25) град у Финској; 27) место у Срему; 28) махуна биљке арахис; 31) историско место у Србији; 32) прилог; 33) предлог.

Усправно: 1) старогрчки песници; 2) шаљива једночинка; 3) полуострво на северу Европе; 4) врста чамца; 5) најдубље место у Ђердапу; 6) позорница; 7) чамац лаке конструкције; 8) женско име; 12) утока Белог Мора; 13) град у северозападној Африци; 16) Ужичанин; 17) део недеље; 19) роман Синклера Луиса; 20) град у Чилеу; 21) кретање речне воде; 24) менични термин; 26) дисциплинска казна; 27) део обућарског алата; 29) свеза; 30) птица селица.

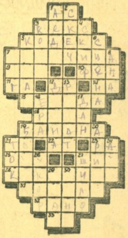

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Мара; 5) комета; 7) родан; 8) ми; 10) алем; 11) Кар; 12) Тел; 13) кота; 14) ан; 15) камен; 16) оратор; 18) Амор; 19) Скадар; 21) свита; 22) ес; 24) Ката; 25) ага; 26) Ира; 27) овас; 28) то; 29) опити; 30) генеза; 32) хала.

Усправно: 1) модел; 2) амам; 3) рен; 4) ат; 5) колено; 6) аматер; 7) рата; 9) Иран; 11) комора; 13) катода; 15) камата; 17) ракита; 19) Сварог; 20) регата; 21) Скит; 23) Саси; 25) авиза; 27) Опел; 29) она; 31) ex.

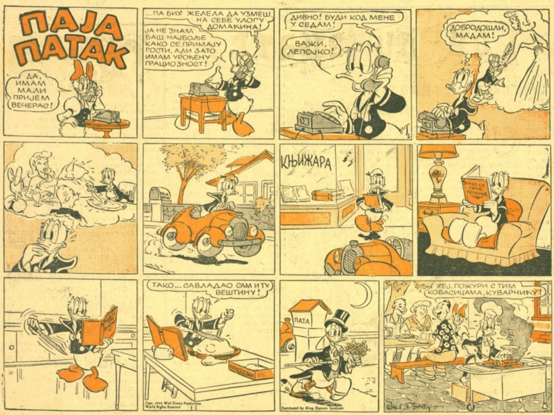
ПАЈА ПАТАК
ДА, ИМАМ МАЛИ ПРИЈЕМ ВЕЧЕРАС!
...ПА БИХ ЖЕЛЕЛА ДА УЗМЕШ НА СЕБЕ УЛОГУ ДОМАЋИНА!
ЈА НЕ ЗНАМ БАШ НАЈБОЉЕ КАКО СЕ ПРИМАЈУ ГОСТИ, АЛИ ЗАТО ИМАМ УРОЂЕНУ ГРАЦИОЗНОСТ!
ДИВНО! БУДИ КОД МЕНЕ У СЕДАМ!
ВАЖИ, ЛЕПОЈКО!
ДОБРОДОШЛИ, МАДАМ!
ЧМОК!
КЊИЖАРА
ТАКО... САВЛАДАО САМ И ТУ ВЕШТИНУ!
ПЛАСТЕЛИН
ПАТА
ХЕЈ, ПОЖУРИ С ТИМ КОБАСИЦАМА, КУВАРЧИЋУ!
WALT DISNEY

Copr. 1954, Walt Disney Productions
World Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate

Ква Ква!

уређује Паја Патак

ЗБОГ ДОМАЋЕГ ЗАДАТКА...

Учитељ: Је ли, Влајо, зашто Гаја није дошао данас у школу?

Влаја: Због домаћег задатка! Задали сте му да израчуна за које се време могу појести двадесет јабука ако је за једну потребно два минута. Он није успео да поједе ни петнаест и сад, ено, лежи болестан.

ОСТАВИМО ЗА ПОСЛЕ

Паја: Како је данас било у школи, Рајо?

Раја: Знаш шта, ујка-Пајо, боље да то оставимо за после ручка.

Паја: Зашто?

Раја: Па јуче си рекао да не волиш кад ти неко за време јела говори о непријатним стварима.

КАД ПАЈА ПОМАЖЕ

Гаја: Ујка-Пајо, они задаци што си ми их синоћ израдио опет нису били добри. Учитељ је врло незадовољан тобом.

Паја: Како, мном?

Гаја: Да. Казао ми је: „Овако више не иде. Мораћу да разговарам с твојим ујаком“.

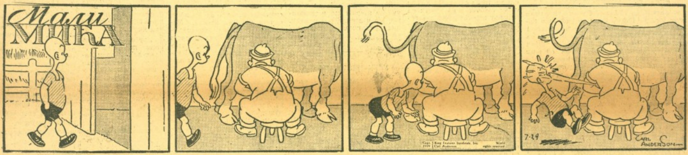
Мали МИЋА
7-29
CARL ANDERSON

Copr. 1939 King Features Syndicate, Inc. Carl Anderson World rights reserved

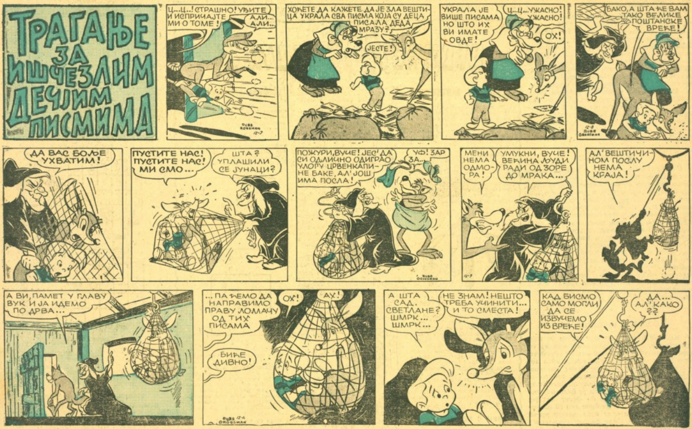
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
Ц...Ц...! СТРАШНО! УЂИТЕ И ИСПРИЧАЈТЕ МИ О ТОМЕ!
АЛИ... АЛИ...
RUBE GROSSMAN 12-7
ХОЋЕТЕ ДА КАЖЕТЕ ДА ЈЕ ЗЛА ВЕШТИЦА УКРАЛА СВА ПИСМА КОЈА СУ ДЕЦА ПИСАЛА ДЕДА МРАЗУ?
ЈЕСТЕ!
УКРАЛА ЈЕ ВИШЕ ПИСАМА НО ШТО ИХ ВИ ИМАТЕ ОВДЕ!
Ц...Ц...УЖАСНО! УЖАСНО!
ОХ!
БАКО, А ШТА ЋЕ ВАМ ТАКО ВЕЛИКЕ ПОШТАНСКЕ ВРЕЋЕ!
12-8 RUBE GROSSMAN
ДА ВАС БОЉЕ УХВАТИМ!
ПУСТИТЕ НАС! ПУСТИТЕ НАС! МИ СМО...
ШТА? УПЛАШИЛИ СЕ ЈУНАЦИ?
ПОЖУРИ, ВУЧЕ! ЈЕС' ДА СИ ОДЛИЧНО ОДИГРАО УЛОГУ ЦРВЕНКАПИНЕ БАКЕ, АЛ' ЈОШ ИМА ПОСЛА!
УФ! ЗАР ЗА...
RUBE GROSSMAN
МЕНИ НЕМА ОДМОРА!
УМУКНИ, ВУЧЕ! ВЕЋИНА ЉУДИ РАДИ ОД ЗОРЕ ДО МРАКА...
12-9
АЛ' ВЕШТИЧИНОМ ПОСЛУ НЕМА КРАЈА!
А ВИ, ПАМЕТ У ГЛАВУ ВУК И ЈА ИДЕМО ПО ДРВА...
...ПА ЋЕМО ДА НАПРАВИМО ПРАВУ ЛОМАЧУ ОД ТИХ ПИСАМА
ОХ!
АХ!
БИЋЕ ДИВНО!
RUBE GROSSMAN 12-4
А ШТА САД, СВЕТЛАНЕ? ШМРК... ШМРК...
НЕ ЗНАМ! НЕШТО ТРЕБА УЧИНИТИ... И ТО СМЕСТА!
КАД БИСМО САМО МОГЛИ ДА СЕ ИЗВУЧЕМО ИЗ ВРЕЋЕ!
ДА... АЛ' КАКО ??

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“ Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-22, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 155 — Субота, 18 децембар 1954

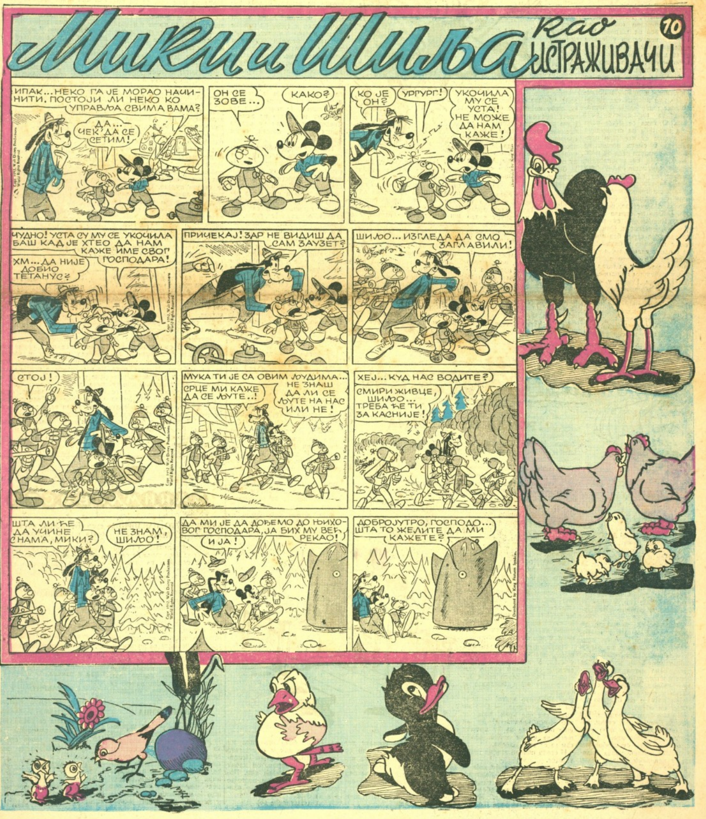
Мики и Шиља као истраживачи
10
ИПАК... НЕКО ГА ЈЕ МОРАО НАЧИНИТИ. ПОСТОЈИ ЛИ НЕКО КО УПРАВЉА СВИМА ВАМА?
ДА... ЧЕК' ДА СЕ СЕТИМ!
ОН СЕ ЗОВЕ...
КАКО?
КО ЈЕ ОН?
УРРГУРГ!
УКОЧИЛА МУ СЕ УСТА! НЕ МОЖЕ ДА НАМ КАЖЕ!
ЧУДНО! УСТА СУ МУ СЕ УКОЧИЛА БАШ КАД ЈЕ ХТЕО ДА НАМ КАЖЕ ИМЕ СВОГ ГОСПОДАРА!
ХМ... ДА НИЈЕ ДОБИО ТЕТАНУС?
ПРИЧЕКАЈ! ЗАР НЕ ВИДИШ ДА САМ ЗАУЗЕТ?
ШИЉО... ИЗГЛЕДА ДА СМО ЗАГЛАВИЛИ!
СТОЈ!
МУКА ТИ ЈЕ СА ОВИМ ЉУДИМА... СРЦЕ МИ КАЖЕ ДА СЕ ЉУТЕ...!
НЕ ЗНАШ ДА ЛИ СЕ ЉУТЕ НА НАС ИЛИ НЕ!
ХЕЈ... КУД НАС ВОДИТЕ?
СМИРИ ЖИВЦЕ, ШИЉО... ТРЕБА ЋЕ ТИ ЗА КАСНИЈЕ!
ШТА ЛИ ЋЕ ДА УЧИНЕ С НАМА, МИКИ?
НЕ ЗНАМ, ШИЉО!
ДА МИ ЈЕ ДА ДОЂЕМО ДО ЊИХОВОГ ГОСПОДАРА, ЈА БИХ МУ ВЕЋ РЕКАО!
И ЈА!
ДОБРОЈУТРО, ГОСПОДО... ШТА ТО ЖЕЛИТЕ ДА МИ КАЖЕТЕ?

ЛОВ НА ТИГРОВЕ

Сваки лов има своје чари, али, изгледа, ниједан толико као лов на тигрове. Човек се ни у једном не излаже тако великој опасности као у овоме. Исто тако, он не осети нигде већу лепоту тога спорта. Не би требало сметнути с ума да лов на тигрове у Индији није само спорт, него и државна потреба, јер има крајева где тигрови праве такве ужасе и пустошења да им просто нема равна. О томе се може наћи доста података на страницама књига које су написали природњаци и смели ловци, па ћемо овде изнети неке од њих.

— Тигрови су најопаснији за људе који живе од шумских плодова, за пастире и скупљаче сандаловог дрвета, — прича један природњак. — Пастири су стално у бризи не само за своја стада, већ и за себе. Већина их страда од тигрова. Писмоноше су такође у сталној опасности. Они који пролазе кроз шуму без пратилаца с копљима и бакљама и без сталног ударања у добош, никад не могу бити сигурни, а често се дешава да тигар одвуче и понеког из пратње. На прелазу реке Гунеа, у области Гуцерати, једном су у току две седмице, из дана у дан, тигрови одвлачили по једног писмоношу. У клисури Кут-кум-Санди налазила се стално једна тигрица у заседи и у току неколико месеци свакога дана убијала по једног човека, међу којима је било дванаест писмоноша. Само ова једна животиња успела је да прекине сваку везу између средишне власти и горњих провинција, тако да је влада морала да обећа знатну награду ономе ко је убије. Али, све је било узалуд; нико се није усуђивао да пође против овог чудовишта.

Тигар је веома смела животиња. Има много примера те смелости. Тако један ловац прича да је у Теапуру видео тигра како се шета ноћу по веранди куће једног енглеског инжењера. Он даље вели да је убио једног тигра непуних четрдесет метара далеко од своје куће. Један тигар, опет, однео је понија који је пасао на терену за голф. Други један упао је у шталу за биволе, поклао неколико њих и страховито израњавио чувара који је пошао да види шта се догађа у штали.

Кад је тигар гладан, он не преза ни од напада на човека. Тако је једном, ноћу, пробио кров једне колибе на Јави, зграбио једног од осам Јаванаца који су седели око ватре и одвукао га собом, не обзирући се на дреку осталих. Исто тако као што га не плаши ватра кад је гладан, слабо га може задржати и вода да би дошао до своје жртве. Он је у стању да скочи у воду и плива за чамцем да би се докопао веслача.

— Можда грешим, — пише један ловац, — али верујем да лав неправедно носи назив „цара животиња“, пошто тигру више доликује ова титула. Нема на свету јаросније, опасније и крвожедније звери од овог становника џунгле. Тигрове може да лови само смео човек, који је унапред решен да се изложи највећој опасности.

Нема ловца у Индији који не жели да улови бар једног тигра. Тешко је описати одушевљење које обузима ловца кад пред собом угледа обореног тигра који је учинио толико зла у пределима где је живео.

— Кад тигар пође у лов, његови покрети су еластични и свака шапа спушта се на земљу веома обазриво. Видети тигра кад скочи осам до десет метара, то је чудесан призор. Његова снага је необична. Видео сам га кад је одвукао једног одраслог бика неколико стотина метара далеко.

Тигар вреба и прикрада се својој жртви, затим се у неколико скокова сручи на њу, и то већином спреда, на груди, обухвати јој шапом врат и зарије канџе у потиљак тако јако да и снажнију животињу сруши на земљу. Брзина којом тигар напада испуњава човека ужасом. Један ловац прича како је тигар од гоњене звери постао гонилац. Рањени тигар, бежећи исушеним речним коритом, ишчезао је иза једне стене. Ловац је пожурио за њим, и не слутећи да га лукава звер чека у заседи. Кад се ловац нашао пред њом, она је као муња скочила на њега. Ловац је хтео да пуца, али га је спречило грање. Тигар га је дочепао за леву руку и оборио на земљу. Срећом, припуцали су остали ловци и тако спасли свога друга.

Тигар се може убити на неколико начина. Довести га у шкрипац с хајкачима, то је скуп подухват и ту треба изложити опасности многе људске животе. Лов помоћу слонова је стар и има своје занимљиве стране. Ту ловци седе на слоновима и са свих страна опкољавају тигра. У таквом лову узму учешћа често стотине људи. Тигар осећа опасност и тежи да побегне, али кад је рањен он је у стању да нападне и слонове. Ако га у скоку не заустави куршум из пушке, он се зачас нађе на слоновој глави. У истом тренутку слон се сагиње и настоји да тигра згњечи притиском главе о земљу. Грдосија се упиње из све снаге да стави макар једну своју ногу на тигра. Ако му то успе, онда је с тигром свршено, јер за неколико тренутака од њега остане само изгажена, безоблична маса. Неки полазе у лов на тигрове само помоћу једног дресираног слона, а неки ловци попну се на дрво и чекају да им звер дође надомак пушке.

По мишљењу многих ловаца, ноћни лов на тигра има нечег необичног у својој привлачности. Километрима далеко од сваког људског насеља, ловац се налази остављен сам себи. Живци су му напрегнути због сталног очекивања и ослушкивања. При месечевој светлости уобразиља живо ради и ловцу се чини да из блиске шуме излазе животиње којих нигде на свету нема. Понеки слепи миш који му пролети испред очију за тренутак одагна ове чудесне визије, а крик буљине, који у тој језивој тишини одјекује километрима далеко, опомене ловца да није сам, те он поново напрегне живце и настави да вреба с висине свога дрвета, а за то време у џунгли се одиграва трагедија животињског света, где јачи уништава слабијег.

Ево још једног податка из забележака енглеског поручника Рикеа, који је убио 68 тигрова, три пантера и 25 медведа, а многе је ранио.

— Са двоцевкама, гониоцима и с неколико срчаних паса, упао сам у шипраг тражећи заплашеног тигра. Напред је ишао главни гонилац, који је пажљиво пратио траг звери и одређивао правац. Десно и лево наступали су други с пушкама на готовс. За њима је ишла музика, четири до пет добоша разне величине, цимбали и рогови, а из пиштоља се стално пуцало. Сабљама и дугим ловачким копљима наоружани људи пратили су музику, а пратњу је сачињавала и чета праћкаша, која је непрестано бацала камење у густиш и тиме још више плашила звери. Тигар се није усуђивао да нападне тако бучну гомилу. У оваквим случајевима најтеже је држати гониоце на окупу, јер су често склони да се растуре. Тако је један гонилац изгубио стрпљење и бацио се на тигра са исуканом сабљом, али га је звер ухватила и страшно осакатила. Његови другови притекли су му у помоћ и натерали тигра у бекство.

Другом приликом Рике је пошао у лов са четрдесет хајкача. Убрзо су наишли на тигра, кога су ранили, али им је он побегао. Његова рика неко време је одјекивала џунглом, па се утишала. Тигар се одвукао у треску, тако да га нису могли гађати. Идући за њим, људи су дошли на једну чистину, где се губио сваки траг. Узалудна су била сва трагања. Рике и његов друг Елиот ишли су пред свима и пажљиво гледали у земљу не би ли шта приметили. Наједном је одјекнула страховита рика. Из јаме прекривене травом искочио је тигар и сручио се на Рикеа. Овај је имао толико времена да са даљине од два-три корака опали из обе цеви у главу звери, која се изви устрану, и нападе његовог друга, пре него што је овај могао да нанишани. Све се одиграло муњевитом брзином. Тигар је шчепао онесвешћеног Елиота за мишицу и вукао га према јами из које је искочио. Али, у томе га је спречио метак у мозак, тако да се звер скотрљала преко своје жртве.

Тигар је сродник лава и, заједно с репом, може да буде дуг два, три, па и четири метра. Има их више врста, али је најпознатији бенгалски или царски тигар. На јасној жутонрђој основној боји налазе се дивне тамне попречне пруге. Реп има тамне прстенове, а на крају нема ките. Тигар живи само у Азији и његово царство заузима велик простор. Не пребива само у жарком појасу већ и даље од њега. Он живи у џунгли, у тршчаним и жбуновитим шумама, али га има и у близини села и градова. Његова омиљена места су речне обале обрасле непроходним жбуњем, а највише воли да се одмара у хладу густог дрвећа, кроз чије се круне једва пробија покоји сунчани зрак. Он тражи жбуње чије гране висе са свих страна и тако чине свод. Ту се тигар сакрива да би се одмарао, а и да би се лакше прикрао жртви. У степама југоисточног Сибира он се одмара на стрмим стенама или рашчисти снег око жбуња.

Жртви се прикрада нечујно. Може да прави снажне скокове, пентра се брзо и окретно по дрвећу и сигурно плива преко широких река. У стању је да прескочи поток широк близу девет метара. Тигар није искључиво ноћна животиња, али најрадије крстари у часовима пре и после заласка сунца. Он је чест гост на појилима, солилима и шумским путањама, где поставља заседу, чекајући у њима животиње и људе. У југоисточном Сибиру он *лети посећује* сваке ноћи места на којима се испарава со и где долазе јелени да је лижу. Изузевши слона, носорога, дивљег бивола и још неке животиње, он напада све друге, али то не значи да се и са овима неће понекад ухватити у коштац. Радо гони дивље свиње, јелене и антилопе, а кад је гладан једе и мишеве. Тигар радо напада дивљег вепра, али, по причању неких ловаца, борба често може да буде страшна. Један ловац вели да је посматрао једну овакву борбу из које је тигар отишао покуњен. Најбољи мамац који му постављају ловци јесте млад биво.

ЈУНАЦИ СА „АЛБАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(19)

— Отићи ћу, чико... Реци ми само да ли се одавно тучете?

— Биће читав сат.

Затим сам дознао да су разбојници напали на насеобину одмах после нашег повратка. Они су се лагано прикрали кроз парк и покушали да продру кроз прозор. Но, ту их је чекала заседа. Пушчаним плотунима разбојници су били одбачени у парк. Заузевши места иза дрвета, они су пуцали на кућу, али се нису усуђивали да изврше други јуриш.

Пуцњава се наставила до зоре. Потом се све утишало. Посматрајући с прозора, приметио сам кретање по парку: кроз жбуње, ка планини, пробијаху се неки људи. Ја се несмотрено нагох преко прозора и умало што то нисам платио главом. Метак с треском удари у рам више мене и иверка коју је он отцепио загреба ми образ.

Ми смо били победници. Тек што је свануло, мој стриц, капетан Болтерс, Бен и ја изиђосмо из насеобине. Са оне стране с које су разбојници управили главни напад виделo се неколико лешева. Један је лежао ничице на земљи. Одмах сам познао жуте чизме са огромним мамузама.

— Главом дон Мигуел! — рече Бен нагнувши се да боље види.

Дон Мигуел Ечегерај нашао је смрт у потери за златом.

Недалеко од њега спазих шешир у који је била забодена велика брилијантска игла. Он је припадао Антонију, Шпањолчевом помоћнику. Сам Антонио, такође мртав, лежао је под рододендроном, допола покривен његовим рецкастим лишћем.

— Сад разумем зашто нису поновили јуриш, — рече Гро Болтерс. — Они су још одмах у почетку изгубили старешину. Ми смо срећно прошли. Иначе, да овај зликовац није погинуо ко зна шта би било.

У једном жбуну нашли смо још два рањена разбојника. Оба су били Чилеанци. Једноме је била пребијена нога, док је други био рањен у груди и тешко дисао. Одмах су их пренели у насеобину.

Потресен свим оним што сам видео, пожурих да се вратим у кућу. У одаји где су биле врећице са златом нашао сам стрица. Он је седео главе загњурене у шаке. Изгледао је утучен.

— Проклето злато! — рече он кад ме угледа. — Оно не вреди све ове крви која је због њега проливена! Да ми није било наде да ћу помоћу њега да чиним добра, давно сам га се хтео одрећи.

И стриц поново зарони главу у шаке.

Уђох у велику собу која је била претворена у болницу. Ту су лежала четири рањеника, а око њих се ужурбала по слуга, правећи завоје. Нисам имао снаге да слушам њихове јауке и хтедох да изађем, кад се појави Бен.

— Диме, — рече он. — треба да видиш још једног рањеника.

— Мартина?

— Не! Другога.

Изненађен тајанственим Беновим држањем, пошао сам за њим. На крају ходника он отвори врата и ми уђосмо у пространу, просто намештену собу. На широком кревету лежао је стари Џим. Груди су му биле увезане завојима натопљеним крвљу. Лице старчево било је бледо, а мутне очи гореле су неком дивљом ватром.

— Ходи овамо, дете! — прошапута рањеник.

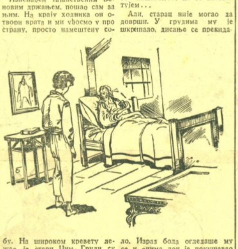

Ја нисам знао да је стари Џим био рањен. Неколико минута пре тога пунио сам му пушке, а сада, ево, лежи блед и немоћан. Метак му је био прошао кроз груди, и то један од последњих метака.

Пришао сам старцу. Он с муком подиже руку и стави ми је на главу.

— Ето, Диме, данас сам био своју последњу битку, — изговори он једва чујним гласом. — И мене је најзад погодио метак. И право је! Колико сам само метака у свом животу ја испалио на друге!.. Диме, стало ми је било да те видим пре но што умрем... да те опоменем... да те посаветујем...

Али, старац није могао да доврши. У грудима му је шкрипало, дисање се прекидало. Израз бола огледаше му се у очима док је покушавао још нешто да ми каже. Исцрпљен овим напором, он клону у јастуке и затвори очи. Пошто сам неко време постојао крај њега, сузних очију изиђох из собе.

(Наставиће се)

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

КАКВА ЈЕ ТО ПАНДОРИНА КУТИЈА?

По грчкој митологији Пандора је била прва жена на свету која је створена на пропаст људима, по наређењу бога Зевса, који је био гневан што му је Прометеј украо ватру. Пандору је створио Вулкан, а остали богови обдарили су је свим дражима, даровима и лепотом. Она је сва зла овога света носила затворена у једној кутији, коју је Епиметеј отворио, тако да су зла излетела и раширила се по земљи. У кутији је остала само Елпис (Нада). Кад се за нешто каже: Пандорина кутија, онда то значи: извор сваког зла. Пандорином кутијом назива се и један астероид, откривен 1858 године.

КВИНТЕСЕНЦА

У прво време под квинтесенцом се разумевао етер, који је Аристотел додао као пети уз остала четири елемента: ватру, воду, ваздух и земљу, али који је, због своје финоће, важио као први и најглавнији. У фигуративном смислу реч квинтесенца значи: оно што је најфиније и најчистије у нечему, што чини његову суштину, језгро, скуп свега онога што је најбоље и најбитније. У хемиском смислу квинтесенца је најфинији део, а код алхемичара под квинтесенцом се разумевала главна материја за претварање метала.

ХЕЛИКОН

Хеликоном је код старих Грка називан четвртасти инструмент са девет жица који је служио за одређивање тона. Данас је то највећи дувачки инструмент у војним музикама који свирач носи преко главе и рамена.

ПРАКРИТ

Пракрит је назив извесног броја дијалеката у средњој Индији, којима се говорило и писало, поред санскрита, од 500 година пре наше ере па до краја 1000 године наше ере.

ФЕДИНГ

Фединг је повремено слабљење или потпуни престанак пријема звука приликом слушања радиоемисија.

У БОМБАЈУ

Др Милан Јовановић-Морски (1834—1896), књижевник, писао је, поред драма, и путописе: „С мора и са сува“, „Тамо-амо по истоку“, „Горе-доле по Напуљу“. Ти путописи претстављају његов главни књижевни рад. Овде доносимо извод о Бомбају из дела „Тамо-амо по истоку“.

Иако смо стигли у бомбајску луку око подне, сунце се већ нагињаше западу кад сам се после дужег одмора попео на горњи кров да разгледам околину у коју ме је бацила моја ћудљива судба. Хоће се броду иза дуга пута доста времена да се смести и обезбеди у овим водама.

*

Около нашег брода, на големим баркама, стоји гомила људи и спрема се да искрцава робу из магазина. Али какви су то људи! Кожа им је боје кестенове љуске, узраст осредњи, повисок, лубања дугуљаста, лице правилно, зуби бели као филдиш, коса црна као гар. Удови су прави као свећа и тако правилни да би сваки могао вајару седети за модел. Али што је најнеобичније на њима то је да немају нимало кошуље, а гаће су им веома кратке. Ова је „одећа“ прикачена за бедра гајтаном исплетеним од сребрне жице. Чудновато: толика скромност у одећи, а толики раскош у чивилуку! Ти си ваљда већ погодио, мој читаоче, да су то староседеоци Индије — Хинди, а ја ћу ти само напоменути да је најзначајнија појава на њима што и најсиромашнији има на себи нешто сребра, тога оријенталцима најмилијег метала.

*

Неколико прегршти кухана пиринча и две-три банане, ето то је обед ових људи, и тај се ретко кад мења. Кад бисмо хтели да оцењујемо њихову снагу по храни, ми бисмо се љуто преварили у рачуну. Њихова се снага равна са снагом добро нахрањена мрнара, а не уступа јој ни у издржљивости. Ови људи раде од излаза па до заласка сунца. За то време одмарају се само толико колико им времена треба да ручају. Изгледа да се недостатак хране надокнађује климом.

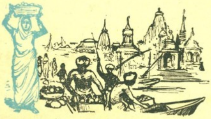

*

Кад сам се успузао на високи, од тврдога камена озидани кеј бомбајски, било је осам часова, а то је време у Енглеза „рано ујутру“. И овде, као у Египту, Европљани живе ноћу, а јутарња хладовина преспава се. Међутим, по предграђима у то доба врве урођеници, који устају рано... Енглески део вароши Бомбаја слабо се разликује од британских вароши у Европи. Исте простране али не високе зграде, исти скверови с парковима, басенима и монументима. Испод сваке је куће колонада. Прозори су на кућама необично големи... Живот у овом делу вароши отпочиње око десет часова.

*

Читава варош Бомбаји заузимље веома велики простор и подељена је према становницима њезиним на више делова. Свака, да речем, раса има своју особену насеобину. Најближа је луци унутрашња варош, такозвана тврђава, иако нема около ње никаквих утврђења. Вероватно је то место негда било утврђено, и име му је од тада остало.

*

Мрке Индијанке су средње величине, већином ситне прилике, али, као и мушки, веома лепа, правилна стаса. Лице им је овално, црте правилне; коса, црна и дуга, сплетена је у витицама обавијеним око главе и искићена белим веома миришљавим цвећем. Одећа им се састоји из три комада: прсник од свиле кратких рукава; један чаршав, обавијен около бутова, у облику пливаћих гаћица; и један већи чаршав, у који се умота тело, а крај се његов пребаци преко плећа. Чаршав је од танка бела мусулина, обично са скерлетастим порубом... Кад би се, по овоме што се виђа на Хинду-женама у Бомбају, прикупило све сребро што је на њима у целој Индији, имао би посла велики део целе енглеске флоте да га у један пут пренесе у Европу.

*

Зарад великог простора који заузима варош, а можда и зарад големе припеке, у Бомбају слабо ко иде пешке: све се то вози на свој начин. Осим сандука на обрамицама, у којима се енглеска господштина љуљка, на плећима кулија с једног места на друго, има у Бомбају три врсте возова. Два су европскога а један је индискога кроја. За странце има фијакера... За сиромашнију класу, а поглавито за пословну касту, има у Бомбају и трамваја. Ови циркулишу само по широким главним улицама. Највише се њима служи грађанска класа Хинда.

*

Како је Бомбаји главна индиска пијаца за Европу, то се могу у њему срести типови из свију предела големе Индије. Често виђамо по улицама прилике из унутрашње Индије, трговце са југа у богатоме златотканоме руху и са подножја Хималаја у њиховом живописном оделу од кашмирског ткања, богато извезена црним гајтаном. Овај разнолики народ по улицама не даје оку да се за часак одмори на једној слици. Тешто си се позадржао на једној ексотичној прилици, ето ти друге да привуче твоју пажњу на се.

*

Велика индустрија индиска гомила своје производе у Бомбају. Велике радионице ћилимова из Херата, коже из Сурата, шарених асура из Малабара, сребрног и златног накита из Делхија имају у Бомбају своја голема стоваришта, да и не помињем природне продукте којима ова земља обилује. И да није огромне архитектуре браманске, морали бисмо већ у овим лепим и разноликим рукотворинама уочити древну културу овога народа... Кад се смрачи, запале се лампиони: по пазару се разастре бледа светлост кокоског уља, у којој поједини предмети блеште из даљине... За време монсуна, од маја до октобра, Бомбаји се купа у киши.

*

Као свака сочна воћка Индија има својих гусеница, хоћу рећи привремених становника који ће, за дуже или краће време, како се прометну у златнокрилне лептире, да полете у своју постојбину натраг. Али ја нећу овај ситни свет да пуштам да ми квари осећаје побожног дивљења што сам у души очувао према овој исполинској колевци људскога рода.

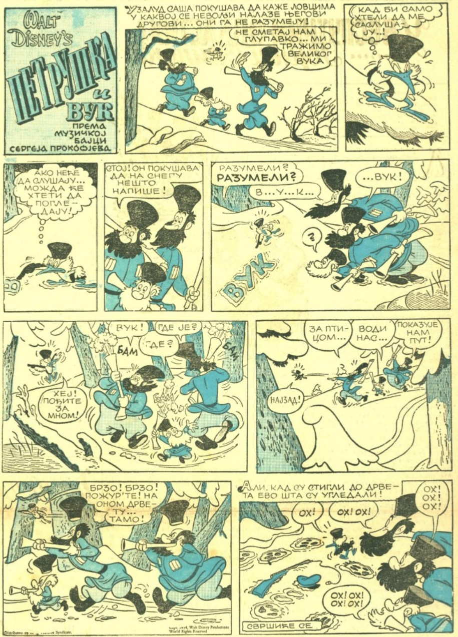
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА
И
ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
УЗАЛУД САША ПОКУШАВА ДА КАЖЕ ЛОВЦИМА У КАКВОЈ СЕ НЕВОЉИ НАЛАЗЕ ЊЕГОВИ ДРУГОВИ ... ОНИ ГА НЕ РАЗУМЕЈУ!
НЕ СМЕТАЈ НАМ ГЛУПАВКО... МИ ТРАЖИМО ВЕЛИКОГ ВУКА
КАД БИ САМО ХТЕЛИ ДА МЕ САСЛУШАЈУ...!
АКО НЕЋЕ ДА СЛУШАЈУ... МОЖДА ЋЕ ХТЕТИ ДА ПОГЛЕДАЈУ!
СТОЈ! ОН ПОКУШАВА ДА НА СНЕГУ НЕШТО НАПИШЕ!
РАЗУМЕЛИ?
РАЗУМЕЛИ?
В... У... К...
...ВУК!
ВУК
ВУК!
ГДЕ ЈЕ?
ГДЕ?
БАМ
БАМ
БАМ
ХЕЈ! ПОЂИТЕ ЗА МНОМ!
ЗА ПТИЦОМ...
ВОДИ НАС...
ПОКАЗУЈЕ НАМ ПУТ!
НАЈЗАД!
БРЗО! БРЗО! ПОЖУР'ТЕ! НА ОНОМ ДРВЕТУ... ТАМО!
Walt Disney Productions World Rights Reserved
АЛИ, КАД СУ СТИГЛИ ДО ДРВЕТА ЕВО ШТА СУ УГЛЕДАЛИ!
ОХ!
ОХ! ОХ!
ОХ! ОХ! ОХ!
ОХ! ОХ! ОХ! ОХ!
СВРШИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

О ХРАНИ

Храну сачињавају животне намирнице зготовљене за исхрану човека. Људи обично употребљавају мешовиту храну, тј. намирнице биљног и животињског порекла, пошто она најбоље одговара физиолошким одликама њиховог прибора за варење, а задовољава и све потребе исхране.

Хранљиве материје (животињског, биљног и минералног порекла) служе човеку за исхрану, затим за изградњу ткива или за оправке квара у ткивима који настаје услед њиховог рада, или пак за производњу енергије (топлоте, рада) потребне за одржавање живота.

Хранљиве материје биљног и животињског порекла деле се на просте и сложене. У просте спадају: беланчевине, масти и угљени хидрати, а у сложене: месо, млеко, пасуљ, пшеница, воће, поврће и уопште све природне или вештачки створене животне намирнице. Све беланчевине немају исту хранљиву вредност, због мање или веће сварљивости или због тога што све оне не садрже такозване аминокиселине у својим молекулима. Већу хранљиву вредност имају беланчевине животињског него беланчевине биљног порекла.

Масти се налазе у организмима животиња и у плодовима биљака. Из масних делова животињског организма (сланина, лој, сало) добијају се топљењем, при чему отопљена маст излази из ћелија, које се онда појављују у облику чврстог остатка (чварка). Масти из биљних плодова добијају се пресовањем или растварањем. Њихов остатак, уљани колач, служи за исхрану стоке.

Хранљиве материје биљног и животињског порекла обично бивају сварене и ресорбоване (асимилација), па депоноване као резерва из које организам по потреби црпе енергију (дезасимилација). Хранљиве материје минералног порекла (вода, соли, кисеоник) служе само за оправку ткива. Њих уносимо у организам узимањем течне и чврсте хране и дисањем. Док се хранљиве материје биљног и животињског порекла депонују у организму, дотле се оне минералног порекла избацују. Уопште узев, намирнице биљног порекла имају мању хранљиву вредност од намирница животињског порекла. Начином справљања јела умногоме се може повећати сварљивост хране, нарочито биљне, па тиме и њена хранљива вредност.

Хранљиви оброк чине хранљиве материје које су потребне организму за 24 сата, тј. које су и по количини и по каквоћи довољне да се задовоље они потребни услови равнотеже у исхрани. Свако лице има, према околностима у којима се налази, своје специфичне потребе за храном. Но, и поред тога, могу се одредити извесни општи типови оброка исхране. Пресна храна састављена је обично од животних намирница биљног порекла и има предност над куваном, нарочито због већег садржаја витамина. С друге стране, она је мање сварљива, теже се искоришћава и даје мање калорија. Узимају је обично здравији људи, али се препоручује и код неких болести, као што су: болести желуца и црева, гихт и друге.

Дрворези и бакрорези

Пре него што је пронађена фотографија, књиге су се илустровале ручним радовима уметника, који су слике радили у дрвету. Та техника позната је под именом ксилографија. Доцније су дошли бакрорези, тј. слике су израђиване на плочама од бакра или месинга. Дрво на коме је израђена слика стављано је у слог и заједно с њим штампано. Слике израђене у бакру и месингу, тј. бакрорези, штампани су на посебном листу, као прилог. Отисци бакрореза били су скупи и јако цењени, јер су били оригинални рад уметника. Таква ручна израда клишеа дуго је трајала, па је и то повећавало цену књига.

☆

ТАНТАМАРЕСК

Тантамареск је мало позориште у коме игра само лице глумца, а удови су му вештачки израђени, у знатно смањеном облику.

☆

ФРАН-ТИРЕР

Фран-тирер је био добровољац, слободни стрелац, борац против Немаца у окупираној Француској у току Другог светског рата.

У БЕСПУТНИМ ОБЛАСТИМА
Горњег Оринока

Недавно смо писали да су у забаченим пределима Нове Гвинеје пронађени људи код којих још траје камено доба. Три француска истраживача објавила су још занимљивије податке о становништву беспутних области у горњем току Оринока, у Венецуели. Док је за Таре, на висоравнима Нове Гвинеје, камено доба на измаку, Вајкаси из Венецуеле налазе се тек на почетку ове друштвене ере.

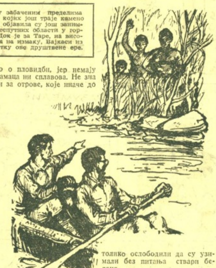

Дугачки чамци са истраживачима и њиховим пратиоцима лагано су клизили средином реке. На обалама се уздизала густа, непролазна прашума. Мучна тишина притискивала је водено и шумско пространство. Само покаткад, с каквог камена покренула би се видра и заронила у воду. Предвече, кад се један од чамаца приближио обали, необичан узвик излетео је из прашуме и покренуо чланове експедиције из обамрлости:

— Шори! Шори!

У том трепутку, два млада човека чије је тело било ишарано љубичастим цртама појавила су се у грању. Они су белцима махали својим луковима и давали им знаке да приђу. Из шуме су изишле још четири особе, такође ишаране љубичастом бојом, и кад су истраживачи ступили на обалу стали су да додирују одећу и обућу белаца тако свечано као да врше какав верски обред. То је био први сусрет чланова експедиције с најпримитивнијим становницима Венецуеле, Вајкасима.

Научници су кренули у прашуму да би пронашли извор реке Оринока. Иако је то једна од највећих америчких река, занимљиво је да је све до недавно њен извор остао непознат белим људима, што је најбољи доказ неприступачности ових крајева. Међутим, ушће реке упознао је још Колумбо 1 августа 1498 године, кад се први пут искрцао на америчко тло.

Шпански освајачи покушавали су више пута да плове уз горњи ток Оринока, трагајући за легендарним Елдорадом, златним градом на обали измишљеног Паримског Језера, али до изворишта никад нису стигли. Американац Хамилтон Рајс покушао је да се тамо проби је 1920 године, али је био приморан да устукне пред отровним стрелама урођеника. И доцније експедиције, немачка, америчка и венецуелска, биле су исте среће, све док није пошла ова група од три Француза, које је помогла и венецуелска влада.

Засад се с правом претпоставља да су Вајкаси најпримитивнији људи на свету. Од одела мушкарци носе само узицу око бедара, док жене не носе чак ни то. Коса мушкараца зачешљана је у виду круне, а главе су им пуне бразготина од удараца тојаге. Вајкаси се хране шумским плодовима и месом дивљачи. Једина добра су им лук и стрела, кресиво, које се састоји од дашчице тврдог и шипчице меког дрвета која се пали трењем, и ножић, чије је сечиво начињено од секутића каквог глодара.

Села су им бедна и више личе на привремена станишта. Вајкаси су луталице, које се крећу кроз шуму у групама од десет до петнаест људи, трагајући за чопорима дивљих свиња. Они станују под заклонима од грања и лишћа, јер још не умеју да праве сталне колибе.

У овој земљи река и речица, Вајкасима није ништа познато о пловидби, јер немају ни чамаца ни сплавова. Не знају ни за отрове, које иначе добро познају готово сви примитивни народи. Но, они ипак умеју да затрују стрелу, трљајући њен врх о кору неког отровног дрвета.

Телесна и душевна заосталост Вајкаса је врло велика. Тело им је покривено вашима, трбух им је по правилу натечен, што значи да хронично болују од инфекције органа за варење, а шумска влага нагриза им плућа. Усто, племена ових примитиваца налазе се у вечитом међусобном рату.

Један од тројице француских научника пише:

„Раздао сам кутије шибица, али су их урођеници посматрали без икаквог разумевања. Кад сам креснуо прво палидрвце, нико се није усудио да понови мој покрет. Тада сам ставио палидрвце међу прсте једног урођеника. Држећи му руку, заједно смо запалили шибицу. У том тренутку он се тргао и пошао уназад, а затим се одлучно да и сам запали једну. Потом су и остали покушали да учине то исто. Доцније су се урођеници толико ослободили да су узимали без питања ствари белаца.

Иако је експедиција била снабдевена свим што је потребно за један озбиљан подухват, требало јој је више од четири месеца да стигне до извора. Кретала се брзином од три километра на дан, а за последњих 60 километара људи су утрошили 34 дана. Уколико су се више приближавали извору, речних брзака било је све више. Због њих је експедиција од тридесет чамаца изгубила осамнаест.

Чим су се истраживачи удаљили од реке, шума им је објавила рат. Прашума око Оринока мрачна је и влажна. Ваздух је просто лепљив. Човечји кораци једва ремете тишину. Птице су ретке и нема готово никаквог трага живота. Да би се прокрчио пут, морају се ножем сећи лијане, које онда висе као мртви пипци хоботнице. После неколико километара пешачења, белац се већ стропоштава од умора. Влада готово потпуна помрчина. Вода непрекидно капље с дрвећа. Од ужасног крекетања огромних жаба, ноћу је готово немогућно заспати. У овом зеленом паклу човек може потпуно да се изгуби. Ако пође само неколико корака ван стазе, лако може да изгуби живот, јер се већ на два метра ништа не види. Ако случајно не избије на прави пут, заувек је изгубљен. Услед обиља растиња звук се одмах угуши и човек може да запомаже из свег гласа а да га сапутници ипак не чују.

У овим прашумама најстрашнију опасност не претставља велика дивљач, него ситне животиње. Истраживаче је одмах напала црна мушица, чији је убод веома опасан. С дрвета којипут падне права киша мајушних мрава, чији ујед изазива јако запаљење коже. Од уједа скорпиона човек се одмах разболи. Већ првог дана термити су појели облогу спроводника за трансформатор радио-станице.

Једно вече експедиција се несмотрено улогорила у близини великог мравињака, који је у висини од једног метра покривао површину од неколико стотина квадратних метара. То је било станиште бачакоса, великих црних мрава огромне главе. У поноћ, зачуо се необичан концерт. У збијеним редовима бачакоси су извршили напад на љуљашке за лежање и почели да секу заштитне мреже против инсеката. Људи су се нашли у великој неприлици. Мрави су их оставили на миру тек кад су се оградили пламеним зидом од запаљеног бензина.

На шездесет километара од извора, експедиција је била принуђена да напусти чамце. На томе месту корито великог Оринока широко је свега тридесет метара и претставља страшну бујицу која урла и пени се између црног стења. Даљи пут кроз прашуму био је нарочито тегобан. Пуних тридесет дана људи су морали да пробијају прави тунел кроз густу вегетацију. Најзад, после много тешкоћа, први научници стигли су на извор Оринока.

ТРИЈЕРА

Тријера или трирема је ратни брод с три реда весала у морнарици старе Грчке. Веслачи су седели на спратовима, један изнад другог. Ова лађа је мало тонула, била је брза, лако се окретала, а није била ни скупа. Правила се од чамовине. Гвожђа и месинга употребљавало се веома мало; само где је то било неопходно. Због тога је тријера била веома спретна и погодна за ратовање, па су је од Грка преузели Римљани и други народи. Била је дуга 50 метара, широка шест до седам, а исто толико висока. Тонажа јој је износила 230 до 250 тона. На предњем делу лађе био је бодеж с три зуба. Он није био дуг. Служио је да се њиме пробије бок непријатељске лађе. Тријере су дошле до изражаја нарочито у бици код Саламине, где су Грци потукли персиску флоту. Прве грчке тријере саграђене су у Коринту, око 500 година пре наше ере.

Особље на броду сачињавали су веслачи, морнари и официри. Веслачи су имали имена по томе у ком су се реду весала налазили: таламити (најнижи ред весала), зигити (други ред весала) и транити (најгорњи ред весала). Весла таламита била су најкраћа, па су они имали најмање напора, али и најмању плату. Најгорњи, транити, били су најбоље плаћени. Веслачке клупе налазиле су се у размаку од једног метра. Сваки ред имао је 25 клупа на сваком боку. Пошто су била три реда весала, то је тријера имала на сва три спрата 150 веслача. Клупе најнижег реда веслача биле су најближе боку, а горње су биле даље од њега. Када би се сва три реда весала покренула, тријера је имала погонску снагу равну 24 коњске снаге и могла је да јури брзином од десет миља на час.

Шеф веслача звао се хелеуст. Он је командовао веслањем по наредби заповедника тријере — тријерарха. Хелеуст је давао такт за веслање гласом, свирањем или ударцима штапа. Весла су се кретала по такту. Кад би шефу додијало давање такта, онда би веслачи певали песме удешене за такт веслања. На већим бродовима, где је било тешко давати такт веслачима, постојао је посебан свирач, тријераул. Кад би се тријера срела на пучини с неким бродом, онда би шеф веслача упозорио тај брод помоћу трубе, да не би дошло до судара.

Живот људи на тријери није био лак. Оне нису биле удешене за дугу пловидбу, али то не значи да нису полазиле на дуга и опасна путовања. Веслачи су спавали на клупама, а морнари би нашли неко друго место. Само су официри могли да се извале на тепихе. Сваки члан посаде који би побегао с брода сматран је издајником домовине, па је оштро кажњаван. Најлакша казна била је бичевање, а најтежа дављење у води.

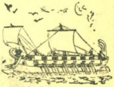

Венци славе у старом Риму

Корона на латинском значи венац, који је у римској војсци био знак одликовања. Венац триумфатора правио се у почетку од листа ловора, а доцније од злата. Те венце добијале су војсковође приликом триумфа. Али, сем ових венаца постојали су и други. Такозвани опсадни венац добијао је војсковођа који је ослободио град од непријатељске опсаде. Тај венац прављен је од биљака које су расле у околини опседнутог града. Грађански венац плео се од храстова или церова лишћа, а добијао га је онај који је у рату спасао римског грађанина смрти. Зидни венац добијао је војник који би се први попео на зидине непријатељског града и провалио у њега, логорски венац давао се војсковођи који би први ушао у непријатељски табор, а бродски венац добијао је онај који би први, наоружан, ступио на непријатељски брод. Бродски, зидни и логорски венац обично су прављени од злата.

СИЛИКОНСКА ПАСТА ЗА ЗУБЕ

Вештачка материја силикон, од које се, између осталог, израђују разне тканине, чарапе, вештачки делови појединих људских органа и други предмети, од недавно се користи и за негу зуба. Наиме, силикон се ставља у пасту и, пошто се лако таложи, он у току прања облаже зубе танком скрамом, не дозвољавајући да се на њима задржава храна и нагомилава дувански талог. Сем тога, ако се метил-силикон дода у сасвим малој количини каквој пасти за лице, оставиће на кожи заштитни слој који је чува од воде и разних других штетних утицаја.

Ђура о паланци

У Пожаревцу, где је неко време био на служби, Ђура Јакшић је дошао у сукоб с локалним властима. Једне ноћи, седећи са својим пријатељима у некој кафани, он је, како каже оптужница, наздрављао омладини, слободи и „говорио је о садашњим властима како треба да пропане све што је труло...“

Одмах су га оптужили да је бунио народ. Читава афера завршена је тиме што је Јакшић био кажњен с два талира новчане глобе и премештен у Рачу. Сам премештај значио је пооштрење полициске казне, јер је он од учитеља IV разреда постављен за учитеља II разреда основне школе. Тада је Јакшићу било 36 година и на полициском саслушању забележено је да је „сиротог стања и да нигде ништа не поседује...“

У Рачу Крагујевачку Јакшић је стигао почетком септембра 1868 године. „...Ово је, брате си мој, права Сибирија“, пише он једном свом пријатељу. „...Нема ти ту поште, нема телеграфа, нити кроз средину ове усамљене варошице води друм: неколико дућана, један пинтер (бачвар), тишлер и неколико циганских ковача, то је све што те опомиње да ниси у пуком селу“.

У том свом писму Јакшић је оцртао и типове сеоске „интелигенције“. Осим њега, у рачанској школи била су још два учитеља, оба богослови, — „а да то и нису казали, могао сам се по деци уверити, јер кад се богу моле не само да читају већ чисто кроз плач певају“. Један од месних свештеника био је посланик у народној скупштини 1861 године, — „е ту сад мож' мислити, пише Јакшић свом пријатељу, с каквим страхопоштовањем мора се такви светац срести“. Општински ћата је млад човек и „љубитељ власти“, а практикант, „заједно са супругом, опомиње те на фараонових седам мршавих крава и толико гладних година“. Но, иако су тако изгледали, обоје су изразили жељу да их Јакшић „намолује“.

Као и свуда по Србији, и у Рачи се „жестоко политика води, само са вишег гледишта, — не сме ти нико ни за жива бога капетаново име споменути“. Капетан (срески начелник) био је неприкосновена личност. Могло се говорити о руском цару, о енглеској краљици и француском императору, али сваки разговор у коме би се поменуо било који срески начелник за власт је био врло подозрив.

КАД ЈЕ ОСНОВАНА СОРБОНА?

Сорбона је првобитно била школа за свештенике на универзитету у Паризу, који се налазио у згради названој по теологу Роберу де Сорбону (1201—1274). Сорбон је основао тај завод 1250 године. Доцније је, до 1792. Сорбона био назив за теолошки факултет у Паризу. Сада је Сорбона историско-филолошки и математичко-природни факултет са универзитетском библиотеком у Паризу.

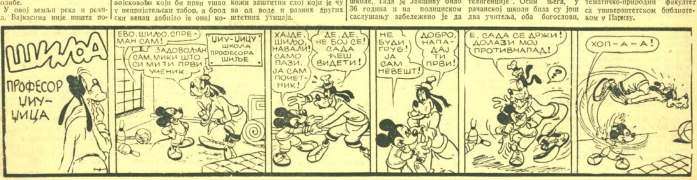
ШИЉА
ПРОФЕСОР ЏИУ-ЏИЦА
ЕВО, ШИЉО, СПРЕМАН САМ!
ЗАДОВОЉАН САМ, МИКИ ШТО СИ МИ ТИ ПРВИ УЧЕНИК.
ЏИУ-ЏИЦУ ШКОЛА ПРОФЕСОРА ШИЉЕ
ХАЈДЕ, ШИЉО, НАВАЛИ! САМО ПАЗИ, ЈА САМ ПОЧЕТНИК!
ДЕ, ДЕ, НЕ БОЈ СЕ! САДА ЋЕШ ВИДЕТИ!
НЕ БУДИ ГРУБ! ЈА САМ НЕВЕШТ!
ДОБРО, НАПАДАЈ ТИ ПРВИ!
Е, САДА СЕ ДРЖИ! ДОЛАЗИ МОЈ ПРОТИВНАПАД!
?
ХОП-А-А!

Стари српски трговци

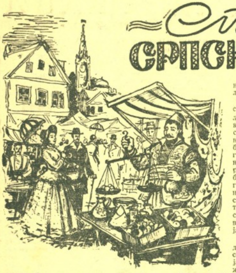

У Бечу, у старом граду, на тргу где су у давна времена касапи клали стоку и продавали месо, и данас постоји гостионица која носи назив „Грчка коноба". Та гостионица помиње се још у 15 веку, када се другачије звала, али од 17 века она у свим бечким магистратским књигама носи своје данашње име.

„Грчка коноба" била је готово кроз два века зборно место трговаца који су долазили из турских области. Били су то углавном Срби и Грци, а због „грчке вере" и Србима је често придавана грчка националност, иако су у Аустрији били познати као Раци или Рајци. У једној старој бечкој песми из 1548 године описан је вашар који је одржан у близини „Грчке конобе". — Одакле ту све нема трговаца! — каже се у песми. Састали су се са истока и запада. „И српски трговци ту продају своју робу, узвикују је на свом језику, а дошли су из турских страна и из градова који се славе својом старином".

У „Грчкој конобi" свршавани су трговачки послови, а поред ње, у „Грчком сокаку", у дрвеним магазама стајала је свакојака „левантинска роба" коју су бечки трговци преносили даље на запад. На уговоре и поруџбине ударани су печати или крстови, према писмености трговаца, или је сав посао свршаван на поверење. У 17 веку, српских и грчких трговаца у Бечу има већ толики број да готово потискују домаће. Сви су они турски поданици и држе монопол трговине с Турском. Овамо долазе Срби из Београда, Призрена, Приштине, а с њима и Македонци из Скопља, Битоља и из градова Јегејске Македоније. У Будиму они имају своје главно стовариште и одатле разносе робу у Пољску и Аустрију. Они се појављују на свим великим вашарима, тако да је у то време постојала и пословица: „Без Раца (Србина) нема вашара".

Аустриске државне власти настојале су да сузбију ту трговину, која је била сасвим измакла из руку домаћих људи и коју је било тешко контролисати. Тако је 1670 године основано у Бечу Источно трговачко друштво, које је требало да преузме трговину с Турском. У ово предузеће најимућнији бечки трговци уложили су били знатан капитал, а и држава је дала неколико милиона сребрних форината. Пооштрена је контрола на границама према Турској и, једним едиктом, трговцима турским поданицима одузето је право да се баве трговином на велико. Али, тај едикт значио је пропаст и за новоосновано друштво. У земљу није више стизала роба, а посредници Источног друштва нису могли да је набављају у Турској, јер су свуда наилазили на сметње. Био је у изгледу рат, који је, 1683, почео опсадом Беча и тек после шеснаест година завршио се Карловачким миром.

За то време и у животу српског народа догодиле су се велике промене: позната сеоба, којом су захваћене старе српске области, и организовање новог живота у опустелим областима тек ослобођене Угарске. У маси српског становништва које је напустило стару отаџбину био је и већи број трговаца и занатлија. Угарски градови у којима су се населили српски трговци постадоше ускоро трговачки центри, а после завршеног рата српски трговци се опет појавише у Бечу, али овај пут и с јаком конкуренцијом.

Готово кроз цео 18 век води се у Бечу борба између српских и грчких трговаца, која, као и свуда где су заједно живели Срби и Грци, прелази и на црквено поље. Та се борба у Бечу завршила победом Грка. „Грчка коноба" у другој половини 18 века све је мање заједничко зборно место српских и грчких трговаца. Срби се састају код „Белог вола", у близини свог некадањег седишта, а онда сасвим напуштају овај део старог Беча и одлазе у предграђе Леополдштат, где држе своје магазе и трговачке пословнице. Грци су задржали трговину с Левантом, а Срби су преузели трговину у Угарској и на границама Турске. Но, српски трговци и даље заузимају значајно место у пословном свету старог Беча. На гравурама из 18 века приказани су у источњачкој ношњи, с фесом или с турбаном, у чизмама од сафијана, с теразијама или кесама новца у рукама, док се иза њих виде лађе крцате робом. Па још и почетком 19 века могли су се они видети како се недељом или празником возе у кочијама кроз главну алеју у Пратеру...

Током 18 века, готово у свим градовима средње и јужне Угарске Срби држе трговину у својим рукама. За Нови Сад, например, каже се да је прво и најзначајније место у Краљевини Угарској. Сент-Андреја је надалеко чувена. Њени трговци, према једној белешци из 1755 године, од најимућнијих су у Угарској. Воде трговину с Турском, а на вашару у Лајпцигу они одређују цене пољопривредним производима. У једном привредном лексикону из 1786 године истичу се српски трговци у Бaји, Будиму, Новом Саду, Панчеву, Сегедину, Темишвару, Араду и другим местима широм Угарске. У једном царском едикту од 1751 године препоручује се државним властима да не чине никакве сметње „рацким трговцима који су толико заслужни за оживљавање трговине у Краљевини Угарској и која се без њих не би могла ни замислити". Због тога су добијали извесне привилегије и имали право да се организују у трговачка друштва. Директна трговина на границама између Турске и Аустрије била је у њиховим рукама.

Али, и на другом крају аустриске царевине, у слободном царском граду Трсту, истакли су се српски трговци као организатори поморске трговине с Левантом. У једном реферату царици Марији Терезији из 1771 године, поводом неких питања тршћанске луке, каже се како су државне власти још 1750 основале поморско друштво које је требало да успостави трговачке везе с Левантом. Уложен је велики новац, а није било никаквог резултата. Али оно што нису могле да постигну државне власти, учинио је један човек. „Био је то, каже се у реферату, Иво Куртовић, човек српске народности. У Трст је дошао из Херцеговине, и ту је радио најпре као обичан момак". После, кад је стекао известан капитал, Иво се удружи са својим братом Максимом и њих двојица купе једну трговачку галију с којом се упуте на Левант. Први покушај је успео изнад сваког очекивања. Од зарађеног новца браћа купе још једну галију, а Максим се пресели у Смирну. (Ту га је упознао Доситеј Обрадовић кад је учио школу Јеротија Дендрона.) Смирна је у то време била главна левантинска лука и главно тржиште робе која је долазила са истока. У њој је Максим Куртовић основао пословницу и саградио магазе. За неколико година трговачка флота браће Куртовића увећала се на десет галија. Тако је била успостављена трговачка веза између Трста и Леванта, коју су још дуги низ година држали Срби тршћански трговци.

Из ризнице природе

Да су животиње „паметне" и да су способне да се договарају кад је у питању храна или избегавање опасности, то је већ познато. Питање је само до кога су степена „паметне", тј. докле може ићи њихова довитљивост. Француски природњак Елиан Финбер, који је дуго година проучавао животиње, сакупио је већи број примера из којих се може видети да оне у појединим тренуцима превазилазе границу коју ми у обичном животу сматрамо као крајњу међу њиховог разума. Ево неколико тих сличица.

*

Неки човек имао је пса који је много волео да се игра с децом, а нарочито с другим животињама. Једног дана, видећи петла како шета по дворишту, приђе му, разјапи вилице и... зачас се петлова глава нађе у чељустима пса. Пошто га је два-три пута благо продрмусао, пас пусти свог „заробљеника". Петао, љут због увређеног достојанства, полете на пса и кљуцну га неколико пута у губицу. То овога није ни најмање наљутило, већ опет мирно зграби петлову главу и протресе је. Ово је још више разљутило петла, док је било очигледно да се пас игра. И то је тако трајало све док се петлу није досадило, те је отишао у други крај дворишта.

*

Један колонијални пуковник испричао је ову сцену из Африке. Постоји тамо нека врста вране која необично воли нојева јаја. Како је мала и слаба и не може кљуном да разбије јаје, она у канџама понесе камен, надлети јаја која леже у песку и испусти камен на њих. Ово понавља све док неко јаје не буде разбијено.

*

Морски рак копао је рупу у песку. Човек који га је посматрао баци према њему неколико шкољки, од којих једна паде у рупу. После неколико минута рак изађе, носећи убачену шкољку, однесе је отприлике 20 сантиметара од рупе и ту је остави. Али, кад је видео да има још неколико шкољки у близини рупе, он их, једну по једну, однесе мало даље, бојећи се да и оне не упадну унутра.

Аждаје у бајкама и стварности

Аждаје и змајеви су наши „познаници" још од детињства. Змај који је чувао златне јабуке на Благословеном Острву и кога је Херкул убио, троглаве аждаје из наших народних песама и приповедака — будили су у нама страх и њихов крај обично смо пропраћали уздахом олакшања у коме је било и дивљења за јунака који је био толико смео да им се супротстави. На цртежима у књигама бајки ова чудовишта претстављена су као џиновски гуштери чија су тела покривена крупним крљуштима. Другим речима, њих је народ, који је и створио приче о змајевима, сврстао у гмизавце, остајући тиме у оквиру реалности. Јер, мада на свету нема троглавих аждаја које из ноздрва сипају ватру, ипак постоји неколико врста гмизаваца чији нас изглед, величина и неке особине потсећају на чудовишта из бајки.

Године 1912 научници су открили на неким острвима Индонезије огромне гуштерове који могу да порасту до три и по метра. Према Комоду, највећем острву из те групе, назвали су их „змајевима с Комода". Изгледа да су баш ти гуштерови, или неки њима слични који су већ изумрли, послужили као „модел" старим кинеским мајсторима за њихове чувене змајеве, тако чест мотив у кинеској уметности и литератури. „Змајеви с Комода", са својим дугим, савитљивим вратом и палацавим рачвастим језиком, као у змије, изгледају довољно страшни да би потстакли народну машту, која је од њих, с неизбежним додавањима, створила чудовишта. У стварности, ови „змајеви" нису нимало опасни и обично се клоне човека, мада, кад су изазвани, могу тешко да га озледе ударцима шапа и репа.

„Змај с Комода" припада групи гуштерова названих мониторима, а монитора разних врста има у Индији, Африци, Аустралији и многим другим крајевима. Међутим, ниједан од њих не може се по величини мерити са „змајевима с Комода".

Ако је аждаја из бајки „позајмила" своју дужину од „змаја с Комода", онда је свакако своја крила „узела" од аустралиског „лепезастог гуштера". Овај гуштер, иако је заједно с репом дуг свега један метар, претвара се у право страшило кад га неко нападне, тако да његов изглед може да уплаши чак и дивље аустралиске псе. Наиме, „лепезасти гуштер" има око врата један кожни набор, који он, захваљујући танким и чврстим костима сличним жицама на кишобрану, може да склапа и да расклапа као лепезу. Кад гуштер мирује, тај набор му лежи на „раменима" као огртач. Кад га неко нападне, „лепезасти гуштер" покушава најпре да се спасе бекством. Но, како се брзо замара, то му обично не помаже и он тада стане, окрене се према нападачу, отвори што највише може уста, у којима је кожа потпуно жута, а рашири своју жућкасту „лепезу" по којој се налазе велике црвене тачке. Тако нарогушен, он заиста потсећа на аждају из прича, додуше само по изгледу, а не и величином.

Аждаје из бајки сипају ватру и дим из ноздрва. Таквих створења нема у природи, али зато постоје гуштерови који из очних капака избацују млазеве крви. Ти гуштерови имају још нешто што их чини сличним чудовиштима из прича: на њиховим пљоснатим телима, као и на глави, налази се неколико редова оштрих зубаца.

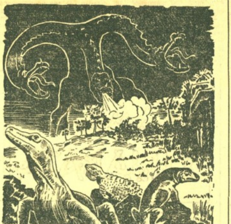

Пре педесетак година, неки путник нашао је у Калифорнији на једног таквог гуштера. Заинтересован његовим изгледом, узео га је у руке да га изближе разгледа. На његово запрепашћење, из гуштеровог ока бризнуо је танак млаз крви дуг преко 30 сантиметара. Кад је путник окренуо гуштера да би му испитао то око, млаз крви бризнуо је и из другог. То се поновило више пута, све док се гуштер није нашао на слободи.

Чак и свој незајажљиви апетит „позајмило" је чудовиште из бајки од гуштерова. Већина ових гмизаваца једе, у односу на своју тежину, огромне количине хране. Тако, например, аустралиски „бодљикави гуштер", кога због његовог апетита називају и „молох", поједе за један оброк хиљаду до хиљаду и по мрава, и то на тај начин што једног по једног хвата својим лепљивим језиком.

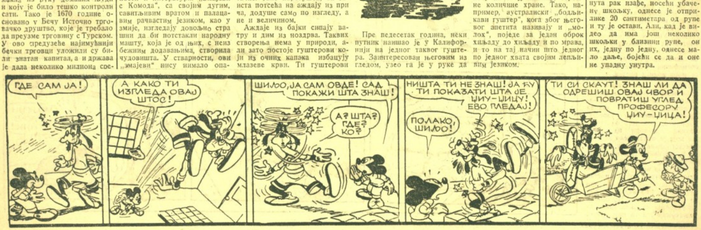
ГДЕ САМ ЈА!
А КАКО ТИ ИЗГЛЕДА ОВАЈ ШТОС!
ШИЉО, ЈА САМ ОВДЕ! САД ПОКАЖИ ШТА ЗНАШ!
А? ШТА? ГДЕ? КО?
НИШТА ТИ НЕ ЗНАШ! ЈА ЋУ ТИ ПОКАЗАТИ ШТА ЈЕ ЦИУ-ЦИЦУ! ЕВО ГЛЕДАЈ!
ПОЛАКО, ШИЉО!
ТИ СИ СКАУТ! ЗНАШ ЛИ ДА ОДРЕШИШ ОВАЈ ЧВОР И ПОВРАТИШ УГЛЕД ПРОФЕСОРУ ЦИУ-ЦИЦА!

Сличице с КУБЕ

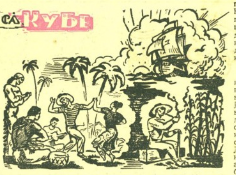

„Куба је најлепша земља коју су икад људске очи угледале". То су речи из дневника Кристифора Колумба, које је он написао при повратку из тек откривеног Новог света.

Острво Куба налази се 140 километара јужно од Флориде. Велико је колико петина Француске (115.524 кв. км) и на истоку избраздано трима планинским венцима. На њему живи 5.200.000 становника. Земљиште је невероватно плодно. На неким местима слој родне земље дебео је преко 20 метара. Куба је земља шећера. У недоглед се простиру плантаже шећерне трске, биљке коју је овамо донео Колумбо. Кад се велики морепловац искрцао на ово острво, први пут је видео људе како пуше. Дуван је данас важан извозни артикал Кубе, која се сматра колевком цигаре.

Пристаниште главног кубанског града Хаване једно је од најлепших на свету. Некад су овамо стизали бродови из Африке и искрцавали товаре робова. У њему су се окупљале шпанске галије натоварене мексиканским сребром и перуанским златом пре но што ће поћи на опасан пут преко океана. А недалеко одатле, у морeузима, гусари су чекали те бродове и пљачкали их. Данас у бившим гусарским селима живе вредни рибари и вешти ловци на ајкуле.

☆

У водама око острва има много ајкула. Оне су овде доста велике и могу бити тешке до 75 килограма. Из уловљене ајкуле одмах се вади јетра, јер се из ње добијају драгоцени витамини. Кожа се такође продаје, а од пераја справља се укусна чорба. Месо се много не цени и може се за мале новце добити у ресторану под именом „бакалао" (бакалар). На улазу у пристаниште Хаване море просто ври од ајкула. Међутим, ове немани не нападају мештане, који се већ вековима ту купају. Тако се бар прича.

☆

Недалеко од Хаване налази се морско купалиште Варадеро, које има жало дуго 15 километара, с песком налик на најситнији шећер у праху. На самој обали саграђен је велики и модеран хотел, сав од стакла и челика. Свака соба има своју терасу, с које се може и пецати. Тамо странци долазе и купају се преко целе године. Али, само странци, јер Кубанцу никад неће пасти на памет да се зими купа. За мештане је у то доба године вода исувише хладна. Исто тако немогућно је видети Кубанца да своју кожу излаже сунцу, као што то чине туристи.

☆

Данзон је омиљена кубанска игра. За странце је несхватљиво зашто се играчки парови с времена на време заустављају, да би одмах потом наставили игру, мада оркестар није дао никакав знак. Објашњење се мора тражити у прошлости, кад је игра тек настајала. У старо време овај прекид био је једина могућност да момак и девојка проговоре неку реч а да их не чују старије жене, без којих девојке нису могле никуд маћи. Па и данас, иако тај разлог више не постоји, игра се зауставља код једне ноте коју само Кубанци познају.

Са Кубе је потекла и једна друга игра, која је захватила цео свет. Реч је о румби. Наравно, оно што се данас игра у иностранству под тим именом само је налик на оригиналну кубанску румбу.

Секстето је специфичан кубански оркестар. И музика и инструменти претстављају оличење историје Кубе: шпанске гитаре, афрички добоши, мараке старих Индијанаца. Игра се и конга. Они који је играју и не слуте да та игра потиче из доба кад је Хавана била средиште трговине робљем. Повезани ланцима један за другог, робови су могли да начине само три ситна корака, а затим да повуку ланац који им је оквиво ноге. А данас њихови потомци играју конгу по улицама Хаване у доба карневала.

☆

Колумбо се искрцао на Кубу за време свог првог путовања у Нови свет, 1492 године, а 1511 запоселе су острво шпанске трупе. Вековима је Куба остала шпанска колонија, али жеља за слободом код кубанског народа није се угасила, што сведоче многобројне побуне против освајача. Године 1868 избио је општи народни устанак, који су Шпанци крваво угушили 1878. Нови устанак, 1895, завршен је после три године, на интервенцију Сједињених Америчких Држава, Париским уговором, којим се Шпанија одрекла Кубе. Острвом управљају САД од 1902, али су све до 1934 задржале право контроле. Отада је Куба независна република.

ВЕРОВАЛИ или не...

НАЈМУТНИЈА РЕКА НА СВЕТУ

Река Мисисипи позната је не само по својој дужини, већ и по томе што је њена вода већим делом године необично мутна. Међутим, једна река у Јужној Африци, коју домороци зову „Блато старог човека", хиљаду пута је мутнија и блатњавија од Мисисипија.

НАГРАДА ЗА ДОБИЈЕНУ РВАЧКУ УТАКМИЦУ

Шкотски владар Џемс II био је толико одушевљен што је Шкотланђанин Џон Рос, у једном рвачком надметању, победио једног Енглеза, да је свом земљаку дао као награду замак Инч и подарио му племићку титулу.

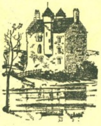

ОДГОВАРАЈУЋЕ ПРЕЗИМЕ

У Њујорк Ситију постоји једна радња у којој се продају разне врсте лампи и сијалица. Сопственица те радње је нека Ен Лајт, чије презиме преведено на наш језик значи „светлост".

ШЕРИФ-ПУШКА

Шериф округа Јакима, у америчкој савезној држави Вашингтону, има презиме које се прилично подудара с његовим занимањем. Шериф се презива Ган, што на нашем језику значи „пушка".

РОГАТИ ЗЕЦ

На имању Вилијама Гатриџа из Пали Ситија, у Калифорнији, једна питома зечица окотила је петоро младих. Четворо од њих сасвим су нормални, док пето има поред десног ува рог као у младог овна.

СТРПЉЕЊЕ

Артур Бенсон из Ланкастра, у америчкој савезној држави Пенсилванији, успео је да, уз помоћ микроскопа и једне минијатурне бургије, проврти рупу у власи са човечје главе.

НОВИНЕ ОД ЛЕДА

У многим селима северног Гренланда појавиле су се 1934 године необичне новине. На добро углачаној површини великог комада леда исписиване су сваког дана све занимљиве вести добијене путем радија. „Уредници" ових новина били су обично Ескими који су имали радио-апарате. У неким гренландским селима ове чудне новине излазе још и данас.

ВЕЛИКИ ЗАЛОГАЈ

Године 1884 посада једног енглеског брода наишла је у близини острва Јамајке на огромну угинулу ајкулу, у чијим је чељустима било велико буре пуно усољене рибе. Чак и за тог морског прождрљивца овај „залогај" био је сувише велики. Буре се заглавило у ајкулиним чељустима и она је, с пуним устима рибе, угинула од глади.

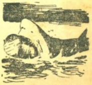

МЕРЕЊЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

На самом почетку овога века учитељи неких париских основних школа приметили су да сваке године полази у школу известан број деце чија је интелигенција нижа од просечне. Таква деца нису била у стању да прате наставу упоредо са својим друговима и другарицама.

Да би учитељ могао на „открије" такво дете, потребно је да прође више месеци, а дотле је он узалуд утрошио приличан труд да га нечем научи. Да се то више не би дешавало, већ да се овакви основци на време упуте у нарочите разреде за заосталу децу, педагози су позвали у помоћ тада познатог француског психолога, професора на Сорбони Алфреда Бинеа, и он се одмах латио задатка.

Да би пронашао метод за испитивање интелигенције, професор Бине је кренуо по школама и стао да поставља деци разна питања. Например: До колико знаш да бројиш? Умеш ли да нацрташ квадрат? Знаш ли наизуст какву песмицу? — и томе слично. Све одговоре он је тачно записивао у нарочиту бележницу.

После обимног рада професору је пошло за руком да састави за сваку годину узраста нарочиту листу питања и одговора. Већ после првих опита психолог је дошао до закључка да је на добром путу, јер је увидео да се из тачних или нетачних одговора може закључити степен дечје интелигенције, као и то да ли је дете способно да прати нормалну наставу.

Метод професора Бинеа, до кога је он дошао равно пре педесет година, постепено је све више продирао у праксу многих психолога. Убрзо је примењен готово у свим земљама света и, током времена, толико је усавршен да је данас признат као општи и тачан начин испитивања дечје интелигенције. Уколико се методи испитивања разликују у појединим земљама, то је зато што за сваки народ постоје извесни специфични услови о којима се мора водити рачуна.

Тестирање (испитивање интелигенције) врши се на тај начин што се детету постављају питања за која се зна да одговарају његовом узрасту. Например, ако дете од осам година одговори на питање које је предвиђено за дванаестогодишњу децу, значи да је његова интелигенција за 50 отсто јача. Али, ако дете од осам година може да одговори само на питања која се постављају деци од седам, шест или пет година, то значи да је оно за толико заостало. На основу тога добија се „количник интелигенције", а то није ништа друго до аритметички однос између старости и интелектуалне развијености једне особе.

Изнећемо овде један од начина тестирања.

Дете од две или три године требало би да је способно да нарочите фигуре од дрвета (круг, квадрат и троугао) стави у одговарајуће форме које су изрезане у једној дасци.

Кад се детету од четири или пет година покажу три или четири предмета, па се један од њих сакрије, дечак или девојчица требало би да погоде који је од њих сакривен.

У шестој години дете треба да зна како ће да нађе излаз из једноставно нацртаног „лавиринта".

У седмој години треба да укаже на какву већу грешку на неком цртежу (например, неки човек у соби мирно руча док је цела кућа у пламену).

У деветој години треба да каже, у року од једног минута, неколико речи које се сликују. Например: мати, дати, прати итд.

У дванаестој години треба да зна да објасни у чему је наравоученије једне басне.

У четрнаестој години треба да је у стању да реши какав компликованији задатак.

Не треба мислити да испитивање једне особе обухвата само једно овакво питање. Ако се сва питања исцрпу, па макар се испитивани који пут и преварио, испитивач прелази на питања која су прописана за старији узраст. Тако ће наставити све док испитивани не наиђе на низ питања на која не може да да тачан одговор. После тога педагог-психолог одређује рачунским путем којем узрасту одговара интелигенција испитиване особе.

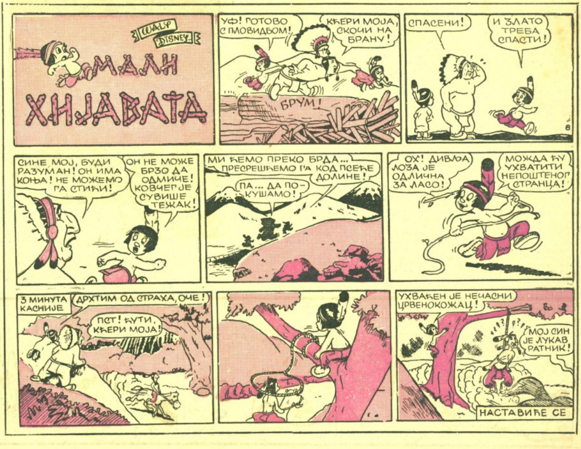
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
УФ! ГОТОВО С ПЛОВИДБОМ!
КЋЕРИ МОЈА, СКОЧИ НА БРАНУ!
БРУМ!
СПАСЕНИ!
И ЗЛАТО ТРЕБА СПАСТИ!
8
СИНЕ МОЈ, БУДИ РАЗУМАН! ОН ИМА КОЊА! НЕ МОЖЕМО ГА СТИЋИ!
ОН НЕ МОЖЕ БРЗО ДА ОДМИЧЕ! КОВЧЕГ ЈЕ СУВИШЕ ТЕЖАК!
МИ ЋЕМО ПРЕКО БРДА... ПРЕСРЕШЋЕМО ГА КОД ПСЕЋЕ ДОЛИНЕ!
ПА... ДА ПОКУШАМО!
ОХ! ДИВЉА ЛОЗА ЈЕ ОДЛИЧНА ЗА ЛАСО!
МОЖДА ЋУ УХВАТИТИ НЕПОШТЕНОГ СТРАНЦА!
3 МИНУТА КАСНИЈЕ
ДРХТИМ ОД СТРАХА, ОЧЕ!
ПСТ! ЋУТИ, КЋЕРИ МОЈА!
УХВАЋЕН ЈЕ НЕЧАСНИ ЦРВЕНОКОЖАЦ!
МОЈ СИН ЈЕ ЛУКАВ РАТНИК!
НАСТАВИЋЕ СЕ

Са свих страна

КЛОАКА МАКСИМА

У старом Риму реч клоака најпре је означавала канал за наводњавање. Најстарији такав канал јесте позната Клоака максима. Историчар Ливије забележио је да га је саградила породица Тарквинија у мочварним низинама међу римским брежуљцима. У то доба вероватно пада само почетак изградње тога канала, а он је тек доцније потпуно завршен и засвођен. Када је то тачно било, не зна се. Клоака максима почињала је између брежуљака Опија и Цистија, затим се пружала испод Аргилета, јужно од Комиција долазила до Форума, ишла кроз Велабар и Боари и пошто би се спојила с каналом којим се одводњавао циркус утицала је у Тибар између Емилијева моста и једног малог округлог храма. Доњи део овога канала искоришћаван је од самог почетка, док су остали, горњи делови тек крајем 19 века подешени за употребу и укључени у мрежу градске канализације. Клоака максима имала је и своју заштитницу — богињу Клоацину. Њен храм налазио се на северној страни Форума, близу Комиција.

* * *

БОЈЕ ОД КАУЧУКА

У току последњих година навелико је почела производња боја од каучука. Ове боје знатно су боље од боја које су се досад употребљавале. Људи који никад нису имали четку у рукама сада могу сами да боје зидове својих станова, пошто је рад с бојама од каучука врло лак, не остају трагови четке на зиду, потпуно се осуше за свега двадесет минута, а и мирис им није непријатан. То омогућава свакоме да у слободним вечерњим часовима сам обоји просторије у свом стану. И док се после рада опере четка, зидови су већ суви. Приликом сушења, боје од каучука се шире, те обојена површина постаје глатка. Места која су случајно остала необојена, могу се накнадно обојити, и то доцније обојено место уопште се не разликује од раније обојених површина. Кад се боја осуши, тј. кад испари вода коју она садржи, онда у њој остане 33% каучука. Боја је врло постојана на светлости, а мрље и прљавштина на њој могу се лако уклонити ако се зидови оперу обичном водом.

* * *

ЕКСПРЕСНО ЗИДАЊЕ

Пре неколико месеци, у Америци је за свега шест дана обложена алуминијумским плочама зграда од 26 спратова. Недавно је овај рекорд далеко надмашен, јер су четири групе од пет монтера и пет помоћника за свега 9,5 радних часова обложиле алуминијумским плочама зграду од 22 спрата.

* * *

ОТКРИВЕНО СТАРО АРКТИЧКО СЕЛО

Експедиција састављена од данских музејских радника и неколицине професора универзитета у Пенсилванији открила је на северозападу Канаде остатке арктичког села у коме су људи живели вероватно пре више од хиљаду година. Утврђено је да је ово насеље старије од насеља Ескима китоловаца са острва Туле. Откриће је од великог значаја за науку, јер је нађено више од стотину кућа, многобројни гробови и разне врсте посуђа, што ће помоћи да се утврди какви су односи и утицаји постојали између ових и суседних становника, као и између арктичких цивилизација разног доба.

* * *

ДАМАР-СМОЛА

Дамар (бакља, светлост) је малајска реч и означава име многих врста чврсте смоле која се добија засецањем дрвета из породице Burseraceae. На Малајским Острвима (Борнео, Суматра итд.) ове смоле служе за осветљавање, а и у техничке сврхе. Најбоља врста је такозвана батависка дамар-смола. Она се добија из дрвећа које успева у југоисточној Азији, а у трговину долази у зрнцима разних облика и величине. Та смола је провидна, крта, боје је жуте или црвенкастобеле, мириса слаба. Лако се топи у хлороформу, бензолу, угљеничном бисулфиду итд. Употребљава се и у индустрији лакова, а у медицини за прављење мелема.

* * *

ПАМЋЕЊЕ МАЈМУНА

У односу на друге животиње мајмуни су духовно прилично развијени и неке врсте могу се на много штошта привикнути и научити. То се најбоље види у циркусима, где мајмуни изводе свакојаке вештине, а има и примера да они памте људе и њихов изглед, и то после дужег времена. Прича се да је један мајмун препознао ветеринара који га је лечио пре осам година и одмах заузео према њему непријатељски став, јер му лечење није било пријатно. Други мајмун, опет, толико је волео свога чувара да би се увек разјарио кад би га неко само такнуо. Мајмуни иначе видно показују своја расположења: радост, жалост, љутину итд. То им се јасно одражава на лицу.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЏИНОВСКИ АВИОН БУДУЋНОСТИ
биће хидроавион

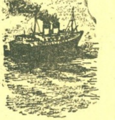

Јединa могућност грађења још већих ваздушних џинова јесте — повратак хидроавионима. Пре рата су грађени огромни хидроавиони, тешки и до 50 тона. Али, тада су мотори били сувише слаби, тако да су хидроавиони, као споро превозно средство, убрзо напуштени. Захваљујући снажним послератним моторима, турбопропулсорима, у последње време све се више граде велики хидроавиони, који ће у будућности далеко надмашити димензије авиона.

Што је хидроавион већи, то је његово узлетање и слетање лакше, док је код авиона обрнут случај. Хидроавиону стоји на располагању огромна морска површина, тако да му никакав аеродром није потребан. Највећи данашњи путнички ваздухоплов јесте енглески хидроавион „Принсес“, тежак 150 тона. Он са својих шест мотора и брзином од 660 километара на час, може да превезе двеста путника на даљину од 6000 километара.

У прекоокеанском саобраћају и на дужим линијама уопште, авиони постају у последње време све већи такмаци путничким бродовима. Они су прошле године превезли преко Атлантског Океана око пола милиона путника, а на линији Париз—Казабланка, први пут у историји, број путника превезених авионом надмашио је број путника који су путовали бродовима.

Огроман пораст ваздушног саобраћаја омогућен је највише зато што се данас граде џиновски авиони који могу да понесу и по сто путника одједном.

Међутим, чак и овим џиновским авионима путовање је прилично скупо. За веће авионе било би потребно градити нове аеродроме, јер би за њих данашњи били сувише мали. Осим тога, слетање и узлетање оваквих џинова било би веома опасно.

ХЕМИСКИ САСТАВ ХРАНЕ

Хемиски састав наше хране одговара материјама којих има у земљи. Међутим, не само да сви ти елементи морају, мање-више, бити садржани у храни, већ они у њој морају да буду у облику у коме их наше тело може да прими. Познато је да у нашем телу, односно у храни коју једемо, мора бити гвожђа, а ако га нема ми га надокнађујемо на тај начин што га узимамо у оном облику који нам одговара. Просечан одрастао човек може да асимилује дневно око 0.45 грама калцијума, јер кости и зуби стално измењују нове молекуле за старе и калцијум се том приликом стално излучује. Све се то потпуно измени отприлике за шест година. Ако у организму нема довољно калцијума, онда организам настоји да се томе прилагоди, али никад потпуно не успева. Због тога настаје излучивање калцијума из костију и зуба. Ако је недостатак калцијума велики, онда то утиче на здравље и скраћује живот. Фосфор је за калцијум отприлике оно што је муња за гром. Оба та елемента неопходна су за стварање костију и зуба, али фосфора морамо имати два пута више него калцијума, јер целу резерву фосфора наше тело из лучи за мање од три дана. Међутим, већина намирница садржи више фосфора него калцијума. Млеко чини изузетак.

ШТА ЈЕ ЧАГАТАЈ?

Чагатај је назив за источну групу турских језика. То име дато је по Чагатају (умро 1240), монголском хану, другом сину Џингис-хана. У 15 веку чагатај се развио у књижевни језик и њиме су писали песник Неваі (1440—1502) и Бабур (1483—1530), оснивач монголске династије у Индији.

ТРИПОЛИ

Триполи је сиво-жута или црвенкаста земљаста врста камена која служи за глачање метала, камења и другог. То име добила је по граду Триполису, преко кога је долазила у трговину из Северне Африке.

ШТА ЈЕ КОНТР-ДАНС?

Контр-данс је назив за један жив и врло леп француски плес који има много фигура. У њему учествују два или више парова играча, који се налазе једни према другима.

Јесте ли већ чули да...

...према подацима УНЕСКО-а, на свету излази 7.520 дневних листова, са укупним тиражом од 217,174.790 примерака.

... Хипарх, највећи астроном Старог века (2 век пре наше ере), први је почео да одређује и обележава положај места на земљиној кугли помоћу географске дужине и ширине.

... по остацима нађеним у неким ископинама у Мексику, утврђено је да су у праисториско доба живели људи који нису били виши од 80 сантиметара. Ови

праисториски кепеци знали су за геометрију, лили су олово и умели су да мумифицирају лешеве.

...прву подморницу саградио је, 1620 године, Холанђанин Корнелиус ван Дребел, који је био у служби енглеског владара Џемса I. Његова подморница могла је да зарони четири до пет метара испод површине, а покретало ју је дванаест веслача. Овај проналазак није се могао практично искористити.

... од сто килограма шећерне репе добија се око 13 килограма шећера.

... риба црни гргеч храни се, поред оста-

лог, и мањим барским птицама.

... у Кини се као нарочит гурмански специјалитет сматрају пијани морски ракови. Живи ракови ставе се у чинију пуну млаког вина и нешто соје. Кад се ракови „опију“, постају жути. „Пијани ракови“ једу се живи.

... за оснивача Сан Марина, најмање републике на свету, сматра се неки Марино, каменорезац са острва Раба, који је живео у IV веку.

... грамофонске плоче изумео је Не-

мац Емил Берлинер, 1887 године. До проналаска Берлинеровог грамофона с плочама, све сличне справе имале су место плоча ваљак.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) водена животиња; 5) усов; 7) висораван у Азији; 8) кинеска мера за дужину; 10) општинско подручје; 11) столеће; 12) влакно, конац; 13) део простора ограничен затвореном површином; 14) узвик; 15) француски композитор из XIX века; 16) амајлија, талисман; 18) обичај, навика; 19) први бан читаве Славоније (почетак 13 в.); 21) морско купалиште код Херцегновог; 22) река у Аустрији; 24) неодевено; 25) утока Аралског Језера; 26) речно острво; 27) полуострво између Црног и Азовског Мора; 28) лична заменица; 29) личност из романа „Сага о Форсајтима“; 30) композитор опере „Севиљски берберин“; 32) река у Босни, притока Уне.

Усправно: 1) смањење цене; 2) отпадак од дрвета; 3) суштина; 4) слово латинице; 5) рудник олова и живе у Словенији; 6) право призива вишем суду; 7) пушчано зрно; 9) врста дисциплинске казне; 11) мањи ратни брод за извиђање; 13) град у Шпанији; 15) саставни део неких музичких инструмената; 17) врста стоног грожђа; 19) мароканска лука на Атлантском Океану; 20) морско купалиште у Италији; 21) пркос; 23) други римски краљ; 25) поприште; 27) љиљан; 29) мушко име; 31) осовина.

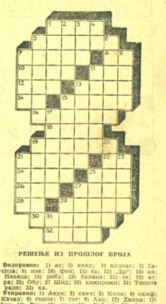

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ас; 3) кекс; 5) кодекс; 7) Галичица; 9) иза; 10) фен; 11) га; 12) „Др“; 14) на; 15) Невада; 18) риба; 19) банана; 21) те; 22) ат; 23) ра; 25) Обу; 27 Шид; 28) кикирики; 31) Топола 32) радо; 33) ка.

Усправно: 1) Аеди; 2) скеч; 3) Кола; 4) скиф; 5) Казан; 6) сцена; 7) гиг; 8) Ана; 12) Двина; 13) Рабат; 16) Ера; 17) дан; 19) „Бебит“; 20) Арика; 21) ток; 24) ади; 26) укор; 27) шило; 29) ипак; 30) рода.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У једном потезу

Као што видите, на слици 1 има 21 цвет. Можете ли да повучете једним потезом оловке линију која би обухватила све те цветове, тако

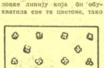

СЛ 1

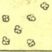

сл. 2

да се ниједан не нађе изван заокружења? Ми тврдимо да је то могућно и као доказ погледајте слику 2. Као што видите, ствар је заиста изводљива, иако, признајемо, линија није баш најједноставнија.

Вода и вино

Шта треба учинити да вода из чаше пређе у другу чашу пуну вина, а да се не употреби трећа чаша, нити неки нарочити трик? Можда вам ово изгледа немогућно, али је сасвим изводљиво.

Узмите две једнаке мале чаше. Напуните једну водом до ивице, а другу вином, такође до ивице.

Најзад узмите комад финог тила. Довољно је да површина тила буде само мало већа од површине отвора ваше чаше. Ставите тил пажљиво на чашу с водом, а преко њега свој длан да бисте га пажљиво и добро затегли. Слободном руком притисните уз чашу ивице тила које прелазе преко ивице чаше. Затим изокрените руку, држећи је стално прилепљену на горњи део чаше. Сада је полако ослободите, клизећи њоме према дну изврнуте чаше. Видећете да ће и сам тил бити довољан да задржи воду у изврнутој чаши. Бићете већ тиме задовољни.

Сада узмите опрезно чашу вина и ставите је полако, али тачно, испод изврнуте чаше с водом. Тада ћете видети да ће вода силазити полако у чашу с вином, а вино ће се пети у чашу с водом.

Важно је да знате и ово: при првом покушају можда нећете успети, па је зато боље да све радите над лавабоом или неким судом, да би се избегле евентуалне непријатности.

Кључ тајне

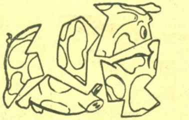

Паја Патак је на трагу својих сестрића који су ишчезли. Једини подаци којима он располаже јесу чекић и пет делова једног разбијеног суда.

Изрежите ових пет комада. Саставите их, као што је Паја Патак учинио, и... имаћете кључ тајне.

ПАЈА ПАТАК

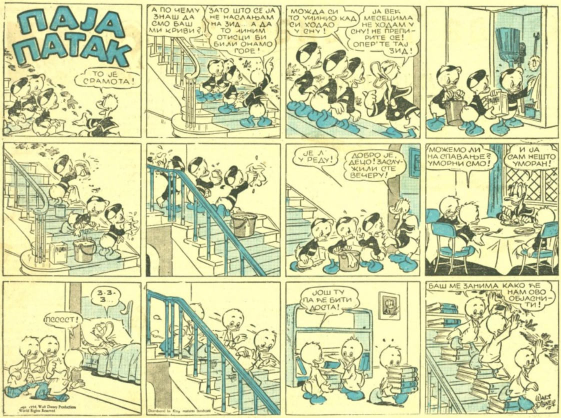
ТО ЈЕ СРАМОТА!
А ПО ЧЕМУ ЗНАШ ДА СМО БАШ МИ КРИВИ?
ЗАТО ШТО СЕ ЈА НЕ НАСЛАЊАМ НА ЗИД... А ДА ТО ЧИНИМ ОТИСЦИ БИ БИЛИ ОНАМО ГОРЕ!
МОЖДА СИ ТО УЧИНИО КАД СИ ХОДАО У СНУ!
ЈА ВЕЋ МЕСЕЦИМА НЕ ХОДАМ У СНУ! НЕ ПРЕПИРИТЕ СЕ! ОПЕР'ТЕ ТАЈ ЗИД!
ЈЕ Л' У РЕДУ!
ДОБРО ЈЕ, ДЕЦО! ЗАСЛУЖИЛИ СТЕ ВЕЧЕРУ!
МОЖЕМО ЛИ НА СПАВАЊЕ? УМОРНИ СМО!
И ЈА САМ НЕШТО УМОРАН!
З-З-З...
ПСССТ!
ЈОШ ТУ ПА ЋЕ БИТИ ДОСТА!
БАШ МЕ ЗАНИМА КАКО ЋЕ НАМ ОВО ОБЈАСНИТИ!
© 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Distributed by King Features Syndicate
WALT DISNEY

Ква-Ква!
уређује Паја Патак

СРЕЋНА СТВОРЕЊА

— Ујка-Пајо, је ли истина да су сијамски близанци срасли један за другог? — пита Раја.

— Истина је.

— И да морају заједно да иду у школу?

— Да.

— А кад једног боли зуб, онда и други може да остане код куће?

НЕ ВОЛИ ДА ЗНА

— Сад баш читам веома занимљиву књигу „Наполеонов живот“, — вели Белка Пати.

— Ја сам је већ прочитала. Најлепше је оно место на крају...

— Не, не! Немој да ми причаш! Не волим да читам књигу кад знам шта ће бити на крају с главним јунаком!

НАЈБОЉА ВЕЖБА

— Хтео бих да постанем инкасант, — вели Шиља Пери Ждери. — Мислиш ли да је то тежак посао?

— Па, није тако тежак, али треба много вежбе.

— Вежбе? Како ћу ја то онда постићи?

— Ништа лакше! Позајми ми само хиљаду динара, па се онда до миле воље вежбај на мени!

Мали МИЋА

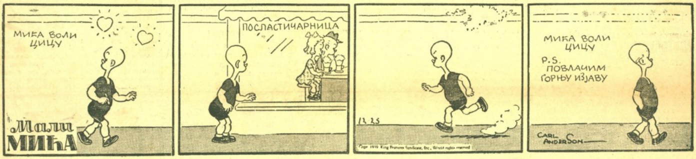
МИЋА ВОЛИ ЦИЦУ
ПОСЛАСТИЧАРНИЦА
13.25
Copr 1919 King Features Syndicate, Inc., World rights reserved
МИЋА ВОЛИ ЦИЦУ
P.S. ПОВЛАЧИМ ГОРЊУ ИЗЈАВУ
CARL ANDERSON

ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА

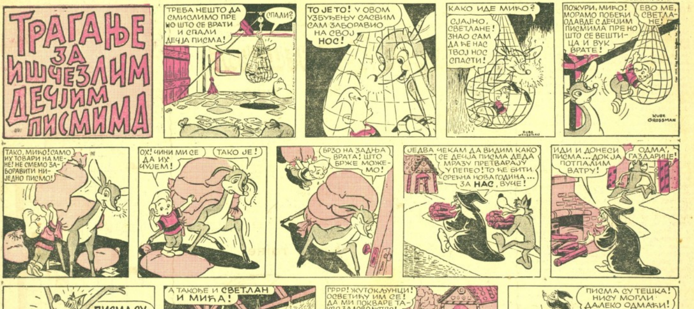
ТРЕБА НЕШТО ДА СМИСЛИМО ПРЕ НО ШТО СЕ ВРАТИ И СПАЛИ ДЕЧЈА ПИСМА!
СПАЛИ?
ТО ЈЕ ТО! У ОВОМ УЗБУЂЕЊУ САСВИМ САМ ЗАБОРАВИО НА СВОЈ НОС!
КАКО ИДЕ МИЋО?
СЈАЈНО, СВЕТЛАНЕ! ЗНАО САМ ДА ЋЕ НАС ТВОЈ НОС СПАСТИ!
ПОЖУРИ, МИЋО! МОРАМО ПОБЕЋИ ОДАВДЕ С ДЕЧЈИМ ПИСМИМА ПРЕ НО ШТО СЕ ВЕШТИЦА И ВУК ВРАТЕ!
ЕВО МЕ, СВЕТЛАНЕ!
RUBE GROSSMAN
ТАКО, МИЋО! САМО ИХ ТОВАРИ НА МЕНЕ! НЕ СМЕМО ЗАБОРАВИТИ НИЈЕДНО ПИСМО!
ОХ! ЧИНИ МИ СЕ ДА ИХ ЧУЈЕМ!
ТАКО ЈЕ!
БРЗО НА ЗАДЊА ВРАТА! ШТО БРЖЕ МОЖЕМО!
ЈЕДВА ЧЕКАМ ДА ВИДИМ КАКО СЕ ДЕЧЈА ПИСМА ДЕДА МРАЗУ ПРЕТВАРАЈУ У ПЕПЕО! ТО ЋЕ БИТИ СРЕЋНА НОВА ГОДИНА... ЗА НАС, ВУЧЕ!
ИДИ И ДОНЕСИ ПИСМА... ДОК ЈА ПОТПАЛИМ ВАТРУ!
ОДМА', ГАЗДАРИЦЕ!
ПИСМА СУ НЕСТАЛА!
A ТАКОЂЕ И СВЕТЛАН И МИЋА!
ГРРР! ЖУТОКЉУНЦИ! ОСВЕТИЋУ ИМ СЕ! ДА МИ ПОКВАРЕ ТАКВО ЗАДОВОЉСТВО!
ПИСМА СУ ТЕШКА! НИСУ МОГЛИ ДАЛЕКО ОДМАЋИ!
ХЕЈ! ЧЕКАЈ МЕ!
RUBE GROSSMAN

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“ Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 156 — Субота, 25 децембар 1954

Мики и Шиља као истраживачи

11

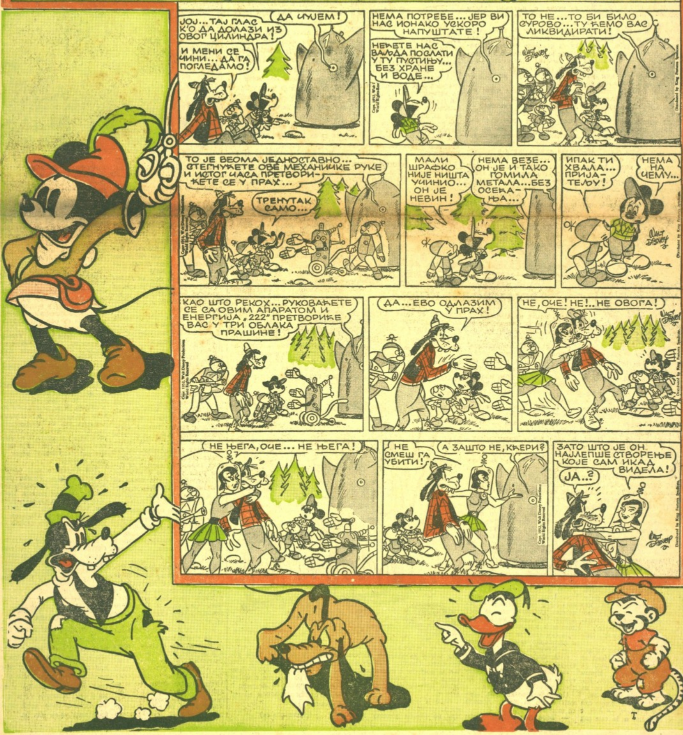

ЈОЈ... ТАЈ ГЛАС К'О ДА ДОЛАЗИ ИЗ ОВОГ ЦИЛИНДРА!
ДА ЧУЈЕМ!
И МЕНИ СЕ ЧИНИ... ДА ГА ПОГЛЕДАМО!
НЕМА ПОТРЕБЕ... ЈЕР ВИ НАС ИОНАКО УСКОРО НАПУШТАТЕ!
НЕЋЕТЕ НАС ВАЉДА ПОСЛАТИ У ТУ ПУСТИЊУ... БЕЗ ХРАНЕ И ВОДЕ...
ТО НЕ... ТО БИ БИЛО СУРОВО... ТУ ЋЕМО ВАС ЛИКВИДИРАТИ!
ТО ЈЕ ВЕОМА ЈЕДНОСТАВНО... СТЕГНУЋЕТЕ ОВЕ МЕХАНИЧКЕ РУКЕ И ИСТОГ ЧАСА ПРЕТВОРИЋЕТЕ СЕ У ПРАХ...
ТРЕНУТАК САМО...
МАЛИ ШРАФКО НИЈЕ НИШТА УЧИНИО... ОН ЈЕ НЕВИН!
НЕМА ВЕЗЕ... ОН ЈЕ И ТАКО ГОМИЛА МЕТАЛА... БЕЗ ОСЕЋАЊА...
ИПАК ТИ ХВАЛА... ПРИЈАТЕЉУ!
НЕМА НА ЧЕМУ...
КАО ШТО РЕКОХ... РУКОВАЋЕТЕ СЕ СА ОВИМ АПАРАТОМ И ЕНЕРГИЈА „222" ПРЕТВОРИЋЕ ВАС У ТРИ ОБЛАКА ПРАШИНЕ!
ДА... ЕВО ОДЛАЗИМ У ПРАХ!
НЕ, ОЧЕ! НЕ!.. НЕ ОВОГА!
НЕ ЊЕГА, ОЧЕ... НЕ ЊЕГА!
НЕ СМЕШ ГА УБИТИ!
А ЗАШТО НЕ, КЋЕРИ?
ЗАТО ШТО ЈЕ ОН НАЈЛЕПШЕ СТВОРЕЊЕ КОЈЕ САМ ИКАД ВИДЕЛА!
ЈА..?
WALT DISNEY
Copr. 1952, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Distributed by King Features Syndicate

„Прича БЕЛИМ ЉУДИМА“

Ако на улици или у пољу нађете неки предмет, не узимајте га у руке. Разумете ли? Ништа са земље не смете узимати!“

Тим речима мајке из Ричленда, у америчкој савезној држави Вашингтон, испраћају своју децу кад ова полазе у школу; то им понављају кад их увече стављају у постељу. А да им објасне зашто им то тако строго забрањују, обично им понове причу, која је деци из Ричленда познатија од бајке о Црвенкапи.

„Живео је једном у Ричленду један ноћни чувар који је, обилазећи зграде завода у коме је радио, а у коме сада ради ваш тата, нашао на земљи неку алатку. Он се сагнуо, узео је и однео својој кући. Сутрадан ујутру приметио је на рукама неку чудну промену и, уплашен, сместа отрчао код заводског лекара. Чим је лекар сазнао шта се догодило, одмах је позвао старешину стражара и они су се вратоломном брзином одвезли до куће у којој је стражар живео, да би, што се брже може, уклонили нађену алатку.

Али, већ је било касно. „Зараза“ се била толико раширила да не само што су стражар, његова жена и деца морали сместа у болницу, већ је и цела кућа била окужена, тако да су морали бити позвани „бели људи“ с црним гуменим маскама. Они су избацили из куће постеље, столове, столице, све што се могло покренути, ставили на гомилу и запалили. Онда су остругали све зидове, извадили и спалили даске од пода, па су чак и пећ изнели из куће. Јер, све, све је било затровано... И ако ти не будеш слушао, „бели људи“ доћи ће и код нас, однеће све твоје играчке, а можда ће нам и кућу срушити...“

Прича о „белим људима“ није измишљена. То се заиста догодило, у мају 1951, и о том несрећном случају постоје многобројни документи и извештаји у архиви америчке Комисије за атомску енергију.

Несрећни стражар, чије се име држи у тајности, и сви чланови његове породице били су отпремљени у болницу. А кад су отуд изишли, тек онда су почеле невоље. Над њима је стално лебдела опасност од излучивања из друштва, јер у Ричленду нема већег страха од страха од „атомске заразе“. Зато је његово име и чувано у тајности, јер се иначе с његовом децом у школи нико не би дружио, а из руку његове жене ниједан трговац не би пристао да прими новац. Његови суседи су га надалеко обилазили, тако да је најзад морао да напусти Ричленд и да се отсели у други град, где се о њему и његовом „случају“ ништа није знало.

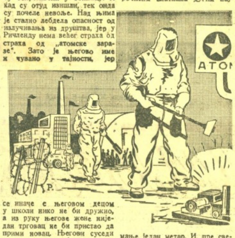

Став суседа, мада може изгледати немилосрдан, разумљив је, јер се у Ричленду — новом граду са 30.000 становника, који је подигнут при крају последњег рата за намештенике Хемфордовог плутонијумског завода — непрекидно држе курсеви о опасностима атомског зрачења.

Сваки нови намештеник, још пре но што уопште види завод у коме ће радити, мора да прође кроз нарочиту четворонедељну „школу опрезности“. У њој он учи да, због велике опасности, мора да ради полако и опрезно, да се материјалу с којим ради никад не сме приближити, да радијумом „окужене“ шрафове и делове машина сме да додирне само нарочитим алаткама дугим најмање један метар. И, пре свега, он се у школи упознаје са својим будућим „анђелом чуварем“ који га, кад буде ступио на посао, никад неће напуштати за дуже од два до три часа. Јер, у заводу на свака четири човека долази бар по један лекар или лекарски помоћник, „човек у белом“, како их зову, који у току једног радног дана више пута испитује да није који од његових штићеника добио већу дозу „радијумског зрачења“ но што би смео.

Јутро је. „Атомски радник“ — назовимо га Џон Смит — улази у завод. На самом улазу добија он свој „брош“, у коме се налази мали комадић филма осетљив на зраке. Смит затим иде у кантину, где оставља храну коју је понео од куће. У заводу, из предострожности, не постоји кухиња. Мада се трпезарија налази далеко од атомских пећи, у „чистом подручју“, столови се прегледају сваких пола часа, да би се утврдило евентуално присуство бета и гама-зракова. Јер, најопаснији облик „тровања“ је продирање радијумских честица у желудац и танко црево за време јела.

Из трпезарије Смит одлази у свлачионицу, где оставља своје одело и где га сваког дана чека свеже рубље, чарапе. одело, ципеле које су на потпетицама и врховима обојене жутом бојом, нарочити шлем за главу, рукавице и заштитне наочари. Тада прелази белу линију која дели „чисту“ од „окужене зоне“ Пред њим се аутоматски „отварају“ фотоелектрична врата и он улази у „топлу зону“. Сад се налази у пространој одаји без намештаја и прозора, такозваном „кањону“, и чека да га његов „анђео чувар“ први пут у току тога дана прегледа. Тек кад је преглед завршен, долази предрадник и одводи га на његово радно место.

Часови пролазе. Џон Смит помера полуге, притискује дугмета, окреће точкове и точкиће помоћу којих се, иза зидова дебелих више метара, меша радиоактивни материјал, празне посуде, убацују и избацују уранијумски набоји. Тамо, иза заклона, бесни пакао радиоактивних зракова. Изложити се њима макар и за један секунд, значи сигурну смрт. Гласноговорник, везан за микрофон који се налази у „атомској пећи“, обавештава га својим шумовима да ли је унутра све у реду или не.

Вечерас, ако се ништа изванредно не догоди, Џон Смит ће, после обавезног прегледа, скинути заштитну одећу, окупаће се и у свом оделу вратиће се својој кући.

Јунаци са „Албатроса“

РОМАН ОД Е. КОРМА

(20)

До мрака Џим је умро. Сахранили смо га сутрадан у парку. Мој стриц опростио се с њим топлим речима.

— Сада и ми треба да мислимо о повратку на лађу, — рече Гро Болтерс кад смо се вратили кући. — Шта ћеш с насеобином, Виче?

— Даћу је људима који на њој живе, — рече мој стриц. — Они су је својим радом и подигли.

IX

После два дана ми смо напустили насеобину Дел Венадо. Мартин се био толико опоравио да је могао седети на мазги. Истина, рука му је још била у завоју, али га рана није узнемиравала. Та два дана ја готово нисам излазио из собе мога пријатеља рибара, осећајући одвратност према свакој шетњи

До Валпараиза дошли смо срећно. За сваки случај ишли смо заобилазним путем, да бисмо избегли кланац. Ова смотреност била је непотребна. Разбојници, изгубивши вођу, нису ни покушавали да нас нападну. Ипак, одахнули смо са олакшањем кад смо ступили на палубу „Албатроса“.

Кирби само што нас није грлио.

— Ја сам овде умро од досаде! — рече он. — Нема за морнара ништа горе него да седи скрштених руку. Нисам излазио чак ни на обалу. Но, момче, допада ли ти се на копну? — обрати ми се он.

— Много! — одговорио сам ја идући у кухињу. — Али, с тим је свршено и ја сам сад поново момче на лађи.

У кухињи је Снешко чистио кромпире. Угледавши ме, баци нож.

— Маса Дим! Добродошли! Староме је већ много досадно. Хе, маса Дим, имам ја овде нешто за тебе.

И, намигујући, брзо као верица, Снешко оде у један угао и донесе отуда теглу са слатким.

— Пробај, Диме! То је стари Снешко за тебе спремио.

— Хвала, Снешко, — рекох дирнут његовом пажњом. — Ја теби ништа нисам донео... Једва сам донео самога себе.

И почех да му причам о преживелим догађајима, прећуткујући само оно што се тицало гусаревог наслеђа. Црнац је, притајивши дисање, слушао моју причу. Од узбуђења лице му је потамнело и он је страшно севао и колутао очима. Кад сам дошао до наше победе над разбојницима, Црнац се ухватио за трбух и почео наглас да се смеје.

— Ха, ха, ха... тако им и треба... Наши капетани много вешти људи... Ха, ха, ха!

Привучени црнчевим осмехом, неколико љубопитљивих матроза завирило је у кухињу. Ушао је и једнооки Дирк.

— Тако, момче, ти си завршио своју лепу шетњу! — рече он. Радујем се што те опет видим. Него, реци ми шта сте донели у врећицама.

Ја сам схватио куд он циља и одговорио сам равнодушно:

— Кукуруз.

— А, кукуруз! А шта ће нам кукуруз?

— Питај капетана! — саветовао му је Норвежанин Ивенс, значајно намигујући.

Црнац је искезио зубе, примајући ово за шалу. Боцман се намршти.

— Ђаво га знао! Ја нисам никад видео да се кукуруз чува, као каква драгоценост, поред капетанске кабине.

Било је јасно да се Дирк досећа у чему је ствар. Међутим, његово владање било је беспрекорно и он је уредно испуњавао своје дужности на броду. Посматрајући га, ја нисам могао да запазим ништа сумњиво. Његово интересовање за врећице с кукурузом изгледа да се ограничило на оно једно питање које ми је поставио.

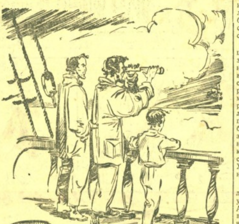

Лађа је одавно била спремна за пловидбу. Сутрадан ујутру по нашем доласку искористили смо ветар и разапели једра. Лађа се лагано покренула и убрзо запловила по отвореном мору, остављајући за собом залив Валпараиза.

Мој положај на лађи остао је непромењен. И даље сам помагао Снешку у кухињи и послуживао око капетанског стола. У слободно време излазио сам на палубу, пео се на катарку и с ње посматрао море.

Прошло је неколико дана. Обале Америке ишчезоше нам из вида и ми смо пловили по непрегледној пучини океана. Време је било дивно. Дувао је погодан ветар и ми смо се брзо приближавали рту Хорну. Сви су на лађи били добро расположени. Ја сам изишао на капетански мост. Тамо је стајао Гро Болтерс с мојим стрицем, држећи се за ужад и посматрајући дурбином нешто у даљини.

(Наставиће се)

ХАРЛЕМСКА ОРЛЕАНКА

Име Јованке Орлеанке, храбре девојке која је смело развила заставу за одбрану земље од туђина, прешло је границе њене домовине. Но, није она једина. И Холандија има своју Јованку Орлеанку. То је славна Канау Хаселар.

Кад су 1572 године Шпањолци опсели Харлем, њен родни град, Канау Хаселар била је још сасвим млада девојка. Она је тада тек почињала да сања о будућности. Ратни догађаји пореметили су њене снове. Добро наоружани непријатељ претио је да уништи слободу њене земље, да њу и њене земљаке претвори у робове.

Уверени у своју снагу, Шпањолци су тражили предају града. Дочекала их је ватра из топова и пушака. Грађани су се повукли иза старих зидова са већ трошним кулама, решени да бране своју слободу до последњег. Али, нападаче то није збунило. Били су то прекаљени ратници, навикнути на свакакве случајеве. Брзо су распоредили топове на погодна места и почели да туку градске бедеме. Три дана и три ноћи ватра није престајала, а кад се запла вила четврта зора Шпањолци су пошли на јуриш.

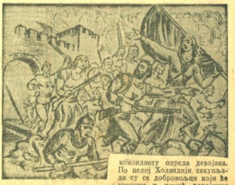

Храбро су се борили грађани Харлема, засипајући кишом куршума непријатељске редове. Жене, девојке и деца просипали су врео зејтин и смолу на главе непријатељских војника, а старци су котрљали са бедема крупно камење.

Упорна одбрана показала је Шпањолцима да се град не може заузети на јуриш. Требало се спремати за дугу опсаду. Становници Харлема убрзо су осетили да пред собом имају непријатеља који неће лако устукнути. Поред тога, били су свесни да су њихове снаге мале да се могу супротставити озбиљнијој опсади.

У тим данима тешког искушења, Канау Хаселар организовала је одред од три стотине својих вршњакиња. За све време опсаде, одред „харлемских амазонки“ храбро се борио раме уз раме с војницима и грађанима. Из града се ратничко одушевљење пренело и на околна села. Тамо се прикупљала храна и спремала бојна опрема за браниоце. Под заштитом магле, старци и жене довлачили су у град на санкама храну и оружје. Дечаци су прелазили преко залеђеног Харлемског Језера, носећи муницију за родни град.

Три хиљаде ратника под Виљемом од Оранжа кренуло је у помоћ опседнутом граду. Али, у сукобу са шпанском војском Холанђани су потучени. Оне које је мимоишао непријатељски куршум чекала су вешала.

Жестоки бојеви настављали су се свакодневно. У јануару је браниоцима нестало хлеба, а и резерве муниције биле су на измаку. Но, 28 јануара преко Харлемског Језера прешло је 170 саоница натоварених храном и муницијом. То је охрабрило опседнуте. Жестоким јуришима поколебали су непријатеља, тако да је шпански заповедник Дон Федериго већ намеравао да се повуче. У томе га је спречио војвода од Албе. Наредио му је да по сваку цену издржи до пролећа, кад ће одбрана града бити знатно отежана.

Предвиђање војводино показало се као тачно. Марта месеца дунуо је топли јужни ветар и лед је почео да се топи. Снабдевање града муницијом и храном било је тиме потпуно онемогућено.

Опседнути грађани гладовали су да би за војнике било више хране. Пред крај марта отворили су градску капију и јуришали на шпански логор. Том приликом запалили су 300 непријатељских шатора и запленили седам топова. Но, то није много поправило њихов положај. Сви покушаји Виљема од Оранжа да им дотури помоћ остали су безуспешни.

Кроз целу земљу пронео се глас о храбрим браниоцима Харлема и о Канау Хаселар, команданту одреда девојака. По целој Холандији сакупљали су се добровољци који ће кренути у помоћ херојском граду. Почетком јула 5.000 добровољаца сукобило се са шпанском војском. Ратна срећа није била на њиховој страни. Борили су се храбро и изгинули пре но што су стигли до Харлема. Шпањолци су оставили у животу само једног заробљеника и послали га у град да јави браниоцима тужну вест.

Крајем јула у граду су потрошене све резерве хране. Опседнутима је остало да бирају: или да умру од глади, или да изгину у једном новом јуришу. Харлемски браниоци изабрали су ово друго. Решено је да се образује збијен легион: жене и децу ставити у средину, па тако ударити у средину непријатељског логора. Рачунали су да ће тако успети да збуне непријатеља и да пробију обруч.

Кад је дознао за ову одлуку, заповедник шпанске војске послао је у град преговарача и обећао да ће поштедети животе војницима и грађанима Харлема ако се предаду. Поверовали су му. Кроз отворене капије умарширали су шпански војници у град који им се јуначки одупирао више од пола године.

Дон Федериго није одржао своје обећање. Газећи дату реч, наредио је да се сви харлемски ратници посеку. Побијено је и много грађана. Шпански војници доводили су их до обале језера, везивали их два по два и тако везане бацали у воду.

У одбрани родног града погинула је и Канау Хаселар, холандска Јованка Орлеанка, са својим одредом харлемских девојака. А Шпањолци су ову победу платили са 12.000 живота.

УТИЦАЈ СУНЧЕВИХ ЗРАКОВА

Један лондонски лекар проучавао је утицај сунчевих зракова на човечје тело и утврдио да ултравиолетни зраци не иду даље од коже. Црвенило после дужег сунчања долази услед ширења капилара у кожи и нема никаквог утицаја даље од ње, било да је кожа премазана уљем или не.

3 милијарде честитки за Нову годину

За који дан одаслаће се у свету више новогодишњих честитки него икад досад. Смaтра се да ће њихов број премашити три милијарде. Из тога је лако закључити да је овај обичај дубоко укорењен у многим земљама. Али, да видимо кад је прва честитка написана.

Код старих Римљана

Првих хиљаду честитака-дописница какве се данас употребљавају штампано је 1846 године у Лондону. Па ипак, многи сматрају да су оне далеко старијег порекла. Познато је да су у античком Риму постојале такозване „стрене" — први поклон у години — уз које су увек биле приложене и лепо израђене глинене плочице с неким написом чији је смисао био: „најлепше жеље за Нову годину". То су, дакле, били далеки преци наших данашњих честитки.

Доцније, у XV и XVI веку, у Немачкој су се јавиле „андахтсбилдер" — карте са сликама или лепим гравурама — које су служиле као поклони. У Француској, Немачкој и Аустрији крајем XVIII века биле су веома омиљене лепо украшене посетнице на којима су исписиване разне поруке, па и честитке.

Од хиљаде до три милијарде

У сваком случају, дописнице-честитке потпуно сличне данашњим пре више од једног века први је штампао Енглез Хенри Кол, а цртеж на њима израдио је члан Краљевске сликарске академије Џон Калкот Хорслеј.

Тридесет година доцније откривен је метод штампања у више боја, што је знатно повећало потражњу честитки. Оне су и појевтиниле, тако да су убрзо у читавом свету ушле у употребу, па чак и у земљама које Нову годину не славе првог јануара.

У Сједињеним Америчким Државама ове године штампано је више од две милијарде новогодишњих честитки, у Великој Британији оне ће донети чист приход од око 400.000 фунти стерлинга, а у Француској се годишње штампа десет милиона честитки. Тим послом баве се многе штампарије и издавачка предузећа у свету. Постоје чак и стручњаци који у току целе године припремају мотиве и текст за новогодишње честитке било у прози или у стиху. Тврди се да је чувени енглески песник Тенисон једном одбио да прими замашан хонорар за своју песмицу штампану на новогодишњим честиткама, рекавши: „Та ће моја песмица сада стићи и у најудаљеније кутке на свету, где се иначе моје име никад не би чуло."

Рембрантова честитка

Према укусу потрошача те честитке могу бити најразличитијег облика и израде. Најмање од њих нису веће од поштанске марке, а има их и у облику огромних плаката, дугих три а широких седам метара. Оне се употребљавају у Северној Енглеској и у њима се Нова година честита свакоме ко их прочита.

Постоје и чувене дописнице-честитке. Међу њима свакако је најскупоценија она коју је својом руком израдио славни сликар Рембрант. Та је честитка припадала богатом Немцу Холингеру, али он није знао ко ју је израдио. Због тога је једном пред Нову годину на полеђини карте исписао адресу једног свог пријатеља и послао му је поштом, као новогодишњу честитку. Кад је сазнао колика је вредност те карте, десет година се парничио са својим пријатељем на би ли је добио натраг, али је изгубио парницу. Кажу да су судски трошкови износили преко десет милиона динара!

Кад Нова година прође...

Данас се на новогодишњим честиткама често могу видети репродукције слика чувених мајстора. Њих штампају велики музеји, као што су Лувр у Паризу, Национална уметничка галерија у Вашингтону, Метрополитен у Њујорку, Музеј Викторије и Алберта у Лондону и други. Сваке године они из својих збирки одаберу слике које ће репродуковати на новогодишњим честиткама.

А кад Нова година прође, па известан број честитки преостане? Онда их по јевтинијој цени купују колекционари и — велике дечје болнице. Болесна деца, лежећи у постељи, исецају тада фигуре са честитки и тако им брже пролази време.

Поток као пример

— народна прича —

На потоку састаше се једног јутра три путника, непознати један другом: једно момче, један средовечни трговац и један старац. Поред потока налазио се један камен, на коме су били уклесане речи: „Овај поток узми као пример у своме животу".

Одмарајући се крај потока, три путника стадоше разговарати о томе шта се хоће да каже речима урезаним на камену.

Момче протумачи овако: „Поток даје свакоме путнику да загаси жеђ, зато и човек треба да буде свакоме користан".

Трговац рече овако: „Овај се поток у почетку пробија кроз многе препреке и чини велике напоре, али успут прима многе притоке и бива све богатији водом и моћнији снагом, док најзад не постане силна река. Према томе, поток нам служи као пример на који начин човек може да дође до моћи".

Старац је ћутао, а кад она двојица навалише на њега да и он каже своје мишљење, одговори им: „Вода овога потока ништа не вреди кад се замути и запрља. Онда је ни стока неће да пије. Тако је и са човечјим животом. Зато, ко хоће да буде поштован и виђен у свету мора да је чист од сваког греха и прљавштине као бистра вода овога потока"

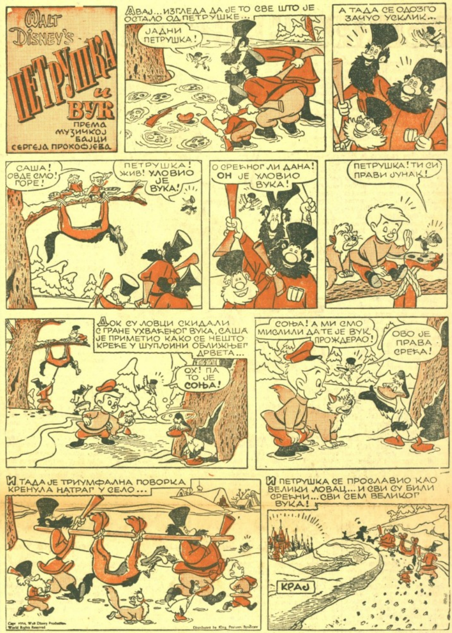
WALT DISNEY'S
ПЕТРУШКА И ВУК
ПРЕМА МУЗИЧКОЈ БАЈЦИ СЕРГЕЈА ПРОКОФЈЕВА
АВАЈ... ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ТО СВЕ ШТО ЈЕ ОСТАЛО ОД ПЕТРУШКЕ...
ЈАДНИ ПЕТРУШКА!
А ТАДА СЕ ОДОЗГО ЗАЧУО УСКЛИК...
САША! ОВДЕ СМО! ГОРЕ!
ПЕТРУШКА! ЖИВ! УЛОВИО ЈЕ ВУКА!
О СРЕЋНОГ ЛИ ДАНА! ОН ЈЕ УЛОВИО ВУКА!
ПЕТРУШКА! ТИ СИ ПРАВИ ЈУНАК!
ДОК СУ ЛОВЦИ СКИДАЛИ С ГРАНЕ УХВАЋЕНОГ ВУКА, САША ЈЕ ПРИМЕТИО КАКО СЕ НЕШТО КРЕЋЕ У ШУПЉИНИ ОБЛИЖЊЕГ ДРВЕТА...
ОХ! ПА ТО ЈЕ СОЊА!
СОЊА! А МИ СМО МИСЛИЛИ ДА ТЕ ЈЕ ВУК ПРОЖДЕРАО!
ОВО ЈЕ ПРАВА СРЕЋА!
И ТАДА ЈЕ ТРИУМФАЛНА ПОВОРКА КРЕНУЛА НАТРАГ У СЕЛО...
И ПЕТРУШКА СЕ ПРОСЛАВИО КАО ВЕЛИКИ ЛОВАЦ... И СВИ СУ БИЛИ СРЕЋНИ... СВИ СЕМ ВЕЛИКОГ ВУКА!
КРАЈ

Copr. 1954, Walt Disney Productions
World Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Бурма

Бурма се налази на Индокинеском Полуострву. Она заузима површину од 678.000 квадратних километара, на којој живи око 18,5 милиона становника.

У географском смислу Бурма се дели на Горњу и Доњу, према горњем и доњем току река Иравади и Ситанг. Поред тога, постоји и Централна Бурма. То је, уствари, планинска област, у којој има знатно мање воденог талога. Клима је тропска, а карактеришу је три главна периода: кишни (мај—октобар), доба свежине (после киша) и доба жеге (не траје дуго и почиње пред сезону киша). Оваква клима знатно је утицала и на развој биљног и животињског света. На приморским странама обалских планина налазе се вечно зелене прашуме, средишни део прекривен је саванама, а ту и тамо налазе се појасеви палми и акација, док у планинским пределима преовладавају монсунске шуме, које за време суша губе лишће. У густим шумама живе тигрови и леопарди, слонова има мало и налазе се по саванама, али зато има исувише разноврсних отровних змија. Реке су богате рибом, а разнолике птице оживљавају својом песмом и бојом перја дивне природне пределе.

Пиринач је главни пољопривредни производ, а Бурма је највећи произвођач пиринча на свету. У Бурми се гаје и друге културе, али немају онолики значај као пиринач. То су: шећерна трска, сезам, дуван, разна жита, памук, кокосова палма, банане, ананас, чај, биљка хевеа за производњу каучука, итд. Сточарство је слабо развијено. Бурма је велики произвођач петролеја, а у њој има и нешто сребра, злата, рубина и сафира. Она поседује богате руднике олова, цинка и калаја. Река Иравади је за Бурму оно што је Нил за Египат. То је главна саобраћајна жила ове земље, а пловна је у дужини од 1.600 километара.

Главно становништво Бурманске Уније чине Бурманци (око 12 милиона), који припадају монголској групи народа. Они су у 9 веку дошли са Тибетске Висоравни, и населили се у долини и делти реке Иравади. Поред њих у Бурми живе и друге националности и племена, као: Мона, Чина, Кашина, Аракани, затим националне мањине: Кинези, Индијци и Пакистанци. Бурмански језик припада монголској групи језика и на њему се предаје у школама. С обзиром на друге азиске народе, писменост у Бурми релативно је добро развијена. Око 5.000 храмова и других величанствених зграда, које су саграђене у току векова, постоје и данас и сведоче о култури овога народа.

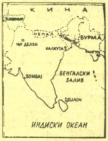

Историју Бурме карактеришу сталне међусобне борбе племена и завојевачки напади Татара, Кинеза и других народа. Било је и мирних периода у историји овог храброг народа, у којима се развијала култура и земља срећивала. Средином 18 века Бурма се ујединила под последњом династијом Алаунгпаја и пружила снажан отпор Енглезима који су почели да освајају ову земљу. Године 1886, пошто су је освојили, Енглези су Бурму припојили Британској Индији. Међутим, на основу енглеско-индиског споразума од 1934—35 године, Бурма је 1937 године одвојена од Британске Индије и остала под енглеском контролом. У току читаве енглеске владавине бурмански народ се стално борио против колонизатора, те су Енглези били присиљени да држе стално у Бурми око 30.000 војника. Године 1948 Бурма је проглашена за самосталну и независну републику.

ЛАНДЛИГА

Године 1879 у Ирској је основано политичко удружење под именом ландлига, које је захтевало да се укину властелинства и да се врати земља ирском народу.

ТАТАРСКА ВЕСТ

Под појмом татарска вест подразумева се она вест којој се не сме поклонити вера. То је потекло отуда што је један Татарин за време Кримског рата 1854 године донео нетачну вест о паду Севастопоља.

ФАРАНДОЛА

Фарандола је брзи провансалски плес у шест осмина такта, а састављен је од пет фигура.

КОЖНА ЧАРАПА

Пре 220 година — 2 новембра 1734 — родио се велики ловац и трапер Данијел Бун, чији су доживљаји и подвизи послужили као тема америчком књижевнику Џемсу Фенимору Куперу за његове узбудљиве романе о „Кожној чарапи“: „Ловац на јелене“, „Последњи Мохиканац“ и „Извидник“.

Данијел Бун упознао је Индијанце још док је био дете. Породица фармера Буна, његовог оца, живела је у оном делу Пенсилваније који је био поштеђен изненадних напада Индијанаца, који су, после рђавог искуства са Шпанцима и осталим завојевачима, огорчено бранили своју земљу од белих придошлица. Индијанци су долазили у њихово насеље као пријатељи, да би крзна од уловљене дивљачи заменили за стаклене ђинђуве и пушке. Од њих је мали Данијел научио да се лако и нечујно креће кроз честу, да чита трагове људи и животиња, да подражава гласове птица. Временом их је тако добро упознао да је чак умео да „мисли на индијански начин“. То му је касније небројено пута спасло живот, јер је увек могао тачно да предвиди шта ће Индијанци предузети у датом тренутку, кад ће и на који начин извршити напад.

Године 1750 — Данијел је тада имао 16 година — преселила се породица Бун у Северну Каролину, област која се у то време слободно могла назвати „крајем света“. Јер, свега неколико километара западно од њихове фарме лежао је мрачан, претећи планински венац Алигена, који је, како је онда изгледало, било немогућно прећи. Ниједан једини путељак није водио кроз планину. Само ту и тамо могла се видети каква „ратна стаза“ Индијанаца, која би се, сасвим неочекивано и необјашњиво, завршавала у некој јарузи.

Тајанствена шумовита планина привлачила је од првог дана Данијела Буна. Чинило му се да њена тишина крије у себи безбројне чари и да се само у њеној дивљини човек може осећати потпуно слободан. Али, још више од самих Алигенских Планина, њега је привлачила непозната, пуста земља, за коју је чуо да се пружа западно од њих. Али, жеља да пође тамо дуго је изгледала неостварљива. Мало породично имање није могло да остане без његових снажних руку. Затим је дошао рат, а касније жена и деца о којима се требало старати.

Но, бриге и старање за породицу нису угушили Данијелову чежњу и она је поново букнула кад се једне зимске вечери, 1768 године, пред његовим домом зауставио неки торбар у коме је Данијел препознао Џона Финлеја, свог ратног друга. Финлеј је остао неко време код Данијела, а да би се својим домаћинима одужио за њихово гостопримство он им је прекраћивао дуге зимске ноћи узбудљивим причама о „Кејнтаку“, чудесној земљи иза планинског ланца, коју је он на једном свом путовању прокрстарио уздуж и попреко. У њој, причао је Финлеј, има толико дивљачи да њихов број превазилази све жеље и најстраснијег ловца; иза сваког грма вири по један јелен, а земља дрхти под копитима буфала. А уза све то, хиљаде и хиљаде километара земље која не припада никоме и која као да чека онога ко ће је присвојити.

Приче Џона Финлеја пале су на већ припремљено тле. Пролеће није било још ни грануло а Данијел Бун кренуо је с пријатељем преко Алигенских Планина. С њима су пошли и Данијелов шурак Стуарт и још тројица људи из истог насеља, занесени причом младог Буна о ничијој земљи пуној обиља и богатства, о којој је он тако дуго сањао.

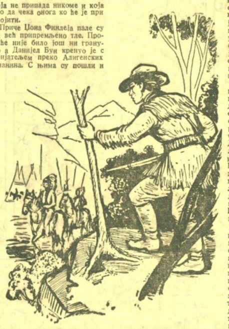

Овога пута, што веома ретко бива, јава је превазишла снове. „Кејнтак“ је, без претеривања, био прави рај: пространа, таласаста висораван обрасла шумама, с великим солиштем у средини, састајалиштем бизона и јелена, вукова и медведа, дивљих ћурака и препелица, чапљи и орлова.

Скоро две године остали су они у „Кејнтаку“. Ловили су дивљач, скупљали печурке и дивље плодове, предузимали мања истраживачка путовања. Често су били у опасности, јер су Индијанци хтели да по сваку цену заштите ову област од белих људи.

Ускоро су Данијел Бун и Стуарт морали да се одвоје од својих другова, јер су ови, лакомислено и потпуно безразложно, заметали кавге с црвенокошцима. У једној од тих борби погинули су и Финлеј и његови људи. А кад је једног дана Стуарт ишчезао без трага, Данијел Бун наставио је сам да крстари густим шумама. Двапут је његов брат Сквајер узалуд долазио и покушавао да га приволи да напусти усамљеност. Тек трећи пут успело му је да наговори Данијела на повратак. Он је напустио своју драгу дивљину унапред решен да се у њу брзо врати.

Две године остао је Данијел код куће, а кад су први колонисти, којима је у источном делу Америке већ постало тесно, кренули преко планина, он је пошао с њима, тачније речено — пред њима. Али, чим су они основали насеље, Данијел их је напустио и одлутао даље на запад, у тиху и неоскрнављену дивљину. Као трапер и ловац крзна, проживео је у њој, потпуно сам, многе године. Његови доживљаји из тог времена могли би да испуне читаве књиге. Више пута падао је у ропство Индијанаца, али је увек успевао да се спасе.

Како је непријатељство неких индијанских племена према досељеницима постајало све веће, те су се између њих водили већ прави ратови, Данијел Бун био је приморан да напусти свој усамљенички живот да би организовао одбрану својих саплеменика и да би, заједно с неким својим пријатељима Индијанцима, покушао да ублажи нетрпељивост између староседелаца и придошлица. Касније се опет враћа у дивљину, да тамо, као ловац, доживи дубоку старост.

Данијел Бун није успео да стекне богатство, ако је уопште икад за тим и тежио. Али је, својим поштењем и храброшћу, стекао многе пријатеље, како међу Индијанцима тако и међу досељеницима. Умро је у осамдесет и шестој години. Но, његова дела и доживљаји и данас живе у Куперовим причама о подвизима „Кожне чарапе“.

И СИТНИЦЕ МНОГО ЗНАЧЕ

Кад говоримо о проналасцима, ми обично мислимо на крупне ствари. Међутим, и ситнице могу много да значе. Неке су својим проналазачима донеле богатство и за кратко време освојиле цео свет. Ко је први дошао на идеју да начини укосницу? Ко се први сетио да постави сандуче за писма? Њихова имена нико не зна, али се данас сви ми користимо њиховим изумима. Ко је пронашао кутију од картона, оков на крају пертле, налив-перо, отварач за запушаче? Све су то ситнице, али — колико велике!

Хајмон Липмон из Филаделфије сетио се „само“ да на један крај оловке стави парченце гуме и свој патент продао је за 100.000 долара.

„Зихернадла“ је одавно у употреби, али ју је тек 1849 године један Американац, Валтер Хант, пријавио као свој патент. Овај Хантов „проналазак“ и данданас израђују многе фабрике.

Виљем Пентер дошао је на идеју да металним затварачем затвара боце с пивом и содом, што је доцније примљено свуда у свету. А један бакалин из Минесоте, видећи како се жене муче носећи купљене намирнице у папирним кесама, начинио је кесу појачану канапом који иде око дна, а горе служи као дршка за ношење. Сад се његове кесе продају милионима комада сваке недеље.

Ове године умро је неки Хауард Ло. Он је спасао хиљаде живота тиме што се сетио да повуче белу линију средином пута.

Упоређен са овим и другим проналасцима, „рајсфершлус“ је имао да пређе дуг пут до славе. Први га је изумео, пре више од једног столећа, Елиас Хау, произвођач машина за шивење, али нико није хтео да га прихвати. Проналазак је усавршио Витконд Џадсон и изложио га на Светском сајму у Чикагу 1893 године. Заједно с једним младим адвокатом из Медвила, Луисом Вокером, Џадсон је и даље радио на овоме. Но, и поред много труда и трошкова, он није успео да начини машину која ће овај практични изум производити у већим количинама, па обустави даље покушаје и посвети се изради аутомобилских делова.

Али, Вокер је и даље веровао у будућност њиховог патента. Он се удружио са инжењером Санбаком и заједно с њим успео је да добије не само много бољи „рајсфершлус“, него и машину за његову израду. Но, и њихов изум, мада знатно савршенији од ранијих, често се кварио, што је довело до слабије продаје и застоја у пословима. Убрзо се ортаци разиђу и Вокер се врати адвокатској пракси.

После тога предузеће је прешло на Вокерова два сина. Оно је животарило, борећи се с великим финансиским тешкоћама. Што није и пропало има да се захвали томе што је почело да израђује морнарске опасаче са џепом који се затварао „рајсфершлусом“. И поред тога, оно је 1920 године имало свега 30 радника и службеника. Те године је неки Мартин, гледајући ове опасаче у излогу, помислио: „Ово би било добро за гумене чизме“. Одмах је отишао у Медвил и од браће Вокер откупио право израде. Његове чизме и „шнешуе“ с „рајсфершлусом“ биле су просто разграбљене и тек тада се може рећи да је овај изум почео да осваја свет. Данас се он употребљава свуда и за све: од новчаника до спајања највећих тепиха у хотелима.

Слон — веран као пас

Познато је да пси показују нарочиту наклоност и љубав према људима. Али, то није случај само са псима, већ и са још неким животињама.

У зоолошком врту у Њујорку почео је да „штрајкује“ глађу један слон кад је његов стари чувар, који га је дуго година хранио, био отпуштен због свађе с једним посетиоцем и на његово место дошао други. Слон је неко време туговао, очекујући свог „пријатеља“, и на крају је одбио да прима храну из руку новог чувара. Он је „штрајковао“ пуних десет дана, све док управа није вратила на посао старог чувара. Кад га је угледао, слоновој радости није било краја. Почео је поново да једе и да забавља посетиоце као и раније.

Ево још једног сличног случаја.

Париски зоолошки врт у Булоњској шуми добио је једног новог слона по имену Гаспар, који је дошао на свет у Немачкој. До Париза га је допратио његов стари чувар, Немац, а ту је добио новог. Гаспар овом променом никако није био задовољан и почео је страховито да бесни. Његов кавез морали су да појачају, али је и поред тога претила опасност да га не изломи. И он је престао да једе. Управи золошког врта није преостало ништа друго него да позове старог чувара, који се већ био вратио у Немачку. Слон га је дочекао победоносним трубљењем.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Емајл од титанијума

Уместо досадашњег порцуланског емајла, употребљаваће се убудуће емајл од титанијума. Он је много савитљивији и погоднији. Слој емајла биће знатно тањи него досад и много отпорнији на удар. Поред тога, ако се лим премазан овим емајлом савија емајл не пуца.

ШТА ЈЕ ЏИГЕТАЈ?

Џигетај је монголска реч и означава полумагарца, једну врсту брзе и плашљиве животиње која припада породици коња, а живи у јужном Сибиру.

ЕНДИЈАДА

Ендијада је песничка говорна фигура у којој се један појам исказује двема речима које су повезане једном свезом (например двема именицама са свезом и), уместо једног придева и једне именице. Примери: сила и ордија место силна ордија, кита и сватови место кићени сватови, итд.

НАЈТЕЖИ-ПРОЗОР НА СВЕТУ

Најтежи прозор на свету израђен је недавно у Америци. Он ће се употребити за заштиту људи који раде на истраживању и пробама авиона на атомски погон. Прозор је тежак 12 тона, а сама структура стакла веома је густа, готово као челик. Специфична тежина овог стакла износи 6,2, док код обичног стакла није већа од 2, 7.

ДИЈАМАНТСКА БОЈА

Дијамантска боја је мешавина ланеног уља и графита, која се употребљава за премазивање гвоздених предмета: ограда, капија итд.

ДВОСТРУКИ РЕКОРД У ЛЕТЕЊУ ХЕЛИКОПТЕРОМ

Један пилот америчке војне авијације постигао је рекорд у висини лета хеликоптером, достигавши 7.315 метара. Он је том приликом постигао и рекордну брзину летења хеликоптером: 250 километара на час.

ШТА ЈЕ ВЕЛАРИЈУМ?

Веларијум је велико платно које је разастирано ради заштите од сунца у амфитеатру у старом Риму. Под тим се разумева и украс на фасадама у свечаним приликама, а реч веларије означава заставице на конопцима разапетим између катарки.

МЕЦОТИНТО

Мецотинто у сликарском смислу значи средња боја, тј. боја која се ствара преласком једне боје у другу; полубоја.

Претпредена мачка

Једне оштре зиме, неки природњак свакодневно је бацао птицама мрвице хлеба. То је приметила једна мачка, па је, скривена у жбуњу, вребала птице и ловила их. Једне ноћи нападао је снег и прекрио мрвице које је човек то вече просуо по дворишту. Ујутру је, као и обично, дошла мачка и кад је видела да су мрве покривене снегом почела је жустро да га рашчишћава, све док се хлеб није указао, а онда је отишла у жбуње, у заседу.

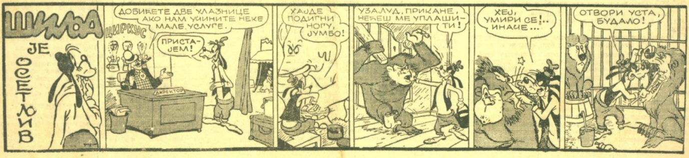
ШИЉА ЈЕ ОСЕТЉИВ
ЦИРКУС
ДОБИЋЕТЕ ДВЕ УЛАЗНИЦЕ АКО НАМ УЧИНИТЕ НЕКЕ МАЛЕ УСЛУГЕ.
ПРИСТАЈЕМ!
ДИРЕКТОР
ХАЈДЕ ПОДИГНИ НОГУ, ЈУМБО!
УЗАЛУД, ПРИКАНЕ, НЕЋЕШ МЕ УПЛАШИТИ!
ХЕЈ, УМИРИ СЕ!.. ИНАЧЕ...
ОТВОРИ УСТА, БУДАЛО!

Прва ЈАНКОВА ПРИПОВЕТКА

Многи књижевници, чак и они које историја књижевности бележи као плодне, тешко су написали своје прво дело. И у нашој књижевности има таквих примера. Јанко Веселиновић, најпознатији наш писац сеоских приповедака, оставио је иза себе велик број радова, па ипак је видео много муке док је написао своју прву приповетку.

За књижевни рад Веселиновић се својски припремао. Дане је проводио у школској учионици и за књигом, а вечери у разговору са сељацима. Добро је упознао тадању књижевност и прочитао све што је било написано о селу. Одлазио је на седељке и остале сеоске скупове и ту, на врелу народног језика, богатио свој речник. Но, и поред тога, посао му још није ишао од руке. Чинило му се да све оно што напише претставља бледу слику стварног живота. У својим радовима осећао је усиљеност, угледање на друге, сиромаштво у изразу. О тим данима он сам овако пише:

„По читаве сахате седео сам, писао, цепао и бацао, па онда устајао јелак и незадовољан. Стотину пута мануо сам све, заклињући се да више и не покушам, па пошто ме прође срдитост, опет се машим пера и радим".

Надахнуће му је дошло тек једне децембарске ноћи. Док је напољу беснела мећава, усамљени учитељ сетио се приче једне старе сељанке: „Како је постао каншарлук". Одмах је сео за сто. „Био сам као у некој грозници, — пише он, — рука ми је дрхтала, срце бурно лупало, сваки живац чини ми се да је суделовао у послу". И тако, док је у пећи пуцкетала ватра а напољу завијао северац, поред петролејке шкрипало је перо и низало речи. Мисли су извирале једна из друге, реченице се складно ређале. Кад је ујутру школски фамулус закуцао на врата, Веселиновић је још седео за столом. Пред њим је лежала завршена приповетка. Чича Лука, фамулус, први је чуо причу, слатко се насмејао и рекао:

— Ђаволски смишљено!

Та прва „критика" допала се писцу и охрабрила га. Следећих дана обишао је још неколико свилеувских сељака и прочитао им своју приповетку. Сви су они делили чича-Лукино мишљење да је прича добро смишљена.

Отада Веселиновић редовно пише, увек се старајући да се те препричане легенде што више прилагоде сељачком говору. „Али, с тим причама нисам смео на јавност, — пише он. — То су народне приче, и по моме тадашњем мишљењу прибележити их није никаква заслуга. Ја сам хтео да причам, да ја дам нешто своје и да се с тим пред читаоцима јавим".

Покушаји оригиналних прича ишли су исто тако тешко. Али, Веселиновић је био ретко истрајан човек. Фијока његовог стола пунила се приповеткама написаним по народним причама, као и оригиналним саставима. Његова читалачка (управо слушалачка) публика још су свилеувски сељаци. Њихове примедбе Веселиновић бележи и уважава, али још се не усуђује да изиђе пред ширу јавност.

Прошли су месеци док је прикупио довољно храбрости за то. У Београду је тада излазио социјалистички часопис „Мисао", чији је уредник био Коста Арсенијевић, типографски радник, и Веселиновић одлучи да се у њему огледа. Изабрао је причу „Вика на курјака а лисице месо једу" и послао је редакцији. „Они ће прочитати, — писао је Веселиновић, — и оценити савесно, па ако и не штампају бар ће ми показати мане, које ја можда и не видим".

С нестрпљењем које познаје само почетник Веселиновић је чекао одговор. А одговор је био немилосрдан. Критичар је ишарао рукопис знацима чуђења и следећим примедбама: „Охо!.. Сирота граматико!.. Сад си баш најпаметније казао!.. Зар баш тако, учо?" итд. А у закључку је стајало: „Изгледа да ова приповетка није ни била, већ да је г. уча, седећи у топлој соби, сам компоновао". Критичар, са олимписке висине, поручује сеоском учитељу: „Прича је ваша по све ништавна, и ја могу да жалим време које сте провели радећи је. Ја се чудим смелости младих људи, који пишу каткад такве глупости да се човек мора чудити". И најзад, по речима самог Веселиновића, критичар је завршио како је цела прича књижевна крађа из Глишића и Милићевића и „да ће се потрудити да ми то докаже, само ако мене ђаво надари да ја ту причу ма где штампам".

Лако се може замислити какво је дејство изазвао овај одговор на младог писца, који је од својих једномишљеника очекивао пријатељску реч и другарску подршку. „Уби ме просто као маљем" писао је Веселиновић. После тога, он пуних неколико година није узео перо у руку. Ко зна да ли би се икад и јавио у књижевности да се није нашао у невољи.

После српско-бугарског рата, Веселиновић је отпуштен из државне службе. Закуцао је на многа врата, али посла није нигде добио. Млад и здрав човек седео је скрштених руку, црвенећи што мора од оца да тражи новац за дуван. Није се више имало куд: он се реши да опет покуша са својим приповеткама.

У Шапцу је тада излазио локални лист „Шабачки гласник", који је уређивао Андрија Славуј, бивши општински деловођа. Бојажљиво је закуцао Веселиновић на његова врата и предао му рукопис своје приповетке „На прелу". Славуј је лепо примио бившег учитеља и замолио га да дође по одговор још истог дана. Приповетку је прочитао Владимир Јовановић, песник, и дао позитивно мишљење. По подне је Славуј исплатио Веселиновићу три ћесарска дуката на име хонорара и обећао му да ће се његова приповетка штампати најпре у подлистку „Шабачког гласника", а затим као засебна књига.

Маја 1888 године штампана је приповетка „На прелу" и изишло прво коло Веселиновићевих „Слика из сеоског живота", које је ондашња књижевна критика огласила за „непомућено огледало сеоског живота". Лед је био пробијен и Јанко Веселиновић убрзо је заузео једно од првих места у српској књижевности.

Уметнички радови од кости

Кости животиња одавно су се употребљавале у најразличитије сврхе. Оне су служиле као „писаљке", затим се по њима писало и правиле се шаре, од њих су израђивани разни други предмети. Међутим, фина кост, белокост, добијала се углавном од кљова афричког слона, које су дугачке око један и по метар, а тешке од 30 до 50 килограма. Да би се добио милион килограма белокости, требало је убити око 60.000 слонова. Од азиских слонова добија се мање овакве квалитетне кости, јер су му кљове мање; тешке су око 20 килограма. У трговину је ишла и кост која се добија од кљова давно изумрлих мамута, али је она сувише тврда и нема лепу боју. Белокост се добија и од других животиња: моржа, нилског коња, нарвала итд.

Животињске кости привукле су пажњу људи због својих природних особина: боје, сјаја, тврдоће и погодности за обраду. Вештина обраде костију једна је од најстаријих грана уметности. У почетку су се у ту сврху употребљавале мање-више све кости и у њих су урезиване најразличитије шаре и ликови. Афрички урођеници правили су од слоновских кљова накит, посуђе, идоле и многе друге ствари. Такви предмети израђивани су знатно лепше у Средњој Азији.

И стари Египћани израђивали су од животињских костију разне уметничке предмете. Но, врхунац у овоме достигнут је у старој Грчкој, где су чувени вајари, као Фидија, стварали на њима уметничка дела велике вредности. За време Римљана, у Сирији и околним областима постојале су радионице које су снабдевале Рим дивним предметима од белокости. У XIV веку Париз је био нарочито чувен по оваквим израђевинама. За време барока ова уметност је доживела велик успон, а нарочито у XVII и XVIII веку, кад се развија трговина с прекоморским земљама. Тада сликари употребљавају белокост као подлогу за минијатуре,

Биљка која воли музику

Два индиска научника тврде да су открили утицај музике на рашћење осетљиве и лепе биљке мимозе, која је иначе добро позната по томе што своје листиће склапа и на најмањи додир. У извештају који су поднели на последњем међународном конгресу ботаничара, одржаном у Паризу, ова два научника изнела су резултате својих занимљивих испитивања. И не само то. Сваке вечери, између шест и седам часова, пуних 25 минута они су у близини једне стабљике мимозе изводили на виолини осећајну хиндуску мелодију која се зове „Маја-Малва-Гаула-Рага".

Као доказ свом тврђењу, индиски научници изнели су истовремено резултате неговања других мимоза, под потпуно истим условима, само што им нису „приређивали" ове свакодневне концерте. Ако се посматрају једне и друге биљке, лако се може установити које су одгајене уз музику. Наиме, оне су богатије лишћем: листићи су за 50 од сто бројнији, а гране су двапут веће. Они су утврдили и то да разни музички инструменти различито делују на рашћење биљке. Например, флаута или обичан дијапазон утичу у мањој мери од виолине. Индиски научници, додуше, нису изнели и своје тумачење различитог дејства ових инструмената, али тврде да треба правити разлику између „тешких" и „лаких" звукова.

Неки стручњаци који нису присуствовали извођењу ових опита заузимају врло критички став према реферату индиских научника. Ако је све то тачно, кажу они, значи да су чобани са својом фрулом у стању да утичу на рашћење траве и да песма птица може да нам осигура бољу жетву!

2000 ВРСТА ЈАБУКА

По својој распрострањености широм света, по својој омиљености међу људима разних земаља, по многобројности врста и по одличном укусу — јабука свакако заслужује назив краљице воћа.

Човек је одавно упознао корисна својства јабуке и пренео је из њене прапостојбине — северозападних крајева Индије и узаног појаса јужно од Кавказа — у друге крајеве света. Кад је то тачно било, не зна се, али је несумњиво да се то догодило веома давно. Тако су на дну једног швајцарског језера откривени остаци насеља неолитског човека, како се рачуна из 25 века пре наше ере, у коме су, поред осталих предмета, нађене у муљу и јабуке. Изгледа да су још неолитски људи умели да суше воће и да су на тај начин обезбеђивали себи разноврснију исхрану у зимским месецима.

Данас ниједан човек не би ни погледао јабуку какве су биле оне нађене на дну швајцарског језера, али тадањи људи су их вероватно сматрали врло укусним. Њихови потомци трудили су се да од те ситне, дивље јабуке створе веће и укусније. Тако је настала данашња јабука, која је и по величини и по укусу далеко од свог дивљег претка.

Пет векова пре наше ере певала је грчка песникиња Сафо о јабукама, а два века доцније писао је о њима Теофраст, Аристотелов ученик. Стари Грци и Римљани умели су и да калеме воће. Није познато кад су они то научили, али се тврди да је Хесиод, грчки песник и историчар, написао расправу о калемљењу воћа још 800 година пре наше ере. Та расправа није сачувана.

На фрескама откопаним у Помпеји приказане су и јабуке. И доцније су их разни сликари радо претстављали на својим платнима, између осталих и Тицијан, Тинторето и Рубенс.

Јабуци су придавана разна чудотворна својства. Јабука је била оно библиско „забрањено воће". У Турској се веровало да њени плодови могу да врате младост. У Енглеској су се привијањем кришки јабуке лечиле брадавице. У Померанији се веровало да јабука поједена у одређени дан спречава грозницу, а у Вестфалији да лечи жутицу. Медицина је тада била још у повоју, па су празноверице цветале. Међутим, данас је познато да јабука својим минералним састојцима и витаминима користи човечјем организму, а нарочито да утиче на отклањање извесних поремећаја у раду органа за варење.

Још први насељеници Северне Америке пренели су из Европе семенке јабуке у Нови свет. Тако је јабука почела да се шири у Америци и достигла је у њој своју највећу распрострањеност. Само један годишњи род јабука у САД био би довољан за две и по милијарде пита — како каже једна статистика.

Први колонисти гајили су јабуке углавном због вина, које се добијало цеђењем плода. То вино било је веома омиљено и производило се у великим количинама. Тако се крајем 17 века неки фармер из Конектикета хвалио како његов воћњак даје годишње 500 великих бачава јабуковог вина. Изгледа да су дрвета јабука била у то време на високој цени, јер је забележено да је неки човек у Масачусетсу заменио 500 трогодишњих стабала јабуке за 250 јутара земље.

Било је много људи заслужних за развој јабуке у Новом свету. Један од њих, Џонатан Чепмен, садио је све нове и нове јабучњаке и за време свог четрдесетогодишњег рада покрио је преко 150.000 квадратних километара јабуковим дрвећем. На том послу је и умро, 1843, у својој 69 години. Прешао је зими, по снегу, преко 30 километара да би заштитио воћњак у који је била продрла стока и добио запаљење плућа. Неколико јабука које је он посадио постоје и данас. Дрвета су висока преко десет метара, а стабло има у пречнику око један метар.

Данас има преко 2.000 познатих врста јабука. Јабука, која је далеки сродник руже, добија из године у годину све нове и нове облике и продире у још неосвојене области. Она већ успева и на Аљасци, свега десет степени испод поларног круга, подносећи зимске температуре од 35 до 40 степени испод нуле. У топлијим пределима јабука може да успева само тамо где постоји зимска сезона, за време које дрво може да се одмори.

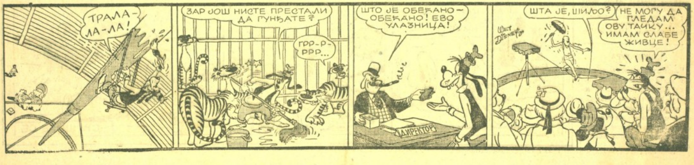
ТРАЛА-ЛА-ЛА!
ЗАР ЈОШ НИСТЕ ПРЕСТАЛИ ДА ГУНЂАТЕ?
ГРР-Р РРР...
ШТО ЈЕ ОБЕЋАНО — ОБЕЋАНО! ЕВО УЛАЗНИЦА!
ДИРЕКТОР
Walt Disney
ШТА ЈЕ, ШИЉО?
НЕ МОГУ ДА ГЛЕДАМ ОВУ ТАЧКУ... ИМАМ СЛАБЕ ЖИВЦЕ!

КАКО СУ ЧОВЕК И ПАС постали пријатељи

Пас је најомиљенија домаћа животиња и најбољи пријатељ човеков. Од давнина је његова судбина нераскидиво везана са судбином људи, које он верно прати, с њима живи и умире, бори се и побеђује. Ко је пас и кад се он здружио са човеком? Какво је његово порекло? Како се он научио на домаћи живот? Откуд код њега верност и љубав према човеку, осећања тако страна у животињском свету?

Данас се поуздано зна да нема многоврснијег сисара од пса. Постоји 48 важнијих врста паса, а огранака и подврста има на стотине. Међу осам основних грана долазе живи и окретни ловачки пси средњег раста шпанијели (сетери, кокери) и браке (далматински птичар и поентер), а затим огромни пси дебелог крзна, великих глава и племените нарави, молосоиди, од којих су најпознатији снажни бернардинци, који зими вуку саонице и спасавају настрадале од снежних вејавица и лавина. Четврту групу претстављају снажне доге, ружне њушке и ниже интелигенције од осталих паса. Граодима се називају високи, хитри и окретни хртови, који спадају у најбрже псе. Теријери су најчешће мали, али их има и средњег раста. Они су јаки и издржљиви и служе за лов. Нарочито су вешти у лову на кртице и јазавце. Међу најлепше псе спадају лупоиди, који по изгледу потсећају на курјаке. То су јаке, верне и паметне животиње, које се могу одлично дресирати и служе за чување стада и као полициски пси. Бочну групу лупоида чине северни пси, који вуку саонице по снегу и леду. То су ескимски пси и чау-чау. Наши овчарски пси, од којих је шарпланински овчар познат као јединствена врста пса на свету, спадају у молосоиде.

Дуго се веровало да пас није постојао као посебна, самостална врста сисара, већ да је постао укрштањем дивљих звери, као што су курјак, шакал и лисица. Међутим, новија откопавања показала су да је у давној прошлости постојао предак свију данашњих паса, коме је дато научно име „канис фамилијарис“ (домаћи пас). Међу његове непосредне потомке убраја се аустралиски динго, данас једини полудивљи пас на свету. Сличних паса има и на обалама језера Ладоге и Балтичког Мора. Међутим, тек каснијим укрштањем постао је данашњи род паса. Мада је границу тешко повући, разазнају се две велике основне групе: једна је настала укрштањем првобитног пса с курјаком, а друга са шакалом. Чудном игром природе, укрштање које би се данас извршило између курјака и шакала с једне стране и пса с друге не би дало никакве резултате.

Појава човека одиграла је одлучујућу улогу у даљем животу преисториских паса. Примитивни човек, који се за свој опстанак очајнички борио с природним недаћама и дивљим зверима, убрзо је запазио пса. Пас се од осталих животиња разликовао по томе што све једе, отпоран је, подноси готово сва поднебља и задовољан је малим. Првобитни пси живели су у малим чопорима, слично данашњем курјаку, у свим крајевима земље. Али, главна предност пса над осталим животињама била је у његовим изванредно оштрим чулима слуха и мириса и у његовој неупоредивој интелигенцији, која је омогућавала да се од њега створи послушна и предузимљива животиња. С друге стране, његов средњи раст и разноврсна исхрана чинили су га мање опасним од других месождера.

Наши преци имали су ипак доста муке док су се приближили дивљем псу. Али, и он је убрзо опазио да од дружења са човеком може да има само користи. Остаци људске хране пружали су му могућност мирног, обезбеђеног живота, без трагања за несигурним пленом. Убрзо су човек и пас почели да сарађују и отада су продужили заједнички свој пут кроз историју као верни пријатељи. Благодарећи својим оштрим чулима, пас је узео на себе улогу човекове претстраже, извиднице која јавља, опомиње и упозорава на опасност или непогоду. Тако је човек сад био боље заштићен од крупних звери и разних непријатних изненађења. Пас се задовољава отпацима са човекове трпезе, а могао је и сам, у случају крајње невоље, да послужи човеку за исхрану.

Тек после пса почеле су човеку да прилазе и друге животиње, или их је он подвргавао својој власти. То су биле свиње, гавранови, орлови, разни глодари и инсекти. Човек је затим стекао стада оваца и говеда, а пас је постао њихов чувар. Но, уколико се интелигенција пса развијала, расла је и његова послушност и човек је од њега тражио све веће услуге. Пас је почео да вуче саонице, пошао је са човеком у лов, гонио је дивљач и натеривао је на заседе. Можда је највећу непосредну услугу пас учинио човеку борећи се заједно с њим против дивљих звери. Он се научио да, бранећи човека, жртвује свој живот. Тако висок степен верности и љубави ни изблиза не показује ниједна друга домаћа животиња.

И данас још пас игра велику улогу у животу човековом, помажући му у разним областима његове делатности. Штавише, човек од пса свакодневно тражи све нове и нове услуге. Поларне експедиције не би се могле замислити без десетина, а некад и стотина паса. Извежбани вучјаци незамењиви су за хватање злочинаца, а добри овчарски пси и данас широм света чувају милионска стада. Најзад, пси су остали најбољи чувари, а служе и као драгоцени водичи слепима, старима и изнемоглима.

ВЕРОВАЛИ или не...

„КРУНИСАНЕ“ КРАВЕ

На свим швајцарским фармама где се искључиво гаје краве и прерађује млеко постоји обичај да крава која даје највише млека носи на глави, као какву круну, привезану столицу на којој музиља седи за време муже.

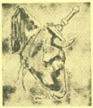

НЕОБИЧНА ТУЖБА

Студент медицине Тиодор Вагнер тужио је пре 25 година суду универзитет у Лонг Ајленду тражећи отштету од 25.000 долара. Он је тврдио у својој тужби да за пуне две године, и поред најбоље воље и труда није могао ништа да научи, јер су професори неспособни и више пажње посвећују спорту но предавањима. Отштету је тражио за плаћену школарину, новац утрошен за своје издржавање и изгубљено време. Суд је одбио његову тужбу.

ПАС — АКРОБАТА

„Пепи“, пас далматинске расе Била Фонтане, из Форт Френсиса, у америчкој савезној држави Онтарио, прави је акробата. Он је у стању да више од једног часа одржава равнотежу на осредњем деблу које носи брза речна струја и да на тај начин превали више километара.

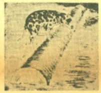

МАЧКЕ С МОНОГРАМИМА

Мачка Маргарите Грос из Сиднеја окотила је пре три године четири бела мачета, од којих је свако имало на челу знак у облику штампаног слова „М“. Она је, да би искористила те природне монограме, наденула мачићима имена: Мики, Мини, Муф и Маф.

НЕОБИЧНА ВЕШТИНА

Барон Ферисак (1786 до 1836), француски војсковођа и природњак, могао је сваку француску и латинску песму коју би чуо макар само једном да понови, и то натрашке, почевши последњим и завршивши првим стихом.

ЧУДАН НАДГРОБНИ НАТПИС

На једном надгробном споменику у Масачусетсу пише:

„Овде лежи Џорџ Волсли, који је упалио шибицу да би видео има ли бензина у резервоару његовог аутомобила. Бензина је још било“.

КРАСТАВАЦ — РЕКОРДЕР

На једном имању у Јужној Француској узрео је претпрошлог лета један краставац дуг метар и по. Сељак на чијем је имању израстао овај краставац-рекордер однео га је у оближњу варошицу и продао га „на парче“.

Киселине и „запрашена плућа“

Заједно с ваздухом човек најчешће удише и небројене честице прашине, нарочито у великим градовима и индустриским центрима, где је ваздух њима просто заоићен. Додуше, сва та прашина не уђе у плућа, јер је душник и бронхије задрже и при издисању избаце напоље. Па и плућне ћелијице снабдевене су тананим треперавим влакнима која прашину терају горе, у душник, па се и ње човек при издисању ослобађа.

Па ипак, већи део зрнаца прашине доспева у везивно ткиво плућа, услед чега настају обољења названа пнеумокониозе или „запрашена плућа“. Од свих ових обољења најопаснија је силикоза, од које највише болују рудари. Она сваке године онеспособљава за рад велик број људи, који се дуго морају лечити у болницама за плућне болести. Да ли су „запрашена плућа“ зачетак туберкулозе, то се још испитује.

О својим испитивањима у вези са обољењима ове врсте бечки анатом др Хајек поднео је недавно занимљив реферат на скупу лекара у Бечу. У специјално израђеним кавезима он је држао одвојено три групе заморчади. Прва група ових животиња удисала је свакодневно по три часа угљену прашину, а пре и после тога нормалан ваздух; друга група удисала је пре и после тога ваздух засићен киселинама, а трећа алкалични ваздух. После извесног времена научник је утврдио да су животиње које су удисале ваздух испуњен киселинама унеле у плућа знатно више угљене прашине него оне које су удисале нормалан ваздух или су живеле у алкаличној средини. Исто ово утврђено је и при накнадном испитивању у рудницима; у јамама са много сумпорводоника обољења „запрашених плућа“ била су далеко ређа. Професор Хајек сматра да киселине отварају бране плућних ћелијица и оне се онда лакше испуне прашином.

КОЛОРАТУРА

Колоратура у музичком смислу значи певачки украс, финесу, свако спајање више нота на једном слогу изведено са извесном окретношћу и вештином. Колоратурне певачице сопранисткиње су оне које умеју и могу да при певању праве колоратуре.

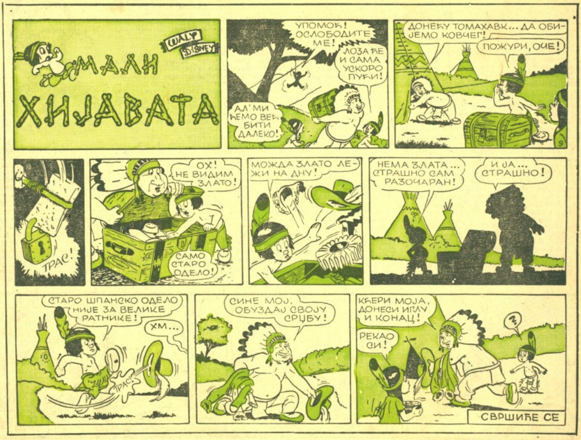
WALT DISNEY
МАЛИ ХИЈАВАТА
УПОМОЋ! ОСЛОБОДИТЕ МЕ!
ЛОЗА ЋЕ И САМА УСКОРО ПУЋИ!
АЛ' МИ ЋЕМО ВЕЋ БИТИ ДАЛЕКО!
ДОНЕЋУ ТОМАХАВК... ДА ОБИЈЕМО КОВЧЕГ!
ПОЖУРИ, ОЧЕ!
9
ТРАС!
ОХ! НЕ ВИДИМ ЗЛАТО!
САМО СТАРО ОДЕЛО!
МОЖДА ЗЛАТО ЛЕЖИ НА ДНУ!
НЕМА ЗЛАТА... СТРАШНО САМ РАЗОЧАРАН!
И ЈА... СТРАШНО!
СТАРО ШПАНСКО ОДЕЛО НИЈЕ ЗА ВЕЛИКЕ РАТНИКЕ!
ХМ...
ТРАС!
СИНЕ МОЈ, ОБУЗДАЈ СВОЈУ СРЏБУ!
КЋЕРИ МОЈА, ДОНЕСИ ИГЛУ И КОНАЦ!
?
РЕКАО СИ!
СВРШИЋЕ СЕ

Са свих страна

БЕЛО ОСТРВО

Бело Острво налази се око 40 километара далеко од Северног Острва Новог Зеланда, у Заливу Изобиља. Али, оно нити је право острво, нити је бело. Заправо, то је кратер једног живог вулкана који се уздиже из дубоког мора. То име дао му је још капетан Кук, чувени енглески морепловац из 18 века, због облака беле паре и дима који се непрестано дижу из њега, понекад и дванаест километара у висину. Само острво има жуту боју.

Бело Острво с правом се може назвати острвом ужаса, јер се на њему и најјачи конопци претварају у прашину, а челични алат веома брзо зарђа. Овде је вода засићена киселином и кључа на далеко вишој температури него обично. Невидљиви гасови непрестано излазе из кратера уз јак прасак, а њихова температура тако је висока да се у њој растапају термометри помоћу којих научници покушавају да је измере.

Кратер Белог Острва дуг је 1.200, а широк 400 метара. Местимично се диже до висине од 275 метара изнад површине мора. Нико не живи на овом острву, што је сасвим разумљиво. Раније се покушавало да се искористе огромне залихе сумпора овог вулкана. Први пут то је учињено 1885, али после годину дана радници су побегли, јер су се бојали ерупције. Други пут је то покушано 1913, али је доживљен потпун неуспех. У септембру идуће године ерупција је затрпала десеторицу радника. Трагедију је први открио један Маор, и то недељу дана доцније. Он је редовно чамцем доносио храну радницима, али кад је тога дана дошао није затекао ниједног; сви су били затрпани. Исто тако пропао је и покушај учињен 1920 године. Острво сада повремено посећују научне експедиције, а поред њега понекад прођу рибари у својим чамцима у потери за крупном рибом. На острву живе морске птице. Посматрано с Новог Зеланда, од њега се види само ниска купа вулкана с великом перјаницом дима и паре.

* * *

СУВИ БОЈ

Суви бој називало се надметање у бацању џилита, стара витешка забавна игра. Џилитом је називана палица од јаког дрвета дуга преко два метра, или дрвено копље. У овој игри, која је заостатак од старих турнира, није постојала никаква опасност по људски живот. Она је била омиљена забава Турака и других источних народа. Џилитари, сваки на коњу, стали би један према другом на одређеном растојању. Утакмица је почињала на тај начин што би један џилитар нагло потерао коња и у трку бацио џилит гађајући противника. Нападнути би такође бацио џилит, или би побегао с мегдана ако је погођен пре него што је успео да баци џилит. Ко је био погођен сматрало се да је побеђен и био је дужан да бежи. Исто тако морао је да бежи и онај који је бацио џилит а није погодио. Људи се нису надметали у овоме због опкладе или томе слично, него због тога да се о њима на све стране прича као о добрим џилитарима. Због тога се џилит и назива сувим бојем.

* * *

РИБЕ С БЕЛОМ КРВЉУ

Рибари на Антарктику одавно су приметили да неке рибе имају безбојну крв. Међутим, дуго се нико није заинтересовао да подробније проучи ову појаву. Тек недавно се норвешки научник Рууд латио тога задатка. Он је пронашао тринаест врста риба које имају белу крв. Све оне живе у хладним морима, у близини рта Хорна и јужно од острва Бувеа, Фолкленда и Јужне Георгије. Утврђено је да у крви ових риба нема хемоглобина и да се сав кисеоник, који је и њима неопходан за живот, налази растворен у крвној плазми.

* * *

АНГАРИЈА

Ангарија је старо обичајно право у поморском ратовању по коме зараћена држава може у случају потребе да реквирира неутралне трговачке бродове и друге пловне објекте који би се нашли у њеним водама. Постојало је и мишљење да се не могу реквирирати неутрални трговачки бродови на отвореном мору. Правом ангарије користиле су се и учеснице у Првом светском рату, али то је била нова врста ангарије. Наиме, неке неутралне државе реквирирале су трговачке бродове Немачке, која је била зараћена страна, а који су се налазили у њиховим лукама. То се правдало неопходним државним потребама.

* * *

БИРМИТ

Бирмит је смола слична ћилибару. Обично је тамносмеђе боје, а ређе црвене или жуте. Када се протрља, онда постаје негативно наелектрисана, а електрицитет задржава дуже времена. Приликом сагоревања ова смола развија нарочити ароматичан мирис који надражује слузокожу. Бирмит се налази у слојевима земље, насталим после еоцена, северно од Могаунга, у горњој Бурми. Кинези су још одавно израђивали од ове смоле разноврсне украсне предмете перле, минђуше, муштикле и томе слично.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СУВО ЈЕЗЕРО ПУНО РИБЕ

Аустралиско језеро Аир, које је иначе сува пустиња, сада је, први пут откако се памти, пуно воде и рибе.

Иако су бели људи већ 150 година у Аустралији, ипак још није израђена детаљна географска карта овог континента. Мада су многи предели надлетани авионом, и данас има области о којима се врло мало зна. То се односи нарочито на пустињски предео близу јужне обале.

Примитивна домородачка племена, која одвајкада живе у тим крајевима изненађена су појавом воде у сувом језерском кориту после толико времена. Научници који су обилазили језеро изјавили су једном приликом да у њему неће никад више бити воде. Поред тога, казали су да и кад би било воде у њему не би живеле рибе, јер има исувише соли. Сада се, међутим, сазнаје да је језеро препуно рибе. Откуда су те рибе дошле? Да нису, можда, живеле у блату за време док је језеро било суво? Један фармер је још пре неколико година јавио да је у близини језера видео велик број пеликана, за које се зна да се хране рибама.

МЕХАНИЧКЕ РУКЕ

За оне који раде у атомским фабрикама начињене су механичке руке, којима обављају разне послове. Досадашње механичке руке радиле су помоћу чекрка, ужади и полуга и нису могле бити дуже од око четири метра. Сада су израђене нове, које могу бити дуге и до сто метара. Оне раде на електричну струју и знатно су снажније од досадашњих. Поред тога, помоћу телевизије у три димензије радник може с прецизношћу њима да рукује са безопасне удаљености.

АТОМСКА ЕНЕРГИЈА ЗА ЧУВАЊЕ ИСТОРИСКИХ СПОМЕНИКА

На састанку британског Друштва за чување старина указано је на могућност примене атомских зракова за уништавање дрвеног мољца у зградама од историске вредности. Први покушаји стручњака Института за атомска испитивања у Харвелу, који већ неколико година ради на томе, показали су да гама-зраци једне мале кобалтне бомбе ефикасно уништавају ове инсекте. Чак и много мања количина ових зракова у стању је да спречи њихово размножавање, чиме се постиже исти циљ за дужи период времена. Мада нема бојазни од доцнијег радиоактивног зрачења дрвета, камена и метала, ипак спровођење овог процеса захтева заштитне мере, што прилично поскупљује овај начин конзервације. Али, кад се има у виду какве огромне штете дрвоморац наноси историским споменицима широм света, онда ниједна цена није сувише висока да би се они одбранили од њих.

НОВА ВАКЦИНА ПРОТИВ БЕСНИЛА

У САД, нарочито у области око Флориде, беснило код крава проузрокује велике штете. Досад је за имунизацију стоке употребљавана вакцина против псећег беснила, али резултати нису задовољавали. Сада је пронађена нова вакцина, која се култивише у ембриону пилета. Помоћу ње стиче се имунитет бар за две године, и то за беснило које преносе пси, лисице и слепи мишеви.

ПАКЕТИ ЗА ДЕБЕЛЕ

Један калифорниски лекар начинио је нарочите пакете за оне који желе да омршаве. Храна одређена за један дан садржи само 110 калорија и подељена је на три оброка. У пакету се налази храна за 14 дана. Подневни обед је тако подешен да се може јести и ван куће, што је погодно за људе који раде.

Овај лекар мисли да ће се на тај начин људи привикнути на мање оброке, па неће падати у искушење да једу више но што им је стварно потребно.

ШТА ЈЕ ХИМЕРА?

По митологији старих Грка, Химера је легендарна страшна неман која је спреда имала облик лава, у средини козе, а позади облик змаја. У фигуративном смислу реч химера означава неку варку, самообману, уображење итд.

СУЗБИЈАЊЕ КОРОВА ЕЛЕКТРИЦИТЕТОМ

У Канади произведена је машина која уништава коров електричном струјом. Машина се намешта на трактор, а две жице вуку се по земљи, између редова шећерне репе, трске или других култура и, прелазећи преко корова, уништавају га. Постоји нарочити заштитник који чува од озледе корисне биљке. Електроде добијају струју од једног генератора који се налази на трактору. На овај начин коров се уништава у самом корену.

ЦИТАДЕЛА

У фортификационом смислу под цитаделом се подразумева мала тврђава која се налази у већој и служи као главна утврђена тачка целокупног утврђења. Заправо, цитадела је тврђава за одбрану вароши.

ЦЕПНИ АПАРАТ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ПРОЦЕНТА ШЕЋЕРА У КРВИ

Два америчка лекара начинила су „џепну лабораторију" за одређивање процента шећера у крви. Апарат је нарочито погодан за хитне случајеве или кад је потребно испитати особу која се налази у несвести. Обично испитивање шећера у крви захтева рад у лабораторији на нарочитим инструментима, што мора да ради већ обучени техничар. Међутим, помоћу овог апарата испитивање може вршити ван лабораторије чак и лице с минималним техничким знањем. Испитивање не траје дуже од пет минута.

ОПЕРАЦИЈЕ НОВОРОЂЕНЧАДИ

У права ремек-дела савремене хирургије спадају операције тек рођене деце, па и недоношчади. О својим искуствима на том пољу поднео је реферат на скупу лекара познати бечки хирург професор Хубер. У току последњих пет година њему је пошло за руком да спасе од смрти петоро деце која су рођена са затвореним дванаестопалачним цревом. Невероватно тешком операцијом др Хубер је успео да дванаестопалачно споји са танким цревом, тако да је после тога храна могла слободно да пролази.

Јесте ли већ чули да...

... 97 отсто људи имају највећу тежину у септембру месецу. У фебруару су људи најмршавији.

... преко очију наш мозак прими свакога дана око 10.000 слика.

... човек удише два пута више ваздуха кад корача но кад је непомичан, а три пута више кад трчи.

... у току једног минута, на свету се попуши три тоне дувана, попије се 600.000 шољица кафе, утроши се 2.000 тона угља, поједе 50.000 килограма меса, 50.000 јаја, 500.000 хлебова, милион килограма шећера и 375.000 килограма кромпира.

... према тврђењу холандског психолога Ига Бајола, човек не мисли на исти начин кад седи и кад стоји. У седећем ставу човек мисли трезвеније, теже се поводи за узбуђењем и не доноси пренагљене одлуке. Међутим, кад стоји он је склон брзим одлукама и не мисли на последице свог чина.

... сваке године научници открију око 5.000 нових врста инсеката, 200 врста биљака и две или три врсте птица.

... разна дрвета сматрана су у античко доба за света. Према историчару Плинију, дрвета су били прави храмови и под њима су приношене жртве божанствима. Тако је храст припадао Зевсу, ловор и палма Аполону, маслина Палади Атини, јаблан Херкулу, чемпрес Плутону.

... потрошња аспирина у САД веома је велика. Само прошле године произведено је 6,406.500 килограма овог лека.

... прво воће које је човек гајио било је по свој прилици грожђе.

... ни најбржи виртуоз не може да удари по диркама клавира више од 12 пута у секунди.

УКРШТЕНИЦА

Водоравно: 1) иницијали презимена и имена српског комедиографа; 3) река у Француској; 5) главни град Филипинских Острва; 7) пољска игра у такту 3/4; 9) мушко име; 10) легенда; 11) грчко слово; 12) коњ; 14) лична заменица; 15) река у Југоисточној Африци; 18) дењак; 19) француска колонија у Северној Африци; 21) слово латинице; 22) река у Аустрији; 23) предлог; 25) страно мушко име; 27) енглески драматичар из 19 века; 28) једна позната музичка композиција; 31) притока западне Мораве; 32) јужноамеричка товарна животиња; 33) узвик.

Усправно: 1) званична титула јапанског цара; 2) приморски град; 3) велика одаја; 4) драги камен; 5) наша планина; 6) један континент; 7) гозба; 8) отац (слов.); 12) татарско-хунско племе; 13) лука у Француској; 16) и један и други; 17) индустриска биљка; 19) мера за дужину; 20) врста пшенице; 21) непријатан осећај; 24) речно острво; 26) полудраги камен; 27) река у Западној Европи; 29) велика индиска провинција; 30) главни град Перуа.

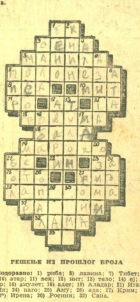

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) риба; 5) лавина; 7) Тибет; 8) пу; 10) атар; 11) век; 12) нит; 13) тело; 14) еј; 15) Годар; 16) амулет; 18) адет; 19) Аладар; 21) Игало; 22) Ин; 24) наго; 25) Аму; 26) ада; 27) Крим; 28) ти; 29) Ирена; 30) Росини; 32) Сана.

Усправно: 1) рабат; 2) ивер; 3) бит; 4) ен; 5) Литија; 6) апелат; 7) тане; 9) укор; 11) ведета; 13) Толедо; 15) гудало; 17) малага; 19) Агадир; 20) Римини; 21) инат; 23) Нума (Помпилије); 25) арена; 27) крин; 29) Иса; 31) ос.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У једном потезу

Дајемо вам једну компликовану геометриску слику, коју треба нацртати у једном потезу. Ако не можете сами, погледајте слику 2.

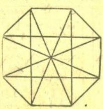

сл 1

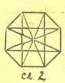

сл 2

КО ЈЕ НАЈБРЖИ?

Ево једне игре која ће лепо забављати децу, а можда и одрасле. Играчи изују ципеле, поређају се у круг и окрећући се чине коло. На два метра одатле остављена је гомила њихове обуће. На знак вође игре, играчи раскидају коло, трче према гомили обуће и обувени се враћају на место где се налази вођа, хватајући се поново у коло. Онај који последњи дође удаљи се из игре. Затим се ципеле опет ређају на гомилу и игра се понавља, све дотле док не остане само један играч — победник.

Чаробна карта

За овај трик потребна вам је једна висока чаша, мало сапуна и једна карта.

Припремићете се за овај трик на тај начин што ћете увући у чашу сапун и њиме истрљати зид чаше на две супротне стране, које ћете ви сами одабрати. Тек после тога изиђите пред посматраче и затражите од њих да вам даду карту, коју ћете уметнути у отвор чаше. Она се, наравно, неће ни помаћи. Тада ћете је ви извући, махнути њоме кроз ваздух, дунути на њу и поново је ставити у чашу, али овога пута ћете је увући доста дубоко и поставити је тако да њене ивице клизе по насапуњеним деловима чаше.

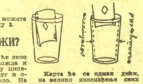

Карта ће се одмах дићи, на велико изненађење свих присутних.

Шта тражи кловн?

Кловн је нешто изгубио. Треба му помоћи у трагању. Најбоље ћете то постићи ако спојите све тачке обележене бројевима, почев од јединице и завршите са 45.

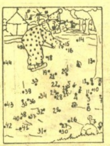

Неуништиво вино

Имате једну чашу пуну вина. Половину вина проспите, па чашу допуните водом. Затим опет проспите половину, па чашу поново допуните водом. Колико пута треба то поновити па да у чаши не буде више ни трага од вина?

Одговор: ма колико пута понављали мешање и просипање, у чаши ће бити бар мало вина. Никада га неће нестати потпуно. Ако не верујете, покушајте, па ћете видети.

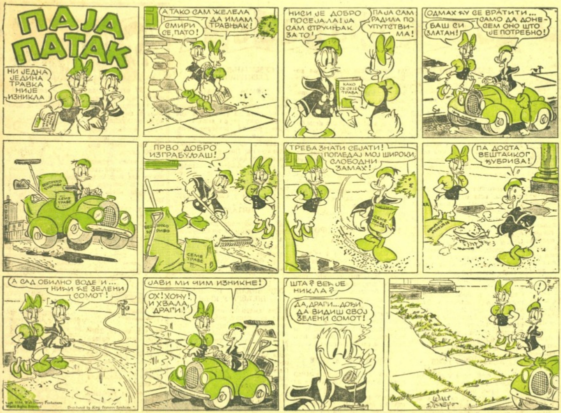
ПАЈА ПАТАК
НИ ЈЕДНА ЈЕДИНА ТРАВКА НИЈЕ ИЗНИКЛА
А ТАКО САМ ЖЕЛЕЛА ДА ИМАМ ТРАВЊАК!
СМИРИ СЕ, ПАТО!
НИСИ ЈЕ ДОБРО ПОСЕЈАЛА! ЈА САМ СТРУЧЊАК ЗА ТО!
ПА ЈА САМ РАДИЛА ПО УПУТСТВИМА!
КАКО СЕ СЕЈЕ ТРАВА
ОДМАХ ЋУ СЕ ВРАТИТИ... САМО ДА ДОНЕСЕМ ОНО ШТО ЈЕ ПОТРЕБНО!
БАШ СИ ЗЛАТАН!
ВЕШТАЧКО ЂУБРИВО
СЕМЕ ТРАВЕ
ПРВО ДОБРО ИЗГРАБУЉАШ!
ТРЕБА ЗНАТИ СЕЈАТИ! ПОГЛЕДАЈ МОЈ ШИРОКИ, СЛОБОДНИ ЗАМАХ!
ПА ДОСТА ВЕШТАЧКОГ ЂУБРИВА!
А САД ОБИЛНО ВОДЕ И... НИЋИ ЋЕ ЗЕЛЕНИ СОМОТ!
ЈАВИ МИ ЧИМ ИЗНИКНЕ!
ОХ! ХОЋУ! И ХВАЛА, ДРАГИ!
ШТА? ВЕЋ ЈЕ НИКЛА?
ДА, ДРАГИ... ДОЂИ ДА ВИДИШ СВОЈ ЗЕЛЕНИ СОМОТ!
!
WALT DISNEY
Copr. 1954, Walt Disney Productions World Rights Reserved
Distributed by King Features Syndicate

Ква-Ква!
уређује Паја Патак

ПОЗНАЈЕ СВОГА ГОСУ

Шиља: Сигуран сам да овако интелигентног ловачког пса као што је мој још ниси видео.

Мики: О, то ми је одмах пало у очи. Кад год се ти спремаш да опалиш, он се склони иза дрвета!

ДОЗЛОГРДИЛО МУ

Гаја: Ујка-Пајо, дошао је мајстор да нам штимује клавир.

Паја: Како? Па ја га уопште нисам звао.

Гаја: Да, али га је звао комшија испод нас.

САД ЈЕ СИГУРАН

Влаја: Шиљо, волиш ли ти бонбоне?

Шиља: Волим, ал' не могу да их једем. Имам слабе зубе.

Влаја: Онда ми придржи кесу с бонбонама док ја вежем пертлу на ципели.

БОЉЕ ОД РИБЕ

Пера Ждера: Па ти, Попаје, пливаш збиља као риба.

Попај: Још боље од рибе. Ја умем да пливам и на леђима!

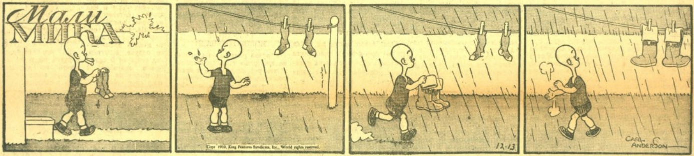
Мали Мика
Copr. 1939, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.
12-13
CARL ANDERSON

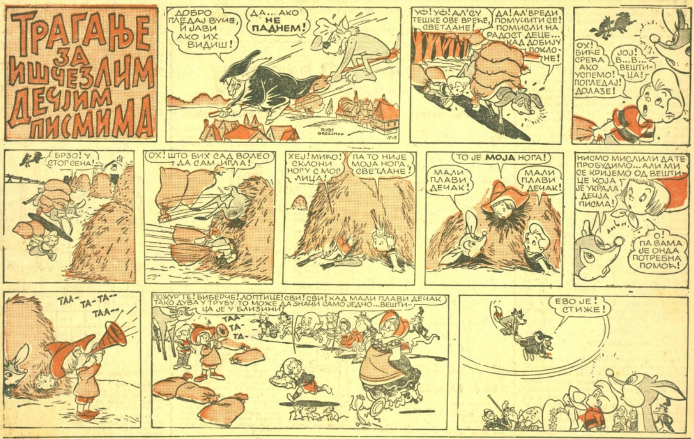
ТРАГАЊЕ ЗА ИШЧЕЗЛИМ ДЕЧЈИМ ПИСМИМА
ДОБРО ГЛЕДАЈ ВУЧЕ, И ЈАВИ АКО ИХ ВИДИШ!
ДА... АКО НЕ ПАДНЕМ!
RUBE GROSSMAN
12-13
УФ! УФ! АЛ' СУ ТЕШКЕ ОВЕ ВРЕЋЕ, СВЕТЛАНЕ!
ДА! АЛ' ВРЕДИ ПОМУЧИТИ СЕ! ПОМИСЛИ НА РАДОСТ ДЕЦЕ... КАД ДОБИЈУ ПОКЛОНЕ!
ОХ! БИЋЕ СРЕЋА АКО УСПЕМО! ПОГЛЕДАЈ! ДОЛАЗЕ!
ЈОЈ! В... В... ВЕШТИЦА!
БРЗО! У СТОГ СЕНА!
ОХ! ШТО БИХ САД ВОЛЕО ДА САМ ИГЛА!
ХЕЈ! МИЋО! СКЛОНИ НОГУ С МОГ ЛИЦА!
ПА ТО НИЈЕ МОЈА НОГА, СВЕТЛАНЕ!
ТО ЈЕ МОЈА НОГА!
МАЛИ ПЛАВИ ДЕЧАК!
МАЛИ ПЛАВИ ДЕЧАК!
НИСМО МИСЛИЛИ ДА ТЕ ПРОБУДИМО... АЛИ МИ СЕ КРИЈЕМО ОД ВЕШТИЦЕ КОЈА ЈЕ УКРАЛА ДЕЧЈА ПИСМА!
О! ПА ВАМА ЈЕ ОНДА ПОТРЕБНА ПОМОЋ!
ТАА-ТА-ТА-ТАА--
ПОЖУР'ТЕ! БИБЕРЧЕ! ЛОПТИЦЕ! СВИ! СВИ! КАД МАЛИ ПЛАВИ ДЕЧАК ТАКО ДУВА У ТРУБУ, ТО МОЖЕ ДА ЗНАЧИ САМО ЈЕДНО... ВЕШТИЦА ЈЕ У БЛИЗИНИ!
ТАА-ТА-ТА-
ЕВО ЈЕ! СТИЖЕ!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишње 500, полугодишње 250, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.